

ประวัติชีวิต

การงาน

หลักธรรม



สกลาจารย์



ชี วิ ต ก า ร ง า น ห ลั ก ฐ ร ร ม

ป ญ ญ า นั น ท ภิก ขุ

ChangeFusion



เครือข่ายจิตอาสา
Volunteer Spirit Network



เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างถึงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำสิ่ง
ซึ่งเป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทาน คือการให้ธรรม
ที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ได้ชื่อว่า
มีส่วนร่วมในการเผยแผ่ธรรม อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดี มีคุณภาพ เพื่อเป็นที่ระลึกใน
ทุกโอกาสของงานประเพณีอันเป็นการใช้จ่ายเงินที่ถูกต้องและมีประโยชน์สูงสุด
โปรดติดต่อที่... ธรรมสภา

เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐

โทร : (๐๒) ๔๔๑-๑๕๓๕, ๔๔๑-๑๕๔๘, ๔๔๘-๗๙๔๐ โทรสาร : ๐-๒๔๔๑-๑๙๑๗

การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

คำนำในการจัดพิมพ์

การจัดพิมพ์ “ชีวิต การงาน หลักธรรม ของ ปัญญานันทะภิกขุ” เป็นเล่มในคราวนี้ เป็นการกระทำของคณะพุทธบริษัทที่เป็นมรวาสเราโดยตลอด เพราะจะป้องกันข้อครหา ว่าท่านเจ้าของประวัติมีวิธีโปรปะกันดาตัวเอง. ทั้งนี้ก็เป็นเพียงเล็งป้องกันนอกุศลจิตให้แก่บางคนเท่านั้น นอกนั้นเห็นแต่ประโยชน์ ที่มีแต่ทางดีแก่ผู้ที่ต้องการให้ลูกหลานหรือบุคคลที่สมควรได้พบได้อ่าน เพื่อเป็นเนตติว่าบุคคลหนึ่งมีลิลลาชีวิต ที่ใช้วันเวลาตลอดอายุขัย ให้เกิดประโยชน์แกสังคมจนมีหนังสือพิมพ์บางฉบับเรียกท่านว่า “คนของประชาชน” ซึ่งตัวท่านเองก็มีใช้ชมชอบคำเรียกที่โลกเขานิยามว่าดีเต็มประดาอย่างนั้น ท่านเคยดิงว่า “คนของพระ” หรือ “คนของธรรมะ” จะถูกกว่า แต่คำว่า “คนของประชาชน” นั้น ทางโลกเขานิยมเรียกในสมัยต่อประชาธิปไตยก็จะเป็นห้ามเขาไม่ได้



ในประวัตินี้ทั้งเล่ม ท่านลองเลือกอ่านตอนใดตอนหนึ่งดูเถิด จะไม่พบว่าท่านกล่าวเล่าไว้อย่างยกตัวตัวเองเลย คงเล่าไปอย่างชีวิตคนธรรมดาๆ ที่ต้องเผชิญกับของใหม่ๆ ในฉากแห่งชีวิต ยังมีพวกเราหลายคนเสียอีกที่เคยได้ติดตามรู้เห็นเหตุการณ์ชีวิตจริงของท่าน ที่ท่านได้ต่อสู้ฟันฝ่ามาจริงๆ ว่ามันสาหัสเข้มข้นมากกว่าที่ท่านเล่าเองมากมาย. แต่นี้ ท่านก็กล่าวไว้แล้ว ว่าเป็นประวัติสังเขป ตอนใดที่จะเห็นไปว่า เป็นการยกตัวเอง ท่านก็คงไม่เล่าเป็นแน่ เป็นหน้าที่ของผู้รู้-ผู้เห็นที่จะเขียนเล่าสืบต่อกันไว้ ในเมื่อท่านหาไม่แล้ว ประวัติของท่านจึงจะสมบูรณ์.

หนังสือ “ชีวิต การงาน หลักธรรม ของท่านปัญญานันทะภิกขุ” เล่มนี้ จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึก และเกิดทุนพระธรรม ในวาระที่ท่านเจ้าคุณพระเทพวิสุทธิเมธี (หลวงพ่อบุญญานันทะ) มีชนมายุครบปีที่ ๘๓ ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๖ ธรรมสภาได้รวบรวมประวัติ ผลงานและหลักธรรม โดยคัดเลือกและเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ขึ้น จัดแบ่งเป็นสามส่วนคือ

ส่วนที่ ๑ ภาคชีวิต เป็นประวัติที่ท่านได้เมตตา เล่าไว้ให้ญาติโยมฟัง เป็นชีวิต อย่างที่น่าอัศจรรย์ใจว่า ทำไมท่านจึงสร้างคนและสร้างงานได้ขนาดนี้

ส่วนที่ ๒ ภาคผลงาน เป็นการเรียบเรียงผลงานที่ท่านได้สร้างขึ้น พร้อมทั้งปาฐกถาธรรมต่างๆ ที่ได้ประสพและเผชิญมา บังเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมและนามธรรมอย่างมากมาย

ส่วนที่ ๓ ภาคหลักธรรม เป็นการรวบรวมพระธรรมเทศนา และปาฐกถา ครั้งที่สำคัญที่สุดได้แก่ พระธรรมเทศนาหน้าพระที่นั่ง และปาฐกถาธรรมครั้งสำคัญที่ลานอโศกวัดมหาธาตุ เรื่องความอยู่รอดของพระพุทธศาสนา และที่อื่นอีกหลายครั้ง

ท่านสาธุชนที่ได้สัมผัสกับหนังสือเล่มนี้ ขอได้โปรดมองแต่ในแง่ดีเถิด ถึง

ความปรารถนาดีของเรา ที่ได้ใช้วัสดุในการจัดทำหนังสืออย่างดี เข้าเล่มปกแข็งด้วยการเย็บที่อยู่อ่ได้นาน เพิ่มสีสันและจัดรูปเล่มให้สวยงามยิ่งขึ้น ด้วยหวังประโยชน์ให้หนังสือเล่มนี้มีอายุยืนนานนับ ๑๐๐ ปี เพื่อว่าในกาลต่อไปภายภาคหน้าไม่มีผู้ใดจัดพิมพ์หนังสือ ธรรมะที่ดีออกเผยแพร่ ชนรุ่นหลังและลูกหลานของเราจะได้มีหนังสือตัวอย่างชีวิตที่ดีไว้ศึกษาเป็นประทีปส่องทางชีวิต

ด้วยความสุจริต หวังดี
ธรรมสภาพปรารถนาให้โลกได้พบความสงบสุข



สารบัญ

วัยต้น	๙
สู่เพศพรหมจรรย์	๓๑
เดินชุดงศ์ไปกับพระโลกนาถ	๔๓
การเทศน์ที่แหวกแนว	๕๓
เข้ากรุงเทพฯเรียนบาลี	๖๓
ปักหลักธรรมที่เชียงใหม่	๗๙
ทำนปญญาตีชนดทางพญานาค	๙๑
ชีวิตที่พิจารณาแล้ว	๙๙
แม่ทัพโลก	๑๐๗
แปลสิบปีปัญญานันท์ภิกขุ	๑๒๙
พระธรรมเทศนาครั้งสำคัญ	๑๕๓
พระธรรมเทศนาหน้าพระที่นั่ง	๑๖๗
ความอยู่รอดของพระพุทธศาสนา	๑๘๓
หลักธรรมเรื่องพระพุทธศาสนาที่แท้	๒๓๗
วันเกิดของข้าพเจ้า	๒๗๕



วัยต้น

ประวัติที่ท่านเล่าเองเนื่องในโอกาสอายุครบ ๕ รอบ

ญาติโยม พุทธบริษัททั้งหลาย.

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาพิเศษในวันนี้แล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา.

การแสดงปาฐกถาในวันนี้ ก็ใคร่จะพูดถึงเรื่องเกี่ยวกับตัวของตัวมากกว่า แต่ว่ามันก็มีธรรมะอยู่ในตัว. เมื่อได้นั่งพิจารณาตัวเองตลอดเวลาแล้ว บางทีก็นึกซ้ำตัวเอง บางทีก็สงสัยตัวเอง แต่บางทีก็นึกได้ว่า เออ วันนี้มันผ่านพ้นหลุมมรณมาได้อย่างไร มีชีวิตมาได้ถึงขนาดนี้โดยอาการอย่างไร. นั่งพิจารณาแล้วก็รู้สึกว่าจะสบายใจในเมื่อมองเห็นสิ่งที่ตนได้กระทำ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบำเพ็ญชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นมาตลอดเวลานาน โดยเฉพาะตั้งแต่บวชเป็นสามเณรเป็นพระมา ก็ได้ใช้ชีวิตในแง่ที่เป็นประโยชน์ เป็นคุณแก่ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย



อันนี้มองดูแล้วก็เกิดความสบายใจ. ญาติโยมจำนวนมากหลายได้เคยถามว่า ทำไมไม่พิมพ์เรื่องประวัติของท่านชายบ้าง ยังไม่เคยคิดว่าจะทำอย่างนั้น. แต่ว่าบางคนบอกว่าอยากจะรู้ เพราะว่าชีวิตของคนนี้เป็นเรื่องน่าศึกษา เป็นเรื่องที่มีบทเรียน ถ้าหากว่าได้เขียนขึ้นก็จะดี. ธรรมานันทะซึ่งเคยบวชพระเป็นศิษย์อยู่ด้วยกัน ก็ได้ขอร้องหลายครั้งหลายหนขอให้เขียนเสียที แต่ไม่มีเวลาที่จะนั่งลงเขียนได้ เพราะว่าถ้าเขียนแล้ว มันต้องเขียนกันจนจบต้องใช้เวลา ไม่ยุ่งกับใครหลายวัน แต่ในหน้าที่ที่เป็นอยู่เวลานี้ ต้องยุ่งกับคนมาก ๆ ไม่มีโอกาสที่จะนั่งเขียนได้ตลอดไป จึงนึกว่าในวันทำบุญวันนี้จะได้กล่าวไว้ในเทปไปเสียเลย ใครจะเอาไปพิมพ์แจกจ่ายอะไรก็ได้ ในกาลต่อไปข้างหน้า เพื่อประโยชน์แก่คนที่อยากรู้ อยากเรียน ในเรื่องเกี่ยวกับประวัติชีวิตต่อไป.

ข้าพเจ้าเกิดที่จังหวัดพัทลุง อันเป็นจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย. เอ่ยชื่อจังหวัดพัทลุงละก็มีคนสั่นหัวกันมาก เพราะว่าเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงในทางดู ๆ อยู่ โดยเฉพาะเวลานี้ก็มีพวก คม.อยู่ในจังหวัดนั้น ไปเอ่ยชื่อขึ้นที่ไหน เขาก็สั่นหัวว่าเป็นเมืองที่น่ากลัว. แต่ว่าความจริงนั้นไม่มีอะไรที่น่าจะต้องกลัวมากเกินไป จังหวัดพัทลุงในสมัยที่ข้าพเจ้าเกิดนั้น ไม่เหมือนกับพัทลุงเดี๋ยวนี้ คือเมื่อก่อนนี้ตัวเมืองอยู่ทางทะเลสาบเขาเรียกตำบลลำปำ บ้านที่ข้าพเจ้าเกิดนั้นอยู่ห่างเมืองถึง ๑๕ กม. ในสมัยก่อนนี้ต้องเดินทางด้วยเท้าไม่มีรถ ไม่มีอะไรไป นับว่าอยู่ห่างไกลกับความเจริญที่เขามี ๆ กันอยู่พอสมควร โรงเรียนสำหรับศึกษากันในเวลานั้นก็ไม่แพร่หลาย มีอยู่เฉพาะในตัวเมือง ในตำบลที่ข้าพเจ้าเกิดนั้นยังไม่ได้มี แต่ว่ามามีในตอนหลัง ก็พอได้เล่าเรียนกับเขา. มารดาบิดาของข้าพเจ้าก็เป็นคนธรรมดาชาวนาชาวไร่ คือทำนา ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเองมากมายอะไร ลองสำรวจนึก ๆ ดูว่านาที่โยมมีอยู่นั้น รวมเข้าแล้วก็ประมาณสัก ๒๐ ไร่เท่านั้นเอง. โยมจะต้องไปเช่านาคนอื่นทำทุกปี เพื่อจะได้มีข้าวสำหรับเลี้ยงครอบครัว. แต่ว่าก็ไม่ลำบากยากเข็ญ

อะไร เป็นครอบครัวที่เรียกว่าอยู่เย็นเป็นสุข เพราะว่ามารดาบิดาเป็นคนล้มมากฎฐิติ มีความเห็นชอบประพฤติตนอยู่ในธรรมะอย่างเรียบร้อยตลอดมา. ปกติในครอบครัวนั้น ตั้งแต่ข้าพเจ้าจำความได้ อยู่กันด้วยความสงบ ไม่มีเรื่องอะไรที่จะต้องทะเลาะเบาะแว้งกัน. คุณโยมทั้งสองคนนั้นเป็นผู้พูดน้อย แต่ว่ามีใจเยือกเย็นอยู่ มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็พูดกันเบา ๆ ไม่เคยถกเถียงอะไรกันมากนัก โดยเฉพาะโยมผู้ชายนั้น พูดน้อยที่สุดเคร่งขรึมตลอดเวลา เป็นคนมีรูปร่างที่เรียกว่ามีหนวด มีเครามาก หน้อย ใคร ๆ มักจะล้อเลียนว่าแขก แต่ความจริงก็เป็นไทย ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ส่วนโยมผู้หญิงนั้นมีปกติเยียบ ๆ แต่อารมณ์ดี ไม่เคยทะเลาะกับเพื่อนบ้าน เราอยู่กันด้วยความสุข ความสบาย.

ในสมัยที่ข้าพเจ้าเป็นเด็ก พอเติบโตขึ้นพอสมควรพอจะทำงานทำการได้ ก็จะต้องทำงานคือเลี้ยงควาย ต้องเอาควายไปเลี้ยงในทุ่งนา เวลาที่รำคาญใจที่สุดคือเวลาตื่นเช้า ๆ ในฤดูไถนา เพราะจะต้องเอาควายไปก่อนแต่เช้ามืด. ข้าพเจ้าเป็นคนกลัวผี แต่ว่ามันกลัวอยู่ในใจไม่กล้าบอกคุณพ่อว่ากลัวผี กลัวถูกดุ. เวลาเขาใช้ให้ไปไถนาแล้วใจมันไม่สบายทุกที ในเวลากลางคืน โดยเฉพาะตอนใกล้รุ่ง จุงควายให้ออกไปกินหญ้าเสียก่อน แล้วจึงจะเตรียมไถสำหรับไถนา. เวลาเอาควายไปกินหญ้าตอนเช้านี้ กลัวเหลือเกิน เวลากลัวจะทำอย่างไร ไม่มีอะไรเป็นที่พึ่ง ต้องเดินกับควายไปด้วย ควายไปกินหญ้าตรงไหนก็เดินตามมันไป เหมือนกับคุยกับมันไปด้วยนั่นเอง เอาควายเป็นเพื่อน นึกในใจว่ามีเรื่องอะไรขึ้นก็ขึ้นชี้หลังแล้วก็ชี้บทินไปเท่านั้นเอง แต่ก็ไม่มีอะไรบางทีเห็นตอไม้ก็กลัว นึกว่ามีอะไรมายืนอยู่ตรงนั้นเลยเดินเกาะควายเรื่อยไป แล้วก็มองดูที่ตอไม้ นั้นตลอดเวลาว่ามันแสดงอาการอย่างไร ดูไปดูมาจนสว่าง พอสว่างก็เห็นว่า อ้อตอไม้ นั่นเอง ไม่ใช่ผีที่ไหน แต่ว่าความกลัวก็ยังมียอยู่ในใจนั่นเอง.

ความสุขในสมัยเป็นเด็กนี้ เป็นความสุขประเภทเด็กเลี้ยงควาย คือว่าวัน



โหนด ค่ายกินหญ้าอ้อมท้อง เอาไปนอนน้ำตอเนิ่นๆ นั่งดูมันด้วยอารมณ์สดชื่นแจ่มใส. แต่ถ้าวัวโหนดค่ายไม่อ้อม รู้สึกละไม่สบายใจ. เวลากลางวันไปเลี้ยงค่ายในทุ่ง ข้าพเจ้าไม่ชอบคลุกคลีกับเด็กเลี้ยงค่ายอื่นๆ เพราะว่าเขาซุกซน ชอบเล่นในเรื่องที่เรียกว่ายุ่งๆ บ่อยๆ จึงไม่ชอบคลุกคลีกับเด็กเหล่านั้น. พวกเด็กเลี้ยงค่าย โดยมากมักจะเล่น เขาเรียกว่าเสือกินวัวคือขีดเป็นตาตารางคล้ายหมากรุกแล้วก็มีเสือกี่ตัว มีวัวสิบสองตัว. ที่นี้ก็เดินไปๆ เตี้ยวกี่เสือกินวัวหมด. ถ้าหากว่าใครถือวัวก็แพ้เสือก ถ้าแพ้เสือกก็มักจะเขกหัวเข้ากัน. เวลาเขกบางคนมักเขกเจ็บๆ คนถูกเขกก็โกรธ พอโกรธขึ้นมากก็ต่อยปากกัน. ได้เห็นเพื่อนเด็กเลี้ยงวัวเลี้ยงค่ายต่อยกันแล้วไม่ค่อยจะพอใจ เพราะไม่ชอบการชกต่อย ไม่ชอบความชนะในรูปร่างนั้น จึงหนีตลอดเวลา. ถ้าเพื่อนชวนต่อย เราก็บอกว่าไม่เอาด้วย แต่หนีไปเสีย. ตามปกติมักจะไปนั่งคนเดียวในกลางแจ้ง แม้แดดจะร้อนเปรี้ยวๆ ไม่มีร่มไม้ แต่ก็ไปนั่งอยู่อย่างนั้น ไม่มีเสือกี่ไล่ นุ่งผ้าขาวม้าผืนเดียวแล้วก็ไปนั่งอยู่อย่างนั้น เพื่อดูวัวดูค่ายว่ามันกินหญ้าอย่างไร บางทีก็เกิดความคิดขึ้นในใจว่า อ้อ เรายังจะเลี้ยงค่ายกันไปถึงโหนด เมื่อไหร่มันจะต้องหยุดเลี้ยงค่ายกันเสียที - นั่งแล้วมันเกิดความคิดขึ้นอย่างนั้น แต่ก็ยังไม่คิดอะไรมากไปกว่านั้น คงทำงานเลี้ยงวัว เลี้ยงค่ายไปตามปกติในฤดูที่มีการไถนา. เวลาไปไถนาเอาค่ายไปเลี้ยงเข้าๆ นี่ มันจะกินอาหารก่อน อาหารที่ให้กินประจำบ้านภาคใต้ก่อนไปไถนาคือ เขาให้กินข้าวเหนียวไม่รู้ว่าเป็นเพราะอะไร ปวดท้องบ่อยๆ เวลาโตขึ้นจึงรู้ว่า อ้ออาหารมันแข็งเกินไปย่อยยาก เวลาไปนั่งหัวคันนาคุณโยมไถนาคือนั่งปวดท้องตลอดเวลา ปวดอยู่หลายๆ ชั่วโมงแต่ก็ไม่รู้สาเหตุ ตื่นเช้าก็กินข้าวเหนียวอีก ข้าวเหนียว เขาทุบสอย แล้วก็ไม่มีกับอะไร จิ้มน้ำผึ้งน้ำตาลโดนด เพราะแถวอำเภอระโนดนั้นไม่มีต้นตาลมาก ซื้อมันตาลโดนดเอาไว้ เป็นน้ำตาลเหลว เอาข้าวเหนียวจิ้มน้ำตาล กินเข้าไป ๒-๓ บัณ ๒-๓ ก่อน แล้วก็ไปนา ปวดท้องทุกครั้งที่มารู้เอาเมื่อโตขึ้นว่า อ้ายปวดท้องเมื่อเด็กนี้

มันเรื่องกินข้าวเหนียวนี่เอง เพราะเป็นอาหารที่ย่อยยาก ทำอยู่อย่างนี้ตลอดมา ยังไม่ได้เริ่มเรียนหนังสือเวลานั้น.

เมื่อเริ่มจะเรียนหนังสือนี้ ไม่มีครูอื่นสอน แต่ว่าโยมผู้ขายนั้นแหละเป็นครูสอนเอง จำความได้ว่าในวันจะเริ่มเรียนหนังสือนี้เป็นวันพฤหัสบดี ข้าพเจ้าเกิดวันพฤหัสบดี ถ้านับตามจันทรคติ ก็ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ แต่ว่าทางสุริยคติเป็นวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ปีขุน พ.ศ. ๒๔๕๔. เวลาจะเรียนหนังสือนี้ก็เริ่มเรียนในวันพฤหัสบดี จำได้ดีวันนั้นเพราะเป็นภาพติดตา คุณโยมหญิงได้จับตัวไปอาบน้ำทาแป้งแต่งตัวเรียบร้อย. ที่ว่าเรียบร้อยนี้คือว่านุ่งขาวเท่านั้นเอง แต่ไม่ได้สวมเสื้อ มีแต่ผ้าถุง แล้วก็มัดขาวห่มเฉียงปากอีกผืนหนึ่ง เขาจัดที่สำหรับไหว้ครูก่อนเรียนหนังสือ มีผ้าขาวปูผืนหนึ่ง มีไม้ตัวเล็กๆ เตี้ยๆ เขามาวางไว้ตรงนั้น แล้วก็มีหมากพลู ๔ คำ มีเทียนขี้ผึ้งซึ่งโยมผู้หญิงปั้นด้วยฝีมือ ๔ เล่ม เขามาติดไว้ที่ม้านั้น พออาบน้ำแต่งตัวเสร็จแล้วก็เข้าไปกราบ ๓ ครั้งก่อนจุดเทียน จุดเทียนเสร็จแล้วกราบอีก ๓ ครั้ง แล้วก็นั่งประนมมือ มีคนๆ หนึ่งชื่อลุงด่าง เป็นผู้มีความรู้จำบทไหว้ครูได้แก่กันทำให้ไหว้ครู คำไหว้ครูนั้นว่ายาวจำไม่ได้ จำได้แต่ขึ้นต้นว่า สวัสดิ์ เจ้าข้าเอ๋ย จงมาถึงกูข้าหนา ช้าน้อยขอเรียนนอรรถเรียนทั้งธรรมคาถา แล้วว่ากันไปยืดยาวว่า อยู่ประมาณสัก ๑๔ นาทีเห็นจะได้ ว่าจบเสร็จแล้วคุณโยมผู้ขายก็จับมือขวาให้ถือดินสอ ซึ่งซุดได้จากพื้นแผ่นดินเมืองพัทลุง มันมีเนินอยู่เนินหนึ่ง เขาเรียกว่า “ควน” บัณฑิตนี้ถ้าเนินสูงๆ เขาเรียกว่า “ควน” ภาคเหนือเราเรียกว่า “ม่อน” แต่ภาคกลางนี้ เขาเรียกว่าเนิน. เขาเรียกว่า “ควนดินสอ” อ้ายควนดินสอนี้มีดินสีขาวคล้ายกับดินสอพอง เขามาเลื่อยทำเป็นดินสอเหลาแท่งกลมๆ ดินสอนี้ใช้เขียนหนังสือในแผ่นกระดาน กระดานที่ใช้เขียนนั้น เป็นกระดานชนวนแผ่นดินใหญ่ เป็นกระดานที่โยมเคยใช้เมื่อสมัยอยู่วัด แล้วก็ยังเก็บไว้เอามาให้ลูกชายเรียน เสียหายที่กระดานแผ่นนั้นมันไม่เหลืออยู่แล้ว ถ้าเหลืออยู่จะเก็บไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ของชีวิต



ท่านจับมือขาให้จับดินสอ แล้วก็ลากบนกระดานนี้ ลากตัว ก ตัวเดียว เขียนตัว ก.ก่อนเพื่อนที่เดียว แล้วก็เขียนอยู่วันยังค่ำ ว่าง ๆ ก็ลงไปเล่นเสียมั่ง แล้วขึ้นมาเขียนต่อ บางครั้งคุณโยมก็ไม่โทเหมือนกัน เพราะว่าเขียนไม่ถูก ก็เอามือเคาะกระดานเสียบ้าง แต่ก็ไม่ได้ลงโทษอะไรรุนแรง เรียนอย่างนี้ทุก ๆ วันที่บ้าน ไม่ได้ไปเรียนที่โรงเรียน ไม่ได้ไปเรียนที่วัด เขียนแบบนี้จนกระทั่งจำ ก. ข. จำสระได้ และมีการแจกลูก ก กะ กา กิ ก็ กิ ก็ กิ ก็ กิ ก็ เรื่อยไป ชะ ชะ ชา ชิ ชี ชี ชี เรื่อยไปจนจบรูปสระ แล้วก็เริ่มเรียนหนังสือ ที่เป็นแบบเรียน.

ตอนเรียนหนังสือแบบเรียนเร็วนี้ แบบเรียนเร็วเล่มหนึ่ง สมัยนั้นเขาแจกไปตามวัด ท่านสมภารที่วัดใกล้บ้านเขาเรียกว่า วัดนางลาด คุณโยมที่เป็นคุณยาย คุณยายนี้ทางภาคใต้เขาเรียก “แม่แก่” เรียกว่าแม่แก่คุณตาเขาเรียก “พ่อแก่” ถ้าปู่ก็เรียกปู่ ย่าก็เรียกย่า. คุณโยมก็พูดบอกว่า นั่นวัดเรา พูดบอกเสมอว่าวัดเราแล้วต่อมาได้ไปถามว่า ทำไมเรียกว่าวัดเรา ก็เพราะว่าบรรพบุรุษ ข้างฝ่ายมารดาเป็นผู้สร้างวัดนั้นขึ้นมา แล้วก็เรียกว่าวัดเราเสมอมา. ตอนที่ไปอยู่วัดนี้เพราะหน้าชาบบวช หน้าชายนี้ได้ไปเรียนหนังสือที่โรงเรียน ลำปา สมัยที่เขาเปิดใหม่ ๆ มีพระเป็นครูใหญ่ ชื่อคุณครูเทียบ ไปจากเมืองนครฯ. น้านี้มีความรู้หนังสือ พอดีเวลาหน้าบวชก็เลยเป็นลูกศิษย์ ไปอยู่วัด ก็ได้สอนให้ วันหนึ่งน้าก่อนจะให้ไปหาตาสหลวง คือหลวงตานั่นเอง ปักซ์ได้เขาเรียกว่า “ตาสหลวง” หาดาสหลวงขอหนังสือสักเล่ม ไปถึงก็บอกท่าน ท่านบอกว่าหนังสือนี้ของหลวง เขาให้มาไว้กับวัดต้องเก็บไว้. เลยไปบอกหลวงน้า น้าก็บอกว่า ฮ้า เขาแจกให้เด็กอ่าน ไม่ใช่เก็บไว้ในตู้ เลยน้าก็ไปบอกเอง ตาสหลวงก็เลยให้มาเล่มหนึ่ง เป็นแบบเรียนเร็วเล่มหนึ่งที่น่านั้นแหละ เป็นครูสอน เริ่มต้นแบบเรียนเร็วเล่มหนึ่งเรียนแบบเรียนเร็วเล่มหนึ่งนี้ไปจนกระทั่งครึ่งเล่ม เกือบจบเล่มแล้ว ก็พอดีมีโรคภัยไข้เจ็บเกิดขึ้นในร่างกายยังไม่ได้เข้าโรงเรียน โรคที่เกิดขึ้นนั้น ถ้าหากว่าไม่หายละก็มันตายแน่ ไม่ได้มาเทศน์กับญาติโยมวันนี้

แน่ๆ คือ เป็นโรคลมชัก วันหนึ่งชักหลายๆ ครั้ง นั่งอยู่ดีๆ ก็ตามีตไป น้ำลาย
 ฟุ้งปาก นอนดิ้นอยู่ตรงนั้นเอง บางทีชักเวลากินข้าว. การชักเวลากินข้าวนี้ เพื่อน
 ต่อว่าต่อขานหาว่าตะกละตะกลามกินจนลึ้มลงไปสำหรับ บอกว่าไม่ใช่อย่างนั้น
 ไม่ใช่เกลี้ยงทำอย่างนั้น มันเป็นเอง. บางทีกำลังเดินอยู่มันก็ลึ้มลงไปเลย แต่ว่าหัว
 ไม่ผาดพินไม่ถึงแก่เป็นอะไรไป นึกแล้วก็รู้สึกว้า เออ เรานี้มันรอดตายมาได้ ก็นับ
 ว่าเป็นบุญโขอยู่ เป็นลมชักอย่างนี้บ่อยๆ หลายครั้งหลายหน เป็นอยู่ประมาณ
 เดือนหนึ่งโยมผู้ชายก็เห็นว่าจะต้องรักษาเสียที เลยเข้าไปหาพระที่เป็นหลวงลุง คือ
 ท่านเป็นลูกพี่ลูกน้องกับโยมผู้หญิงท่านเป็นหมอย่อยด้วยเหมือนกัน หมอยาโบราณ
 โยมบอกว่าจะมาขอยาแก้ลมชักไปรักษาเด็กหน้อย ท่านถามว่าเด็กอะไรก็บอกว่า
 เป็นลูกชาย ท่านบอกว่า เออ! เามาถูรักษาเอง เลยก็ต้องไปอยู่วัด ย้ายวัดไปอยู่
 วัดคูหาสวรรค์ ซึ่งเป็นวัดใกล้ตลาดพัทลุงเดี๋ยวนี้. หลวงลุงท่านอยู่ที่นั่น. หลวงลุง
 นี้มีปกติเครื่องขมิ้นหนักเหลือเกิน วันหนึ่งไม่ยืมกับใครเลยนั่งเฉยๆ นั่งอยู่ที่เดียว
 ตลอดวัน ไม่ไปไหนนั่งอยู่อย่างนั้นใครขึ้นมาก็พูดคำสองคำ ถ้าหากว่าพูดจาไม่เหมาะ
 ก็ไม่พูดด้วย เช่นคนมาถึงท่านถามว่ามาธุระอะไร คนปักษ์ใต้ชอบใช้คำปฏิเสธ
 ก่อนพูด คือพูดว่า “ไม่” พอตอบว่า “ไม่” แล้วไม่ต้องพูดกันต่อไป ธุระอะไรก็นั่ง
 ไปเถอะ ฉันทไม่พูดกับแกแล้ว เพราะแกบอกว่า “ไม่” แล้ว ข้าก็นั่งเฉยอยู่อย่างนั้น
 แหละ อย่างนี้ตลอดไปที่นี่มารักษา ท่านก็ให้กินยา กินยาที่วัดนั้น ๒ ครั้งเท่านั้น
 ก็พอดีถึงกาลเข้าพรรษา ท่านไปอยู่จำพรรษาที่วัดภูผาเม็กที่ตำบลแหลมสน จังหวัด
 สงขลา คือตรงข้ามกับตัวเมืองด้านทิศตะวันตก ไปอยู่ที่นั่น พาไปด้วยในพรรษานั้น
 จำได้ว่าเป็นลมชักเพียง ๒ ครั้ง แล้วก็กินยาทุกวัน. ยาที่กินนั้นขมที่สุดเหมือนกับ
 บรเพ็ด กินยาที่ไรต้องเอาน้ำตาลหรือน้ำผึ้งมาวางไว้ข้างหน้าล่อหน้อย พอกินยาบับ
 กินน้ำตาลตามไปล้างคอ ท่านได้รักษาให้ในพรรษานั้นหายเรียบร้อย ออกพรรษา
 แล้วมันก็ไม่เป็นอะไรเลยกลับบ้าน.



เมื่อครั้งอยู่กับท่านที่วัดคูหาสวรรค์นี้ ท่านไม่ค่อยพูดค่อยจา แล้วก็ดู เจ้าระเบียบเคร่งครัด ทำอะไรผิดหน่อยก็ทุบกันเลย เช่นสมมุติเอาของเข้าไปประเคน นั่งไม่เรียบร้อย ไม่ใช้คำพูด ใช้ฝ่ามือตบเปรี้ยงเข้าเลยตบล้มลงไป จำได้ว่าต้องเปลี่ยนทำใหม่ แล้วก็อย่างนี้บ่อยๆ เลย นึกว่าคาถา พอรำคาญหนักเข้าก็เลยเปิดหนีไป แต่หนีไปแล้วไม่ไปบ้าน ไปเที่ยวตามสถานีรถไฟ ไปเที่ยวแอบอยู่ตามที่ต่างๆ เขาไปตามจับมาได้ จับมาได้ท่านก็ลงโทษ คือการเขียน เมื่อครั้งอยู่บ้านนั้นไม่เคยถูกเขียน เพราะว่าลูกชายในครอบครัวมีสองคน แต่ว่าพี่ชายตายเสียก่อนด้วยโรคบิด ยังจำภาพที่พี่ชายนั่งถ่ายได้ ว่าร้องไห้คร่ำครวญ เพราะถ่ายไม่ออก แล้วก็ถึงแก่ความตายไป. ที่นี้ก็เหลือแต่อาตมาคนเดียวก็เป็นหัวแก้วหัวแหวนของครอบครัว โยมไม่ได้ตี โยมผู้หญิงตีบ้างแต่ก็ไม่ได้ตีด้วยไม้ เอาฝ่ามือตบตะโพกแรงๆ แต่โยมผู้ชายนะไม่เคยตีเลย. ที่นี้เมื่อมาอยู่วัด เมื่อชุกชอนอย่างนั้นหลวงลุงก็เลยเขียนเสียงอมไปเลย มัดมือแขวนกับเชือกวางแล้วก็เขียนๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ เทียนนั่งลงไป ลูกชิ้นมาเขียนใหม่. ท่านเจ้าคุณที่อยู่วัดจักรวรรดิเดี๋ยวนี้ เจ้าคุณราชปัญญาเวลานั้นเป็นพระหนุ่ม ท่านนั่งนบอยู่ในห้องว่าเขียนเท่าไร ท่านนับได้ว่า ๓๐๐ ที่ ไม่ได้เขียนด้วยไม้เรียวธรรมดา เขียนด้วยหวายเท่านั้นก็อ้ย เขียนจนท่านเจ็บมือของท่านเอง แล้วก็ไปนั่ง นั่งแล้วก็มาเขียนต่อเขียนอย่างนี้ครั้งหนึ่ง แล้วก็หยุดไม่เที่ยวไปไหนพักหนึ่งต่อมามันก็รำคาญอีกนั่นแหละ เด็กนี้มันก็อย่างนั้นมันต้องระบายบ้าง ไปอีก ไปอีกก็จับมาเขียนกันอีกเขียนครว็นี่เขียนหนักมาก เขียนจนกระทั่งตะโพกนี้บวมซ้ำเลย แล้วเอาโซ่ล่ามไว้ในกุฎี ท่านลงไปฉันท้ำที่โรงฉันท่างจากกุฎีที่พัก. อ้ายกุฎีนั้นมันมีล่องพอจะลอดลงไปได้ สายโซ่ที่สวมมือนี้นหลวมๆ เลยก็ถอยออกเสีย พอถอดออกแล้วลงทางล่องลงใต้ถุน ออกไปทางหลังเขาทิศเหนือเดินกลับบ้าน ไปสวนทางกับคุณป้าชื่อพัก แก่ก็ถามว่าเออ ! อ้ายขาว คือว่าเมื่อเด็กนั้นมีหลายชื่อบางคนเรียกอ้ายขาว, บางคนเรียกว่า อ้ายเผือก, คุณยายเรียก

อ้ายหมุ่น, แต่โยมผู้หญิงเรียกอ้ายหมาตลอดเวลา. อ้ายหมานี้เรียกว่ารักที่สุดแล้ว เรียกอ้ายหมานี้. คนไทยเรารักกันมาก เรียกว่าอ้ายหมา นี่มันเป็นคำน่ารักแล้ว หลายชื่ออย่างนี้. ท่านถามว่าเป็นใจอ้ายขาว บอกว่ากลับบ้าน ทำไมเดินงอนแง่นอย่างนั้นล่ะ บอกว่าถูกเขี่ยน เลยกลับไปบ้าน กลับไปถึงบ้านโยมก็เอาหัวโหลมาฝนทาแผลให้แล้วขอภัยที่ตะโพกนี้มันยังเป็นแผลอยู่จนบัดนี้ มันเป็นแผลเปื่อยลึกลงไปอย่างนี้ เวลาอาบน้ำต้องเอาน้ำรดลงไปชำระไขคือหนอง อันนี้ไม่ได้รักษาด้วยอะไร ด้วยน้ำมันต์ ความจริงน้ำมันต์ถึงไม่เสกก็รักษาได้ เพราะว่ารดมันเรื่อย ๆ มันไม่มีเวลาตั้งหนองขึ้นมา เอาผ้าขาววางไว้ข้างบนแล้วก็รดจนอรด เวลารักษาแผลกินอะไรก็ได้ กินแต่ข้าวกับปลากรวด. ปลากรวดเป็นปลาน้ำเค็มชนิดหนึ่งทางภาคใต้ใส่เกลือ กินแต่ข้าวกับปลาใส่เกลือนี้อยู่ ๒-๓ เดือน กว่าแผลจะหาย พอหายแล้วโยมผู้ชายถามว่า เธอจะกลับไปอยู่กับหลวงลุงอีกไหมล่ะ บอกว่าเห็นจะไม่ไหวแล้ว ถ้าขนาดนี้เห็นจะลำบาก เลยกี่ไม่ไปต่อไป. เมื่อไม่ไปเลยก็เปลี่ยนเข้าโรงเรียน.

โรงเรียนเวลานั้น เพิ่งตั้ง เพิ่งย้ายขึ้นมาตั้งที่หน้าวัดประดู่หอม มีอาจารย์ใหญ่ชื่อ เลียง เวชรังษี ครูน้อยมีหลายคนยังจำชื่อครูได้ทุกคน. ครูที่สอนชุดนั้น ครูที่ดุที่สุดชื่อครู ตำนามสกุล ม้องก็ ถ้าเราเรียนภาษาอังกฤษแล้วนึกว่าครูนี้นามสกุล พังไม่เข้าท่า แล้วนามสกุลเกอย่างนั้นจริง ๆ ที่นี้แกก็ตีเด็กจริงเหมือนกัน แต่อาตมาไม่ถูกตีมาโรงเรียนนะ เพราะอ่านหนังสือคล่อง อ่านแบบเรียนเร็วมาเกือบจบเล่มแล้วนี่ ชั้น ป.๑ อ่านคล่องกว่าเพื่อน เขียนคล่อง เรียนมาโดยลำดับ จนมาถึงชั้นประถม ๓ ครูที่สอนชื่อครู เสง โสภณ เดียวนี้เปลี่ยนเป็นครูฉัตรมาอยู่กรุงเทพฯ วันนั้นพบกันที่หัวลำโพงก็ตืออกดีใจ บอกว่าเอ้อ! มันก็แปลกเมื่อคืนก่อนผมฝันเห็นเจ้าคุณว่าอย่างนั้นฝันเห็นเจ้าคุณกับเรียม ชณะรัตน์ นักเรียนร่วมชั้นกันคนหนึ่ง ซึ่งเดี๋ยวนี้เขาออกจากราชการแล้ว เพราะเขาเกิดปีระกา อาตมาเกิดปีกุน บอกว่า



ฉันว่ายไ้ ฉันว่าผมจะขึ้นรถไฟแล้วก็ไม่มีสตางค์ แล้วเจ้าคุณบอกว่าไม่เป็นไรคุณครู
 อาตมาตีตัวให้เอง แต่ลืงไปลืงมามีสตางค์อยู่ร้อยหนึ่งเลยไม่ต้องรบกวนเจ้าคุณ
 ฉันไปอย่างนั้นวันนั้นเลยมาเจอกันได้. ครูคนนี้นะพอเขียนเลขลงในแผ่นกระดาน
 เสร็จใครทำผิดมีมือช้อละ ๒ ที แหมเดือดร้อนอีกแล้ว พอครูว่าอย่างนั้นใจมัน
 ไม่สบาย แล้วชอบทำผิดเสียด้วย ทำเลขผิดเรื่อย ๆ ถูกตีบ่อย ๆ ดีหนักเข้าก็เลย
 ไม่มาโรงเรียนเสียนี้หายไป ๗ วัน พอหายไป ๗ วัน ครูก็เขียนจดหมายไปถึงโยม
 ให้เพื่อนคนหนึ่งนำไปให้ พบกับกลางทางพอดีถามว่าไปไหน จดหมายครูใหญ่ เอา
 ไปให้ลุงหน่อยไม่ต้องไป เอาไปเองก็ได้ เลยก็รับจดหมายนั้น อ่านดูแล้วก็รู้ว่าเรื่อง
 อะไร เลยก็เอาจดหมายนั้นฉีกทิ้งเสีย แล้วก็ไปบ้านทำเย็บเบียดไม่รู้ไม่ชี้ แต่ว่า
 เรื่องมันไม่อย่างนั้น พอไปถึงบ้านตอนเย็นน้ำชายก็ถามว่าเมื่อตอนเย็น เป้นมาทำ
 อะไร ถามขึ้นอย่างนั้น ตอบว่ามาเย็บมมาเย็บอย่างนั้นนะ อ้า เองมันโกหกนี้ เขา
 ถูจจดหมายอะไรมา เลยรู้เรื่องพอรู้เรื่องโยมก็เลยสวดใหญ่ไม่ตี แต่เน้นบ่น นั่งพิรีพรี
 ว่า เออ มันไม่รักดีอย่างนั้นอย่างนี้. ท่านดุท่านว่า ไม่รักดี. รุ่งเช้าก็เอาตัวไปส่งโรงเรียน
 ครูถามว่าทำไมถึงไม่เรียนหนังสือ บอกว่าผมกลัวครู ครูตีเจ็บนัก ครูบอกว่าที่นี้
 ไม่ตีละ เรียนให้ดี เอ้า ก็เลยไม่หนีต่อไปตั้งใจเรียน.

เรียนในโรงเรียนชั้นประถม จนสอบได้สมัยนั้น มันมีเพียง ๓ ชั้น คือ
 พอจบชั้นประถม ๓ แล้วก็หมดเพียงเท่านั้น ต้องไปเรียนต่ออีกแห่งหนึ่ง. ในขณะ
 ที่อยู่โรงเรียนนี้เพื่อนฝูงบางคนชอบรังแก เพราะว่าอาตมามีมันเรียกว่าเป็นคนประเภท
 ตัวเมีย ไม่ค่อยจะสู้รบตบมือกับใคร เพื่อนรังแกก็มักจะหนี บางทีมันก็ไปดักต่อย
 ถ้ารู้ว่าเขาไปดักเส้นทางนั้นก็ไมเดิน เดินไปเส้นอื่นเสีย. อ้ายพวกนั้นก็ไปคอยเก้อ
 ไม่ได้ต่อย วันรุ่งขึ้นมันก็ทว่า เอ้ย เองมันคนพวกซี้ซลาดตาขาว เมื่อวานทำไม
 ไม่ไปทางนั้นละ บอกว่าไปให้พวกเองต่อยทำไม มันเจ็บจะตายไป ข้าฯ หนีไปทาง
 อื่นดีกว่า. แล้วการไปโรงเรียนเพื่อนรังแกอย่างนั้น ก็คืออยู่อย่าง ทำให้ต้องหลบ

เพื่อน เมื่อหลบเพื่อนจะไปไหนล่ะ ก็ต้องไปอยู่ในห้องใกล้ๆ ครู ที่นี้ไปนั่งเฉยๆ ก็ดูอะไรอยู่ ก็เลยต้องค้นหาหนังสือมาอ่าน มีหนังสืออะไรก็อ่านกันเรื่อยไปจนติดนิสัยชอบอ่านหนังสือ. เวลาโรงเรียนหยุดพักไม่ไปเล่นกับเพื่อน เพราะกลัวเพื่อนจะตอย เลยแอบไปอ่านหนังสือการอ่านหนังสือบ่อยๆ นะทำให้กลายเป็นนักพูดขึ้นมา เพราะว่าสิ่งที่เก็บไว้ในสมองตั้งแต่เป็นเด็กโน้นมันหลายเรื่องเลยได้ประโยชน์. ความจริงเพื่อนรังแกมันก็เหมือนกันทำให้หลบไปอีกมุมหนึ่ง ก็เป็นประโยชน์แก่ชีวิตต่อมา.

ที่นี้เมื่อจบชั้น ป.๓ แล้ว จะต้องไปเรียนต่อที่ลำปา โรงเรียนจังหวัดอยุธยา โนน ทางบ้าน จะไปเรียนอย่างไรผมก็พาไปฝากวัด ฝากไว้กับอาจารย์ ชื่อผมเหมือนกันท่านอาจารย์นี้ดีมาก จะเล่าให้โยมฟังตอนต่อไป. ที่นี้ไปอยู่โรงเรียน เอาไปฝากเรียน โรงเรียนเขาเปิดวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ได้ไปฝากเรียนเอาจริง ๆ เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน มันสายมากไปหน่อย ที่นี้พอเข้าเรียน ก็เข้าเรียนภาษาอังกฤษ สมัยนั้นใช้หนังสือเรียกว่า บี โอ คาร์ท ไวท์ เขาให้เรียนท่องศัพท์ เอบี เอ็บ อีบี อีบบ อีบบ อีบบ อีบบ อะไรอย่างนั้นนั่น เพื่อนเขาเรียนได้ อาตมาไปถึงนั่งงงเลยไม่รู้เรื่อง เอบีก็ยังไม่รู้เลยจะไปเรียนอย่างไร นั่งไปอย่างนั้นไม่รู้เรื่อง. เทม! น่าขอบใจคุณครูเหลือเกิน วันนั้นตอนเย็นคุณครูก็เรียกไปที่หน้าชั้นบอกว่า เธอทำไมเพิ่งมาบอกว่าบ้านมันอยู่ไกลครับ มาช้ามาสายมาหลังเขา อย่างนี้มันไม่ทันกิน ครูว่าอย่างนั้นตอนเย็นๆ ว่างไหม ก็ไม่มีอะไรนอกจากเล่นฟุตบอลเล่นเท่านั้นเอง บอกว่าไม่ได้เย็นนี้ไปที่บ้าน ฉันจะสอนให้เป็นพิเศษ เลยต้องไปเรียนพิเศษกับครู. ครูสมัยนั้นนะสอนเด็กเป็นพิเศษนี้ ไม่พูดเรื่องเงินเรื่องทอง พูดแต่เรื่องสอนเท่านั้นเอง สอนไปเรียนไปทุกวัน ตอนเย็นเลิกเรียน กินข้าวเสร็จ ไปหาครูเดินไปบ้านครูประมาณสัก ๓๐๐ เมตรไม่ไกลอะไร ครูตามตะเบียง ควั่นข้อมง ใช้ผ้ามันกีดนี้ ไม่มีตะเบียงตลอดตาม สอนไปตีมือกันไปบ้าง ชูกันไปบ้าง วันไหนไม่จำก็ถูกตี ว่ากันไปตาม



เรื่อง ครูคนนั้นเดี๋ยวนี้ยังมีชีวิตอยู่ ยังไม่ตายเวลาไปบ้านไปเทศน์ที่ไหนครูมักจะไป ฟังฟังแล้วก็มักจะมานั่งข้างหน้านั่งให้ลูกศิษย์เห็น ว่ามาฟังกับเขาด้วย. เวลาเทศน์ จบลงไปแล้ว ครูมักจะเข้ามาใกล้ๆ มาถึงจับแขนแล้วบีบแรงๆ บีบเหมือนสมัย เป็นเด็ก ครูบีบแรงอย่างนั้น แล้วก็บอกว่าเออ พุดจาคล่องแคล่วดี ครูรักศิษย์ น้ำใจครูมันเป็นอย่างนี้. ครูสมัยก่อนเป็นอย่างนี้. แต่ครูสมัยนี้จะเป็นเหมือนครู สมัยก่อนหรือไม่นั้นเป็นปัญหา เลยก็เรียนรู้อยู่ที่นั่น ม.๑ ม.๒ ม.๓ ขึ้นไปตาม ลำดับ.

การอยู่ที่วัดในสมัยนั้น มีเด็กมากถึง ๔๐ คน ท่านอาจารย์นี้ใจดีเหลือเกิน หาข้าวสารมาเลี้ยงเด็ก วันหนึ่งจำได้ว่าพวกเรากลับมาจากโรงเรียน มาถึงก็เที่ยว ปีนต้นมะพร้าวอ่อน ต้นฝรั่ง อะไรกินได้ กินทั้งนั้น เที่ยวปีนให้ว่อนไปเลยทีเดียว. อาจารย์ชักสงสัย ทำไมไม่หุงข้าวต้มแกงกิน เที่ยวปีนต้นไม้วุ่นวาย เรียกมาถาม ถามว่าทำไมไม่กินข้าวกินปลากันวันนี้ บอกว่ามันไม่มีข้าวสาร. พอบอกว่าไม่มีข้าวสาร เท่านั้นแหละ ท่านห่มจีวรทันที แบกร่มคันใหญ่ เดินออกจากวัดไป คือไปทาง แอ่งบ้านที่อาตมาอยู่ ห่างจากเมืองไป ๑๕ กิโลเมตร ไปหาข้าวสารลูกศิษย์อดข้าวสาร แล้ว ต้องไปหา ไปกินหนึ่ง รุ่งเช้ากลับมาพร้อมกับข้าวสาร ๓-๔ กระสอบ กระสอบ ที่ใช้ภาคใต้พื้นเมืองเขาเรียกว่าตันจุต คล้ายกับตันกกนั้นแหละ เอามาทำเป็นกระสอบ ใส่ข้าวสาร เอามาให้. พวกเราได้กินข้าวสารนี้แล้วก็นั่งคุยกันว่า นี่อาจารย์ของเรา ดีเหลือเกิน พอเห็นพวกเราไม่มีข้าวสารก็ฉวยยามแบกร่มไปทันที. ในสมัยนั้นมันก็ เฉยๆ ไม่คิดอะไรหรอก เด็กมันคิดไม่ได้ แต่มาได้แล้วนี่ นี่กว่า แหม! อาจารย์ดีนี้ เหลือเกินรักศิษย์ไปหาข้าวสารมาเลี้ยงศิษย์ พวกเราก็ได้กินได้อย่างสะดวกสบาย ผลัดเปลี่ยนเวรกันทำกับข้าวตอนเย็นไว้กินตอนเช้าโดยมากก็แกงผักบุ้ง เพราะใน หนองมีผักบุ้งอยู่หนองหนึ่งวัดนั้นมีมะพร้าวมาก แกงกะทิทุกวันๆ ลูกศิษย์วัด ไช้มันเต็มตัวไปเลยทีเดียว แกงกะทิก็น้อย่างดี เรียกว่ามันวับไปเลยทีเดียวแกง

ผักนึ่ง ช่วยทำครัวกัน.

มีเรื่องเกิดขึ้นวันหนึ่ง เรียกว่าเป็นเรื่องที่ควรจะเล่าให้โยมฟัง คือไปทำครัวกันอยู่ที่บนครว้นนั้นตอนแกลงเวรมีใครคนหนึ่งพายเรือเข้าไปในป่าสาคุ (ต้นสาคุนี้ภาคกลางไม่มีภาคใต้เยอะ ชอบขึ้นริมคลอง ริมหนอง) เข้าไปในป่าสาคุ เอาอะไรไปซ่อน ลูกศิษย์คนหนึ่งคนใหญ่ชื่อครูกลั่นเวลานี้ลูกชายก็บวชเป็นพระชื่อพระสิงห์ก็ได้มาอยู่กับอาตมาเหมือนกัน ที่นี้ครูกลั่นนี้เข้าไปในป่าสาคุไปเจอของดีเข้า เหล้าเถื่อนไหใหญ่เลยทีเดียวนะ ไปซ่อนไว้ในป่าสาคุครูกลั่นนี้ เราเรียกว่าพี่กลั่นสมัยนั้น เพราะแกอายุมากกว่าเพื่อน ก็เลยตักกินเข้าไป พอกินแล้วเอามาอีกหนึ่งกระป๋อง ลั่นจี๋ เอามาแจกพวกเรา บอกว่ากินซิ อร่อย, เด็กนี้ไม่รู้จะไรกินกันใหญ่ กินกันหมดทั้งวัดเลย กินหมดไหแน่. เจ้าของต้องมาบอกอาจารย์ว่าไม่ไหวละลูกศิษย์วัดนี้ผมเอาเหล้ามาซ่อนมันกินหมดเลย. ท่านบอกว่า อ้าวก็ของเถื่อนนี่เอามาซ่อนไว้ทำไม. ที่นี้กินกันแล้วเมากะอะอะกันบนครว้นคุยกันฉาวเสีย อาจารย์ก็แอบฟังแอบฟัง ก็ไม่ว่าอะไรไปแอบฟังเฉยๆ แต่ท่านจำได้ว่าพูดอะไรกันมั่ง. มีตอนหนึ่งครูกลั่นแกบอกว่า นี่มีเหล้า กินเหล้าอย่างนี้ อย่าไปหาอาจารย์ ใครจะไปหาอาจารย์เดี่ยวชั่วสารเสียก่อน กลิ่นมันจะไม่ออก อาจารย์ได้ยินก็จำได้ แล้วก็เที่ยวมาเอะอะเข้าไปในวัด บางคนเมาแล้วมันเที่ยวเอะอะ. ที่นี้ก็เลยยุ่งกันใหญ่ อาตมาที่มันเอาเจียนใหญ่ เอาเจียนออกหมดเลยในห้องเพราะเมา ที่นี้พระหลวงพี่ดำมาถึงก็ถามเออเออกินอะไรเข้าไป, ถามอย่างนั้นมันจะออกทางไหนดิหนอ เลยบอกว่ากินข้าวหมากน้ำขึ้นเข้าไป ๒ ห่อ น้ำขึ้นข้างวัดแกขายข้าวหมาก เลยบอกว่ากินข้าวหมาก, เออนั้นสิ กลิ่นเหมือนข้าวหมาก เลยผสมโรงไป เลยไม่เป็นไร เลยเอาชี้เข้ามาทาหน้าอกผสมกับอะไรก็ไม่รู้ หาเสียจนดำไปเลย ลูบหลังลูบหน้าให้หายเอาเจียน ความจริงกินเหล้า, กินเหล้าผิดศีลข้อหนึ่งแล้วโกหก ก็ยังแถมอีกข้อ มันจะเสียคน ไม่ได้การแล้ว, ที่นี้รุ่งเช้า ก็ขึ้นไปกินข้าวบนครว้นตามปกติ แต่ว่าไม่สบายใจต่างคนต่างมอง



หน้ากัน ไม่รู้ว่าใครจะว่าอะไร อาจารย์จะว่ายังไง, ประเดี๋ยวเดียว อาจารย์พูดขึ้นกับอาจารย์อีกองค์หนึ่ง อาจารย์สุข อาจารย์พุ่ม ๒ องค์ อาจารย์พุ่มบอกว่า เมื่อคืนนี้ได้ความรู้ใหม่ อาจารย์สุขถามว่าอะไร อาจารย์พุ่มบอกว่ากินเหล้าแล้วเคี้ยวข้าวสารมันไม่มีกลิ่น, แหมพวกเรามาแน่แล้ว มองตากันใหญ่เลย เห็นจะแยะวันนี้ รีบกินรีบล้าง แต่งตัวไปโรงเรียน ไม่อะไรทั้งนั้นรีบไปเลย ตอนเย็นกลับมาอาจารย์เรียกประชุมใหญ่ เทศน์กันเป็นการใหญ่วันนั้น ไม่เทศน์เปล่าหรอกนะ รางวัลเสียด้วยคนละ ๓ ที่ ๓ ที่ เลยได้รับรางวัลไปตามๆ กัน. นี่เรียกว่าเป็นครั้งแรกในชีวิตที่ได้ไปลัทธิรสนาเมาเข้า เป็นครั้งแรก จำได้ว่ามันไม่ได้ เมาแล้วมันไม่ได้เรื่อง. ที่นี้ก็ไม่ได้ดื่มต่อไปแล้ว สมัยเป็นเด็กวัดก็ไม่ได้ยุ่งต่อไป ในเรื่องอย่างนั้น การเรียนก็เข้าไปเป็นปกติ จินตนาการได้มัธยม สมัยก่อนนั้นเป็นมัธยมปีที่ ๓ เขาจัดการย้ายเมืองพัทลุงขึ้นไปตั้งอยู่ที่ตั้งอยู่เดี๋ยวนี้ ย้ายเมือง โรงเรียนก็ต้องย้ายไปอยู่ที่วัดประตู่หอมที่ศาลาชั่วคราวอาตมาก็ต้องไปอยู่บ้าน.

ที่นั่นตอนนั้นเกิดมีอุปสรรคขัดข้อง เกี่ยวกับการศึกษา ก็เพราะว่าคุณโยมผู้ชายนี้ไม่สบาย เป็นโรคปอด ไอมาก แล้วก็ เป็นโรคตามตัว เป็นแผล เป็นแผลเล็กๆ ลงไปในเนื้อแล้วก็ไอมาก โทนาก็ไม่ได้ อาตมาก็ต้องลาโรงเรียนเพื่อไปเฝ้า โลาโรงเรียนบ่อยๆ ลาบ่อยๆ มันก็เรียนไม่ทันเพื่อน เมื่อไม่ทันเพื่อนก็นึกในใจว่า อย่าเรียนเลย เรียนไปมันก็ไม่ทันเขาแล้ว สอบไล่มันก็ได้มันจะเสียชื่อเสียงบอกโยมว่าอย่างนี้ไม่ไหวละ เสียขวัญบ้าง โทนาก็ไปเรียนมันก็ไม่ทันเขา ลาออกดีกว่า เสนออย่างนั้นขึ้นไปโยมก็ไม่ขัดข้อง เพราะว่าไม่มีใครทำนา ลูกชายมีคนเดียวเลยต้องลาออกจากโรงเรียนไปเฝ้า โทนาก็ดีคือโตนานี้ได้บทเรียนว่า การโตนานี้มันลำบากอย่างไร เวลานั้นใช้วัว ๒ ตัวเทียมไถ วันหนึ่งไถไปๆ ไถหักหมดคือว่าคันไถหัก ทำไม่ถึงได้หัก ย้ายหัวหมูมันกินดินลึกเกินไปว่าลากไม่ไหว เอาไม้เรียวตีมันแรง มันกระโดดเลยหัวหมูหลุดจากหางยาม คันไถหักหมด หักหมดแล้วกลับไปบ้าน

บอกโยมว่า วันนี้ยุบยับหมดแล้ว คันไถทางยามหลุดหมดแล้ว แย่กัน พรุ่งนี้จะไถอะไร ต้องเทียวแบกหัวหมูกับทางยามไปหาช่าง ให้เขาช่วยซ่อมให้ จะซ่อมเองก็ไม่มีปัญญา เลยต้องไปให้เขาช่วยซ่อม. ในการทำงานนี้มีความทุกข์อยู่อย่างหนึ่งคือว่า พอเขาไถนากันมากๆ แล้วไม่มีทุ่งหญ้าเลี้ยงวัว ต้องเอาวัวไปเลี้ยงบริเวณศาลากลาง แแถวโรงพัก แถวที่ต่างๆ ตำรวจก็คอยขู่เสียเรื่อย ชูว่าอย่ามาเลี้ยงแถวนี้ละ เลี้ยงจะจับนะ เอ้า เลยลำบาก ต้องคอยหลบคอยหลีก นึกว่า เอ มันเป็นทุกข์เสียแล้ว เป็นชวานานี่เป็นทุกข์เสียแล้ว แต่ก็ทำนาไปอย่างปกติ จนเสร็จฤดูปักดำ. เมื่อเสร็จฤดูปักดำแล้วก็ว่าง. ที่นี้เมื่อว่างงาน มีอยู่คราวหนึ่งเขามีการแต่งงาน เขามีใบบอกการ กรุงเทพฯ เรียกว่าการ์ดเชิญ บัณฑิตได้เขาเรียกใบบอกการ เขียนใส่กระดาษมาว่าจะแต่งงาน ขอเชิญท่านมาร่วมรับประทานอาหาร โยมไปไม่ได้ เพราะป่วยเลยส่งลูกชายไปแทน ต้องไปทั้งสองบ้าน บ้านเจ้าบ่าวก็ต้องไป บ้านเจ้าสาวก็ต้องไป ชั้นแรกไปกินข้าวบ้านเจ้าสาวก่อน กินแต่ข้าวกับแกงไม่ได้กินอื่น แต่ว่าคนที่นั่งกินอยู่นั้นเห็นเข้า ก็บอกว่า เฮ้ย เอมันโตปานนี้แล้วกินแต่ข้าวไม่เข้าท่า ต้องกินอย่างนี้ด้วย เลยเอาเหล้ามาให้กิน บอกว่าไม่ได้ กินไม่ได้ กินแล้วอาเจียน ลูกผู้ชาย ลูกเมืองลุงไม่กินเหล้ามันจะใช้ได้รึ มันว่าอย่างนั้นอย่างนี้ ก็เลยกินเข้าให้ กินเข้าไปแก้วหนึ่ง กินรวดเดียวหมดเลยทั้งแก้ว พวกนั้นหัวเราะชอบอกชอบใจ หน้าแดง พอหน้าแดงใบหน้าเลือดผาดตี เลยกินต่อไป เสร็จบ้านนั้นแล้วไปกินบ้านนั้น พวกมันยุให้กินเหล้านี้ เลยกินอีกครั้ง. คราวนี้กลับบ้านมาถึงอาเจียนอีกแหละ อาเจียนโยมก็บ่นว่าเออ มันไปกินเข้าท่าไม โยมนี้ ไม่ดื่ม โยมผู้ชายนี้ไม่ดื่มเหล้าเลย คือสมัยหนุ่มเคยดื่ม ดื่มเหล้าเมา เมาแล้วถูกตำรวจจับ เอาไปไว้ในกรง ตื่นเช้าขึ้นมาออกจากกรงได้ก็บอก กูตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจะไม่ดื่มของเมาเป็นอันขาด แล้วไม่ดื่มเลย จนกระทั่งตายไปด้วยโรค ก็ไม่เคยดื่มอาตมาไปดื่มโยมก็บ่นแต่ว่าครั้งนั้นเป็นครั้งที่สอง แล้วก็ไม่ได้ดื่มอีกเลย จนกระทั่งบวชไม่เคยดื่มอีก



ต่อไป มันเป็นบทเรียนว่าไม่ไหว กินเข้าไปแล้วมันเมา เมาแล้วมันอาเจียน นี่มันเกิดความเดือดร้อน เลยก็ไม่กินอีก ไม่ดื่มอีกต่อไป ปีนั้นก็รวมความว่า ทำนาแล้ว ฤดูปลูกดำเสร็จแล้วก็เกี่ยวข้าว เกี่ยวข้าวเสร็จขึ้นบ้านเรียบร้อยเสร็จแล้วก็เที่ยวเฉยๆ ในตอนนี้นะล่อแหลมต่ออันตรายเพราะว่าเป็นเด็กหนุ่ม เมืองพัทลุงนั้นคนมัน เกะกะ เขาชมชอบในเรื่องความเกะกะกัน คนไหนสักไม่เป็นมันก็ใช้ไม่ได้ทำทำ นักเลงไม่เป็นมันก็ใช้ไม่ได้ มันต้องหัดเป็นนักเลงกับเขาบ้าง แต่ว่ายังไม่ได้ฝึกหัด ลักขโมยอะไร พอติจังหวะมันเหมาะเข้า หลวงลุงที่เคยเขียนเคยตีกันคราวก่อนนี้ แหะทานไปอยู่ปิ้ง แล้วก็กลับมา

ตอนกลับมา เล่าตกไปหน่อย ไปพบกับหลวงลุงอีกระยะหนึ่งตอนหลังนี้ ตอนเรียนชั้น ม. ๓ นี้ คือว่ากลับบ้านเพื่อจะไปเอาสตางค์นี้ ที่นี้ไปแะที่วัดคูหา-สวรรค์ฝนมันตก เลยก็ขึ้นไปที่บ้านพักไปเจอพอดี พอเจอกันก็เข้าไปกราบตัวสั้น ั้งมก ท่านก็ถามว่าทำไมตัวสั้น บอกว่ากลัว กลัวหลวงลุง ถามว่ากลัวอะไร กลัวอะไร ว่าตีเจ็บนัก กลัว ท่านบอกว่า อ้อ ไม่ต้องกลัว กูไม่ตีแล้วเวลานี้ เลยก็คืนนั้น ก็พิกกับท่าน ท่านเอลงไปอาบน้ำตักน้ำอาบเองรดตั้งแต่หัวถึงส้นให้ ภูพลางก็พูด พลองว่า เออ กูไม่ได้อาบน้ำให้มันหลายปีแล้ว ว่าอย่างนั้น แล้วก็อาบน้ำให้เรียบร้อย แล้วก็เลยนอนที่นั่น รุ่งเช้าขึ้นจะไปบ้าน ท่านถามว่าจะไปทำอะไร บอกว่าไปขอ สตางค์ อ้อไม่ต้องไป เอาสตางค์ที่นี้ก็แล้วกัน เดินไปเปิดหีบไม้ที่เก็บสตางค์ ให้ หยิบเอาตามใจชอบ เอาตามหยิบเอาเท่าไรโยมรู้ไหม หยิบเอา ๒ บาทเท่านั้นเอง ท่านหัวเราะยิ้ม ถามว่าเอาเท่าไหร่นี่ บอกว่าเอาเท่านี้ก็พอแล้ว อ้ายนิสสัยเกรงใจคนนี่ มันมีมาตั้งแต่เด็กๆ ความจริงเอามาสัก ๒๐ บาท ท่านก็ไม่ว่าอะไร แต่ก็ไมเอเอา ๒ บาทเท่านั้นเอง แล้วก็เดินกลับไปเรียน ได้เท่านั้นพบกันในตอนนั้น

แล้วต่อมาเมื่อออกมายุ่งบ้านนี้ ท่านกลับมาถึงพัทลุงท่านก็สืบถามว่า เอล! มันไปไหน โยมผู้หญิงไปหาท่านบอกว่าอยู่บ้าน ไถนาเก็บข้าวอะไรเสร็จแล้วก็อยู่บ้าน

เอ้อ ไม่ได้ขึ้นปล่อยไว้มันจะเสียคนเอามาให้กูเลยต้องพาไปหาท่าน ท่านก็เลยพา เติลิดเปิดเปิงไปปิ้งโน้นนั่นะ เวลาจะไปปิ้งนี้โยมผู้ชายกำลังป่วย ท่านก็ไม่อยาก ให้ไป อยากให้อยู่บ้านช่วยกันทำไรไถนาไปตามเรื่อง แต่ว่าหลวงลุงก็ไม่ยอม ท่าน นึกว่าขึ้นอยู่มันจะเสียคน มันจะเป็นโจรเป็นผู้ร้าย จะเป็นขโมยกับเขาด้วย รู้ไหม มันต้องเป็นแน่ๆ ละ เพราะว่าถ้าไม่เป็นรักษาทรัพย์ไม่ได้ เพื่อนฝูงต้องชักจูงให้ ไปลักไปขโมย มันล่อแหลม ท่านเลยเอาไปเสียเลย พาไปปิ้ง ความจริงจะให้ไป เรียนต่อ แต่ว่าเมื่อไปถึงแล้วไม่สะดวกในการจะเข้าเรียน ก็เลยอยู่วัด ทำกับข้าว ถวายพระอะไรไปตามเรื่องอยู่ไปสักพัก ๒-๓ เดือน ท่านก็ว่า เออ อยู่เฉยๆ ไม่ได้เรื่องอะไร ไปเรียนไปทำงานที่โรงงานฟิตเครื่องยนต์เถอะ จะได้มีความรู้เรื่อง รถยนต์กลับบ้านไปจะได้ขับรถอะไรกับเขามั่ง ท่านคิดว่าอย่างนั้นไปก็ไป ไปทำงาน ในโรงงานซ่อมรถยนต์ที่เป็นของพวกแซก กินข้าวกับเขาทำงานกับเขา สดางค์ไม่ได้ หรอก ให้ทานเล็กๆ น้อยๆ เรียกว่าค่ากาแฟน้ำชาทำไปสักเดือนหนึ่งมันเกิดอาการ ไม่สบายบวมที่เท้า บวมเท้าบวมมือ บวมหน้าต้องไปรักษา কিনยา ยาโกคิตซาวจังหวัดตรัง ไปเป็นหมออยู่ที่นั่น ช่วยรักษาจนหาย ไปทำอีก ทำอีกเป็นอีก เอ้า รักษาหาย ไปทำ อีก ถึงสามหน สามครั้งก็นึกว่าศาสนาเรามีมันไม่เหมาะกับเป็นคนขับรถยนต์แล้ว เป็นสารถึแบบนั้นมันไม่ได้ เรียนเครื่องยนต์กลไกกับเขาไม่ได้แล้วเลิก ไม่เรียน ออก เลยไม่ไปทำงาน. ที่นี้ก็มีคนมาชวนบอกว่าไปภูเก็ติดีกว่า มีความรู้ขนาด ม. ๓ นี่ทำงานทำได้ ที่โน้นคนเขาไม่ชอบทำราชการ เขาชอบทำเหมืองแร่เลยก็ไปเสนอ ความคิดกับหลวงลุง ท่านบอกว่า เออไปก็ได้เลยชวนเพื่อนอีกคนหนึ่งชื่อนายปาน อาตมานี้มันชอบบ่น แล้วก็เพื่อนคนนั้นชื่อ ปาน เวลาไปไหนไปกันสองคนละก็มักมี เพื่อนชื่อตัว ป. ทุกที เวลาจะมาเรียนหนังสือนครา ก็มากับเพื่อน ชื่อ เป้ง ป. ด้วยกันเหมือนกัน. ที่นี้ก็ไปลา ท่านก็บอกว่าไปได้ ก็เลยไป ไปนี้ท่านให้เงิน ๑๐ บาท ๒ คน คนละ ๑๐ บาท เสียค่าเรือ ๘ บาท เวลาขึ้นฝั่งเหลือ ๒ บาท ๒ บาท



เสียค่าเรือข้ามฝั่งขึ้นไปบนฝั่งอีก รวมความว่าไปขึ้นภูเกิดนี้ไม่มีสตางค์ติดตัวไปเลย เสียค่าเรือหมด เพราะท่านให้ไปคนละ ๑๐ บาทเท่านั้น แต่ว่าคนที่พาไปนี้เขาช่วยเหลือไปฝากไว้ที่บ้าน คนนั้นเป็นชาวกระบี่ ชื่อนายชวน ภรรยาแก่ชื่อแม่เอียบ ทำงานเป็นนักการศาลที่ภูเกิดสองคนเท่านั้นไม่มีลูกมีแต่ภรรยาไปอยู่

อาตมานี้มันมีนิสัยอยู่อย่างหนึ่ง คือเป็นคนไม่ซี้เกียจอยู่บ้านใครนี้ใครเขาไม่รังเกียจหรอกเพราะขยัน ไปอยู่บ้านนี้ตั้งแต่เช้าไปอาบน้ำให้เขา น้ำนั้นอยู่ที่วัดมงคลนิมิตรบ้านอยู่อีกถนนหนึ่ง เดินทางจากบ้านไปถึงวัด บ่อน้ำนี้ประมาณ ๒๐๐ เมตร เข้ามีดเอาบิ๊ปไปอาบน้ำมาให้เขาใส่โอ่งเต็มมันจะก็ทาบก็ตามใจใส่ให้มันเต็ม ไม้ฟืนมีมาให้เขา กวาดบ้านให้เขาไม่อยู่หนึ่ง เจ้าของบ้านก็พอใจ ให้กินข้าว กินน้ำสะอาดสบายอยู่มาได้สัก ๗ วัน เจ้าของบ้านก็คงนึกว่ามันจะไม่ไหว เลี้ยงคน ๒ คน นี่มันจะไม่ไหวภูเกิดนี้อาหารมันแพง ทางานให้ทำถอะ เลยก็ทางานให้ทางานก็คืองานกรรมกรที่เหมือนแร่เจ้าฟ้า เขาเรียกว่าบางอะโรสมัยนั้น เดียวนี้เขาเรียกเหมืองเจ้าฟ้า ของหลวงอนุภาษภูเกิด เข้าไปทำงานที่นั่นไม่เคยทำงานเหมืองแร่ทำไม่เป็น พอไปถึงจับจอบโกยดิน เขาก็เห็นแล้วว่าทำไม่เป็น เมื่อทำไม่เป็น หัวทหน้างานที่เรียกว่ากั้งเผ่าหัวหน้าเขาบอกว่า ไบ๊ยต่า ลื้อซือกงซี้ บอกเป็นภาษาจีนว่าซือกงซี้ๆ ก็นึกว่าให้ไปนอนเสีย ไม่ต้องทำอะไร พวกเรา ๒ คนก็กลับมานอนเสียที่กั้งสื นอนเฉย พอตอนเที่ยงเพื่อนฝูงเลิกงานกลับมา อ้า ยังนอนอยู่อีกริ อ้าวเขาบอกให้มานอนนี่ ก็ซือกงซี้ บอกว่าไม่ใช่ซือกงซี้ละ ก็คือเขาบอกให้กลับบ้านไม่ให้งานทำ อ้าว แล้วกัน แล้วเวลจะไปทำงานนี่ซื้อปลากระป๋องไป ๒ กระป๋อง เปิด ๑ กระป๋องแล้ว น้ำซื้อ ๑ ขวด ก็เปิดแล้ว เอ้ ไม่ให้ทำงานจะทำไง อ้ายปลาก็เปิดแล้ว กินก็ยังไม่หมดจะทำยังไง เลยให้เพื่อนกรรมกรที่ไม่รู้จักนั้นนะเอาไว้ เรากลับแล้วก็กลับมาบ้านนั้นอีก พร้อมกับปลา ๑ กระป๋อง อ้าย ๑ ขวดนะให้เขาเสียด้วย อาตมาพากับเขาต่อไปอีก พักอยู่อีก ๗ วัน เมื่อน้ำคนนั้นแก่ก็ขยันทางานให้ พาให้

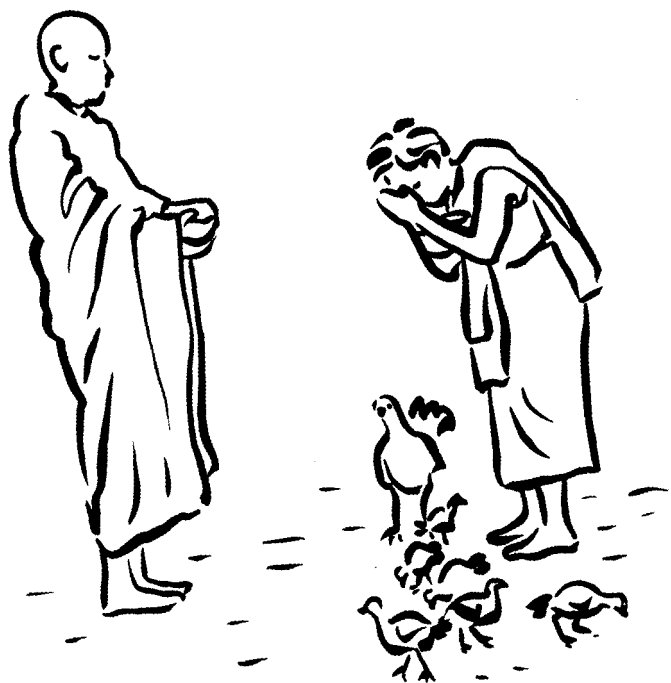
กิจกรรมกรทุกที เลยก็ทำให้อีก เขามีการถมภูเขา กักน้ำเพื่อจะเอาไปทำเหมืองแร่ ถมที่บึงวาด อำเภอกะทู้ งานนี้คืองานทาบดิน ทาบดินไปถมภูเขา ว่าอย่างนั้นเถอะ ไม่มีเครื่องมือที่สมัยนั้น เออ อ้ายนี่พอทำได้ เลยเข้าไปทำแต่ว่าเมื่อทาบดินครั้งแรก นี่ทาบไปแล้วทำไมเป็น เขาทาบไปถึง เขาระดิกพีบ เกลงไปเลย ไม่ต้องวางทาบ แล้วเทที่ละบั้งก็ หัวพนักงานบอกว่าไม่ได้ ทำอย่างนั้นไม่ได้ ต้องเททันที. เอ มันทะไม่เป็นนี่ เอ้าหัด เวลาหัดไม้ทาบมันตีหัวเอาบ่อยๆ เพราะไม่ชำนาญ แต่ว่าหัดจนเป็น ทำได้. แต่ว่าที่นี้ทำไปจนถึงวันที่สองที่สามที่ป้ามันเกิดการดันมันบวมขึ้นมาเขียว เพราะไม่เคยทาบของหน้อยอย่างนั้น บวมสูงขึ้นมาตั้งคานทาบไม่ได้ มันปวด แต่ว่าก็ซึ้งไปทาบ ไม่ทาบมันก็ไม่ได้อะไรกินซี ต้องทาบปวดก็ต้องทาบ.

ที่นี้เอาตัวรอดอย่างไร ทำให้กิจกรรมกรอื่นเกิดเห็นอกเห็นใจอย่างไร อันนี้ ความรู้ช่วยตัวได้ จำไว้เถอะ ไปบอกลูกบอกหลาน ความรู้ช่วยตัวเพราะอ่านหนังสือ มากน้อยอยู่ที่ไหนชอบอ่านหนังสือ แต่ที่นี้พอไปถึงวางบั้งก็บู่บู่ เล่าเรื่องอะไรให้พวก โกยดินฟัง เล่าไม่จบทรอกเขาให้ทาบทาบต่อเดี๋ยวก็นาวางทาบ เล่าต่อ พวกนั้นมัน สงสาร มันใส่ดินน้อยๆ มันไม่แกล้ง. อ้ายพวกโกยดินนี่ ถ้ามันแกล้งแล้ว ทาบไม่ไหวทรอก มันก็ยกจนพูนสูง แล้วทาบไม่ไหวจริงๆ แต่ว่ามันไม่ใส่มาก เล่านิทาน ให้ให้มันฟัง พอตอนกลางวันเที่ยงหยุดกินข้าวเสร็จแล้ว อาตมาไปพักใต้ต้นไม้ กิจกรรมกรทาบดินต้องมานั่งล้อมเป็นวงเลย อาจารย์จะสอนธรรมแล้วเล่านิทาน มาถึงเล่านิทานบ้านนั้นนิทานเมืองนี้ มีไทยอิสลามอยู่หลายคน ไม่รู้เรื่องศาสนาของ ตัวอาตมาเคยอ่านเรื่องพระนามีมะหมัด แล้วบอกว่า เอื้อพวกเราอิสลามวันนี้จะ พุดเรื่องพระนามีให้ฟังกัน แหม มากันใหญ่เลย เล่าเรื่องพระนามีว่าเกิดอย่างไร มาอย่างไร เลยเชียร์กันว่าอย่างนี้ ต้องเป็นอิสลามถึงจะดี มันจะชวนให้ไปเข้าแขก ให้ได้ บอกว่าไม่ได้เป็นพุทธ เป็นไม่ได้อิสลาม. เล่าให้ฟัง: วิชาความรู้ที่ได้อ่านหนังสือ ไว้นี้ช่วยตัวได้มาก ด้วยการสนทนาเล่าเรื่อง กลางคืนก็เหมือนกันนอนในกองสีมัน



หนาวเยือกเย็นฝนตก ฤดูฝนนี้ ๒ คนต้องนอนใกล้กันเอาผ้าผืนเดียวคลุมห่มกัน เป็นการใหญ่แล้วก็นอนใกล้กองไฟ มันค่อยอุ่นใจหน่อย ทำไปๆ เพื่อนคนที่ไปด้วยนั้น เกิดไม่สบายเป็นไข้ ขาแข็งไปข้างหนึ่ง ต้องหามส่งโรงพยาบาล แล้วผลที่สุด ต้องส่งกลับบ้าน เดี่ยวนี้ออกบ้านานูแล้วเป็นครูใหญ่ เพื่อนคนนีไปสอนอยู่ที่โรงเรียน ตำบลไทรบุรี อาตมาไปทอดกฐินสร้างโรงเรียนไว้หลังหนึ่ง เมื่อหลายปีมาแล้วที่นั่น เพื่อนเป็นครูใหญ่ที่นั่น ที่นี้เพื่อนก็กลับเสียอาตมาอยู่คนเดียว เมื่ออยู่ไปจนเขาถมดินเต็มบริเวณเลยหมดงาน ไปไหนละ อาตมานี้มันชอบวัตถุเกิดก็ไปวัดชี่ ไปอยู่ที่วัดเหนือวักขจรรังสรรค์ มีพระชาวนครา ชื่อท่านเทียบ อยู่ในโบสถ์เลยไปฝากเนื้อฝากตัวเป็นศิษย์ของท่าน ตื่นเช้ากวาดโบสถ์ กวาดบริเวณโบสถ์ ตักน้ำใส่โอ่ง จัดที่ฉันเรียบร้อย ท่านก็สั่งสาร อยู่กัน เวลากินอาหารเสร็จแล้วว่างอ่านหนังสือธรรมะ หนังสือของท่านมีอ่านทั้งนั้น พุทธประวัติ นวโกวาท แม้คำขานนาค ไม่คิดจะบวชก็ท่องเล่นๆ เอสห์ ฯลฯ นี่ท่องตั้งแต่ไม่คิดจะบวชนั้น ท่องไว้ก่อนเล่นๆ เท่านั้น อยู่เปล่าทำไม ท่องไปเรื่อย ๆ แล้วถ้ามีเวลาว่างก็ไปสโมสเรจิก อ่านหนังสือพิมพ์ เขามีหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับก็ไปอ่านกับเขาที่นั่น ไม่ชอบไปเที่ยว ดูหนังดูละครนินาน ๆ ไปดูสักที อยู่ภูเก็ตนี่ไม่ดูคินแรกของโปรแกรม คินสุดท้ายละก็ไปละเพราะคนมันน้อยนั่งสบายดี ไปดูกับเขาบ้าง. การเที่ยวเตร่ในเรื่องเหลวไหลคุยได้ว่า ไม่เคย ไม่มี เพื่อนชวนไปเที่ยวสนุก ไม่ไป ไม่เอา บอกอย่างนั้นเราไม่ชอบ เดี่ยวมันจะเกิดยุ่งเป็นโรค เป็นภัย ชายหน้ามนุชย์ทั้งหลาย แต่ว่าชอบอ่านหนังสือ ชอบอยู่กับพระกับเจ้าอยู่ที่วัดนั้น มีงานว่างที่ไหนก็ไปทำครัวหนึ่งไปของานเขาทำ งานที่แผนกสุขาภิบาล เขาบอกว่างานไม่มี มีแต่งานโกยขยะขึ้นรถบรรทุกขยะ ฮีเอา พรุ่งนี้มาทำได้แต่ว่าเกณฑ์ขยะตามันยังไม่ถึงนั้น พอว่าไปทำงานเทศขะ โกยขยะได้แล้วนี้ กลับไปถึงวัด ก็มีคนมาบอกว่าอย่าไปโกยขยะเลยมันสกปรก ไปทำงานที่สวนยางดีกว่า ทางญาติาดายญาติ เลยไม่ต้องโกยขยะ

ยังเสียใจอยู่ที่ไม่ได้โกยขยะ ถ้าได้โกยสักหน่อยก็จะดีเหมือนกันแหละ จะได้เขียนไว้ในประวัติว่า เจ้าคุณปัญญานี้เคยโกยขยะสุขาภิบาลมาแล้ว แต่นั่นมันไม่ทันได้โกยเลยมันขาดไปหน่อย. ที่นี้ก็ไปทำงานสวนยาง สวนยางนี้เป็นของพระพิทักษ์ชินประชา เจ้าของสวนอยู่บางม่วงเกิดนั่นแหละ ไปทำก็ถางหญ้า วันละ ๔๐ สตางค์ กินของเราเองต้องหาข้าวสารไปหุงกิน ทำกัน ก็ไปทำกับเขาทำไปได้ประมาณสัก ๒ เดือน วันหนึ่งมันถางหญ้าเพลินหญ้าคามันมาก มีดยาวเป็นของอเหมือนเคียว ถางเพลินไป เลยตัดต้นยางต้นเท่านี้วก้อยนี้ขาดไป ๕ ต้น พอขาดไป ๕ ต้น เขาปรับต้นละ ๑ บาท นึกในใจว่ากูมันแย่วันละ ๔๐ สตางค์นี่ ปรับไป ๕ บาท ต้นละ ๑ บาทนี้ มันก็ ๕ บาทเข้าไปแล้ว เราจะเอาเงินที่ไหนเสียค่าปรับก็ต้องหักเรื่อยไป เลยเห็นว่า มันไม่ยุติธรรม เพราะว่าเราก็ไม่ได้แกล้งตัดอย่างนั้น จะเอาแพงอย่างนั้นมันไม่ยุติธรรม นึกในใจว่าไม่ไหว ออกดีกว่า ลาออก. ลาออกก็กลายเป็นคนว่างงาน ไปอยู่วัดजरต่อไป น้ำหลวงเทียบก็ยังใจดีอยู่ ตอนหลังเมื่อบวชแล้วนี่ก็อยากจะไปกราบ แต่ว่าพอไปถึงได้ข่าวว่าตายเสียแล้ว ก็เลยไม่ได้กราบท่าน. ที่นี้ก็ไปอยู่ที่วัดอีก อยู่วัดต่อมา ก็ไปทำงานเหมืองแร่ฝรั่ง ก็ไม่ไปทำสมเสมียนอะไรกับเขาหรอก เป็นกรรมกร เขาเรียกว่า งานจี้บัก จี้บักนี่แปลว่างาน ๑๐ อย่าง งานจิปาถะ เตียวไปโกยดิน เตียวไปขุดท่อไปยกอ้ายนั้น ยกอ้ายนี้ งานจี้บัก คนหัวท่่งงานเป็นคนจีน แต่ว่าก็ใจดี ไม่ดุ ไม่ร้าย ทำงานนี้อยู่อีกประมาณ ๒ เดือน ว่างงานอีกแล้ว งานไม่มีเป็นกรรมกรเรื่อยไป มาอยู่วัดอีก



สู่เพศพรหมจรรย์

ประวัติที่ท่านเล่าเองเนื่องในโอกาสอายุครบ ๕ รอบ

ที่นี้เกณฑ์ชะตาชักจะดีแล้ว วันหนึ่งมีพระชื่อสมุห์ซ้อง ท่านสิ้นบุญไปแล้ว มาบอกว่าบ้านเอ๋ย! ไปเมืองระนองใหม่. ท่านพระครูท่านต้องการเอาเด็กไปเป็นครู อำ เกณฑ์ชะตา ท่านมันจะดีแล้วคราวนี้ จะได้ไม่ต้องเป็นกรรมกรแล้วจะได้ไปเป็นครูกับเขาเสียที อาตมาบอกว่าเอาครับ ท่านก็เลยพาไปหาท่านพระครูพิพัฒน์สมาจารย์ เวลานั้นเป็นเจ้าของคณะอำเภอกะทู้ ภูเก็ต เวลานั้นเป็นเจ้าคณะจังหวัดระนองยังอยู่ เจ้าคุณระนองวินัย ยังอยู่เดี๋ยวนี พาก็ฝากเนื้อฝากตัว ให้ไปด้วย มีพระเถรในวัด ขจรบอกว่า ไปก็อยู่ไม่ได้ ท่านพระครูท่านเข้มงวดกวดขัน ท่านตื่นแต่เช้า เราตื่นไม่ทันท่านดำ อ้อ! ไม่ลำบาก อย่างนี้รู้แล้วมันท่าง่าย ท่านตื่นเช้าเราตื่นก่อนท่านอีก ให้ท่านเห็นว่าเรามันขนาดไหนเหมือนกัน แล้วก็เลยบอกอ้าวจะอยู่ให้ดู เลยก็ไป. คราวนี้เมื่อไปแล้ว ท่านบอกว่าเดี๋ยวก่อน ฉันจะไปปีนัง ๗ วัน กลับมา บอกว่า วันนั้นให้มาพบณวันนั้นไปนั่งอยู่วัดนั้น วัดที่ท่านอยู่ แต่เข้าเพื่อรอพบอย่าให้มัน



สาย ให้ท่านเห็นว่าเอาใจใส่ พอตอนท่านออกมาก็เจอกัน เออ พรงนี้จะฉลองครว ช่วยกวาดครวหน่อย ตักน้ำใส่โอ่ง เก็บถ้วยมาเรียงเป็นแถวๆ ทำคนเดียว ตักน้ำใส่โอ่ง ๕ โอ่ง แหม บ่อภูเก็ตินี้มันลำบากนา โยมไม่เห็น น้ำมันเล็ก กว่าจะได้น้ำมันลำบาก ตักเต็มโอ่ง ตักเสร็จแล้วเอากลับมาใส่ถาด วางไว้คนจะได้เอามาใส่อาหาร. ใส่ไว้ ๔๐ ถาด วางไว้เรียบร้อย เสร็จแล้วมาเรียนท่านว่าเรียบร้อย ครับผม ไปดูว่าอ้อ ใช้ได้ แล้วนอนไหนล่ะ บอกว่านอนวัดเหนือ พรงนี้มาแต่เช้า นาคา มาถึงวัดท่านยังไม่ตื่นเลย มานั่งหวั่นไต่แล้ว พอตื่นเปิดประตูมาฮึมาแล้วรีชอบใจ บอกว่าขยันดี มาถึงจัดงานจัดการ วางสำรับใส่กับข้าวอะไรเลี้ยงพระ เลี้ยงชาวบ้าน เขาเลี้ยงเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงรับประทาน รับประทานเสร็จแล้วล้างกันเป็นงานใหญ่ ตั้งหลายชั่วโมง ล้างเสร็จเก็บเข้าที่เรียบร้อยตามเดิม เสร็จแล้วไปรายงาน บอกว่าทำเสร็จแล้ว ท่านไปดูอีก เออ เรียบร้อย พรงนี้ลงเรือไประนองด้วยกัน ท่านเสียค่าเรือให้ ก็เลยไปลงเรือ ลงเรือไประนอง เวลานั้นจำได้ว่า เป็นเดือนพฤษภาคม เดือน ๖ ข้างแรม ลมแรง คลื่นแรง พอลงเรือออกจากอ่าวภูเก็ตเท่านั้นแหละ มันถูกคลื่นใหญ่เลย เมาไม่ได้สำ ไม่ได้กินอาหารในเรือ ไปขึ้นฝั่งระนองแล้วก็เมาลุกคลื่นไปหลายวัน พอไปถึงวัดก็อยู่เป็นศิษย์วัด เพราะจะไปเป็นครู. ท่านอาจารย์ก็เลยเรียกว่าครูตลอดเวลา ครูกวาดขยะ ครูเทกระโถน ครูถางหญ้า แหมครูนี้มันแย ยังไม่ได้เป็นครู แต่ว่า เรียกว่าครู แต่ว่าใช้เสียทุกอย่าง ทำทุกอย่างเรียบร้อย ตื่นเช้าทุกวัน ตื่นก่อนท่าน ไปถูกฎีก่อนแต่ท่านยังไม่ตื่น ดูแล้ว พอตื่นก็เกลี้ยงเลย กระโถนสะอาด ปิดกวาดเรียบร้อย นิสสัยมันเป็นอย่างนั้น ถือหลักเกณฑ์ไว้ใจไปอยู่ไหนไม่ให้เขาเดือดร้อน ทำงานทำไปๆ ก็ยังไม่ได้เป็นครู. วันหนึ่งกินอาหารกลางวัน เลี้ยงเพลเสร็จแล้ว ท่านก็ถามว่า ครูบาชณฺดรเอาไหม? ถามมาเฉยๆ ไม่มีปี่ฆ้องอะไร ถามว่าบาชณฺดรเอาไหม? เวลานั้นอายุมัน ๑๘ แล้ว บอกว่าเอาครับ โทนหัวเดียวนี้เลย โทนหัวเลย. เคาระห์ดีที่ได้ท่องไว้ก่อนนา ถ้าไม่ท่องไว้ก่อนละ

มันจะแย่นา นี่ได้ห้องไว้เล่นๆ ไว้ก่อนแล้ว พอบอกว่าเอาไหม เอาเลยไปโกนหัว โกนหัวบวชนุ่งผ้าขาว ไม่มีใครในกระบวน มีแม่ชี ๒ คนเท่านั้น แม่ชีนั้นคนหนึ่ง แก่ อายุ ๘๐ ชื่อ แม่ฉนวน แล้วลูกแม่ชีนวลอีกคนเป็นแม่ชีเหมือนกัน นั่นแหละ กระบวนแห่ เรียกว่าเข้าโบสถ์ไม่ได้เวียนรอบโบสถ์อะไร เข้าไปในโบสถ์ แต่นั่นเพื่อน คนหนึ่ง มีสายสร้อยห้อยคอ บอกว่า เฮ้ย นาคคอเปล้า เอาสายสร้อยแขวนหน่อย เฮ้ย จะบวชแล้วจะไปแขวนทำไม แขวนหน่อยๆ เลยให้สายสร้อยแขวนเสียสาย หนึ่ง ความจริงไม่เคยแขวนสายสร้อยกับเขา ตั้งแต่เด็กๆ มากก็ไม่ค่อยชอบใช้ ถ้า เขาให้นุ่งผ้าไหมนี้ ต้องพับไว้ใต้ที่นอนให้มันอยู่เสียก่อน จึงเอาไปนุ่ง มันเป็นอย่าง นี้ มันแปลกมมนุษย์อยู่หน่อยเรื่องนี้ คือไม่ชอบใช้ของใหม่ๆ กับเขาเลยเขาแขวน สายสร้อยประเดี๋ยวเดียว แล้วก็เข้าบวช บวชแล้วก็อยู่วัดนั้น.

ในพรภษานั้นแหละ ครูใหญ่ลาออก ก็เลยได้เป็นครู ความจริงเป็นครูนี้ก็ เคยนึกตั้งแต่เมื่อเด็กๆ เคยนึกว่าเหม เราโตขึ้น ต้องเป็นครู ทำไมจึงได้นึกอย่าง นั้น เพราะว่าเห็นครูไม่ถูกตีมือ ไม่ถูกดุดันสบายนึกในใจอย่างนั้น นึกว่า กูโตขึ้น ต้องเป็นครู เลยได้เป็น เป็นครูใหญ่ เป็นครูน้อย เป็นภารโรงด้วยในตัว แล้วโรงเรียน ก็ไม่น่าพิสมัยอะไร เป็นโรงเรียนจากผากันไม่มี มีลูกทรงติต่างๆ ไม่ให้หัวเข้าไปได้ เท่านั้นเอง มีเด็ก ๓ ชั้น ป. ๑-๒-๓ รวมแล้ว ๓๔ คน ก็ต้องวิ่งสอน สอนชั้น นั้นนิด สอนชั้นนี้หน่อย วิ่งกันอยู่ในห้องแคบนิดเดียว สอนโรงเรียนไป เรียน นักธรรมไปด้วย ปีนั้นสอนนักธรรมตก เพราะว่ายุ่งกับสอนเด็ก ไปสอนนักธรรมตรี ไม่ได้ ปีหน้าเรียนใหม่ สอนเด็กไปด้วย เรียนด้วย ที่นี้ก็สอนนักธรรมตรีได้ สอบ ได้ ที่นี้เอาดีเลย ได้ที่ ๑ เวลาที่ได้ที่ ๑ นี้ ทั้งทั้งมณฑลภูเก็ท พระชาวภูเก็ท องค์หนึ่ง ชื่อพระแวว ได้ที่ ๑ เหมือนกัน แต่ว่าแพ้อาตมาตรงไหน ตรงกระพุ้ง เองเขาเอากะพุ้มมาอ่าน รางวัลที่ ๑ มี ๒ องค์ เลยให้เอากะพุ้มมาอ่าน อ่านก็สู้อาตมาไม่ได้ เขาให้แต่งกระพุ้ง น สียา โลกาวาณโน อย่าเป็นคนรักโลก นี้อาตมา



แต่งเสียสวยเลย พอเอามาอ่านแล้ว เจ้าคุณเนกขัมมณี เจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ เป็นแม่กอง บอกว่า ฮือ ต้องให้องค์นี้กระทุ้งเขาแต่งดีมาก เลยได้ที่ ๑ ได้รับรางวัล นาฬิกาตั้งเรือนหนึ่ง ของพระยาอมรศักดิ์ประสิทธิ์ (พ่วง บุนนาค) เป็นเจ้าเมือง ภูเก็ตเวลานั้น ผ้าไตร ๑ ไตร กับนาฬิกา ๑ เรือน ก็เป็นเรื่องภูมิไฉวได้รางวัล.

ที่นี้ก็อยู่ที่ระนอง ตอนเป็นครูอยู่ ก็พอได้อายุครบบวช ๒๐ ปี คุณโยม ผู้หญิงส่งไว้ บอกว่าไปไหนแม่ไม่ว่าแต่อายุครบบวชต้องกลับบ้าน ก็มาบ้านบวช นึกถึงคำสั่งนี้อยู่ตลอดเวลา ว่าอายุ ๒๐ ต้องไปบวชให้แม่. ที่บวชเป็นสามเณรนี้ ไม่คิด ไม่เข้าบัญชี แต่ต้องไปบวชพระให้แม่ เลยไปลาอาจารย์ บอกว่าจะต้องไป บวชแล้ว งานครูไม่ลาออก เพราะคิดว่าจะกลับมาอีก แต่ว่า ขอให้โยมฟังต่อไป...

พอไปถึงบ้านที่พัทลุงได้ ๕ วัน ก็บวชพระเลย ไม่ได้มีงานอะไรทูลหา ตามแบบที่เขาทำ เมืองพัทลุงนี้ถ้าบวชลูกนี้มันใหญ่ อย่างน้อยต้องลั้มวัวตัวหนึ่ง ต้องมีเหล้าเถื่อนสัก ๒-๓ ไห ถึงจะมีชื่อเสียง. ความจริงโยมนี่ก็ชอบอย่างนั้น แต่ว่าตอนหลังโยมก็ไม่ชอบ เลยไม่มีอะไร บวชง่าย ๆ บวชเสร็จแล้วคิดว่าจะกลับ ระนอง แต่เพื่อนที่ชื่อแป้น นี่ เราเห็นเก็บข้าวเก็บของ จัดเนื้อจัดตัวอยู่ ถามว่า ไปไหนนี่ จะไปนครา พรุ่งนี้ อ้าวไปด้วย นึกขึ้นมากอย่างนั้นเองแหละ จะไปด้วย. อ้าวไปทำไม ก็เราไปทำไมละ ไปเรียนหนังสือ ผมก็ไปเรียนด้วยซิ; ไปไม่ได้ ไม่มี ที่จะอยู่ ก็ขังมันเถอะไปก็แล้วกัน เลยก็เขียน จมไปทางระนองว่าลาออก ไม่เอาแล้ว จะไปเรียนหนังสือเมืองนครา จะไปเรียนบาลี ก็เลยมานครามาทั้ง ๆ ที่ ไม่รู้ว่าจะมีที่ซุกหัวหรือไม่ มาถึงก็ไม่มีที่จริง ๆ ในวัดหน้าพระธาตุนี้ไม่มีที่นอนแล้ว ก็เที่ยวเดินหา เดินไปเดินมากมีกุฏิอยู่หลังหนึ่ง ข้างบนมีคนอยู่ แต่ห้องระเบียง ไม่มีคน มันเล็กเหลือเกินห้องระเบียงนั้น อาตมานอนนี่เท่าจดฝ่าโน้น หัวชนฝานี้ พอดี ถ้าจะกางแขนอย่างนี้ไม่ได้ ห้องมันแคบ กางได้เพียงแค่นี้เท่านั้นเอง แล้วก็ นอนอยู่ในห้องนั้น อาตมาอยู่ในห้องนั้น ๒ ปี เพื่อนที่มีที่อยู่นั้นย้าย ๓ ครั้ง

เดี๋ยวย้ายๆ อาตมาไม่ย้าย อยู่มันในห้องน้อยนั่นแหละ ข้างบน สามแผนอยู่ พระอยู่ข้างล่าง เณรโคงอยู่ข้างบน ชื่อสามแผนเรียบ เวลานั้นก็อายุคราวกัน ความจริงเรียนมาด้วยกัน แต่แกไม่ได้บวชเท่านั้น กวาดซื้อทรายใส่ทุกที กวาดให้มันลงในห้องอาตมาทุกที เลยไม่รู้ไม่ชี้ข้างเขาเถอะ กวาดก็กวาดไป เรามันไม่สนใจ เรามาเรียนหนังสือก็เรียน เรียนนักธรรมโท ที่วัดหน้าพระธาตุได้ เรียนนักธรรมเอกได้ที่นั่น.

ตอนได้นักธรรมชั้นโทนี้ เริ่มเป็นนักเทศน์. การที่จะเริ่มเป็นนักเทศน์นั้น น่าๆ คือว่ายังเทศน์กับเขาไม่เป็นหรอก แต่ว่าได้นักธรรมโทแล้วไปเรียนพระภาฏิกโมกข์ให้ได้เพื่อสอบธรรมชั้นเอก มีพระองค์หนึ่งบอกว่าคุณทองภาฏิกโมกข์ไปท่องที่วัดปากนครดีกว่า วัดปากนครนะมันไม่ลำบากเรื่องบิณฑบาต ยืนแห่งเดียวคนมาใส่เต็มบาตร แล้วนอนท่องสบาย เลยไปที่นั่น. ที่นั่นวันนั้นเป็นวันพระ ๘ ค่ำ ญาติโยมมากันหลาย อาตมาถามว่ามาทำไม มาฟังเทศน์ ไครเทศน์ ท่านแหละเทศน์ อ้อ เทศน์ไม่เป็น อี ได้นักธรรมโทแล้ว มันต้องเทศน์ได้ เอ จะแย่นา บอกตัวเองว่ามันจะแย่นา เขาก็เกณฑ์ให้ขึ้นธรรมาสน์เทศน์. พอขึ้นนั่งบนธรรมาสน์จับพัดให้ศีล นี่มันสั้นเอาจ่างงี้เขียวลโยม มันสั้น สั้นจนธรรมาสน์ไหวเขียวนะ อ้อ ทำไม่อย่างนั้น แต่ก็ให้ศีลได้ นะโม ตัสสะ ภควโต กิ่วไปได้ ให้ศีลเรียบร้อย แล้วก็เทศน์ ทั้งๆ ที่สั้นอย่างนั้นแหละ เทศน์ปรืดไปเลย ไม่รู้ว่าอะไรว่าไปได้ ญาติโยมบอก อ้อ เทศน์คล่อง อ้อ ฉันไม่รู้ว่าจะเทศน์อะไร. เขาก็ฟังสนุกไปเลย; ครั้งแรก.

ที่นี้ต่อมา วันหนึ่งเขาหาพระเทศน์คู่ ที่วัดหน้าพระลาน วัดหน้าพระลานใกล้ๆ แถวนั้น พระมหาพลอยถามว่า บั้นไปเทศน์คู่กับเขาหน่อยได้ไหม? อ้ายเทศน์คู่นี้เทศน์อย่างไร บอกว่า ถามตอบกันซิ คนหนึ่งถาม คนหนึ่งตอบ. แล้วจะให้ผมตอบหรือผมถามล่ะ? ตอบ เอ้า ได้ถ้อยอย่างนั้น ที่นี้ก็ไปเทศน์ พอถึงวันเทศน์



ฮื่อ เทศน์คุ้มันต้องอารัมภกถา ต้องหน้าธรรมาสน์ เอะว่าไงล่ะ เลยไปขอหนังสือ
คู่มือนักเทศน์มา เอามาอ่าน ฮื่อ ทำมันจะว่าไม่ได้ มันเพิ่งหัดนี่ เขียนตึกว่า คัด
ใส่ใบลาน ไปถึงกั้วเพราะพริ้งไปอย่างงั้น เพราะคัดของเขาไปนี่ ไม่ได้ว่าปากเปล่า
ว่าได้เรียบร้อย ตอนลงกั้วอีก ก็คัดไปด้วย. ตอนต้นๆ ตอบมันไม่ยากอะไร เทศน์
เรื่องบุญญกิริยวัตตุสาม ทานศีลภาวนา องค์โน้นก็ถามว่า ทานคืออะไร ทานคือ
การให้ ก็ตอบไปอย่างงั้น มันจะยากอะไร เราเรียนมาแล้วนี่ ตอบคล่องไปเลย.
อ้ายตอนขึ้นกิตติตอนลงกิตติ คนชมว่า ฮู้ ท่านบ้านเทศน์ดี ความจริงตัวเองมันแยะ
ยังรู้ว่ามันไม่ได้ความอะไร. แต่ว่าที่เมืองนครนี้มันตืออย่างหนึ่ง นครศรีธรรมราช
นี้โยมไม่เคยไป มีพระธาตุอยู่ รอบๆ พระธาตุนี้เขามิวีหาคด เรียกว่าระเบียง
อ้ายระเบียงวิหาคดนี้มันเป็นที่ฝึกนักเทศน์ เพราะว่ามีธรรมาสน์มาก โยมตั้งธรรมาสน์
ไว้ บางธรรมาสน์มีคนฟัง ๓ คนเท่านั้นเอง บางธรรมาสน์ ๕ คน บางธรรมาสน์
๑๐ คน บางธรรมาสน์ ๒๐ คน นักเทศน์ใหม่ๆ ก็ไปเทศน์ธรรมาสน์ ๓ คน
ก่อน เรียกว่าฝึกไต่บันไดดาราย่างนั้นแหละ ไต่บันไดดารายของการเป็นนักเทศน์.
ไปเทศน์ธรรมาสน์ ชนิด ๓ คน ๕ คน ค่อยก้าวขึ้นไปโดยลำดับ แล้วไปเทศน์
ธรรมาสน์ที่ติดกับองค์พระธาตุ ๓ ธรรมาสน์นั้นคนมาก. อาตมานี้ไม่ได้ไต่ลำดับ
อย่างนั้น เขาก็เอาขึ้นใหญ่เลย ขึ้นยอดเลย ไปเทศน์ธรรมาสน์ติดเชิงพระธาตุด้าน
ตะวันออก ที่นี้ไปเทศน์ธรรมาสน์เก้าโบราณขึ้นไปนั่งแล้ว ถือหนังสือไปอ่านก็ได้
หนังสือแบบธรรมดานี้แหละ วันไหนคิดอะไรไม่ออกก็แบกหนังสือไปอ่าน ให้ฟัง
เพราะพริ้ง ใช้ได้.

ทีนี้ต่อมา เมื่อเขาฟังกันแพร่หลายขึ้น ในวันหนึ่งคนปฏิบัติงานรับใช้ท่าน
หญิงกลาง เขาเรียกท่านกลาง ณ นคร. บ้านท่านกลางนี้มีเทศน์ตลอดพรรษา องค์
หนึ่งเทศน์ ๓ ครั้ง ยกที่หนึ่ง โยมนั้นมาฟังแล้วก็ชอบใจไปเล่าให้ท่านกลางฟัง ท่าน
กลางอยากฟัง ก็เลยต้องไปเทศน์ ที่นี้ก็ต้องปฏิบัติแล้ว มันก็เทศน์ได้คล่อง เพราะ

เทศน์หลายกัณฑ์แล้ว ไปถึง ใ้ย เทศน์ยากบ้านท่านกลางนี้ เทียนท่านเล่มแค่นี้ ถ้าเทศน์เทียนไม่หมดท่านว่าน้อยไป ถ้าเทียนหมดแล้ว เทศน์ไม่จบท่านว่ามากไป ว่าอย่างนั้น เทศน์ยาก. บอกว่าไม่เป็นไร เรามั่นเทศน์จบพอดีกับเทียนทุกที อาตมาเทศน์ให้จบพอดี. พอขึ้นเทศน์ก็ดูเทียนไปด้วย ว่าไปด้วย พอเทียนดับก็จบพอดี ท่านกลางชมว่า แทมเทศน์พอดีๆ ให้พอดีกับเทียน ไม่ใช่เรื่องอะไร แล้วก็เทศน์ ๓ กัณฑ์ยกแล้วได้เทศน์บ่อยๆ ที่นี้ค่อยเทศน์มากขึ้น ต่อมาก็ไปเทศน์ไกลๆ ไปเทศน์ทางที่เขาเรียกว่าทางเหนือของเมืองนครฯ ทางทิศตะวันตกมีภูเขาหนั้น เขาเรียกว่าวังไทรคิริกัน ดินดอน ทำดี มีสวนทุเรียน สวนพลูเยอะไปเทศน์ไกลออกไป เทศน์อย่างนั้นก็เป็นนักเทศน์เรื่อยเวลาได้นักธรรมโท เรียนนักธรรมเอก ก็เป็นนักเทศน์เรื่อยมา เทศน์ไม่หยุด เทศน์เรื่อยไปในที่ต่างๆ เริ่มเป็นนักเทศน์อย่างนี้.

ต่อมา เมื่ออยู่เมืองนครฯ นี้ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ นี้ ต่อกับ ๗๖ นั้นนะ มีพระฝรั่งมาเมืองไทยองค์หนึ่งเวลานั้นชื่อพระโลกนาถ. มาถึงหนังสือพิมพ์ลงข่าวเกรียวกราว อาตมานี้มันเป็นคนชอบอะไรเกรียวกราวอยู่ในสมัยนั้น พออ่านเสร็จแล้วใจมันคิดขึ้นมาเสียว่า แทมต้องไปกับพระโลกนาถ. จะไปแผ่ศาสนา แต่ความจริงเป็นความคิดเด็กๆ. สมัยนั้นมันยังเด็กนี่ อายุมันเพียง ๒๑-๒๒ มันยังเด็กอยู่ไม่รู้อะไร อายากจะไป. เลยเที่ยวไปเดินพูดในวัดว่า เออ เรามันต้องไปคราวนี้แน่ ไปเผยแพรศาสนา ไปถึงกรุงโรมแน่ะ เดินไป ต้องไป. เพื่อนฝูงบางคนก็ว่า อ้ออย่าไปเลย แต่บางคนบอกว่าไปด้วย มันหลายองค์นี่ พระจะไปหลายองค์นี่ จะทำยังงี้ เสาตางค์ที่ไหนเสียค่ารถไปละ จากนครฯ ถึงกรุงเทพฯ เวลานั้น ๑๐ กว่าบาทนะมันแพงนะ เงินละที่ยังงี้. ก็บอกว่าไม่เป็นไร เดียวเรียกประชุมพระ ๓๐ องค์ ได้พระ ๓๐ องค์ แจกกระดาษของค์ละแผ่นเขียนตามคำบอกว่า อาตมากับเพื่อนฝูงอีก ๑๐ รูป จะเดินทางไปเผยแพรศาสนา ไปปลิวโฆษณาให้พระช่วยเขียน ๓๐ องค์



เขียน ๓๐ แผ่น เขียน ๓ ครั้ง ได้ ๙๐ แผ่นพอแล้ว แจกในเมือง เอาไปแจก แล้วก็นัดฟังเทศน์ เทศน์ใหญ่คือนั้นเทศน์คู่ด้วย คนมาฟังกันอย่างมากมาย ได้ปัจจัยสำหรับเป็นค่าเดินทางพระ ๑๐ รูป แล้วพอวันรุ่งขึ้นก็เดินทาง ท่มจิ๋วคร่ำ สะพายบาตร ไม่มีกลดจะแบก เดินจากวัดหน้าพระธาตุมาท้าวัง ไปสถานีรถไฟ เดินไม่ขึ้นรถ ให้คนอื่นขึ้นแทนหน่อย. ชาวบ้านก็เดินตามกันเป็นแถว พระจะไปเมืองนอกกันแล้ว ไปดูกันใหญ่เย็นวันนั้นโยมมา โยมผู้หญิงนะมาเลย โยมผู้ชาย กำลังป่วยอยู่ มาถึง บอกว่าไปยังไม่ไป เมืองนอกเมืองนามันไกล โยมผู้ชายก็ป่วยอยู่ แหมโยมจะไม่ให้ไป. อาตมาต้องเทศน์กับโยมก่อน เทศน์บอกว่าไปอย่างนี้ไปเพื่อศาสนา ไปทำงานเป็นประโยชน์ เทศน์ให้โยมฟัง โยมก็ยังไม่เห็นด้วยอยู่นั่นเอง แต่ว่าไม่กล้าคัดค้าน. โยมมาเห็นด้วยตรงไหน? ตอนมาถึงสถานีรถไฟ เอาม้ามาตัวหนึ่ง อาตมาขึ้นยืนบนหลังม้าที่หลังสถานี ทั้งพระทั้งชาวบ้านเป็นจำนวนพัน ขึ้นกันเต็มไปหมด อาตมาขึ้นปารถกถาขึ้นพูดเรื่องการไปเผยแพรศาสนา. โยมบอกทีหลังว่า โยมสบายใจตรงนี้ สบายใจตรงที่เห็นลูกชายไปยืนพูดเท่านั้นเอง ใจมันสบายตรงนั้น เลยนึกว่านั่นลูกกูมาขึ้นพูดอยู่บนนั้นนั่น แล้วก็เลยไม่ขัดคอ ไปก็ไปเกิด เพราะเห็นว่ามันเด่นอยู่ในหมู่คนเท่านั้น พ่อแม่ก็อย่างงั้นแหละ ธรรมดาพ่อใครแม่ใครก็เหมือนกันดีใจตรงนั้น. แล้วก็เลยออกเดินทางมาขึ้นรถไฟ จำได้ว่านายอำเภอเมืองมาด้วย เวลานั้นเป็นโยมไวยาวจักร สังฆาหารอะโรมา

ครั้งแรกไม่เคยเข้ากรุงเทพฯ ไม่รู้จะไปพักที่ไหนแต่ก็ได้โทรเลขมาที่คุณครู ถัด พรหมมานพ ซึ่งเป็นญาติกันบอกว่าถึงกรุงเทพฯ เวลานั้นรถด่วน. ครูแก่ก็งั้นเหมือนกัน เอ มากันทำไมตั้งมากมาย แกก็ไปรับที่หัวลำโพง รับแล้วถามว่าจะไปไหนนะ? ไม่ทราบพักที่ไหน? ไม่รู้ ไม่รู้เหมือนกัน จะพักที่ไหน คุณครูเลยถามว่า ถ้าอย่างนั้นแล้วจะไปไหนต่อ? บอกว่าจะไปกับพระโลกนารถ ก็รู้ว่าอยู่วัดบวรราชก็พาไปพักวัดบวรราชพักคณะสูง พักวัดบวรราชไปถึง รถมันถึงกรุงเทพฯ เที่ยงนี้ ร้อน

ที่นี้ก็จะอาบน้ำ ถ้ามพระในวัดว่าเขาอาบน้ำไหนกัน พระก็เข้าไปในคูนั่นแหละ คูนในวัดบอกอาบที่นั่นนึกในใจว่า เอ เรามันคนบ้านนอก เข้ากรุงเทพฯครั้งแรก ชาวกรุงเทพฯจะต้มให้อาบน้ำสกปรกเสียแล้วน้ำในคูนั่นสกปรก มองแล้วน้ำบ้านนอกสะอาดกว่า นึกว่าไม่ไหว ดูก่อนทนร้อนไปก่อน อย่าไปอาบเดี่ยวเขาจะหัวเราะเลย นั่งเฉยๆ พอตอนเย็นเห็นทั้งพระทั้งเณรลงไปดำผุดดำว่ายกันในคูนั่น อ้อ เขาไม่หลอกหรอกแล้วก็ลงไปอาบกับเขาด้วย. นอนกลางคืน ไม่มีมุ้งกางคืนเดียวเท่านั้น หน้าพรุนไปหมดทุกรูปเลย เหมือนกับเป็นไข้ทรพิษ ยุงบางกอกเล่นงาน. ตื่นเข้าออกไปบิณฑบาต แถวนั้นรอบๆ กำแพงนะ ได้ข้าวมาฉันยุงกัดเสียหลายคืน. ที่หลังขึ้นไปเฝ้าเจ้าอาวาส สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ที่สิ้นบุญนี้แหละ ท่านเห็นหน้าถามผู้ทำไมหน้าตาอย่างนั้น บอกว่าอยู่กรุงเทพฯมันต้อย ครับผมไม่มีมุ้งรึ? ไม่มี. ท่านเลยสั่งพระให้อาบน้ำไปแจกองค์ละหลังๆ เลยได้นอนมุ้ง ต่อจากนั้นก็พักอยู่ตุลั ๒ อาทิตย์ แล้วก็เดินทางออกจากกรุงเทพฯนี้ วันที่ ๑๔ มกราคม จำได้ ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง. เดินทางออกจากวัดบวรฯ เป็นกระบวนประมาณ ๔๐ องค์ไปวัดพระแก้ว ไปบูชาพระแก้ว เสร็จแล้วเดินจากวัดพระแก้ว มาตามถนนราชดำเนิน ผ่านวังปารุสกวัน เวลานั้นคุณหลวงประดิษฐมนูธรรมยังอยู่ หลวงวิจิตรวาทการ หลวงอะไรๆ หลายหลวง ออกมาคุยกับพระโลกนาถแล้ว พวกเราก็เดินทางออกมา ถึงเพียงบางซื่อเท่านั้นเอง นอนที่นั่น นอนพักที่นั่น. ชาวกรุงเทพฯ ยังเอาอาหารมาถวายในตอนเช้า ข้าพเจ้าได้เห็นคุณสัญญา ธรรมศักดิ์ สมัยนั้นท่านยังหนุ่ม นุ่งผ้าม่วงโจงกระเบน เจ้าคุณถัดพลีธรรมประคัลภ์ ก็นุ่งโจงกระเบน มาเป็นลูกศิษย์พระโลกนาถ มาปฏิบัติวิภูฏาก เรื่องนั้น เรื่องนี้ ติดต่อเรื่องหนังสือเดินทาง. ในหลวงในรัชกาลที่ ๗ ทรงอุปถัมภ์ให้รูปละ ๕๐ บาท ได้หนังสือเดินทางด้วย ได้เรียบร้อยก็เลยเดินทาง.

เรื่องการเดินทางนี้ก็น่าฟัง ยืดยาวเล่าให้โยมฟังแล้วสนุกกันใหญ่ แต่ว่าเวลานี้ ๑๐ โมงครึ่งแล้ว หยุดจัดแจงอาหารเลี้ยงพระกันเสียก่อนตอนเพล ถ้าโยม



ไม่เมื่อไม่หนาย ตอนบ้ายเล่าต่อ กินข้าวที่นั่นกันได้ คงจะมีอาหารเลี้ยง โยมบอก
มีอาหารมาเลี้ยงเยอะ พระที่มานั่นก็ไม่ได้นิมนต์ เพราะว่าไม่รู้ว่าจะมีอาหารสักเท่าใด
ใครมาก็เลี้ยงทั้งนั้น เลี้ยงกันไป เหลือก็แจกญาติแจกโยมต่อไป.

ที่นี้การทำบุญอายุในวันนี้ กับปฐกถาตอนเช้านี้ขอหยุดไว้เพียงนี้ก่อน
ตอนบ้ายฟังต่อ ถ้าโยมจะอยู่ฟังต่อตามสมควรแก่เวลา ขอยุติไว้แต่เพียงนี้ ขอ
ความสุขความเจริญจงมีแก่ญาติโยมทั้งหลาย จงทั่วกันทุกวันเทอญ.



เดินธุดงค์ไปกับพระโลกนาถ

ประวัติที่ท่านเล่าเองเนื่องในโอกาสอายุครบ ๕ รอบ

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย ตอนต่อไปนี้ก็จะได้เล่าต่อไป ต่อจากเมื่อตอนเช้า เมื่อตอนเช้าเล่าค้างไว้ถึงตอนที่ว่า พระชาวต่างประเทศชื่อพระโลกนาถ ได้เดินทางมาประเทศไทย แล้วชักชวนพระภิกษุใจสิงห์ จำนวนสัก ๔๐ รูป เพื่อให้ร่วมเดินทางไปกับท่าน เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา อาตมาเวลานั้นเป็นพระบวชได้เพียง ๒ พรรษา กำลังหนุ่มจิตใจกำลังคิดว่าควรจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ โดยไม่ได้คิดให้รอบคอบเท่าใดนัก ความจริงเรื่องการไปนั้นจะทำอะไรก็ได้ไม่ได้หรอก เพราะว่ายังไม่มีความรู้ความสามารถพอ แต่ว่าอารมณ์ที่เกิดขึ้นอยากจะไปนี้มันมีมาก ก็เลยออกเดินทางจนมาถึงกรุงเทพฯ แล้วก็ได้ออกเดินทาง จากกรุงเทพฯ คืนแรกพักที่บางซื่อ ในการเดินทางไปตลอดทางนั้น เราไม่มีสุข นอนกลางแจ้งญาติโยมอาจจะนึกว่ายุงมีเล่นงานรบกวน เพราะยุงมันไม่มีนี้กว่ามีคนอยู่ในทุ่งนา มันนี้กว่าคนอยู่ในตลาดทั้งนั้นเลยมันแท้ไปกินคนในตลาด พระที่นอนอยู่ในทุ่งไม่เดือดร้อนนอนได้สบาย. นอนกันอย่างนั้นเรื่อยไปเวลาออกเดินทางนี้เป็นฤดูหนาว เดือน



มกราคม กลางๆ เดือน อากาศหนาวมาก พอออกบางซื่อ ไปถึงรังสิตตอนเมือง ประตูน้าพระอินทร์ เรื่อยไปนี้หนาวมาก ลมแรงในเวลากลางคืน พวกเราที่ออกเดินทาง เป็นพวกกันงอมแงมไปตามๆ กัน เพราะร่างกายยังไม่คุ้นกับธรรมชาติ แต่ก็ไม่เป็นไร เมื่อเดินทางต่อไปได้ ๒ อาทิตย์นี้ ร่างกายเกิดความต้านทาน หนาวก็ทนได้ ร้อนก็ทนได้ หวัดที่เคยเป็นมันก็หายไป ไม่ต้องลำบากเดือดร้อนอะไร เดินทางไปตามเส้นทางรถไฟบ้าง หลีกออกจากรถไฟบ้างถ้าเป็นเมืองใหญ่ก็พักหลายคืน เช่น ออยุธยา ลพบุรี นครสวรรค์อย่างนี้พักนาน.

ในการเดินทางไปนั้น เราได้จัดให้มีการแสดงธรรมแก่ประชาชนที่มาพบปะในตอนค่ำ พระที่แสดงธรรมได้ในหมู่ที่ไปนั้น ไม่ก็รูป แล้วอยากจะบอกญาติโยมไว้หน่ออย่าเป็นพระที่มาจากภาคใต้ทั้งนั้น ที่เป็นนักแสดงธรรมในหมู่นั้น คือมีท่านเจ้าคุณประภาสิตพุทธศาสน์เวลานี้เป็นเจ้าคณะจังหวัดชุมพร เวลานั้นชื่อท่านบุญชวน เขมาภิรัต เป็นนักเทศน์องค์หนึ่ง อาตมาเป็นนักเทศน์อีกองค์หนึ่ง แล้วก็มิพระอีกองค์หนึ่งเทศน์ได้ พวกเราผลัดเปลี่ยนกันแสดงธรรมแก่ประชาชนทุกหนทุกแห่ง ในบางแห่งพระโลกนาถเทศน์ก่อน แล้วมีคนแปลเป็นภาษาไทย ล่ามที่ช่วยแปลเป็นภาษาไทยในสมัยนั้น ชื่อครูเหลี่ยมเป็นนักเรียนไปเรียนต่างประเทศสมัยเดียวกับเจ้าคุณธรรมศักดิ์มนตรี แต่ว่าสติสังขารไม่ค่อยจะเรียบร้อย เลยก็ออกมาท่านเห็นพวกเราเดินทางก็ไปด้วย ไปอย่างชนิดชุดองค์เหมือนกัน คือถุงผ้าเพียง ๓ ผืน เหมือนกันมีกางเกงไปตัวหนึ่ง เสื้อตัวหนึ่ง หมวกใบหนึ่ง ผ้าอาบน้ำผืนหนึ่งเท่านั้น ไม่เท้าอันหนึ่งแกล้งไปกับพวกเราได้จนกระทั่งถึงเมืองย่างกุ้ง ในผ้าชุดนั้นแหละไปได้เปลี่ยนชุดกันต่อเมื่อไปถึงนครสวรรค์. มีใครที่เคยเรียนเป็นลูกศิษย์มาเห็นเขาก็เลยจัดแจงซื้อกางเกงใหม่ เสื้อใหม่ให้ ได้เปลี่ยน เป็นคนที่แปลปรากฏกาเ่งมาก ภาษาอังกฤษเลิศทีเดียว แปลแล้วขบขันหัวเราะกันงอหายไปถึงมีแปลดี ถ้าพระโลกนาถเทศน์แล้ว พวกเราก็เทศน์ต่อกับญาติโยมต่อไป ทำกันไปอย่างนี้

ทุกวัน ๆ ไปถึงนครสวรรค์นี้พักอยู่ตั้งเดือน พักอยู่ที่ป่าช้าวัดพรหมจริยาวาส วัด
ตลิ่งชัน ญาติโยมชาวนครสวรรค์นี้ มากันเป็นการใหญ่ มาฟังธรรมเทศนา บางคน
ก็มารับศีล กินผักตลอดชีวิตไปก็มีเหมือนกัน. ออกจากนครสวรรค์ ก็เดินทาง
ต่อไปขึ้นรถไฟไปลงเอาพิษณุโลกเลยทีเดียว. พักพิษณุโลก ๗ วัน ญาติโยมก็มาฟัง
ธรรมกันอย่างเคย แล้วเดินทางต่อไปอีก จนกระทั่งไปถึงสวรรค์โลกไปสู่ขุขัณฑ์. พอ
ตอนไปถึงสู่ขุขัณฑ์นี้ เราแบ่งกันออกไป คือมีพวกหนึ่งส่วนมากก็มาจากบักขัณฑ์ได้ ๑๐
รูปด้วยกัน เราขอแยกไปก่อน พระโลกนาถก็อนุญาต ไปก็ไปถึงเมืองตาก สมัยนั้น
ระหว่างสู่ขุขัณฑ์กับตากนี้ยังไม่มีถนนรถยนต์วิ่งไปไหนไป พวกเรามีกะตึกน้ำกันไป
คนละใบแตกหมดเลย กะตึกนี้เป็นแก้วข้างในแตกทุกใบไม่มีเหลือ รถมันกระแตก
แตกหมด ไปถึงเมืองตาก ก็ไปพักอยู่ที่วัดพราหมณ์แม่น้ำปิง ๔ คืน แล้วเดินทาง
ข้ามภูเขาไปแม่สอดใช้เวลา ๔ คืนเหมือนกัน ถึงแม่สอดก็ไปพักอีก แล้วก็เดินทาง
ออกจากแม่สอด. ในวันสงกรานต์พอดี เข้าเขตประเทศพม่า. ที่นี้เมื่อเข้าเขตพม่า
ก็เดินทางกันไปเรื่อยไปพักอยู่ที่คอกะริบ คนไทยเรียกดุกดิก พักอยู่ที่นั่น ๔ คืน
๑๐ รูป เรายืน แล้วก็เดินทางต่อไปถึงจงโก้ว ไม่มีเรือ คือว่าไม่มีสตาจค์ค่าเรือ ไม่ใช่
เรือไม่มี. เลยเดินไปตามทุ่งนา เอาเสาโทรเลขเป็นเส้นทาง ถามเขาว่าเสาโทรเลขนี้
มันไปไหน เขาบอกว่าไปมะละแหม่ง เราก็เดินตามสายนั้นไป. ในการเดินทางนี้
นำสังสารสนธิ ๒ ตัว มันติดตามเราไปตั้งแต่แม่สอด พระฉันอาหารมื้อเดียว มัน
ก็กินมื้อเดียวด้วย พระนอนกลางแจ้ง มันก็นอนกลางแจ้งด้วย. เวลานอนกลางคืน
ได้ยินเสียงท้อหมอนะร้องจ๊อก ๆ พวกเราบอกว่ามันหิว มันไม่ได้กินข้าว แต่มัน
ก็ทนได้ ไปด้วยกัน. เวลาเดินทางจากจงโก้วไปทุ่งนาอะ เป็นบ้านมอญทั้งนั้น หมา
ก็ไปด้วยกัน ไป ๆ ก็ไปถึงแม่น้ำใหญ่ ไม่สามารถจะว่ายน้ำข้ามได้แล้วพวกเราก็นั่งลง
มองหน้ามองตากัน ท่านเจ้าคุณประกาศิตบอกว่า สิ่งใดมันจะหมดฤทธิ์ตรงนี้
ถ้าสิ่งใดขึ้นว่ายน้ำก็จะจมน้ำกันตรงนี้ละ เลยบอกว่าไม่เป็นไร บุญมีก็คงจะมี



อะโรรมาหฺรอก ประเดี๋ยวมี้แซกแจวเรือ เอี้ยดอี๊ดๆ มา เลยเรียกมา บอกว่าจะไปฝั่งโน้น ทำมือทำไม้กัน พุดกันไม่รู้ภาษา. เลยก็บอกว่ให้ช่วยข้ามเรือหน่อยมันก็ข้ามให้. พอข้ามไปแล้วเรย์นให้สองสิ่ง กะตักน้ำกับกาน้ำ แซกมันเอากาน้ำ ไม่เอากะตัก มันเอากาน้ำไปแล้วมันถามว่ามียาบังไหม? มันก็แสดงอาการปวดท้องนะ แล้วบอกว่ามียากินไหม พุดภาษาใบ้ พวกเรามียาติดเนื้อติดตัวไป เลยแจกให้มัน แล้วก็ทำท้าวถ้ากินยานี้ แซกก็ต้องวิ่งกันละ ต้องวิ่งให้มันดูเสียหน่อย ว่ากินยาแล้วมันต้องถ่าย มันก็ได้ยาไป แจกให้เขา แล้วก็เดินทางต่อไป ผ่านบ้านมอญหลายบ้าน โดยมากก็ได้พักสะตวงสบาย. ที่นี้ไปถึงบ้านมอญบ้านหนึ่ง เรียกว่าเป็นบ้านสุดท้ายใกล้จะเข้ามะละแหม่งแล้ว เจ้าของบ้านๆ หนึ่ง ชอบหมา ๒ ตัวนั้น อยากได้ไว้ เลยมาขอ บอกว่าเอาไปก็ได้เลยเขาจับไป จับเอาไปผูกไว้ที่บ้าน พวกเราเดินทางผ่านบ้านนั้น หมามันร้อง มันกระโจนใหญ่เลย เหมือนกับจะบอกว่า หลวงพี่ ทำไมทั้งผมไว้เน่เล่า มาด้วยกันเคยยกลำบากด้วยกัน แล้วไม่เอาไปด้วย มันเหมือนจะร้องอย่างนั้นแหละ พวกเรามองตากัน สงสารมัน แต่ก็นึกว่าให้มันอยู่นั้นดีกว่า เลยก็ถูกจับไว้ที่นั่น เดินทางต่อไป ใกล้จะถึงมะละแหม่งนี้ ก็มีแม่น้ำกันอีกสายหนึ่ง พวกเราเดินไปถึงที่นั่นเย็น เหนื่อย ชี้ฝุ่นทั้งนั้น ชาวบ้านเห็นเขาก็เลยนิมนต์ให้นั่งให้นั่งแล้ว เขาก็เอามาให้นั่งทุกองค์ แล้วเขาเอาน้ำปานะมาถวาย. น้ำปานะที่เขาถวาย คือส้มมะขามเปียกนี้ เอามากวนกับน้ำ น้ำตาลใส่หวานๆ เปรี้ยวๆ อร่อยดีเหมือนกัน ฉั่นแล้วชุ่มใจ เขาเลี้ยงพวกเราฉั่นกัน ฉั่นเสร็จแล้วบอกว่าเราจะไปมะละแหม่ง นี่จะไปกับยังงัย เขาบอกว่าต้องข้ามเรือ เราบอกว่าสตางค์ไม่มี พุดภาษาฝรั่งกับคนหนุ่ม บอกว่าสตางค์ไม่มี. อุบาสิกคนหนึ่งบอกว่าไม่เป็นไร ดิฉันเสียให้เราก็เลยข้ามฟากไปได้ด้วยความเรียบร้อย แล้วก็เดินไปเข้าเมือง พอเดินไปได้สักหน่อยมีคนวิ่งมาดักหน้า มาถึงดักหน้าแล้วบอกว่า นิมนต์ให้ไปแะที่บ้าน พวกเราก็ก็นั่งที่นั่น พวกเราก็ก็นั่งที่นั่นนั้น เท้าเปื้อนฝุ่น เขาเอาผ้าขาว

สะอาดทั้งผืนเลยมาเช็ดเท้าพระทุกองค์ แล้วนิมนต์ให้นั่ง ให้ฉันน้ำปานะเสร็จแล้ว เขابอกว่า พระโลกนาถโทรเลขมาบอกว่า พระ ๑๐ รูปมาก่อน ถ้าผ่านบ้านละ ก็ให้ต้อนรับด้วย เป็นทายกของแก เขาก็ต้อนรับให้ฉันน้ำอะไรเสร็จก็พาไปไว้ที่วัดพักอยู่ที่วัดนั้น ในกลางแจ้งเหมือนกัน เจ็ดวัน.

ถึงเมืองพม่า นี่ฉันกันไม่ไหว อาหารการกินมันเหลือเฟือ พวกเราฉันผัก ไม่ฉันปลาฉันเนื้อ เขาก็จัดอาหารประเภทผักนี้ ถั่ว ผักกาด ถั่วพลู อะไรที่มันเป็นผักพืชอะไรก็ทำปรุงมาดีหรรษา ฉันกันไม่ไหวต่อไหว ออกบิณฑบาตไม่ได้เปิดบาตร เพราะถ้าจะให้ใส่มันก็ใส่ไม่หมด เลยเอาให้พระเคนหัวแถว เอามือแตะๆ แล้วชนใส่รถไปเลย พาไปวัด ไปถึงก็ให้พระตักฉันเองตามชอบใจ ฉันในบาตรอย่างนี้ทุกๆ วัน มากมายกำยกอง. ศรัทธาของชาวพม่าที่เหลือเกินในพระศาสนา เราพักอยู่ที่มะละแหม่งนี้ ๗ คืน แล้วก็ขอเดินทางไปก่อนอีก เขาก็ให้เรือข้ามฟากเดินไปปรโตโหมี แต่ว่าไม่ขึ้น อยากจะเดินกัน เดินไป ๒ วันแรก นับว่าสะดวกสบาย พอถึงวันที่ ๓ ชักจะเดือดร้อน เดือดร้อนตรงที่ รองเท้ามันขาดไป แล้วไม่มีรองเท้าจะใส่ ที่นี้เดินย่ำลูกกรวด ลูกรังเจ็บเท้าไปตามๆ กัน เวลาจะก้าวเดินนี้ก็ตึง “อย่างหนอ” ทุกองค์ ไม่กล้าเดินไวกลัวเหยียบกรวด ต้องค่อยๆ ย่องเดินไป แล้วทุกองค์หน้าตากล่ำด้วยความร้อน พุดอะไรกันก็ไม่ได้ เวลานั้นไม่ต้องพุดกัน รู้ใจกันว่ามันเจ็บเท้าเต็มที เดินไปจนกระทั่งถึงเมืองใจตุ้ ที่มีพระเจดีย์เขาเรียกว่า “เจดีย์แขวน” นะ ที่จริงไม่ได้แขวนหรือก้มันมีก้อนหินยื่นออกไป แล้วไปสร้างเจดีย์ไว้บนนั้น แต่เขาถือว่า ข้างใต้เขาเชือกสอดได้ ลือกันให้มันยุ่งไปเท่านั้นเอง ไปที่นั่นมีโรงพยาบาล เลยแวะไปที่โรงพยาบาล ให้เขาแบ่งเอาน้ำที่เท้าออก ทาหยูกทายากันพักอยู่ ๓ คืน ให้เท้าสบายแล้วเดินทางต่อ เดินทางต่อไปมันก็รูปเดียวกันอีกนั่นแหละ พอไปเหยียบเข้ามันก็เจ็บอีกบวมซ้ำหนองอีก เลยไปถึงป่าช้าก็เลยนึกว่า พักนี่ละวันนี้บ่ายสามโมงพักได้แล้ว ขึ้นไปก็เห็นจะไม่ไหวละ พอพักประเดี๋ยว คนมา



แล้ว ชาวบ้านมา อุบาสิกบางคนมาเห็นเท้าพระแล้วน้ำตาไหลสงสาร แล้วก็บอก
 อย่านไปเลย นอนนี่แหละ เราเลยนอนกัน บอกว่าน้ำไม่มีอาบ พอบอกเท่านั้นแหละ
 โยมคนหนึ่งเข้าไปในบ้าน พวกผู้หญิง ทุนน้ำกันมาเป็นแถวเชียว อาบพวกเราเสีย
 ล้นไปตามๆ กัน น้ำมันมาก จะท่วมก็ไม่ใช่ อาบตามใจชอบเลยนอนป่าช้า กลางคืน
 นั้นเทศน์ให้เขาฟัง มีสามแปลเป็นภาษาพม่า ชาวพม่ามากฟังกัน คุยธรรมะกัน เข้ามืด
 ยังไม่ทันสว่าง อาหารมาแล้ว มาตั้งแต่ตี ๕ ครั้งโน้นพวกเรายังไม่ได้ล้างหน้ากัน
 เลย อาหารมาแล้ว เลยต้องขอโอกาสล้างหน้า ล้างตาจึงจะฉัน ฉันแล้วเดินทาง
 ต่อไปอีก ไปอีกแห่งหนึ่ง ที่นั่นมันไปไม่ไหว ชักเจ็บเท้าเต็มทีเลยหยุดข้างสถานีรถไฟ
 ญาติโยมมาเห็นเข้า ก็บอกว่า ไข้ไม่ได้ เดินไม่ได้ อย่างนี้อันตราย ยังไกล กว่าจะ
 ถึงย่างกุ้งยังไม่ได้ข้ามแม่น้ำสาละเลย กองทัพพระนครจะไปถึงแม่น้ำสาละ ยิ่งย
 พม่าเวลานั้น หนีพม่าแต่เรายังไม่ได้ข้ามเขาบอกว่าไม่ให้เดินแล้ว พรุ่งนี้จะให้ขึ้นรถไฟ
 เลยนอนที่นั่น เขาเลยตีตัวแจกกองคละใบๆ ย่นระยะทาง พระอินทร์ช่วยย่นระยะ
 ทาง เลยไปถึงย่างกุ้งเรียบร้อย.

พอไปถึงย่างกุ้ง เข้าออกบิณฑบาต ไม่ได้ข้าวสักช้อนเดียว กลัววัดบาตร
 เปลา มาถึงเปิดผาบาตรให้พระพม่าดู บอกว่าไม่ได้อะไรเลย พระพม่าทันท้วงเรา
 ท่านบอกว่าไม่รู้จักเวลา ท่านว่าอย่างนั้น ท่านพูดเป็นภาษาบาลีว่า นกาโล บอกว่า
 ไม่ใช่เวลา. เอ้อ แล้วเวลาไหนล่ะ? ท่านบอกว่าต้องออกไปตั้งแต่ไม่รุ่ง ตีสี่ครั้งนี้ต้อง
 ไปแล้วจึงจะได้ข้าวมา. ถ้าพันเวลานั้นต้องไปสามโมงเช้าจึงจะได้แล้วเรามันดันไป
 ๖ โมงเช้ากัน เลยไม่ได้ข้าวเดือดร้อนที่นี่. พระพม่าต้องเอาข้าวมาแจก ก็ได้ฉัน
 เหมือนกัน พอรุ่งอีกวันเรารู้เวลาแล้ว ๔ โมง เวลา ๔ โมง เตรียมตัวท่มจีรเดินเป็น
 แถว เดินเป็นระเบียบ พระพม่าเขาเดินเพ่นพ่าน เราเดินเป็นระเบียบตามหลังกัน
 แล้วเดินช้าๆ นำดูพอใช้ ชาวบ้านแห่กันมาใส่ใหญ่เลยที่นี้เต็มบาตรไม่มีที่จะใส่
 มากันใหญ่. วันต่อมาอีกมากันใหญ่อีกไม่ต้องลำบากแล้ว ตอนนี้รู้เวลาแล้ว เลย

พักสบาย.

ต่อมาพระโลกนาถไปถึง ก็ไปรวมกันที่พระธาตุย่างกุ้ง ไปพักกันอยู่ที่นี่ แล้วว่าน่าเสียดายที่การเดินทางคราวนั้น มีเรื่องยุ่งยาก เรื่องยุ่งยากที่เกิดขึ้นเพราะเหตุว่ามากเกินไป ความจริงออกจากกรุงเทพฯ ๔๐ รูป นี้เรียบร้อยไม่ยุ่งยากอะไร แต่ตอนหลังนี้พระโลกนาถไปเชียงใหม่ลำปาง ไปเทศน์อยู่ที่นี่ตั้งนาน แล้วมีเด็กหนุ่มๆ ทางภาคเหนือนี้บวช เข้าไปตั้ง ๑๐๐ บวชแล้วไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมอะไรกัน พอไปถึงใกล้จะถึงแม่สอดที่เขาเรียกว่าน้ำดิบ ตรงนั้นเกิดสงคราม พระเถรพวกเหนือ กับพวกกลาง กับพวกใต้ แบ่งพวกกัน ตีกันจนหัวล้านข้างแตกไปตามๆ กัน. เวลาตีกัน พวกอาตมาไม่อยู่ไปเสียก่อนแล้ว นึกเสียใจว่า แท้เราที่นี่น่าจะทั้งหมู่มาให้เกิดเรื่องอย่างนั้น ถ้าอยู่ก็ไม่เป็นไร. เด็กบักซ์ใต้ที่เป็นสามเณรคนหนึ่งชื่อเมตตา ใจแกร่อนเป็นพินเป็นไฟ ถ้าว่าพูดผิดใจอะไรก็ เบี่ยงปร้างเข้าไปทีเดียว ที่นี้เลยตีกันใหญ่ตีกันจนกระทั่งว่าต้องส่งตัวไปก่อน ไปพบกันที่มะละแหม่ง มีแปลที่หน้าผาที่แก้ม ถามว่าไปชกกับใครมาบอกเล่าให้ฟังสนุกกันใหญ่ เอ้า แล้วกัน. เลยพอไปถึงมะละแหม่งนี้ต้องคัดเลือกส่งกลับ ใช้คำว่า ยี บี หมายความว่า go back กันเป็นงานใหญ่ ส่งกลับกันมาก แต่ว่าบางองค์ก็ไม่กลับไปกันจนถึงย่างกุ้ง. พอไปถึงย่างกุ้งก็มีเรื่องอีก ยุ่งกันใหญ่พวกเราเลยรำคาญ ไม่เข้าไปรวมแล้วมันยุ่งเต็มที อาตมาก็ไปพักอยู่กับพวกด้วยกัน ๑๐ องค์นี้ อยู่ๆ มวันหนึ่งนี่กำลังนอนอยู่นี้ สบายๆ มันเกิดความคิดขึ้นมาว่า กลับบ้านได้คิดขึ้นมาอย่างนั้น เลยบอกกับเพื่อนเจ้าคุณประกาศิตที่เป็นเพื่อนใกล้ชิดว่าผมจะกลับบ้าน เพื่อนอีก ๒ องค์ก็บอกว่าจะกลับด้วยกัน เลยกลายเป็น ๓ ที่นี้ ออกจากย่างกุ้งเดินทางกลับ เหลือนอกนั้นก็คงยังอยู่ต่อไป ทั้งความวุ่นวายไว้เบื้องหลัง. เพราะโลกนาถแก่ก็ทั้งพวกเราไปแล้ว แก่ไม่เหลือแล้ว. พวกเราก็เที่ยวเล่นพันทึนี้ แต่ว่าจับกลุ่มไว้ได้ให้อยู่กันเป็นหมู่เป็นคณะออกบิณฑบาตพร้อมกัน ชาวบ้านก็ยังช่วยเหลือเป็นอันดีแต่



อยู่ๆ ไปก็รำคาญเลยก็นึกว่ากลับบ้านดีกว่า

ทีนี้เมื่อกลับบ้านนี้ พอมาถึงบ้านแล้ว ไปเยี่ยมโยมในตอนนั้นเมื่อออกจากแม่สอดนี้ วันออกจากแม่สอดนั้นนะ โยมผู้ชายถึงแก่กรรมแต่ไม่รู้ มารู้เอาทีหลัง เมื่อกลับมาถึงกรุงเทพฯ มาถึงกรุงเทพฯ นี่ความตั้งใจจะอยู่กรุงเทพฯ เพื่อจะเรียนหนังสือต่อไป ถ้าหากว่าได้อยู่ในคราวนั้น การเรียนก็คงจะไปไกล ไม่มาเที่ยวติดสงครามให้มันยุ่ง แต่ว่าไปวัดไหน มีใครเขาบอกว่าศิษย์โลกนาถไม่มีใครรับ บางวัดบอกว่าไม่เอาลูกศิษย์พระโลกนาถ ท่านที่ไม่รับให้อาตมาอยู่ยังมีชีวิตอยู่ทั้งนั้น ถ้าจำความได้ ก็คงจะนึกเสียดายว่า เอ้อ ถ้ากูรับไว้ก็ต้องคืน เพราะว่าไม่ทำชื่อเสียงวัดให้เสียหาย กลายเป็นคนสำคัญขึ้นพอสมควร. แต่ว่าในสมัยนั้นท่านมองไม่เห็น ไม่ยอมรับทั้งนั้น. เมื่อไม่ยอมรับจะทำอย่างไร อยู่กรุงเทพฯ ไม่ได้ วัดไหนเขาก็ไม่ยอมเขาร้างก็เลยว่าเป็นพวกโลกนาถทั้งนั้นแหละ แต่เขาไม่เรียกโลกนาถ เขาเรียกว่าโลกาวินาศไปเลย. แต่พวกลูกศิษย์โลกาวินาศนี้ไม่รับทั้งนั้น เข้าไปวัดไหนก็ไม่เอาทั้งนั้นอยู่ไม่ได้ เดือดร้อน. ความจริงจะเรียนต่อ. เมื่ออยู่ไม่ได้ก็มีเพื่อนองค์หนึ่งเสนอว่าไปอยู่สงขลาดีกว่า ตอนนี้อยู่สงขลาเสียก่อน แล้วค่อยตั้งต้นใหม่ ก็ตกลงตามคำเสนอนั้นขึ้นรถกรุงเทพฯ วัน ๑๕ ค่ำ กลางเดือน ๘ ไปถึงสงขลา แรมค่ำหนึ่ง ไปพักที่วัดอุทัย วัดนี้เรียกว่าเป็นวัดที่ทรุดโทรมที่สุดในสงขลา ท่านสมภารอายุ ๘๕ ลูกวัดก็ ๘๐,๗๐ ขนาดนั้นทั้งนั้น ขนาดหนุ่มๆไม่ค่อยมี มีอยู่องค์เดียวอายุรุ่นเดียวกับอาตมา อาตมาไปอยู่ที่นั่น ตื่นเช้าออกไปบิณฑบาตห่มจีวร คร่ำๆ กลับมาถึงก็นั่ง เขาวางถาดใส่ถ้วยใส่ชามไว้บอกว่าใส่ไว้ทำไม เอาของในบาตรมาใส่แล้วก็ฉัน บอกว่าไม่ต้อง ฉันในบาตรเถอะ ในนั้นมันหลายใบหนักยุ่งเปล่าๆ หนังสือจะอ่านสักเล่มก็ไม่มีที่วัดนั้น ฉันแล้วก็พักอยู่เฉยๆ มันมีแต่คัมภีร์ไบเบิล อภิธรรม ๗ คัมภีร์นี่กองตั้งแต่พื้น ถึงเพดาน อ่านไม่ออก เพราะไม่ได้เรียนขอมทีหลังถึงเรียน.



การเทศน์ที่แหวกแนว

ประวัติที่ท่านเล่าเองเนื่องในโอกาสอายุครบ ๕ รอบ

ที่นี้ก็อยู่ในสงขลา นั้นแหละ วันเข้าพรรษามีคนมาฟังเทศน์ ๒ คน สองคนนั้นแหละคือสามีกับภรรยา ตายี่ง กับยายแฉ่ม จำชื่อแก่ได้ ๒ คนเท่านั้นมานั่ง ฟังคืนที่สองมาเป็น ๓ คนขึ้น คือแกเอาหลานน้อยมาด้วยคนหนึ่งก็เทศน์ให้ฟัง เทศน์ปฎิภาณเสียด้วย ไม่ถือหนังสือ ที่สงขลาณะเขาเทศน์ต้องถือคัมภีร์ ถ้าไม่ถือคัมภีร์ ชาวบ้านก็ว่าแกว่าเขาเอง ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธเจ้า คนไม่สนใจเลยก็เทศน์ให้ฟัง. เทศน์ให้ฟังอย่างนั้นก็ว่าท่านจำแม่นท่องมาได้หมด อ้าว ว่าไม่เสียอย่างนั้นเสียอีก. ทว่าจำมาเสียอีก ไม่ได้ว่าๆ เขาเอง เลยก็เทศน์ให้ฟังวันแรก ค่า ๑ แรม ๒ แรม ๓ นี้ เทศน์ทุกคืน ก็มีคนเพิ่มขึ้นเพิ่มขึ้นทุกคืนนะ คืนสุดท้ายคือคืนแรม ๓ค่านี้มีคน ๘ คน ในจำนวน ๘ คนนั้น เป็นคนครอบครัวของตายี่งเสีย ๔ แล้วก็มาจากอื่น ๔ คน ๔ คนที่มาจากอื่นนี้ ทำให้แพร่หลายคือ ๔ คนนั้นมาจากเตาอิฐ ที่เขาเผาอิฐขายฟังแล้วไปบอกกับเจ้าของเตาอิฐ ชื่อน้ำปูเหนียว



บอกว่าอ้อ ที่วัดอุทัย พระอะไรก็ไม่รู้ เทศน์ไม่ถือหนังสือ ว่าอย่างนั้นเทศน์ว่า คล่องไปเลย ที่นี้คุณน้านันแกอยากฟังพอแรม ๘ ค่ำ แกก็นิมนต์ไปฉันเพล ฉันเพลแล้วก็เทศน์ให้คนงานฟัง เลยได้ไปเทศน์ทุกแรม ๘ ค่ำของเดือน จึงได้ปัจจัยไปซื้อยาสีฟัน แปรงสีฟันอะไรอยู่ มิฉะนั้นละก็เหี่ยวแห้งไปเลย ไม่ได้เรื่องเลย อยู่โน้นนะก็ได้ไปเทศน์รายนั้น ได้อะไรจับจ่ายซื้ออยู่บ้าง ก็อยู่เรื่อยไปจนกระทั่ง ถึงวันออกพรรษา คือวัน ๑๕ ค่ำ มีคนข้างวัดคนหนึ่งชื่อน้ำสวด วัดนี้นะศาลามี แต่ว่ามีแต่ซีฝุ่น เด็กไปเล่นล้อต๊อก หลังกาก็รั่ว ภูมิมีหลายหลัง แต่ก็พออยู่ได้ ไม่เป็นไร ที่นี้แกก็มากวาดศาลาเอง เอาตะเกียงมาตามเอง ตะเกียงที่วัดมันก็ไม่มี อาตมาไม่ได้ตามตะเกียงอยู่วัดนั้น คำถึงกึ่งนงเงยๆ ง่วงกึ่งนอนไปเลย ไม่ได้ใช้ ตะเกียงกับเขาไฟฟ้าก็ไม่มีตอนนั้น ก็อยู่อย่างนั้นแหละ อยู่อย่างสันโดษไม่ยุ่งอะไร แต่ว่าก็ทำอะไรไปตามเรื่อง. ที่นี้พอวัน ๑๕ ค่ำนี้แกบอกว่ามากวาดศาลา อาตมาก็ไป ถามว่า ทำอะไรน้าอี เทศน์ให้คนฟังมังชิ เลยร้องโอย ตีระฆังถ้าคนพร้อมให้ตีระฆัง ฉันจะมา ที่ไหนได้ คนที่มาฟังเทศน์ไม่มีใครเด็กดิบรถสามล้อทั้งนั้น มีทั้งหมด ๑๗ คน เลยก็ต้องเทศน์เรื่องอาชีพรกรรมกรถีบสามล้อ เรื่องอะไรต่ออะไรให้รู้จักเก็บหอม รอมริบ อย่าเล่นการพนัน อย่ากินเหล้าเมาไปตามเรื่อง พอจบแล้ว น้ำสวด แก ว่าวัน ๑๕ ค่ำทำน้ามาฟังกันอีกนะ เดือนละครึ่งว่ากันอย่างนั้นเอาะพอก่อนถึง ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เขามีการทอดกฐิน เขาไปนิมนต์พระมหาจวน วัดเกาะถ้ำมาเทศน์ เพราะไม่รู้ว่าวัดนั้นมีพระเทศน์ได้ เพราะนึกว่ามีแต่พระเก่าๆ ทั้งนั้น เขาก็มาเทศน์กัน อาตมาก็ไปนั่งรับไทยทานอะไรต่ออะไร พอเสร็จแล้ว น้ำสวดนี้แหละแกบอกว่า วัดนี้ก็มีพระเทศน์ได้เหมือนกันแล้วซึกที่อาตมา แล้วบอกว่าคืน ๑๕ เดือน ๑๒ นี้ ให้มาฟังกัน เลยพวกที่มากรฐินนะมาฟังกัน. ส่วนมากเป็นพ่อค้าที่มาฟังกัน มาฟัง กันก็พอใจ เออ ฟังได้ มีอยู่คนหนึ่งในหมู่นั้น แกมีความทุกข์มาก ความทุกข์เรื่อง ถูกจับสินค้าเถื่อน ความจริงแกไม่ได้ค้า แต่มีคนใส่ความ ส่งของมาในนามร้าน

ของแก บุญยังช่วย คือเจ้าหน้าที่จับเสียก่อนที่จะถึงร้านแล้วเปิดของเสียก่อน แง่นี้
 หนายสู้ได้ แต่ว่าศาลชั้นต้นนี้ตัดสินปรับ หนึ่งหมื่นหนึ่งพันหนึ่งร้อยบาท จำเลย
 เป็นลมกลางศาล เลยทีเดียว ที่เป็นลมกลางศาลนะเสียใจว่ามันไม่ยุติธรรม เลย
 อุทธรณ์เอนายได้ ปาณิกบุตรไปเป็นนาย ชันอุทธรณ์หลุดไป แต่ก็มีความทุกข์
 แกมมองเห็นกฎของกรรมว่าดีชั่ว สุขทุกข์ เสื่อม เจริญ มันขึ้นกับการกระทำแก
 เห็นเลยก็ไปวัดวันนั้นด้วย แล้วต่อมาคนๆ นี้ไปทุกเย็นๆ ไปคุยธรรมะกัน แก
 สบายใจ เมื่อได้ไปคุยธรรมะ ความทุกข์ความยุ่งยากในปัญหาต่างๆ มันเบาไป ได้
 เห็นผลธรรมะที่ศาลานี้ แล้วคนอื่นก็ติดตามไปฟังกันตอนเย็นๆ หลายคน เวลา
 ไปเทศน์นี่ฝนมันตกเดือน ๑๒ สงขลาลมแรง เขาเรียกว่าลมตะเภา ตะเภัยเดียว
 ดับๆ อาตมาไม่สนใจ มีหน้าที่เทศน์ๆ เรื่อยไปตะเภัยดับก็เทศน์ สว่างก็เทศน์
 ไม่หยุดฝนตกก็ไม่หยุดเพราะว่าพระไม่เปียก นั่งบนธรรมาส์หลังคาอีกตอนหนึ่ง
 ธรรมาส์โบราณนั่งเทศน์เรื่อยไป พวกนั้นก็หลบฝนไปทำเฉย ทำไม่รู้ไม่ชี้ พอ
 เทศน์จบมีคนร้อง อ้อตะเภัยอย่างนี้เอามาตามอยู่ได้ มันว่าคาญ คนที่พูดนั้นเป็น
 คนค้าขายมีฐานะดี เพื่อนฝูงก็บอกว่าเจ้าแกเอาเข้ามาซื้อไฟอยู่หน้าวัดแล้วนี่ เออ
 เราจัดเอง เลยก็ดึงไฟมาสามดวงไม่มีหม้อใช้เสียดไฟรายเดือน สว่างขึ้นหน่อย พอ
 สว่างมองดูหลังคา อ้าว แย่ กระเบื้องไม่มีมันถึงรื้ออย่างนี้ ก็พวกนั้นแหละเขาจัดการ
 กันเอง จัดการไปเรื่อยไรกันใหญ่พี่น้องเขา มาช่วยมุงหลังคา มาช่วยทำฝาศาลา
 แล้วก็เอาไฟฟ้าเข้ามา อาตมาทำหน้าที่เทศน์เท่านั้น ไม่ขอร้องในเรื่องให้ซ่อมกุฏิ
 ซ่อมศาลา แม้เขาจะมานั่งอยู่ก็ไม่บอกเขาเห็นเอง ทำหน้าที่เทศน์ อันนี้เป็นอุดมการณ์
 ที่เกิดขึ้นในใจตั้งแต่เริ่มสั่งสอนคน คือมีอุดมการณ์ว่าจะเทศน์สอนคนจะไม่รบกวน
 เขาในเรื่องการก่อสร้าง สิ่งไรที่เขาจะสร้างให้เขาเห็นเอง รู้เอง แล้วสละของเขาเอง
 จะไม่แจกกุฏิจะไม่ขออะไรเขาทั้งนั้น เป็นอุดมการณ์ที่ตั้งมาตั้งแต่เริ่มแรก แล้ว
 ได้ปฏิบัติมาโดยลำดับ แม้ขณะนี้วัดอุทัยนี้ก็ได้อำเภอนั้นจนมีไฟฟ้าใช้ มีศาลา



ใช้ คนฟังเทศน์ก็เพิ่มขึ้น แล้วก็เทศน์เรื่อยไป อยู่ที่นี่นาน อยู่มา ๒ ปี. เอาหยุดไว้ตรงนี้ก็ก่อนกลับไปบ้านเสียหน่อย...

เมื่อกลับไปสงขลา แล้วก็เลยไปบ้าน พอไปถึงบ้านก็จัดแจงทำบุญกระตุกให้โยมหน่อย แล้วก็ฝังในแผ่นดินในวัดเรานั้น คือวัดที่ถือว่าเป็นวัดเราฝังไว้ที่นั่น แต่โยมหญิงแกบอกว่ ตั้งแต่คุณไปแล้ว (แต่ปักษ์ใต้เขา ไม่เรียกว่าคุณเขาเรียกว่าตน คือพระนี่ก็เรียกว่าตน ถ้าเป็นสมภาร เขาเรียกว่าท่าน) เลยนอกว่าตั้งแต่ตนไปแล้ว นี่คือทุกเช้าทุกเย็นให้กลับมา. อิทธิพลของความคิดของโยมนี่ แรงไม่น้อย นอนๆ อยู่ ก็ลุกขึ้นว่ากลับบ้านเหมือนอะไรมากระตุ้นอย่างนั้นแหละเลยกลับบ้าน แล้วสังเกตมาทุกคราว จะไปไหนจะทำอะไรนี้ ถ้าโยมไม่เต็มใจแล้วไม่สำเร็จ ไม่ว่าจะไหนไม่สำเร็จ แต่ถ้าโยมบอกว่าไปเถอะไปให้สบาย คล่องทุกที. อันนี้ก็มาคิดอยู่เหมือนกัน ผู้ใหญ่นี้มีอิทธิพลทางด้านจิตใจ เลยก็รู้ว่ อ้อ โยมคิดถึงมาก จึงไปไม่ได้ ต้องกลับมา, ที่นี้กลับไปสงขลา อยู่ที่สงขลานี้ก็เริ่มเป็นนักเทศน์ ตอนนั้นเรียกว่าเริ่มเทศน์ออกไปแพร่หลาย ไปเทศน์ตามงานศพในตลาดบ้าง ที่โน่นบ้างที่นี่บ้าง.

ที่นี้การเทศน์ มันแหวกแนว ไม่เหมือนคนอื่นเขา ที่เทศน์กันอยู่ทั่วๆ ไป คนจึงสนใจในการที่จะฟัง ในการที่จะนิมนต์ไปเทศน์ ต่อมาก็กลายเป็่นนักเทศน์คู่ คือเทศน์ ๒ ธรรมาส์ พระที่เทศน์ด้วยกันเวลานี้ยังอยู่ชื่อท่านนาคท่านมาอยู่กรุงเทพฯ อยู่วัดประยุรวงศ์ เรียนเทศน์ไปจากที่นี่ เทศน์แก่ เทศน์ไพเราะเพราะพริ้งตัวอย่าง เช่นว่า ท่านเทศน์ว่า “ทำบุญแล้วไปเกิดในสวรรค์ก็อมรพิมานไม่ต้องตากแดดตากฝนทนความร้อนความหนาว ข้าวไม่ต้องหุงกินเอง” ท่านว่าอย่างนั้น ว่ากันเป็นพวงไปยั้งนั้นแหละที่นี้อาตมามันว่าอย่างนั้นก็ได้ว่าแบบสำนวนง่าย ๆ แล้วก็ขึ้นเทศน์ที่เราต้องนิมนต์ท่านนาคท่านป็นให้ไปเทศน์คู่กัน เทศน์ที่ไหนแล้วคนฟังล้นหลามคราวหนึ่งเทศน์ที่ศาลาวัดหนึ่ง ศาลาหักโครมลงไปเลย เขาก็ลือกันว่าแห่! พระนัก

เทศน์คุณเทศน์กันจนศาลาหักไปเลย เพราะว่าศาลามันเก่าไม่ใช่เรื่องอะไร คนมันก็มากเหมือนกัน. ไปเทศน์กันบ่อยๆ ที่นั่นที่นั่นเทศน์กันอย่างนี้เรื่อยไป. การเทศน์ในสมัยนั้นนะไม่ใช่สบาย ต้องเดิน ญาติโยมไม่เคยไปสงขลาไม่รู้ระยะทางอยู่ในเมืองนี้ เดินไปเทศน์ระโนด เดินวันนี้ต้องนอนที่สะทิงพระ รุ่งขึ้นเดินถึงระโนด แล้วเทศน์ตอนบ่ายเทศน์เสร็จแล้วเดินทางกลับอีก ๒ วัน ถึงสงขลา ถึงสงขลาอนคินหนึ่ง เดินไปอำเภอจะนะไปเทศน์ที่อำเภอโน่นต่อไปอีก มันไกลๆ ทั้งนั้น เดินจนริมสบนะขาดด้วยอำนาจอสุสีกับแข่งกับขานี้ เดินไปเทศน์คู่กันก็เดินไป ๒ องค์กับลูกศิษย์สักคนหนึ่งไปกันเรื่อยไป นานๆ จะได้นั่งเรียนด่เสียทีหนึ่ง แต่ส่วนมากก็เดินไปเที่ยวเทศน์ในท้องถิ่น. คราวหนึ่งเดินไปเทศน์ไกลมากเวลาขากลับอาตมาเดินก่อนทั้งพระผู้เทศน์คู่ไว้ข้างหลังไกลเลย มาถึงก็แวะบ้าน มันกระหายน้ำเต็มทีเลยเข้าไปถึงไปเห็นมะพร้าวมันมี บอกเฮียปอกมะพร้าวถวายพระสัก ๒ ผลไว้ย พวกก็ขึ้นมาให้ ถามว่าองค์เดียวทำไมฉัน ๒ ผลว่าฉันฉันผลเดียว อีกผลหนึ่งเธอเก็บไว้ละ อีกองค์หนึ่งเดินช้าๆ อยู่ข้างหลัง ทำนมแล้วก็นมดื่มน้ำฉันด้วยเลย องค์นั้นก็ฉัน. อาตมาเดินมาถึงอำเภอจะนะยังหั่นได้ฉันเพล แต่เพื่อนอีกองค์หนึ่งไม่หั่นได้ฉัน พอมมาถึงก็ถามว่าฉันเพลหรือเปล่า แกก็โมโหหน่อย ฉันอะไรเดินไม่เหนื่อยแลเพื่อนเลย ถามว่าเมื่อตะกี้ฉันมะพร้าวอ่อนหรือเปล่า ฉัน อ้าวว่าไม่เหนื่อยแล้วยังงะเขาขอไว้ให้ จึงได้ฉันนะ ถ้าไม่เหนื่อยแล้วก็อดฉันนะซี้พอดูอย่างนั้น แกก็ยิ้มออก เพราะว่าได้ฉันมะพร้าวแล้วเดินกันอย่างนี้ ไปเที่ยวเทศน์กัน เดินกันจนว่าเต็มทนแล้วก็ไม่ใช่ว่าได้มากมาย หนำอีกฉันนะ ที่หนึ่งไปนะ ๒ บาท ๒ บาทนะอย่างมากแล้วละ ๕ บาทนี้เรียกว่าสูงแล้วที่เขาถวายนะบางวัดไม่ถวายเลย ค่ารถก็ไม่ให้ต้องควักกระเป๋าอีกด้วยซ้ำไป มีอย่างนี้ก็มี เวลาไปเทศน์เป็นอย่างนั้น.

มีอยู่บ่อยๆ ที่มีอะไรแปลกๆ เวลาไปเทศน์ตามบ้านนอกนี้ คราวหนึ่งไปเทศน์ที่ระโนด เดินทางวันหนึ่งไปนอนที่สะทิงพระ เข้ามืดไม่ฉันอาหารรีบเดิน นึกว่า



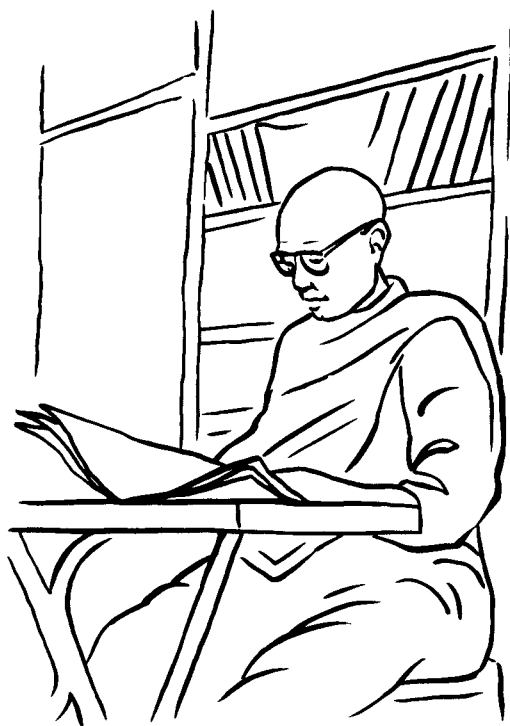
ไปฉันวัดไหนก็ได้ วันมันเยอะ วันไหนตึกลองก็เข้าไปเลย พอเสียงตึกลองตุ้มๆ
 แวะเข้าไปวัดใดวัดหนึ่ง ไปฉันเสีย ฉันเสร็จแล้วเดินทางต่อไป เดินจนถึงเวลา ๑๑ โมง
 ไปถึงศาลาฉันนั้นก็ไปนั่งเฉยๆ มีคนอาบน้ำอยู่คนหนึ่ง พออาบน้ำเสร็จมายกมือ
 ไหว้ ถามว่าท่านจะไปไหนบอกว่าจะไประโนต เลยยังมีร่องรอย รอยเสาสร้างโรง
 ครัว ซึ่งเขาเพิ่งจะทำบุญกระตุกกันเสร็จไป ถามว่านี่รอยทำงานอะไร แกบอกว่า
 ทำงานเอากะตุกแม่เข้าบัว (คือเข้าบรรจุที่บรรจุ เขาเรียกว่าบัว) แหม! งานใหญ่
 หน้อย่างดี โนราห์ ดีหนังตั้ง โนราห์เดิม เรียกว่ามีชื่อทางบักซ์ได้ นักเทศน์ก็นมด
 ชันดี แต่แกไม่มาถามว่าใครละ? ท่านบั้นวัดอุทัยนะ. เลยจุดไม้ธูปธูปเข้าให้แล้วเลย
 ถามว่าทำไมแกไม่มาละ รับแล้วไม่มาเสียนี้ ติดสอปลั้ว วันนั้นติดสอปลั้วเลยไม่มา
 แกก็ยังไม่วัจัก นั่งพูดกันอยู่แล้วไม่มาก็ไม่มา. ไม่มาเสียใจไหม? อ้อ คนคอยฟังกัน
 แยกไปเลย ท่านไม่มาเสียตายแย้ แล้วก็ถามเท่านั้น แล้วก็รีบไปหาอาหารมาเลี้ยงเพล
 ข้าวยามีขายเยอะแยะ แถวนั้นมาเลี้ยงเลี้ยงเพลเสร็จแล้วนั่งคุยกันต่อไป แกก็ยัง
 ไม่รู้ว่าคุยกับใครคุยเรื่อยไปละ พูดไปพูดมาเดี๋ยวคนหนึ่งเดินผ่านมา มาถึงยกมือ
 ไหว้ กราบแล้วก็ถามว่า นี่ท่านจะไปไหน จะไประโนต เลยบอกคนที่นั่งคุยชื่อ
 นายหนั้นนั่นว่านี่แหละท่านบั้นวัดอุทัย พอบอกอย่างนั้นเท่านั้นแหละแกก็มลง
 กราบใหญ่เลย กราบที่เท่าเลยทีเดียว. กราบบอกว่าแหม! นั่งคุยกันเสียนานไม่รู้
 บอกว่านี่จะไประโนต จะเทศน์เมื่อไรละ ก็เทศน์พรุ่งนี้บ้าย อ้อ! เทศน์เสร็จแล้ว
 นิมนต์รีบเดินมา ที่นี้มีงานศพ อยู่ศพหนึ่ง จะให้ท่านเทศน์ คืนพรุ่งนี้ ๓ หุ่
 มาให้ท่านก็แล้วกัน เกณฑ์เอาถึงขนาดนั้นมันไม่ใช่ทางใกล้ๆ. ที่นี้ก็ต้องไปเทศน์
 ที่โน้น เสร็จราวบ้ายสามลงจากธรรมาสน์รีบเดิน อาตมานี้มันคนเดินเร็วก้าวมัน
 ยาว เดินมาถึงนั่นเวลา ๓ หุ่แปดทีเดียว พอมาถึงนั่งประเดี๋ยวเดียว เขาบอกนิมนต์
 อาบน้ำ ให้รีบไปอาบน้ำคนกำลังรอจะฟังเทศน์ ก็เลยรีบอาบน้ำ. อาบน้ำเสร็จก็ไป
 เทศน์ให้เขาฟัง พอเทศน์ให้ฟังแล้ว เขาบอกว่าพรุ่งนี้ไปเทศน์อีกสักกัณฑ์ที่ป่าช้า

ต้องหยุดอยู่อีก เทศน์ให้เขาฟังอีกกัณฑ์หนึ่ง แล้วเดินทางต่อไป ต้องเดินแบบนี้เป็นนักเทศน์ สมัยนั้นนะเป็นอย่างนี้ ต้องเดินไปมาระยะทางไกลๆ ไปกันอย่างลำบาก บางแห่งกินนอนกลางทางตั้งคืน ๓ คืน จึงจะกลับมาถึงวัดได้ เป็นอยู่อย่างนี้ตลอด ๒-๓ ปีที่อยู่สงขลา.

ที่นี้กาลต่อมา ก็มีเพื่อนที่ไปอินเดีย รุ่นเดียวกัน ครั้งพระโลกนาถ คือ ท่านเจ้าคุณประกาศิต นี่แกไปถึงอินเดีย ไปถึงอินเดียแล้วก็ได้จดหมายมา บอกว่าให้ไปอินเดีย พบที่จะเรียนหนังสือสะตวกสบาย ให้ไปอยู่นั่นก็เลยลาญาติลาโยม เดินทางไปอินเดีย ขึ้นรถจากสงขลาไปตรัง ไประนอง ไปโนนหนะ ไปเกาะสอง แล้วไปยังกั๋ง แล้วลงเรือจากย่างกั๋ง สมัยนั้นคำเรือมันถูกจากย่างกั๋งไปอินเดีย ๑๖ รูปี เท่านั้นเอง รูปีหนึ่งมัน ๘๐ สตางค์เท่านั้นละ มีเงินสัก ๑๐๐ บาทก็ไปถึงอินเดียได้แล้ว ก็ได้จากโยมให้สตางค์แล้วก็ไป แต่ว่าพอไปถึงย่างกั๋งนี้ ท่านเจ้าคุณประกาศิต แกกลับเสียแล้วไปถึงย่างกั๋ง เขาบอกว่าแกลงเรือกลับแล้วเมื่อวานนี้เอง อาตมาถึงเรือลำนั้น แกก็ลงเรือลำนั้นแหละ อาตมาถึงวันนี้แกก็ลงเรือวันรุ่งขึ้นนั่นแหละ ไปตามที่วัดเขาบอกเฮ้ย ลงเรือไปเมื่อวานนี้. อ้าว ต้องเดินทางกลับอีกแล้วจะไปยังไฉน เพื่อนมาเสียแล้ว ต้องเดินทางกลับมาทางระนองมาถึงระนองจะไปชุมพร เลยไปพบกันที่ชุมพรนั้นพบกันที่ชุมพร เออ ดีแล้ว น้องท่านมาก็ดีแล้ว จะไปไฉนา ไปเยี่ยมท่านพุทธทาส ยังไม่เคยพบกันกับท่านเจ้าคุณพุทธทาส ไม่รู้จักได้ยินแต่ชื่อเวลานั้น ก็เลยพากันไปไฉนา ไปไฉนาก็เลยจำพรรษาที่ไฉนา ๑ พรรษาที่นั่นเลยได้คุ้นเคยกับท่านเจ้าคุณพุทธทาส ได้เป็นสหายร่วมงานร่วมการกัน ความจริงไปอยู่ไฉนาในพรรษานั้น ก็ไม่ได้อยู่สงบนิ่งหรอก พระที่สอนนักธรรมที่วัดพระธาตุแกเกิดป่วยหนัก สอนไม่ได้ เลยต้องไปสอนหนังสือแทนเขา. ต้องสัปดาห์คือ ๗ วันไปสอน กลับมานอนสวนโมกข์คืนหนึ่ง ทำกันอยู่ตลอดพรรษา ไม่ได้ทำเรื่องอื่น แต่ก็ได้ผลทางจิตใจ คือได้กำลังใจจากท่านเจ้าคุณคือท่านแนะว่า จะทำงานศาสนา



ต่อไปข้างหน้าต้องรู้บาลี ไม่ได้เรียนบาลีมันก็ลำบาก แก่เรียกอาตมาว่าน้องท่าน
ต้องไปเรียนภาษาบาลี. อาตมาก็รับคำไว้ว่าออกพรรษาแล้วก็กลับสงฆาอีก กลับไป
สงฆาก็คิดถึงเรื่องว่า จะมาเรียนต่อที่กรุงเทพฯ เรียนภาษาบาลี เพราะได้เริ่มเรียน
ไว้บ้างแล้วเมื่ออยู่นครศรีธรรมราช คือเรียนจบไวกรณ์ ขึ้นแปลคัมภีร์ธรรมบท
ได้บ้างนิดๆ หน่อยๆ แล้วก็เดินทางไปกับพระโลกนาถเสี๋ย ถ้ามาต่ออีกก็คงจะไม่
ลำบาก เลยคิดว่าจะต้องมากรุงเทพฯ มาเรียนต่อ.



เข้ากรุงเทพฯเรียนบาลี

ประวัติที่ท่านเล่าเองเนื่องในโอกาสอายุครบ ๕ รอบ

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ นั้นนะ ได้เข้ากรุงเทพฯ มาอยู่วัดสามพระยา เรียนบาลี ตอนนั้นใครจะเล่าความในใจสักอย่างหนึ่งกับญาติโยม คือตอนที่มานครศรีธรรมราช เมื่อเข้ายังไม่ได้เล่า ไปลาหลวงลุง ที่ติมากนั่นแหละท่านก็บอกว่า เออ ไปเรียนหนังสือไปให้ดี ไปตั้งใจเรียนไปถึงเมืองนครฯ แล้วให้ไปนมัสการพระธาตุ ให้ตั้งใจอธิษฐานว่าจะทำอะไรในชีวิตนี้ จะทำอะไร ให้ไปตั้งอธิษฐานใจเสียก่อน อามามาถึงนครฯ ก็เอารูปเทียนไปจุดบูชาพระธาตุที่นครฯ นั้น ตั้งจิตอธิษฐานอย่างไร คือ ตั้งจิตอธิษฐานว่า ข้าพเจ้าขอถวายชีวิตจิตใจนี้แด่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ขอมอบกายใจถวายพระพุทธศาสนา จะทำงานให้แก่พระศาสนาจนตลอดชีวิต ถ้าพูดตามภาษาบาลี ก็เรียกว่า พุทธศาสนา อูรํ ทตฺวา นีวตติสฺสามิ พรหมจริยปรายโนฯ แปลว่า ข้าพเจ้าขอถวายชีวิตแก่พระพุทธศาสนาจะไม่กลับไปสู่เพศกฤหัสถ์ ได้ตั้งใจอย่างนั้น อธิษฐานที่หน้าวัดพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช.



เมื่อคราวเข้ามากรุงเพา นี่ก็เหมือนกัน เข้ามาครั้งแรกก่อนที่จะไปกับพระโลกนาถ นี่ได้ไปที่โบสถ์พระแก้ว ซึ่งถือว่าเป็นปูชนียสถานสำคัญ จุดธูปจุดเทียนบูชาอธิษฐานว่าข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตแด่พระพุทธศาสนา จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาจนตลอดชีวิตเป็นครั้งที่สองที่นั่น เมื่อเดินทางกับพระโลกนาถไปถึงวัดพระพุทธชินราชที่พิษณุโลก ซึ่งถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงสำคัญในดวงใจชาวพุทธ ก็ได้กราบตั้งจิตอธิษฐานเช่นเดียวกัน ครั้นเดินทางไปถึงเมืองย่างกุ้ง อันเป็นเจดีย์สถานที่เราชอบไปไหว้ไปบูชา ก็ได้ตั้งจิตอธิษฐานเช่นเดียวกันว่า ขอมอบกายนี้ถวายเป็นเครื่องบูชาแด่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาตลอดไป อันนี้เป็นความตั้งใจมาตั้งแต่เริ่มแรก ที่ได้เกิดความตั้งใจขึ้นก็เพราะว่าศึกษาพุทธประวัติ เลื่อมใสในความเป็นมาของพระพุทธเจ้า แล้วก็อยากที่จะทำงานให้กับพระพุทธศาสนา, เคยพูดบ่อยๆ กับเพื่อนฝูง เมื่อสมัยอยู่นคราบอกว่าเรามันต้องเทศน์กันจริงๆ เสียที ที่เทศน์ๆ กันอยู่นั้นมันเทศน์เล่นๆ เทศน์เอาหน้ากันจริงๆ ไม่ค่อยได้สาระ ไม่ได้เทศน์แก่คน ไม่ได้ปรับปรุงจิตใจคน ให้มันดีขึ้น ต่อไปนี้ ต้องเทศน์จริงๆ. เพื่อนฝูงก็บอกอย่าพูดอย่างนั้น คนพูดอย่างนั้นมันต้องไม่สึก บอกว่าอ้าว! ก็ต้องไม่สึกกันละซี เมื่อจะเทศน์กันแล้วมันต้องไม่สึก สึกไปทำไม คนอยู่ในโลกมันเยอะแยะแล้ว เราเราจริงเราจริงกันเสียบ้าง. เพื่อนฝูงบอกเฮ้ย อย่าพูดไป เดี่ยวมันจะเป็นบ้าภายหลัง. ถามว่าบ้าเพราะอะไร อ้าวมันอยากสึก แล้วไม่ได้สึก เลยทำบ้า เพราะได้พูดไว้มากแล้ว. ก็ว่า ใจเราเราบังคับได้ เมื่อเราตั้งใจแล้วมันต้องบังคับได้ อธิษฐานแล้วตั้งจิตรักษาการอธิษฐานนั้นไว้. พระพุทธเจ้าท่านทำจริงเราก็ต้องทำจริงบ้าง. อันนี้เป็นความคิดที่เกิดขึ้นในใจตั้งแต่เริ่มแรกเกิด ตั้งแต่เป็นพระแล้วก็คิดอย่างนั้น เพราะฉะนั้นเรื่องการมากรุงเพา นี้ มาเพื่อเรียนหนังสือ เมื่อมาถึงกรุงเพาก็อาศัยคุณครู ถัด พรหมมานพ พาไปฝากที่วัดสามพระยาเพราะว่าท่านเป็นครูอยู่ที่นั่น มีความคุ้นเคยกัน

ท่านเจ้าคุณวัดสามพระยาเดี๋ยวนี้ ท่านก็รับด้วยความเต็มใจ เมื่อรับแล้วท่านก็ถามว่าพรรษาเท่าไร เวลานั้นมันพรรษาสิบเข้าไปแล้ว ท่านบอกว่าจะไปเรียนไวยากรณ์ อยู่มันช้าเคยเรียนมาบ้างแล้วไม่ต้องไปเรียนซ้ำอีก แปลคัมภีร์ธรรมบทเลย เลยก็ได้เรียนต่อไป ได้พักอยู่ที่นั่น ที่วัดสามพระยา.

เวลามาอยู่ในกรุงเทพฯ นี้ อยากจะเล่าให้โยมฟังสักหน่อย ว่าพระในกรุงเทพฯ นี้ลำบากอย่างไร. อาตมาอยู่กรุงเทพฯ นี้รู้สึกลำบาก คือลำบากในเรื่องอาหารการขบฉัน. ได้ออกบิณฑบาตทุกวัน ไปเห็นหลวงตานั่งฉันกาแฟตามร้านชั้นแรกเมื่อมาใหม่ๆ นึกติ พระหลวงตาเฟ้นฟ่าน ไปเที่ยวนั่งฉันกาแฟ นึกติท่าน. แต่พอมาอยู่กรุงเทพฯ เข้า ไม่นึกติ. ที่ไม่นึกติเพราะอะไร เพราะมันเกิดกับตัวเอง เวลาออกบิณฑบาตเข้าๆ บางวันนี่มันหิว น่องมันหยอน เดินมันเหนื่อย มันหิวที่หิวนี้เพราะอะไร เพราะเมื่อวานนี้ฉันอาหารไม่เป็นรส ที่มันไม่เป็นรสเพราะไม่มีจะฉัน มันมีแต่ข้าว หัวไชเป็ดผัดแห้ง อะไรอื่นมันก็ไม่มีความแห้งๆ เข้าไปอย่างนั้น มันเหมือนกับเข็นเรือบนแห้งอย่างนั้นแหละ ฉันเข้าไปอย่างนั้นแหละ มันไม่มีไอชะสำหรับเลี้ยงร่างกาย ตื่นเข้าเดินไปบิณฑบาตนี้มันเพลีย พอเพลียอย่างนั้นก็นึกให้อภัย โอ คนแก่ท่านเพลียมากกว่าเรา เลยไม่ติดท่านต่อไป เห็นอกเห็นใจ. ที่นี้การออกบิณฑบาตนี้ เดินอยู่วัดสามพระยาเดินผ่านบางลำพู ไปถนนข้าวสาร โน่นไปโน่นไปสะพานเสี้ยว เลี้ยวราชดำเนินเข้าถนนตะนาว วกถนนข้าวสาร เพราะว่าบ้านคุณครูเกอยู่ที่นั่น แล้วก็ไปเอาแกงโกหนึ่ง. เขาใส่โกให้หัวโตงเตงๆ กลับวัดได้ข้าวขามใหญ่ก็พอฉันแล้ว แต่ก็เดินเรื่อยไป บางทีก็วกไปหน้าวัดบวรฯ ไปผ่านฟ้าเลียบคลองบางลำพูเรื่อย ๆ มาตามมีตามเกิด เดินไม่รีบไม่ร้อน นึกในใจว่า ได้ก็ฉันไม่ได้ก็ไม่เป็นไร. แต่ไม่เป็นไรหรอก ได้ทุกวัน แต่ว่าบางวันมันก็ผิด บางวันมันก็อย่างนั้นแหละ ก็ฉันไปตามเรื่อง.

เวลามาเรียนหนังสือกรุงเทพฯ นี้ ญาติโยมถวายปัจจัยมาสำหรับใช้สอย



ในเวลานั้นได้มา ๓๔๕ บาทจำแม่น เพราะว่าเงินก้อนนั้นมันจำได้แม่น เอามาได้เท่า นั้น อาตมามีหลักอยู่ในใจอย่างหนึ่ง ตั้งแต่ออกจากโรงเรียนแล้ว นึกว่าโตแล้ว ไม่เคยขอสตางค์โยมใช้แม้จะอยู่กรุงเทพฯ กลับไปบ้าน ไม่เคยบอกโยมว่าลำบากตอบว่าสบายดี ไม่เคยแสดงอาการว่า อยากได้สตางค์จากโยม ถ้าโยมนึกให้เอา, ถ้าโยมไม่นึกก็ไม่เอา. ให้อะไรของนี่ไม่ขอ เพราะมานึกว่า ท่านเลี้ยงเรามากพอแล้ว อย่าให้ท่านต้องลำบากในการเลี้ยงเด็กโตๆ ต่อไปอีกเลย เลยไม่รบกวน ไม่ขออะไรท่านทั้งนั้น อยู่อย่างชนิดที่เรียกว่า ตามมีตามเกิด เพราะเครื่องใช้ไม้สอยไม่มีอะไร มีขันน้ำใบเดียว ชั้นแรกเป็นชั้นทองเหลือง แต่วันหนึ่งเปลอเอาวางไว้ที่ฝาโถงหน้าต่าง มีโถงน้ำใบหนึ่ง ตักน้ำประปาใส่ไว้ หิวก็ตักน้ำประปา ทั้งเช้าเย็นนั้นแหละ ไม่ฉันอื่นนอกจากน้ำประปา หิวขึ้นมาฉันน้ำประปา หิวขึ้นมาฉันน้ำประปาอันอื่นมันไม่มีฉัน ไม่ใช่อะไร. ความจริงมันก็อยากฉัน แต่มันไม่มีจะฉัน วันไหนมีสตางค์จะฉัน ก็บอกตัวเองว่าไม่ฉันถ้าไม่มีเอ็งจะฉันอะไร อย่าฉันดีกว่า เลยก็ไม่ฉันมันเสียเพราะว่าสตางค์ที่ได้มาโดยมากไม่ซื้อของกิน ไม่ซื้อของเล่น แต่ซื้อหนังสือ เรื่องหนังสือนี้ชอบนักซื้อมากตั้งแต่สามเณรอยู่ระนอง ได้เงินเดือน ๒๕ บาท จากการเป็นครู ใช้ซื้อหนังสือ. หนังสือของหลวงวิจิตรฯ ออกชุดแรก เช่น วิชาแปด, มันสมอง พุทธานุภาพ, จิตตานุภาพ, ความฝัน, ละครแห่งชีวิต ฯลฯ ก็เล่มๆ ซื้อหมด ซื้อไปอ่าน ชอบอ่าน. แล้วหนังสือต่างๆ ที่เขาพิมพ์ขายนั้นชอบอ่าน แม้หนังสืออ่านเล่นชนิดดีก็ซื้อเหมือนกัน. สมัยหนุ่มๆ ซื้อมาก อ่านมาก อ่านจนอยู่ตัว จนเมื่อ อ่านแล้วก็รู้สึกได้ว่า ไม่ได้ความ เลิก ไม่ซื้อหนังสืออ่านเล่นต่อไป แต่ซื้อหนังสือที่เป็นสาระ เรื่องเอสตางค์ไปใช้เรื่องอื่นนั้นไม่มี ใช้แต่เรื่องเป็นประโยชน์ การเป็นอยู่ในกรุงเทพฯ ไม่ค่อยได้เทศน์เพราะว่าเป็นพระผู้น้อย เทศน์กับเขาไม่ได้ เทศน์ได้เขาก็ไม่ให้เทศน์ แต่ในพรรษามีโอกาสแสดงฝีมือลายมือบ้าง คือว่าวันพระเขาเทศน์เช้าเทศน์บ่าย ตอนบ่ายเทศน์หลายองค์ ถ้า

หลายองค์ก็มีโอกาสขึ้นไปแสดงฝีมือกับเขาบ้าง ว่าพระบ้านนอกนี้มีฝีมือลายมือเหมือนกัน คือเทศน์ปฏิภาณให้ญาติโยมฟัง ญาติโยมก็พออกพอใจ แต่ก็ไปไม่รอด เพราะว่าวงมันจำกัด ต้องการศึกษา ยังเทศน์กับใครไม่ได้ก็อยู่อย่างนั้น สตางค์ที่ได้มา ๓๔๕ บาทนี้ ใช้ ๓ ปีไม่หมด เพราะที่ไม่ค่อยใช้ ไม่ใช่เรื่องอะไร แล้วก็มีอยู่ก่อนหนึ่ง เก็บเจียบ ใส่ซองเพื่อกลับบ้านจุกเงิน เดียวเกิดมีธุระอะไร ไม่มีสตางค์จะลำบาก เลยเจียดใส่ซองไว้ไม่แตะต้อง พอมีเรื่องแล้วใช้ติดตัวรถได้ทันที กลับบ้านนอกนั้นก็เก็บไว้ การใช้จ่ายไม่ค่อยมีอะไรมากนัก เป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ถ้าไปดูรูปถ่ายในสมัยนั้น ผมเห็นที่หน้าตาเป็นกระดุก โกรโกลโสไปทีเดียว เรื่องมันไม่มีจะกินนั่นเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร จึงได้ผมอย่างนั้น อยู่วัดสามพระยา ๓ ปีก็เข้าสอบบาลี สอบครั้งแรกตกเลยไม่ได้ ไล่ที่ไม่ได้มันตลกไวยากรณ์ เพราะว่าเรียนมานาน แล้วมาทั้งไม่ค่อยได้ท่อง เวลาไปตอบเข้า มันตอบผิด แปลได้ สัมพันธ์ได้ แต่ไปตกไวยากรณ์ไม่เป็นไร ปีหน้าเอาใหม่ แต่พอตกแล้ว เงินหมดแล้ว ๓ ปีสตางค์มันจะไม่มีเหลือแล้ว ทำอย่างไร จะเรียนต่อต้องออกไปชุมพร ท่านเจ้าคุณประกาศิต เพื่อนเก่าอยู่นั้นไปหาท่านก็พาไปเที่ยวเทศน์วัดนั้น-วัดนี้ ก็ได้หน้ากัณฑ์อีกบ้าง หากินด้วยปากตลอดเวลา ไม่มีเรื่องอื่น เทศน์ก็ได้สตางค์หน้ากัณฑ์มาบ้าง พอสมควร เวลาจะกลับทางรถไฟมันลำบาก กลับรถไฟ เอาของไปไม่ได้ กลับเรือดีกว่าลงที่ท่าปากน้ำชุมพร ได้มะพร้าวมา ๒๐๐ ผล ได้กะปิมา ๑ โหล น้ำปลา ๑ โหล ข้าวสารอีก ๑ กระสอบ นี่ปัจจัยจากชุมพร บรรทุกเรือมาเลย มาขึ้นท่าหน้าราชวงศ์ ยืนอยู่นึกว่า คุณจะทำอะไร มะพร้าวตั้ง ๒๐๐ นี่ จะเอาไปให้ถึงวัดอย่างไรดี รถรามันก็ไม่มี ยืนนั่งอยู่เลยเรียกรถเจ๊กมา ๓ คัน บอกว่าล้อชนมะพร้าวใส่ ๓ คันนี้ แล้วก็ไปวัดสามพระยา ถึงใกล้ รถลากมันก็เอาเหมือนกัน เลยพามาส่ง. ตั้งแต่มะพร้าวขึ้นแล้ว ตอนเพลไม่ได้ฉันอะไร หุงข้าวมันฉันทุกวัน จนกว่ามะพร้าวจะหมด ๒๐๐ ผล ฉันแต่ข้าวมันนั่นแหละ พอถึงเพลก็ฉันข้าวมัน พอถึงเพลก็ฉัน



ข้าวมัน เพราะว่ามีมะพร้าวมันเยอะ ข้าวสารก็มี กะปิก็มี ฉันกับไป เรียนหนังสือต่อ เรียนต่อไปอีกปีก็สอบได้ ก็ปรากฏว่าปัญหาข้อสอบบาลีมันรัว ไม่ใช่มันรัว มันระเบิด ไหลท่วมกรุงไปเลยทีเดียว อาตมาไม่ได้สนใจไปหาหрок ไปบิณฑบาตเขา บอกว่าไวยากรณ์รู้แล้วหรือยัง มันรัวแล้ว บอกว่ายังไม่รู้ เขาก็บอกว่าเอาไปเลยๆ พอเข้าห้องสอบ ปัญหาไวยากรณ์ออกมาเหมือนทุกอย่าง ตอบมันก็ถูกซิ เพราะมันรัวแล้วนี่มันรัวจนท่วมเมืองไปเลย แล้วก็มีคนบางคนมาขายปัญหาจากการสอบ ๗ วันนี่ เอา ๕๐๐ เรบบอกว่าไม่เอา จะสอบอีก ๓ วันนี่ ๓๐๐ ก็พอเราก็ไม่เอา; พรุ่งนี้จะสอบขอ ๑๐๐ เดียว เราก็บอกว่าไม่เอา ฉันไม่มีสตางค์หрок ฉันเรียนมานานแล้ว ไม่ต้องซื้อหрокเลยสอบ สอบแล้วนึกไว้ในใจว่ามันได้ เพราะว่ามันรัว เหลือเกินเลยออกไปสงขลาโน้น ไปเยี่ยมญาติ เยี่ยมโยม กำลังเพลินเทศน์อยู่แถวโน้น เขาโทรเลขตาม ว่าต้องตอบใหม่เดือนพฤษภาคม เพราะว่าปัญหาหรว ต้องกลับกรุงเทพฯ อีกแล้ว มาสอบใหม่ ที่นี้สอบครั้งใหม่นี้มันไม่รัว สอบได้สอบครั้งที่หนึ่งนั้นมันรัว เลยสอบ ๒ ครั้งในปีนั้น ปีนั้นเลยได้ทั้ง ๒ ประโยค คือว่าสอบประโยค ๓ ได้ในปีนั้น เพราะว่ามันรัว ปลายปีสอบประโยค ๔ ได้อีก เวลาจะผ่านประโยค ๔ นี้ต้องเรียนขอม เรียนอักษรขอมนี้ไม่เคยเรียนมาก่อน แล้วไม่อยากจะเรียนด้วย เพราะมันไม่ค่อยได้ใช้ เรียนคินนั้นก็ไปสอบคินนั้น เรียนให้มันจำอักขระวิธีเขียนเท่านั้น แล้วก็ไปเข้าสอบ พอเสร็จแล้วลืมหมดเพียงสอนได้เท่านั้นเอง ยังลืมนจนบัดนี้ อ่านไม่ออก ว่าขอมนี้รู้ตัวเดียว คือตัว นะ เขียนง่ายกว่าเพื่อนนอกนั้นไม่รู้.

พอสอบได้ ป. ๔ แล้ว มันเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ที่นี้ยุ่งกันใหญ่ เรียนประโยค ๕ ก็ไม่ได้เรียนอยู่กรุงเทพฯ ก็ระเบิดมันตกที่นั่น-ที่นี้ วันนั้นนึกว่าหนีระเบิดจากวัดสามพระยา ไปนอนวัดวิเศษการ ธนบุรีเพื่อนที่ชื่อแป้น เขาอยู่ที่นั่น มันไปทิ้งลงที่นั่นเลย ทั้งวัดวิเศษการ เตาเผาศพพังไป กุดฉพพังกระจาย สถานีบางกอกน้อยแหลกไป ไฟไหม้แถวนั้นยุ่งกันใหญ่ ลงไปนอนอยู่ในคู พระ

องค์หนึ่ง ลงไปนอนอยู่ในบ่อ อีกองค์หนึ่งวิ่งเตลิดเปิดเปิง, ไปพบชาวบ้าน บอกว่า โยมช่วยด้วย ชาวบ้านบอกว่าพระมันต้องช่วยผมสิ ผมจะช่วยพระอย่างไร พอชาวบ้านบอกอย่างนั้น แกนึกได้ นึกได้ว่า อ้อ เรามันพระนี่ เลยกลับวัด ไปถึงวัด ขาดลอกปอกเปิก หน้าคา ขวากหนามในสวนมันบาดเลอะเทอะไปหมด เลยก็นึกว่า มันไม่ไหว อย่างนี้แน่ต้องเดินทางกลับบ้านแล้ว ไปหัวเมืองเถอะ เลยกลับโดยขึ้นรถไฟที่บางกอกน้อย รถด่วนไม่มีแล้วเวลานั้น มีแต่รถธรรมดา นอนเพชร นอนชุมพร แล้วจึงถึงทุ่งสง แล้วถึงพัทลุง คราวนั้นเด็กที่มาอยู่กรุงเทพฯ ไปด้วยหลายคน อาตมาไปแต่เช้า ได้ที่นั่งเรียบร้อย เตี้ยเด็กมันมากันเยอะ ก็ลืกลูกให้เด็กนั่ง ผลที่สุดขึ้นไปนั่งบนพนักพิง ที่เบาะชั้น ๓ นั่งบนพนัก นั่งไปจนถึงเพชรบุรี ถึงเพชรบุรีให้เด็กนอนที่สถานี อาตมาไปนอนวัด บอกว่าพวกเธอตื่นเช้าๆ นะ พอรถชุมพรเข้าแล้วให้นั่งไว้. เข้ามืดอาตมากลับมาขึ้นรถ พวกนั้นยังกรนฟี่ๆ อยู่ เด็กยังไม่ตื่นสักคนและปลุกให้ตื่นบอกว่าไปหาที่นั่ง เขาก็ไปหากันอาตมาหัวกระเป๋่า จันทบุรีไปใบเดียว เทียวเดินเบียดไปเสมา ไม่รู้จะขึ้นตรงไหน รถไฟมันเต็มหมดแล้ว ในเวลานั้นมันไม่มีซื้อมีเสียงด้วย เป็นพระธรรมดา นึกในใจวาดภาพไว้ว่า ระฆังออก ก็ต้องขึ้นให้ได้ ที่ห้องการ์ด พวกการ์ดว่า ไม่ได้เอามือยันออกขึ้นไม่ได้ ที่นี้ไม่ใช่ที่โดยสาร ว่าเข้านั้นแน่ อาตมาบอกว่า รู้แล้วว่าไม่ใช่ที่โดยสาร แต่ที่มีนั่งหัวสลอนอยู่นั้น เจ้าหน้าที่ทั้งนั้นรี พวกนั้นไปได้ พระไปสักองค์หนึ่งมันจะคิดอะไรนักหนา พุดพลาง ก็ขึ้นพลาง พอขึ้นไปแล้ว เขาไม่มีเอื่อเพื่อ ไม่มีเอาใจใส่ทั้งนั้น ไม่ให้นั่ง ไม่ให้กินน้ำกินท่า วันนั้นไม่ได้ดื่มน้ำเลย ตั้งแต่ออกจากเพชรบุรี ได้ไปดื่มเอาน้ำนั้นแน่ ที่สถานีปะทิวโน้น มีมนุษย์ขึ้นมากคนหนึ่งที่เขาโน้น เขาสนุกกัน เขามีกัน เขากินกันใหญ่ อาหารกลางวันที่เขากินกัน พระนั่งอยู่องค์หนึ่ง ไม่มีใครนึกถึงอาตมาก็ไม่โกรธ แต่นึกว่าพระพุทธรู้ตัวเอง ก็เคยมีมารดลใจชาวบ้าน ไม่ให้ใส่บาตร พระพุทธรู้อย่างมีมารดลใจคนไม่ให้ใส่บาตร เรามันพระ



ธรรมดา มารมณ์เยอะแยะดั่งนั้นนั่งเฉยๆ สบายๆ บำเพ็ญบารมีไปก็แล้วกัน ไม่ได้ฉัน ถ้าเขานึกได้ ว่าเออ ข้าวราดแกงถวายพระสักจานหนึ่งก็ได้ฉัน แต่เปล่า นั่งกินอยู่ตรงนั้น พระก็ยืนอยู่ตรงนี้ อาตมานึกว่านี่พวกมิจฉาทิฎฐิทั้งนั้น เวลานั้นเป็นเวลาสงคราม เหตุการณ์นี้จำแม่น ไม่ฉันเลย พระก็ไม่ได้นั่ง ได้แต่ยืน เขาไม่ให้เก้าอี้ นั่ง ยืนมันเฉยๆ ก็ยืนมันอย่างนั้น ช่างมันเถอะ ไปจนถึงปะทิว มีเจ้าหน้าที่รถไฟ ๓ ดาว ขึ้นมาคนหนึ่ง พอขึ้นมาถึง ยกมือไหว้อาตมานึกในใจว่า มนุษย์มาแล้ว บอกกับตัวเองว่ามนุษย์มาแล้ว พอยกมือไหว้ เขาก็เอากาอี้มาให้ ท่านนั้นนั่ง ท่านไม่นั่ง บอกว่านิมนต์นั่งสิครับ อาตมาก็นั่ง นั่งแล้วก็นึกในใจว่า เออ เพิ่งได้นั่งเอาตอนนี้ ยืนมาตั้งแต่หกโมงเช้า ได้ไปนั่งเอาตอน ๒ หุ่ มโยมคิดดูเถอะว่าต้องอดทนขนาดไหน ถ้าหากเป็นคนอายุ ๖๐ มันล้ามานานแล้ว เวลานั้นมันยังหนุ่ม ไม่เป็นไร ยืนได้ ที่นี้เดียวเดียว พวกชายของในรถเลียบย่นนั้นแหละ เอาโอเลี้ยงมามากมาย มายื่นให้คนนั้นแหละ คนนั้นแกก็ยกเอา ๑ แก้วมาถวาย ได้ฉันตอนนี่เอง ตอนที่ ๓ ดาวขึ้นมานี่เอง เป็นมนุษย์มะนาห่อ้อย นอกนั้นก็ไม่มี หมอนบนบ่ามันแย่งทั้งนั้น ที่นี้ก็นั่งไปถึงชุมพร พอถึงชุมพรก็ลงรถไฟไปเจอครูเก่า ท่านเคยสอนเหมือนกัน ชื่อครูไทย ท่านถามว่าไปไหนมา? เราตอบว่า หนีลูกกระเบิดกลับบ้าน แล้วท่านนอนไหนล่ะ? นอนตรงนี้ ค็นั้นนอนหน้าสถานีนี้แหละ ถ้าไปที่อื่น รุ่งขึ้นหาที่นั่งลำบาก ก็เลยรออยู่ พอรถไฟเข้าชุมพรขึ้นนั่งไว้ก่อนกลางดึกนั้นเลย มีเช่นนั้นจะไม่มีที่นั่ง นั่งหลับไปบ้าง อะไ้ไปบ้างเข้ามีเด็กมันเคยอยู่ที่วัดอุทัย เป็นเด็กวัดรุ่นนั้น บังเอิญมาตรวจงาน อยู่รถไฟ มาถึงเห็นเข้า ว่าอาจารย์ไปไหนมา เราตอบว่ามาจากกรุงเทพฯ ตามคำเตียแล้วผ่านไปเลยกลับมาอีกที่ หอบอาหารมา เอามาใหญ่ ข้าว กระทงหลายกระทง บอกว่าวันนี้ได้บุญมาก เพราะว่าเมื่อวานนี้ไม่ได้ฉันเลย นี่เป็นอาหารพิเศษที่เธอถวายวันนี้ บุญเหลือเกินแล้ว เขาก็ถวายอาหาร น้ำแข็งโอเลี้ยงใหญ่โตเลย พอรู้ว่าไม่ได้ฉันเมื่อวาน ได้ฉันเสียเต็ม

อัครา รอดออกจากนั้น ก็เดินทางต่อไปเรื่อยเรื่อย จนกระทั่งถึงทุ่งสงไปนอนที่วัด ไปถึงเรียกพระที่อยู่ในห้อง ไปเรียก...ท่านครับ ขอพักด้วย ท่านก็ตอบว่าไปนอน ศาลาโน่น ท่านว่าสงเดชไปอย่างนั้นแหละ ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร เราก้ไปที่ศาลา ไปนอนอย่างไร ทมาขี่เรือนทั้งนั้น เลยไปนั่งๆ มันจนสว่าง เสร็จแล้วก็ไปขึ้นรถไฟต่อไป. พระรูปนั้นสึกไปนานแล้ว เดียวนี้ไม่อยู่ ถ้าอยู่ ก็จะได้ไปเทศน์ให้ฟังอีกสักกัณฑ์ พวกใจจิตๆ นี่มันมีหลายองค์เหมือนกัน. มีที่จังหวัดตากนี้ ก็มีใจจิตอยู่องค์หนึ่ง ไม่มีเกลือเลยมันห่างทะเล คือสมภารวัด ตอนเดินขากลับ กลับจากย่างกุ้งครั้งโน้น เดินไปถึงก็ไปพักที่วัดนั้นอีก ขาไปก็พักวัดนั้นแหละ แต่ว่าพักลานวัดในเวลาขามา เรามาน้อยเพียง ๓ องค์ เข้าไปกราบสมภารตามระเบียบ แสดงความเคารพคารวะ บอกว่าจะขอพักด้วย ท่านถามทันที ว่าโบสถ์มีไหม แน่ว่าเข้านั้นเขียว สมัยก่อนโบสถ์เป็นเล่มยังไม่มี มันเป็นแผ่น ก็เลยยื่นให้ท่านดู บอกว่า นี่พังไม่ได้แล้ว มันพังแล้ว ๓ เดือน เขาออกใหม่แล้ว. เราก้ถามว่า ออกเมื่อไหร่ครับ ท่านก็โยนแถลงการณ์มาให้แกะออกดู แถลงการณ์คณะสงฆ์ยังม้วนอยู่เลย ยังไม่ได้เปิดดูเลยว่า แถลงการณ์คณะสงฆ์ยังม้วนอยู่เลย ยังไม่ได้เปิดดูเลยว่า แถลงการณ์มาวันนี้ ออกสุทธิตแบบใหม่ ถามว่าที่วัดได้ทำมีแล้วหรือยัง สุทธิแบบใหม่? ตอบว่ายังยังไม่มี แล้วจะเดินเอากับพวกผมอย่างไร ผมมันมาจากต่างประเทศ จะเอาอย่างไร ท่านบอกว่า ระเบียบเขาตั้งมาอย่างนั้น เลยว่าไม่ไหว อย่างไรผมก็ต้องพักที่นี่แหละ ท่านบอกว่าพักได้ แต่ต้องไปพักที่ศาลา นึกว่า ถ้าไปพักที่ศาลาจะเข้ามาไหวให้เสียมือทำไม แต่ก็ไม่พูดเพียงนึกในใจ ถ้าพูดออกไปมันก็เสียหาย เลยก็กราบอีก กราบเรียบร้อย ไม่ถือโทษ กราบแล้วมานอนศาลา แต่ว่าโยมมาเห็นเข้า โยมก็เอาเสื้อสาธดาสนะมาให้ เอาถุงมาให้แล้วก็ยกเอาอาหารมาให้ฉัน เลยเล่าให้โยมฟัง โยมบอกว่า ผมอยู่ใกล้วัดนี้ แต่ผมไปทำบุญวัดโน้น วัดนี้ ผมไม่ทำบุญหรอก เพราะว่าสมภารมันเต็มทน นี่พวกใจจิตมันเป็นอย่างนี้แหละ



มืออยู่เราไปโดนเข้มนักลำบาก.

ที่นี้ก็พบคนใจดีบ้าง เล่าถึงคนใจดีให้โยมฟังเสียหน่อย พอเดินทางตอนนั้นแหละ ตอนเมืองตากนั้นแหละ ขอเล่าในตอนนี้หน่อย เกี่ยวกับคนใจดี เดินทางกลับจากพม่าคราวนั้น มาทางเมืองตาก เมืองกำแพง แล้วมาทางนครสวรรค์ อำเภอบรรพต เลียบฝั่งแม่น้ำปิงเรื่อยมา มาถึงวัดแห่งหนึ่ง เรียกว่าน้ำเลี้ยว นครสวรรค์ นี่ สมภารใจดี พวกเรา ๓ องค์ ไปนั่งต่อหน้าท่าน ทั้งๆ หน้าตาหนวดเครารูมรุ่มมทั้งสามองค์ ผิวก็คล้ำ เพราะตากแดดมาตลอดเวลา พอเสี่ยงกลองตึงๆ สมภารก็ส่งคนนิมนต์ไปฉันเช้า พอขึ้นไปถึง ท่านนั่งอยู่แล้ว ท่านร้องว่าอี พวกเราก็คงทำอะไร นั่งฉันเฉย ฉันเรียบร้อย อาตมาก็กล่าวขอบคุณมากครับที่ให้ฉันอาหาร ท่านเลยร้องอีกว่า อี พุทธไทยได้ละหรือ ถามอย่างนั้นเสียด้วย ถามเราว่าพุทธไทยได้หรือ? ก็ผมเป็นคนไทยนี่ ที่ท่านแสดง อี ท่านนึกว่าเราไม่ใช่คนไทย มันเป็นเรื่องอย่างนั้น พอบอกขอบคุณท่านเลยจนกว่าพุทธไทยได้หรือ อ้าว แล้วกัน ก็ผมทั้งสามเป็นคนไทยนี่นา ท่านเลยว้า อี ผมนึกว่าแขก เพราะหนวดเครามันดกอยู่ไม่ได้โกน เพราะเดินทางจึงรุ่มรุ่ม นึกว่าพระแขก ว่าอย่างนั้น บอกว่าพระไทยนี่แหละ ท่านเลยถามว่านี่จะไปไหนต่อไป ไปนครสวรรค์ จะเดินไปท่านเลยว้า ไม่ต้องผมจะไปเอาปูนซิเมนต์ ล่องเรือไปเร็วกว่า ก็เลยลงเรือมาขึ้นตลาด พักวัดตลิ่งชัน นครสวรรค์ เจ้าคุณราชพรหมภรณ์เดี๋ยวนี้น้ำใจประเสริฐจริง ให้พักเรียบร้อย วันนั้นไปกราบ ท่านก็ไม่ถามอะไร ท่านลืมนึกไป พวกเราก็ดินออกจากวัด เดินเลียบแม่น้ำปิงฝั่งขวาเรื่อยมา มาถึงวัดอะไรตรงนั้น ท่านมาบวชขนาดยังไม่ได้เข้าโบสถ์ เห็นพวกเราเดินไป ให้คนวิ่งตามมา บอกว่าลืมนึกไป เมื่อเข้านี้ว่าจะเดินไปหรือไปเรือ ถ้ารู้ว้าเดิน ก็ไม่ต้องเดิน เลยชวนว่า ให้บวชขนาดเสร็จแล้ว ไปเรือตอนเย็นดีกว่า เลยก็พักอยู่นั้น พอท่านบวชขนาดเสร็จเรือเย็นล่อง ท่านให้คนไปตีตัวถึงกรุงเทพฯ นั้น รายนี้พระใจดี แต่ไปถูกเข้าบางแห่ง แหม เหลือเช่นเหมือนกัน ไม่ยอมรับ

อะไรทั้งนั้น เลยต้องลำบากเดือดร้อน นี่มันเป็นอย่างไร การเดินทางนี้ ได้พบสิ่งแปลก มีอะไรแปลกๆ ได้ฝึกใจ ดีเหมือนกัน ให้อดทน หนักแน่นในเมืองพม่า นั้น พูดภาษาถิ่นก็ไม่ใช่เรื่อง ตอนเขากลับนี้ ไปถึงก็ง่วงมือไปนอน ตื่นเช้าก็มาง่วงมือ ไปกินข้าว ใจดีถึงขนาดนั้น ขนาดง่วงมือไป มาวัดหนึ่งเป็นวัดจีนมหายานให้พักสบาย วิเศษทุกอย่าง เวลาเขากลับอาตมาเห็นว่าท่านรับรองดี ก็เลยไหว้ท่านหน่อย เป็นพระจีนแก่แล้ว ยกมือไหว้ มหาเลิถีไปด้วยกันคราวนั้น ท่านอยู่วัดเทพศิรินทร์ ดิงแขนทันที ถามว่าไปไหว้พระจีนได้หรือ บอกว่าไม่ได้ไหว้พระจีน แต่ไหว้องค์พระ ไหว้แต่พระที่ว่า จีน-ไทย-หรืออะไรนั้นไม่รู้ เราไหว้พระ ซึ่งท่านเลี้ยงเรามา ๓-๔ วัน แล้ว ควรจะไหว้แก่ได้แล้ว แล้วไม่ใช่เพียงแก่เลี้ยงเท่านั้น ยังมาส่งถึงสถานีรถไฟ ตีตัวให้มามะละแหม่งตอนเขากลับ มาถึงมะละแหม่งแล้ว ยังมีจดหมายนำมาให้ บ้านจีนบ้านหนึ่ง ให้ตีตัวเรือส่งมาจนถึงหมู่บ้านเข้าเขตไทย ใกล้เมืองไทย อย่างนี้ มันต้องไหว้แล้ว เพราะว่ามีใจสูง ไอ้กางเกงที่นุ่ง จีวรที่ห่มนั้นไม่ใช่เรื่องสำคัญ เราไม่ได้ไหว้ตัวคน ไม่ได้ไหว้เปลือกพระ เราไหว้เนื้อแท้ของพระ ที่มีอยู่ในหัวใจ ท่านก็ใจดีอย่างนี้ เราก็ต้องยกย่องนับถือได้ อย่างนั้นมันไม่เสียหายอะไร นี่เป็นตัวอย่าง ในการผ่านที่อย่างนี้มา.

ที่นี้กลับมาเล่าถึงตอนตะกี้ ว่ามาอยู่กรุงเทพฯ ออกไปเที่ยวเทศน์ ได้สวดกัมมา ก็มาเรียนต่อ จนเริ่มสงครามต้องเดินทางกลับบ้าน กลับบ้านที่นี้ ก็ไปอยู่สงขลา ตามเดิม ที่วัดที่เคยอยู่นั้นแหละ ไปสงขลา กลับถูกระเบิดหนักยิ่งขึ้นไปอีก เพราะเมืองมันแคบ คราวอยู่ในกรุงเทพฯ นั้น ลูกกระเบิดมาไม่ได้ตกใจ ถ้าทิ้งบางชื่อเรา อยู่บางลำพูไม่เดือดร้อน ทั้งสาทร เราอยู่บางลำพู ก็ยังสบายใจ ไม่ยุ่ง แต่พอไปอยู่สงขลา พอเครื่องบินบินมาแล้ว เสียหัวนึ่งไม่ได้ อยู่ที่วัด ต้องลงไปชายทะเลไปนั่งชายทะเล ตอนมันผ่านทุกๆ ที่ต้องนึกในใจ พอมันบินผ่านก็นึกว่า ถ้ามันยิงกูตาย ถ้าไม่ถูกยิง ก็อยู่ต่อไป ว่าได้เพียงเท่านั้น นึกในใจ เท่านั้นแหละ แล้วก็



อยู่ได้ไม่เป็นไร มีเพื่อนองค์หนึ่งคือ เจ้าคุณวิเชียรฯ อยู่ด้วยกัน นอนด้วยกัน หลบภัยไปด้วยกัน อาตมาเดินหน้า เหลียวมามายไปแล้ว หายไปไหน หายไปตั้ง ๑๐ ก.ม. แยกเดินทางไป วังหินระเบิด ๑๐ ก.ม. พอตอนมืดกลับมา เข้าขึ้นมาคู มีแต่หนามตำ เขียบงกันสามวัน เพราะหนามตำที่เท้า บอกว่าวิ่งไม่ค่อยเพื่อนเขียว ท่านว่า มันไม่รู้ลี้กตัว ค่ายามห้อยคอกก็ไปเลย จากสงขลาถึงบางกระดาน มันตั้ง ๔ ก.ม. ถ้าเดินทางเป็นเส้นทาง เลยต้องไปไหนระเบิดที่สงขลาอีก.

จนกระทั่งเสร็จสงคราม นี้ว่าจะกลับกรุงเทพฯ จะมาเรียนต่อ แต่ว่ามีเหตุการณ์ผันผวนเกิดขึ้น คือว่าท่านอาจารย์อุปฌาย์ของอาตมานี้ ท่านเคยไปอยู่ คริตะวัน รัฐเปรักในมลายู ไปสร้างวัดที่นั่นในเวลาสงครามอยู่ที่นั่น ท่านสิ้นบุญ พระที่อยู่เฝ้าวัด ถูกทหารอังกฤษจับไปสังคโปร์ แล้วก็ไปตกใจถูกระเบิด เมื่ออยู่ในคุกตาย วัดก็เลยร้าง เจ๊กเข้าไปอยู่แทน ไปขายกระดาม ขายรูป ขายเทียนอยู่ เฒ่าแก่เหนียวซึ่งเป็นเจ้าของวัดเป็นทุกข์ในการที่คนจีนเข้าไปอยู่แทน ไม่มีพระอยู่ ก็เลยเขียนจดหมายมาถึงวัดคูหาสวรรค์ เล่าถึงสภาพวัด ว่าเป็นอย่างนั้น อยากได้ พระจดหมายมาถึงวัด ตั้งครึ่งเดือน ไม่มีใครอ่าน อาตมากลับไปบ้านพัทลุง เยี่ยมโยม แล้วไปเยี่ยมวัด เขาก็ส่งจดหมายนั้นให้อ่าน อ่านแล้วก็บอกว่าเขาต้องการพระ ถ้าพระอะไรต้องการไป เขาจะช่วยเหลือค่าเดินทาง ไปเมื่อไหร่ให้บอกท่านอาจารย์ พระคงเพชรซึ่งเป็นรองอยู่เวลานั้น ท่านบอกว่า คุณจะไปไหมล่ะไม่กลับกรุงเทพฯ ก็ไปมลายูซิ ไปอยู่วัดที่นั่น อาตมาก็เลยว่า เอาอย่างนั้นก็ดีเหมือนกัน ก็เป็นอันว่าไปเลย สำหรับอาตมาแล้ว มันง่าย ตอนบวช ก็ง่ายจะไปไหนก็ง่าย มันไม่ซ้ำเรื่องอะไรที่จะตัดสินใจ. ท่านก็ว่า ถ้าไปก็เขียนจดหมายตอบซิ ก็เลยเขียนตอบไปว่า จะไป แต่ว่าจะไปวันไหน จะบอกอีกทีหนึ่ง พอจดหมายถึง เขาก็ส่งเงินค่าเดินทาง มาให้ เวลานั้นสงครามเสร็จใหม่ๆ ไม่ต้องขอพาสปอร์ต เพราะอังกฤษยังไม่อยู่ แต่ญี่ปุ่น ยังวุ่นวายอยู่ จัดไม่เรียบร้อย ไม่มีหนังสือเดินทาง ออกไปพร้อมกันกับ

หลวงตาองค์หนึ่ง ไปจนถึงวัดนั้น ไปก็ไปอยู่อย่างนั้นแหละ ไม่ได้ทำอะไร ก็ใช้เวลาวางนั้น เรียนภาษาอังกฤษ ซื้อหนังสือมา ส่งไปที่สมาคมมหาโพธิ์อินเดีย หรือเขามีขายที่ไหน ก็ซื้อมานอนอ่าน อ่านคนเดียวจำศัพท์จำเสียง ทองมันคนเดียวไปเรื่อย เพราะว่าไม่มีอะไรจะทำ ว่างๆ ก็มีคนมาขอให้รดน้ำมนต์บ้าง ก็รดๆ ให้ไปตามเรื่อง

มีเรื่องหนึ่งซ้ำ จะเล่าให้โยมฟัง คือว่ามีคนๆ หนึ่งเป็นหญิงจีน แกมาถึงถามว่า พ่อท่านทำเสน่ห์ได้ไหม? แกถามเป็นภาษาอังกฤษว่า “Can yon make a charm?” บอกว่า “yes, I can” ถามว่าทำได้ไหม? ตอบว่าได้ แต่ว่าก่อนจะทำได้ต้องบอกก่อน ว่ามันทุกข์ร้อนเพราะเรื่องอะไร ต้องบอกให้ละเอียด แกก็เล่าให้ฟังเล่าให้ฟังว่าแกเมื่อก่อนนี้ครอบครัวสบาย เพราะไม่มีคนที่สาม เดี่ยวนี้มีคนที่สามคือพ่อผัวเข้ามาอยู่ด้วย พ่อผัวนี้เป็นจีนเก่า ลูกสะใภ้คือตัวแค้นนี้เป็นจีนใหม่ คือจีนเกิดใหม่เลย ถ้ามาเกิดเมืองไทยก็เป็นคนไทยไปแล้ว แต่ถ้าเกิดที่โน่นมันก็ต้องเป็นจีนอยู่อย่างนั้น เราเลยถามว่า แล้วว่ามันเป็นอย่างไร พ่อผัวมาอยู่ด้วยกันเช่นนั้น แกก็บอกว่า พ่อผัวคอยฟ้องผัวตลอดเวลา ว่าเมียไม่เอาใจใส่ต่อพ่อผัว ไม่เอาข้าวต้มมาให้ ไม่เอาน้ำร้อนมาให้ ไม่ทำอย่างนั้น ไม่ทำอย่างนี้ ผัวจึงไปว่าเมีย เมียเป็นคนสมัยใหม่ ก็เลยเถียงผัว ผัวก็รำคาญ พอกลับบ้านพ่อก็บอก ก็ฟ้องผัวเขาเป็นนายไปรษณีย์ เลิกงานเลยไม่มา พอเลิกงานก็ไปแทงบิลเลียด กลับดึกตื่น ไม่พูดไม่จา กับฝ่ายใด เหม็นห่างไป เมียก็เป็นทุกข์ก็เลยไปพบอาตมาเข้าก็ถามว่าทำเสน่ห์ได้ไหม? เลยตอบไปว่า อ้อ อย่างนี้ง่าย ทำได้ ง่ายนิดเดียว แกถามว่าต้องการอะไรมั่ง บอกว่าไม่ต้องอะไรคุณกลับไปบ้าน แล้วไปปรนนิบัติพ่อผัวเสียใหม่ แกอยากกินข้าวต้ม ก็ให้แกกินข้าวต้ม อยากอาบน้ำร้อน ก็ให้อาบน้ำร้อน อยากอาบแดด ก็เข็นรถให้ไปนั่งกลางแดด แล้วเข็นแกกลับมา กลางคืนก็ปิดที่นอน ทางมุ้งให้คอยถามเตี้ยต้องการอะไร เตี้ยทุกข์ร้อนอะไร ถามเท่านั้นแหละ เตี้ยก็จะรักคุณ แล้วเตี้ยก็จะไม่



ฟ้องผัว ผัวก็จะรักคุณต่อไป พอบอกอย่างนั้น แกว่า “I can’t” บอกว่าทำไม่ได้ ถามว่า มันเป็นอย่างไร แกว่าเกลียดพ่อผัวจนเข้ากระดูกเสียแล้ว เลียบบอกว่า ถ้าอย่างนั้นก็หมดอำนาจเสน่ห์แล้ว มันก็ทำอะไรให้ไม่ได้ เลยก็ไม่ได้ให้อะไรแก วันหลังมีคนอื่นไปตัม เอาเสียร้อยกว่าเหรียญ นี่เรื่องเหลวไหล มันยอมเป็นอย่างนั้นแหละ เพราะคนทางมลายูมันชอบอย่างนั้นแหละ ชอบเสน่ห์ ชอบอะไรต่ออะไร พระองค์ไหนก็ทำไม่ได้ ก็ว่าเป็นพระอะไร ทำอย่างนั้น ทำอย่างนี้ ก็ไม่ได้ อาตมาก็ไม่ค่อยได้ยุ่งกับเขาหรอก เพราะว่าที่โบสถ์นั้นมีคนอยู่ อาแปะแกอยู่แล้ว คอยขายรูปขายเทียน ดูแลที่โบสถ์ อาตมาก็อยู่ที่กุฏิ นอนอ่านหนังสือหนังสือไปตามเรื่อง อยู่ถึง ๒ ปี เฒ่าแก่เหนียวตาย พอตายแล้วก็นึกว่า เรามันต้องถอยทัพเสียที่ขึ้นอยู่ที่นั่นต่อไป มันจมนปลัก ไม่ได้เรื่องอะไร ชีวิตไม่ก้าวหน้าก็เลยหาพระอื่นมาไว้แล้วก็ถอนมาปีหนึ่ง

ที่มาปีหนึ่งนี้ก็นึกว่าจะอยู่นาน เพราะมีทางเผยแพร่อักษรภาษาจีนพื้นบ้าน ได้คล่อง ก็ทำงานได้ในการเผยแพร่วรรณคดี แต่ว่าอยู่มาได้เพียง ๘ เดือน ท่านเจ้าคุณพุทธทาสโทรเลขไปว่า ให้กลับเมืองไทยด่วน จะให้ไปอยู่เชียงใหม่ เลยก็ว่ามันด่วนไม่ได้ เพราะจะเข้าพรรษาอีก ๒-๓ วันนั้นแล้ว ต้องอยู่จนออกพรรษาถึงจะกลับ ก็เลยได้อยู่ที่ปีหนึ่ง ๑ พรรษา ในพรรษานั้น ก็ได้พบ สีสานันตะ ที่นั่นเขาบวชใหม่เลยสนิทสนมกัน เวลามาเมืองไทย ก็เลยชวนมาด้วยอาตมาพาไปเชียงใหม่ เวลาจะไปเชียงใหม่ ก็มาแวะชาก่อน อยู่ชาก่อนหนึ่ง แล้วก็เดินทางไปเชียงใหม่ เพื่อไปทำงานฟื้นฟูพระศาสนาที่นั่น ตามความต้องการของทายกที่นั่น



ปักหลักธรรมที่เชียงใหม่

ประวัติที่ท่านเล่าเองเนื่องในโอกาสอายุครบ ๕ รอบ

การไปเชียงใหม่นี้ มีคนเตือนหลายคน ที่แรกก็มีพระเตือน เตือนว่าเชียงใหม่
นี้มันเป็นเมืองคนงาม เราอย่าไปหลงดอกไม้เข้า บางคนก็บอกว่าไปเชียงใหม่ต้อง
ระวัง เพราะว่าเมืองเชียงใหม่ เขาถือพรตถือพวก โดยเฉพาะพระนี่ถือนัก เขา
บอกไว้ มาถึงกรุงเทพฯ ก็มีคนเตือน บอกว่าที่เคยมีใครอยู่ๆ นี่ อยู่ไม่ค่อยได้
เพราะว่าถูกกีดกันอย่างนั้นอย่างนี้ อาตมาก็จำสิ่งที่เขาบอกไว้หมด คิดแก้ไขไปแล้ว
ว่าไปอยู่นี้จะต้องทำอะไร จะทำอย่างไรจึงจะอยู่ได้ ก็เลยไป ถึงเชียงใหม่วันที่ ๑๓
เมษายน ๒๔๙๒ ถึงวันสงกรานต์พอดี พอรถไฟถึงสถานีเชียงใหม่ฝนเทจๆ ลง
มาเลย ชุ่มเย็นสบาย เขาก็พาไปวัดอุโมงค์ ซึ่งเป็นวัดที่ได้อยู่มากตลอด๑๐ปี ตั้งแต่นั้น
เมื่อไปอยู่นั้น ก็เริ่มดำเนินงานเผยแพร่ศาสนาด้วยปาฐกถา ไม่ไปเทศน์
วัดใดวัดหนึ่ง เพราะว่าคนเชียงใหม่ถือวัดเขา-วัดเราอยู่ ถ้าไปเทศน์วัดนี้ ก็ว่าไม่ใช่
วัดเรา ถ้าไปเทศน์วัดโน้น ทางนี้ก็ว่าไม่ใช่วัดเรา มันลำบากนักในใจว่าต้องไม่เข้าวัด



ใด แต่เราจะต้องหาที่ต่างหากแล้วก็ไปเทศน์ เลยไปสร้างโรงมุงใบตองขึ้น ในที่ของชาวบ้าน แล้วไปเทศน์ที่นั่นทุกวันอาทิตย์ ทุกวันพระ คนก็สนใจ แต่ว่ายังไม่พอผู้ใจคนไม่ได้ ต้องเขียนเรื่องลงในหนังสือพิมพ์ด้วย น.ส.พ. "ชาวเหนือ" ออกอยู่ในเวลานั้น ต้องผูกมิตรกับ น.ส.พ.ไว้ เลยเขียนเรื่องไปลงในหนังสือพิมพ์ บทความทางธรรมะนี้ เขียนลงไว้ ผลที่ติดต่อกับ น.ส.พ.นี้แหละได้ผล คือต่อมามีผู้คัดค้านเรื่องอะไรหลายอย่าง เขียนลงไป ใน น.ส.พ. บรรณาธิการ เขาก็แอบเอาไปให้อาตมาอ่านเสียก่อน อ่านแล้ว อาตมาว่า ลงก็ได้ ไม่เป็นไรหรอก ดีเหมือนกัน คนจะได้รู้แต่บรรณาธิการไม่ยอมลง เพราะว่าเป็นการคัดค้านที่ไม่เข้าเรื่อง เลยก็ไม่ลงให้ คนที่เขียนนั้น เวลานั้นลาสิกขาไปแล้ว ก็แปลว่าพ่ายแพ้ไปแล้ว เพราะว่าสึกไป สู้ไม่ไหว ที่นี้ต้องผูกใจกับพวกหนังสือพิมพ์ไว้ ผู้ใจชาวบ้าน ด้วยการเทศนาชี้แจงเหตุผลให้คนเข้าใจ เทศน์อย่างนี้เรื่อยไป เทศน์ในศาลาประจำทุกวันพระ วันอาทิตย์ออกไปเทศน์บ้านนอก ไปทุกวันเลย เพราะมีรถยนต์ มีเครื่องขยายเสียง ไปเทศน์มาก จนโยมบ่น โยมบอกว่า รถเสียซื้อได้ เครื่องขยายเสียงเสียซื้อได้ แต่ถ้าท่านเสียนี้ ผมจะซื้อที่ไหน ไม่รู้ว่าจะไปซื้อหาได้อย่างไร ถ้าหากคนเสีย ถ้าคอแตกแล้ว เราไม่อาจซื้อได้ บอกว่าให้หยุดๆ เสียบ้าง อย่าให้มันมากนัก บอกว่าไม่เป็นไรโยม ยังแข็งแรง ราษฎรพี่น้องเขายากฟัง ก็ต้องไปให้เขา เลยไปเที่ยวเทศน์ จนกระทั่งว่ามีชื่อเสียงขึ้นที่เชียงใหม่ คนรู้จักท่าน "ภิกขุปัญญานันทะ" เพราะอยู่เชียงใหม่.

อยู่เชียงใหม่นี้ ทำงานต่อสู้กับสิ่งต่างๆ ซึ่งเรียกว่าฝ่ายที่ไม่ใช่พุทธศาสนา นั้นมาก แก่หลายเรื่อง ที่เห็นง่ายๆ มีอยู่เรื่องหนึ่งที่แก้ไขได้ คือเรื่องการใส่บาตรกลางคืนตอนตีหนึ่ง วันเดือนไหนเป็นวันเพ็ญพุธ แล้วก็คนใส่บาตรเพราะเขาถือว่าพระอุปคุต มาจากสะดือทะเล มาบิณฑบาต ถ้าใครได้ใส่บาตรพระอุปคุต จะเป็นเศรษฐี แล้วที่เขาคอยใส่บาตรกัน ก็คือ สี่แยกอุปคุตนั่นเอง เชิงสะพานนวรัฐ

วัดอุปกุตนันท์แหละ อันนี้มันเป็นเรื่องตำนานของพม่าเขา พระพม่าฉันข้าวดีหนึ่ง
 อาตมาก็เคยไปฉันกับเขาหนหนึ่ง เมื่อครั้งไปอย่างกึ่ง ไปอีกครั้งหนึ่ง ไม่ใช่ไปครั้ง
 พระโลกนาถ อาตมาไปหลายครั้ง สำหรับอย่างกึ่งนี้! เมื่อก่อนหนานี้ก็เคยไป ครั้ง
 เมื่อเป็นสามเณรที่ระนองก็เคยไป ตอนหลังเป็นพระแล้วก็เคยไป นอนหลับแล้ว
 พระมาปลุก ปลุกแล้วบอกว่า ไป-ไป-ไปไปกันเลย ก็นึกว่าเขาไปทำอะไร ไปถึงบ้าน
 นั้นใหญ่โตคหบดี พระหลายสิบกำลังฉันข้าวกัน ดูนาฬิกาบอกเวลาตีหนึ่งเท่า
 นั้นเอง ฉันข้าวกันแล้ว ที่นี้เราไปยืนๆ เขาก็ว่านั่งลงฉันข้าว พุดอย่างเด็ดขาด
 บอกว่านั่งลงฉันข้าว! ก็เลยต้องตักข้าวใส่จาน เคี้ยวเล่นไปบ้างนิดๆ หน่อยๆ มัน
 ไม่หิวจะไปฉันลงได้อย่างไร แต่ว่าจะไม่ฉันเสียเลย เขาก็จะว่านั่นไป ก็เลยเอานิด
 หน่อย ฉันไปกับเขาหน่อย ธรรมเนียมนี่ติดมาถึงเชียงใหม่ อาตมาไปถึงวันเพ็ญ
 แรกนั้นมันตรงกับวันพุธพอดีแหละ เขาใส่บาตรกันใหญ่ ข้าราชการก็ไปใส่ เวลา
 นั้นอธิบดีศาล คือ หลวงจักรปราชญ์ แกยังคุยว่า เมื่อคืนตื่นตอนดึก ไปใส่บาตร
 กันสนุกสนาน เราเลยนึกแปลกใจว่าไม่ได้การ ใส่บาตรกลางดึกนี้ มันไม่ไหวนะ
 เลยเตรียมข้อไว้ ใกล้จะมีเพ็ญพุธอีก จะต้องแก้อันนี้ ได้ไล่ปฏิทินดู มันไปเพ็ญ
 พุธอีก เดือนต่อไป ก่อนจะถึงวันเพ็ญพุธนั้นแหละ เริ่มเทศน์ ปาฐกถาที่หอประชุม
 พุทธสถาน เวลานั้นยังไม่ใช้ชื่อพุทธสถาน เทศน์ให้ฟังว่า มันไม่ถูก ผิดวิธีเสีย อาหาร
 ที่พระรับไป ก็ฉันไม่ได้เสียเลย ไม่ควรทำอย่างนั้น พุดกับชาวบ้านแล้ว ก็เขียนลง
 ใน น.ส.พ.ด้วย เสร็จแล้วไปหาเจ้าคณะจังหวัด พุดกับพระบอกว่าได้เท่าอย่าทุกข์
 ร้อนเรื่องนี้ ผมบอกกับประชาชนแล้ว ประชาชนเขาเชื่อแล้ว ได้เท่าสั่งพระอย่าให้ออก
 ในตอนวันเพ็ญพุธ ท่านก็สั่งไปทุกวัด แล้วเราก็ส่งญาติโยมให้ดู ว่าพระวัดไหนออก
 บ้าง โยมหลวงศรีประภาศ แกตื่นตอนดึกก็เี่ยวเอารถออกดู มีพระบ้านนอกเดิน
 เข้ามาองค์หนึ่ง แกพบเข้าบอกว่า เอ้า มาทำอะไร เขาเลิกกันแล้ว แล้วพระองค์นั้น
 ก็กลับวัดไป เคี้ยวนี้ไม่มีแล้ว การใส่บาตรวันเพ็ญพุทธที่เชียงใหม่ไม่มีแล้ว เพราะว่า



ไปเทศน์แก้อย่างนี้ แก่หายไปแล้วพยายามแก้อยู่หลายเรื่อง ที่เป็นเรื่องที่เรียกว่า ไม่เข้าที่ ก็พยายามเทศน์ไปเรื่อย ๆ งานที่ทำเชียงใหม่ ๑๐ ปีนี้ ทำให้ชาวเชียงใหม่ ตื่นขึ้นพอสมควร ในเรื่องปฏิบัติกิจการพระศาสนา มีความตื่นตัว มีความก้าวหน้า ช่วยกันส่งเสริมดีขึ้น พระสงฆ์องค์เจ้าก็ตื่นตัวกันขึ้น รวมพวกรวมหมู่ในการที่จะ เผยแผ่ธรรมะต่อไป

เมื่อเทศน์อยู่ที่เชียงใหม่ ก็เทศน์เฉพาะกับประชาชน ชาวบ้านตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วไปใน ๗ จังหวัด คือก็มาเทศน์ถึงลำปาง ไปเชียงราย มาเมืองแพร่ ก็ค่อย ๆ ดั่งขึ้นกระทั่งมาถึงกรุงเทพฯ เวลาอาตมาเทศน์ปาฐกถาว่า ทำไมจึงใช้ปาฐกถา ทำไมไม่เทศน์แบบเก่า ขอบอกตรง ๆ ว่าเมื่อเต็มที่ ในการเทศน์แบบเก่า เทศน์คู่ ถามกันไป-ถามกันมา เล่นสำนวน อวดสำนวนกัน เสร็จแล้วโยมไม่ได้อะไร ว่าโยก ไป-โยกมา องค์นั้นว่าแดง องค์นี้ว่าดำ โยมเลยไม่รู้ดำหรือแดงกันแน่ เคยเทศน์ มาแล้ว เห็นว่ามันไม่ได้ประโยชน์ เดียวนี้เทศน์เดี่ยว เคยไปเทศน์ตามงานศพ งานอะไรต่ออะไร พระอื่นเทศน์ ก็ไปฟังโดยมากก็ไปยอเจ้าภาพ เจ้าภาพเป็นคนดี มี ศรัทธา คนที่นอนอยู่ในโลงก็เป็นคนดีอย่างนั้นอย่างนี้ ความจริงบางทีก็ไม่ดีหรอก แต่ที่ว่าดีนั้นแหละ เป็นเชิงประจบญาติโยมไป ไม่ได้พูดในเชิงธรรมะอันเป็นเนื้อแท้ ที่ญาติโยมจะเข้าใจ เทศน์ไปเทศน์มากก็เบื่อ รู้สึกว่าประโยชน์มันน้อย คนไม่ก้าวหน้าในการศึกษาธรรมะ เราควรจะเทศน์ในรูปใหม่ เลยคิดว่า ปาฐกถาดีกว่า ขึ้น ไปเชียงใหม่ จึงได้เริ่มแสดงปาฐกถาในรูปใหม่ พูดให้ฟังง่าย ๆ ตรงไปตรงมา อันใด ผิดก็บอกว่าผิด อันใดถูกก็บอกว่าถูก อันใดควรแก้ไขก็แก้ไข ไม่ต้องเกรงใจใคร แม้ ประเพณีที่เคยทำมา ที่เห็นว่าไม่เหมาะสมไม่ควร ก็บอกเลิก ให้คิดเลิกกันอันนี้ไป กระพบกับคนอื่น คนที่เขาได้ประโยชน์จากสิ่งนั้นเป็นการทำลายเขา เขาก็ไม่พอใจ แต่ว่าคนที่มิมีปัญหาอันนั้นมีมากกว่า เราไม่ต้องทุกข์ร้อนอะไร เทศน์เรื่อยไป มีคน สนับสนุนเห็นดีเห็นงามกับสิ่งเหล่านี้ก็มาก.

ครั้งหนึ่งเคยมีผู้เขียนคัดค้านลงใน น.ส.พ. แต่คนในกรุงเทพฯ ช่วยเขียน แก่ คนที่ช่วยเขียนแก้สมัยนั้นคือคุณกุหลาบ สายประดิษฐ์ เขียนลงใน น.ส.พ. “ไทย” บอกว่า ท่านทำถูกแล้ว ไม่มีพระองค์ใด ที่จะกล้าเทศน์อย่างนี้ เราอย่าไป ชัดคอกัน ให้ท่านทำงานต่อไป เราก็ทำตามเรื่อง เทศน์ไปตามความบริสุทธิ์ใจ ที่คิดเห็นเท่าที่นึกว่า จะต้องเทศน์ ตามความคิดเห็นเยี่ยงพุทธบริษัทให้ชาวพุทธได้รู้ ได้เข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง อะไรที่เป็นความมกมายไร้สาระ ควรจะเลิกกันเสียบ้าง ก็ เทศน์กันตรงไป-ตรงมา พูดกันให้เข้าใจเรื่อง แล้วญาติโยมที่เข้าใจเรื่องก็มีมากขึ้น พรรคพวกก็มีมากขึ้น ในเรื่องอย่างนี้.

ทีนี้ในการอยู่ที่เชียงใหม่ นั้น ไม่ใช่แต่เพียงเทศนาอย่างเดียว แต่ว่าได้ช่วยเหลือในด้านสังคม ในบางครั้งบางคราว เช่นว่าเกิดน้ำท่วม อาตมาก็เป็นตัวยกตัว ตีชักชวนญาติโยม เอาของมาบริจาคที่พุทธสถาน แล้วพาไปแจก ไปทุกวัน หอบไป แจกๆ คราวหนึ่งไปแจกบ้านพวกคริสเตียน คือพวกคริสเตียนนี้ มีอยู่หลายหมู่บ้าน มีหมู่บ้านใดเมือง น้ำท่วมก่อน เขาพวกคริสเตียนก็ไปแจก แต่เขาแจกแต่บ้าน คริสเตียน ชาวพุทธไปขอ เขาบอกว่าให้ไม่ได้ ของนี้เป็นของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าส่งมา สำหรับพวกคริสเตียน ชาวพุทธก็เลยไม่ได้ อาตมารู้เข้า ก็ต้องแก้ลำแก้โดยจะไม่ บอกให้ชัด วันหลัง ไปหมู่บ้านใหญ่ที่เขาเรียกว่าบ้านเบรเลสม อยู่ที่เขา ลำพูน- เชียงใหม่ต่อกัน น้ำท่วมหมดเลย ไปไหนไม่ได้ ผู้คนไปไหนไม่ได้เลย บ้านนั้น อาตมาเอาเรือไป ไปกับคุณไกรสีด้วย พอไปถึงไปจอดที่โบสถ์เลย พอจอดที่โบสถ์ ก็สั่งระฆังใหญ่ของโบสถ์เลย พวกนั้นตกใจ เอ๊ะ ใครมาตีระฆังที่โบสถ์ มีเรื่อง อะไร มากันใหญ่เลย มาถึงถามว่า ตูเจ้า มาตีระฆังทำไม วังั้น บอกว่าพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าส่งมาให้ช่วยพวกเราที่มนอดข้าว อดน้ำ นะซี พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าสั่งให้เอาของมาช่วย ไปป่าวร้องพรรคพวกมา พวกนั้นเลยไปป่าวประกาศ แจกข้าวสาร แจกปลาแห้ง ปลาเค็ม แจกหมาก แจกเมี่ยง ของอะไรก็มีแจกทั้งนั้นแหละ แหม พวกนั้นคือ



ดีใจ ยกมือไหว้กันสลับกันไปเลย บอกว่า นี่แหละพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าท่านช่วยอย่างนี้แหละ ถ้าไม่มีพระผู้เป็นเจ้าของ มันก็แยละพวกเรา แจกหมดทั้งบ้านชาวคริสต์ ชาวพุทธหนังสือพิมพ์ก็ลงข่าวเกรียวกราวเรื่องการแจกของ ที่นี้ก็มากรุงเทพฯ มากรุงเทพฯ คราวนั้น เข้าไปทามหาเถระองค์หนึ่ง พอไปถึงท่านดูเอาเลยทีเดียว ดูว่าแก่นี่ไปแจกข้าวแจกของ น.ส.พ.ลงคนเดียว คนอื่นเขาทำทำไมไม่ลงว่าไปอย่างนั้น อาตมาบอกว่า มันเรื่องของ น.ส.พ.เขา เขาไปเห็นแต่กระผมนั่งทำงาน พระองค์อื่นแอบไปลักประเดี๋ยว ไปนอนตีพุงเสีย แล้วมันจะเอาไปลงได้อย่างไรเขาไม่เห็นนี่ จะเอาไปลงได้อย่างไร นั่นมันเรื่องของ น.ส.พ.จะมาดูเอาที่กระผมอย่างไร ท่านบอกว่า มันลำเอียงนี้มี แต่พูดถึงเรื่องนี้ บอกว่านั่นมันเรื่องของ น.ส.พ. ไม่ใช่เรื่องของกระผม. นี่ไม่ใช่เรื่องอะไร คือท่านเป็นคนหูเบาเชื่อง่าย ลูกศิษย์มาบอกอะไรเชื่อทั้งนั้น ท่านปัญญาไม่เข้าเรื่อง ไปอยู่เชียงใหม่ ทำอะไรมันขวางหู ขวางตาไปหมดเชียว เจอที่ใดตาทุกที่ ตีทุกที่ อย่างนั้นไม่ดี อย่างนี้ไม่ดี ไม่เคยชมว่าดีสักครั้งเดียว พระมหาเถระในเมืองนี้ ที่ชมท่านปัญญาว่าดีนั้น มีองค์เดียวเท่านั้น คือ หลวงพ่อวัดพระเกียรติ หลวงพ่อวัดพระเกียรติเห็นที่ไรบอกว่าท่านพูดเก่ง พูดไม่เหนียว พูดเป็นประโยชน์ ว่าอย่างนั้นทุกที่ ไม่ได้ดีไม่ได้ว่า แต่องค์อื่นไม่ได้ เจอหน้าต้องว่าทุกที่ หาเรื่องว่าเสียเรื่อย ไม่มีอะไรก็ต้องหาเรื่องว่า เช่นคราวหนึ่งไปปาฐกถาไปกราบท่านตามธรรมเนียม พอกราบท่าน ท่านก็ดูเลย ดูว่าคราวก่อนไปด่าตำรวจหรือ บอกว่าด่าที่ไหนกันกระผม ท่านว่าด่าที่วัดมหาธาตุฯ กระผมไม่ได้ด่าว่าเขาเลย ฮี เขามาบอกกะฉันนี่ เราก็เลย ว่าท่านพระเดชพระคุณอยากจะฟังก็ได้ ผมอัดไว้มีพอว่าอย่างนั้น ท่านเย็บเลย. บอกว่า ตำรวจนั้นฮี ทำไม่ถูกตามเรื่องตามราว เราไม่ได้ว่าเขา แต่ก็พูดเท่าที่เขาทำไม่ถูก. สมเด็จพระเจ้าท่านว่าอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วก็พูดถึงว่า วัดมหาธาตุฯ เขาก็ดี เขาทำก็มีหลักฐาน ท่านก็ว่า นั่นมันเหมือนกะหัดแถวทหารว่าไปอย่างโน้นเสียอีกนี่ เรื่องมันไม่ชอบแล้ว มันก็ดีได้ทั้งนั้น เลยไม่ได้เรื่อง ถ้า

อารมณ์ไม่ชอบมันก็วไปอย่างนั้นแหละ อาตมาไม่ได้ถือสาหาความอะไร กับท่านทั้งหลายที่เคยติ เคยว่าเราทำงานให้พระพุทธเจ้า ไม่ได้ทำงานให้ใคร ทำงานเพื่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ใครจะชม ก็อย่างนั้นแหละ ใครจะติก็อย่างนั้นแหละ แต่มุ่งหมายอย่างเดียว คือให้ถูกต้องธรรมะ ถ้าถูกต้องธรรมแล้ว ไม่เกรงใคร ไม่กลัวใครทั้งนั้น ถ้าผิดถึงจะกลัว ถ้าถูกต้องไม่มีเรื่อง เพราะฉะนั้นพูดเรื่อยไป.

ที่เขาพูดว่า ท่านปัญญา นี้ ไปเทศน์ที่ไหนก็ด่าทั้งนั้นแหละ มันก็ถูกเหมือนกัน เพราะว่าไปที่ไหน ก็พยายามแก้ญาติแก้โยม แก้ตั้งแต่การจุดธูปจุดเทียน การนั่งเป็นแถว เป็นแนว การกราบพระทุกวัด ทางบ้านนอกต้องไปเทศน์แก้ทุกวัด แต่ว่ามันเสียตาย อาตมาไปแก้วางรูปไว้แล้ว พอกลับมาไม่มีใครจัดต่อ เมืองไทยนี้มันเสียตายอยู่อย่างหนึ่ง คนไทยเราเนี่ย มันหยัง ไม่สร้างเสริมสิ่งที่ดีคนอื่นทำไว้ยากจะทำเอง ถ้าทำเองไม่ได้ ก็ไม่ยอมเดินตามใคร นี่มันเสียตาย ความจริงเขาตั้งฐานไว้แล้ว ควรจะก่อสร้างต่อไป ไม่เอา ใครมาตั้งฐาน ก็ตั้งไป ให้เป็นฐานร้างอยู่นั่นแหละ ฉะนั้นจะตั้งฐานของฉันทใหม่ แม้ตัวเองไม่ได้ ก็ไม่ยอมตั้งต่อไป นี่มันเป็นปมด้อย อยู่ในประเทศไทยเรา วัดวาอารามก็อย่างนั้นแหละ อาตมาเทศน์มาตั้งนานปีแล้ว ไปเทศน์แก้อะไรไว้ พอไปที่หลังหมดแล้ว ไม่มีใครรักษาในเรื่องนั้นไว้ เช่นให้โยมนั่งเป็นแถว เป็นแนว ไม่ให้จุดธูปเหมือนจะเผาไรในเวลาฟังเทศน์ เวลาไปแก้ไว้แล้ว ไปอีกทีก็จุดกันเหมือนจะเผาไร ต่อไปอีก ไม่มีใครเอาอย่าง เพราะว่าผู้ที่อยู่ประจำถิ่นไม่รักษา ไม่แนะนำไม่ถือโอกาส ที่เขามาช่วยแก้ไว้ เราที่รักษา-นี้ไม่เอา เรื่องมันก็ลำบาก แต่ก็ข้อนี้ไม่เป็นไร ต้องทำต่อไปตามหน้าที่ช่วยเหลือต่อไป.

ช่วยเหลือที่เชียงใหม่เรื่องน้ำท่วม บางครั้งก็มาถึงกรุงเทพฯ เช่นคราวหนึ่งที่บ้านหมี่ เกิดไฟไหม้ อาตมาอยู่ในกรุงเทพฯ พักอยู่ที่คณะ ๒ วัดมหาธาตุ เจ้าคุณเทพา จะไปธุระอุดร เลยชวนว่าท่านปัญญาช่วยหน่อยก็เลยประกาศในหนังสือพิมพ์



ออกข่าว ญาติโยมเอาผ้ามาให้กองเต็มห้องเลย มากมาย เป็นปัญหาจะเอาไปอย่างไร มากอย่างนี้ ก็เลยไปติดต่อขอรถกะคุณลุงซี้ พัฒน์หัยได้รถคันหนึ่ง รถบัส เอาไป แจก พอไปถึง เจ้าหน้าที่บอกว่า ท่านไม่ต้องแจกหรอก เหนื่อย ทั้งไวนี่แหละ ผม แจกเอง ดูๆ เขาไม่เต็มใจให้เราแจกด้วยมือเอง ใน ๑๐ วันที่เอามาประกาศทาง น.ส.พอออกไป เวลานั้นแม้ไม่ได้ติดต่อทางวิทยุ คนก็เอาเงินมาให้ ให้ซื้อเอง ซื้อได้ ครบจำนวนเรียบร้อย พาไปแจก แจกเสร็จแล้ว ทำรายการส่งไปสถานีวิทยุประชา- สัมพันธ์ ให้ช่วยออกแถลงการณ์ให้หน่อย ว่าได้นำไปแจกแล้ว เพราะเห็นเขาทำ อะไร เขาก็ประกาศกันทั้งนั้น ส่งไป ๓ ครั้ง เขาไม่อ่านออกอากาศเลย ทีหลังนึก ในใจว่ามันเพราะอะไร ที่นี้นายตำรวจคนหนึ่งมากระซิบบอกว่า ท่านอย่ายุ่งให้มัน เหนื่อยเลย เขาจะหาว่าท่านเป็นคอมมunist อยู่ๆ ที่ไปแจกเสื้อแจกผ้าอยู่เนี่ย เอา แล้ว! จะให้เป็นแดงเสียให้ได้ จะให้ท่านปัญญาเป็นคอมมunist เสียแล้ว บอกว่า ที่สถานีวิทยุเขาไม่อ่านนั้น เขาไม่ส่งเสริมท่าน เพราะมันลำหน้าเขา ท่านทำอะไร ไม่เอาชื่อเขาไปใส่ด้วย อันนี้ถูก เพราะว่าเราทำอะไรก็ไม่คิดใส่ชื่อใคร อาตมาเอง ก็ไม่อยากจะชื่ออยู่แล้ว จะไปเอาชื่อคนอื่นใส่อีกทำไม ที่นี้ทำไปมันก็ลำหน้าเขา เช่นไปเที่ยวสร้างโรงเรียน สร้างอะไร ทำแล้วมันเกิดปมด้อยแก่คนอื่น คนอื่นเขาก็ ไม่ชอบ เลยกี่ไม่ส่งเสริม แต่ก็ไม่ว่าวันไหว มีโอกาสก็จะทำเรื่อยไป ทำอยู่อย่างนั้น หลายปี ช่วยเหลือประชาชนที่เกิดทุกข์ร้อน ข้าวยากหามาแพง เกิดไฟไหม้ที่ไหน ที่ตะพานหิน บ้านหมี่ก็ได้ทำอยู่เสมอ ช่วยอยู่ เป็นงานด้านสังคมสงเคราะห์ที่เป็น งานช่วยเหลือมนุษยชาติตลอดเวลา.

งานวิสาขบูชาในงานหนึ่ง ที่ไปเพราะขึ้นที่เชียงใหม่แล้วก็ได้ผล แต่เดี๋ยวนี้ ขบเขาเต็มที วิหารวัดสวนดอกนั้นยาวตั้งหนึ่งเส้นกว่า คุรุบาทวิชัยสร้างไว้ ตั้งแต่ สร้างแล้วท่านก็ตายไป คนไม่เคยนั่งเต็มตัววิหารสักที อาตมาขึ้นไปปีแรก เอาคน มานั่งเต็มวิหาร คือท้าววิสาขะ ก่อนวันวิสาขะ มีโฆษณาปาวร้อง เขียนหนังสือพิมพ์

เทศน์แนะนำว่า ควรทำอะไร. ชาวเชียงใหม่จะเขาดี สอนง่าย ถ้ามีคนสอนแล้ว ไม่มียุ่งเหยิง คนเห็นอื่นนี้ ที่ยุ่งนี้เพราะไม่มีคนสอน สอนก็ไม่ถูกเรื่อง แต่ถ้าทำให้ ดีๆ แล้วไปไกล คนเขาเห็นอื่นเขาใจดี ว่าสอนง่าย.

พอถึงวันวิสาขะเช้าจริงนะ โยมนะ ทุกบ้านทุกช่องประดับประดาธงทิว โคมไฟสว่างไสวไปหมดเลย ทุกถนนทุกบ้านทุกช่อง วัดวาอารามก็ทำ. แต่ว่าก่อน ถึงวันนั้นนะมีบัตรสนเท่ห์พิมพ์แจกเหมือนกัน ว่าอย่าไปเชื่อท่านปัญญา ท่านไม่ใช่ พระพวกเรา พระเขามาจากไหนก็ไม่รู้ จะมาทำลายประเพณีบ้านเรา เราอย่าไปเชื่อ มีออกแจกเหมือนกัน. เขาเอามาให้ดู อาตมาบอกไม่เป็นไร ใบปลิวเล็กๆ ไม่น่ากลัว คอยดูวันวิสาขะก็แล้วกัน คนทำเรียบร้อยหมด ทุกหน ทุกแห่ง. ได้ประชุมเด็กนักเรียนทั้งเมือง ในเขตเทศบาลก็โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนพวกมิชชันนารีมาหมด นักเรียนสี่พันเศษ นั่งกันเต็มศาลา แล้วก็ปาฐกถาอะไร ต่ออะไร ตอนเช้าเลี้ยงพระ แจกข้าว แจกซอง แจกสมุด แจกดินสอ แจกของเล่น แก่เด็ก กลางคืนเดินแห่ถือโคมไฟแห่มีบทเพลงด้วย. เมื่อคราวนั้น สนธิท ศ.เขาอยู่ เชียงใหม่ เขาแต่งเพลงวิสาขบูชา ร้องเพลงกันก้องเมืองไปเลย สนุกกันใหญ่. แล้ว วันรุ่งขึ้นนำคนแก่ไปเยี่ยมคนป่วยโรคเรื้อน คนแก่ๆ ที่เชียงใหม่ อายุ ๕๐-๖๐ ออกปาก "อ๊วย! ข้าพเจ้าอายุ ๕๐-๖๐ แล้วยังบ่เคยมานั่งสักเตื่อ" ไม่เคยไปดู ม่วน! เยี่ยมที่โรงพยาบาลโรคเรื้อนนี้ แล้วก็พาไปให้เห็นสภาพคนเป็นโรคเรื้อนนะ ญาติโยม สงสารให้โยมหลวงศรีประกาศ เก็บสตางค์ได้อีกเยอะ เอาไปแจกคนเหล่านั้นต่อไป. นำคนไปในทางอย่างนี้ ชักจูงญาติโยมไปให้รู้จักว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ แก่ไข เรื่อยไป ในเรื่องที่จะควรจะทำ.

อยู่เชียงใหม่นี้ ก็พยายามทำอย่างนี้เรื่อยมา เป็นเวลา ๑๐ ปี ไม่ใช่เหนื่อย อยู่ถึง ๑๐ ปี ออกหนังสือพิมพ์ชาวพุทธให้คนได้อ่านด้วย. ต่อมาก็ได้ลงมากลางเทศน์ คือว่าหน้าหนาวนี้ อยู่ไม่ได้เชียงใหม่มันหนาว ผิวหนั่มมันแพ้ออกผื่นคัน ต้องหนี



ทุกปี หนีมากรุงเทพฯ ก็มาอยู่วัดมหาธาตุคณะ ๗ (เดิม) เจ้าคุณเทพฯ พักพาอาศัยพลอยกินข้าวแดงแกงร้อนเขา แล้วคนก็นิยมไปเทศน์ไปปาฐกถาที่โน่นที่นี้บ้าง. เวลาปาฐกถาใหม่ๆ นี้ มีข้อดีอย่างหนึ่ง เขาติกันเหลือเกิน ท่านปัญญา ยืนพูด ไม่ดีติทั้งนั้นแหละ; ถือเป็นจุดดำที่ติดาตมา ว่ายืนพูด.

ตอนนี้ก็อาตมา มาเทศน์กรุงเทพฯ ที่พุทธสมาคมหน้าวัดบวรนิเวศน์ กรรมการพุทธสมาคม กลัวเขาจะว่าว่ายืนพูด อุตส่าห์จัดเก้าอี้ไว้ให้นั่ง อาตมาสั่งให้เอาเก้าอี้ออกทันที พอจะขึ้นพูดบอกให้เขาออก อาตมาจะยืนพูดให้โยมฟัง ดูว่ายืนพูดกับนั่งพูดมันเป็นยังไง อันไหนจะเข้าใจง่ายกว่ากัน แล้วก็เลยยืนพูด. เดียวนี้คนที่ติดาตมานะยืนพูดหมดแล้ว ยืนพูดกันหมดแล้ว พระสังฆราชก็ยืนพูดเวลานี้. ก่อนนี้ก็คิดว่าไม่ดี ที่ท่านปัญญายืนพูด แต่เดี๋ยวนี้ก็ยืนพูดกันแล้ว เดียวนี้ยืนพูดกันทั่วไปแล้ว. มันไม่ใช่เรื่องที่จะต้องติ อ้ายของเล็กน้อยอย่างนั้นนะ สิ่งใดเป็นประโยชน์ละก็ทำเข้าไปเถอะ กินข้าวกับตะเกียบ กินกับช้อน กินกับส้อม อ้อมหรือเปล่า อ้อมเท่ากัน. เมื่ออ้อมแล้วมันก็กินได้ตามกาลเทศะ จะนั่งจะยืนมันก็ได้ทั้งนั้นแหละยืนพูดก็ได้.



ท่านปัญญาตีฆนดทางพญานาค

ประวัติที่ท่านเล่าเองเนื่องในโอกาสอายุครบ ๕ รอบ

เมื่อคราวอยู่เชียงใหม่ มีอยู่ครั้งหนึ่งอยากจะเล่าให้โยมฟังอีกคือว่า มันเรียกว่า สันหนั่วไหว เหมือนมีการวางระเบิดกลางเมืองคราวนั้นนะ คือเขาประชุมพระเจ้า คณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอมาก แล้วก็เชิญพระผู้ใหญ่จากกรุงเทพฯ ไปด้วย วันนั้นจำได้ว่า ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีอยู่ด้วย. เขาให้อาตมาพูดข้อคิดในการเผยแผ่ แต่ว่าข้อคิดนั้นพูดแล้วมันกระเทือน กระเทือนมาก. หนังสือพิมพ์ชาวเหนือลงว่า “ท่านปัญญาเอาอันเหล็กตีฆนดทางพญานาคราช” จำหน้าว่าอย่างนั้น เพราะว่าพูดเรื่องมันแรง ท้าว่าพระเราจะไม่ค่อยเอางาน. พระที่มีตำแหน่งเผยแผ่ไม่ได้ไปเผยแผ่ แ่ตอนเผยอยู่บนภูฏี ว่าไปอย่างนั้น. สมเด็จพระสังฆราชแล้วท่านลุกขึ้น ท่านนั่งอย่างจี ลูกขึ้นไปยืนทางนั้นยืนเฉพะหน้า ยืนดูอาตมา. อาตมาพูดให้ท่านยินดู ฟังใหญ่เลย คงจะฟังให้หยุดพูดนั่นเองแหละ แต่อาตมาก็ไม่หยุด ยังคงพูดต่อไป พูดใหญ่ พูดวันนั้น รัฐมนตรีว่าการศึกษานั่งฟังอยู่ด้วย. รัฐมนตรีศึกษา



สมัยนั้น ชื่อ สวัสดิ์เกียรติ์ ไปนั่งฟังด้วย พอฟังจบ ท่านบอกว่า โอ พุดแบบนี้ ต้องเอาไปพุดกรุงเทพฯ เวลานั้นเขาประชุมพระอยู่ที่วัดโพธิ์ ให้ท่านไปพุดที่โน่นด้วย ฟรุ้งนี้ เลยได้ขึ้นเรือบิน วันนั้นนี่เป็นครั้งแรกในชีวิตที่ได้ขึ้นเรือบิน เรือบินสองแถว ไม่ใช่เรือบินนั่งเก้าอี้ เป็นเรือบินสำรวจนั่งสองแถว แล้วขึ้นมาพร้อมกันกับสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เรียนว่าสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธออยู่ด้วย ข้าต้องนั่งเรือบินมาด้วยกันเสียด้วย มาถึงลงที่สนามบิน เขามีรถไปรับเอาตมา แต่ไม่มีรถรับสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ก็ต้องพลอยเอาตมาเหมือนกันวันนั้นนะ. พลอยไปแวะที่วัดก่อน แล้วก็ไปวัดโพธิ์ ไปวัดโพธิ์ ก็เลยไปเทศน์กับพระที่วัดโพธิ์ พระเจ้าคณะทั้งนั้น เทศน์แล้วเขาอัดเทปไว้ อัดเทปแล้วเขามาเปิดที่พุทธสมาคม. วันที่เขานำมาเปิดที่พุทธสมาคมนั้น เอาตมาไม่ได้ไปหรอก แอบไปที่หลัง เขาเปิดไปครึ่งหนึ่งแล้ว ก็แอบเข้าไปนั่งอยู่ข้างหลัง พอไปนั่งอยู่ข้างหลัง เปิดจบ ก็มีคนเห็น เขาก็เชิญเข้าไปให้พุดปากเปล่าไม่ใช่เทป พอพุดออกไปคราวนั้นเสร็จแล้ว มีคนลุกขึ้นค้าน คือพระราชธรรมนิเทศน์ ลุกขึ้นค้านค้านใหญ่เลย แหม วันนั้นผู้ฟังจะวางมวยกันเสียให้ได้. พวกที่ “ถือทาง” เอาตมาไม่ชอบในการค้านเช่นนั้น แต่อย่างมีเจ้าคุณธรรมา นีไปดึงคุณพระออกไปเสีย ไม่อย่างนั้นแล้วมันจะวางมวยกัน เพราะว่าไปค้านสิ่งที่ไม่เป็นเรื่องเข้า. คำที่เอาตมาพุดนั้น ท่านว่ามันไม่ถูก แต่คนอื่นเขาว่าถูก มันไปกันอย่างนี้ เลยค้านกัน แต่ก็ดังเวลานั้นดัง หนังสือพิมพ์ก็เอาไปลงข่าว มีชื่อเสียงเสียง วาอย่างงั้นเถอะ เกิดเป็นเรื่องดังขึ้น แต่ว่าดังคราวนั้นก็ยังไม่เท่าใด. คราวนั้นมากรุงเทพฯ เขามีการประชุมพระวัดสามพระยาเอาตมาไปช่วย วิ่งเต้นยกโต๊ะ ยกเก้าอี้ เพราะว่าเคยอยู่วัดนั้น. ว่างๆ เจ้าคุณก็วิ่ง เอ้อ ปาฐกถาหน่อย เลยขึ้นไปพุดใหญ่ พุดเรื่องสำคัญสะกิดสะเกาแรงๆ จอมพลผินนั่งฟังอยู่ด้วย ชอบออกชอบใจ บอกว่า เออ! อย่างนี้ต้องเอาไปเทศน์วิทยุบ้าง เลยเขาบอกให้ไปเทศน์วิทยุ เจ้าหน้าที่เขาถามว่าเอาต้นฉบับมา. เราตอบว่า อ้อ จะเทศน์ฟรุ้งนี้จะเอาอะไรกัน ไม่ต้องต้นฉบับ. โดยปรกติวิทยุกรม

ประสาธัมพันธ นี่เขาต้องมีต้นฉบับ อาตมาไม่ได้เขียน ไปเทศน์เลย เทศน์กันคั้น นั้นมันรุนแรง เทศน์เรื่องกินจอบ กินเลียม กินเหล็ก กินไหลนะ กินกันใหญ่ แล้วก็ยกเรื่องกลบ ว่าเรื่อง “พารา สาวตถิ ใครไม่มีปราณีใคร, ดุดื้อถือแต่ใจ ถึงก็ได้ โภยกันให้พอ” ว่าอย่างนั้นแหละ ได้ข่าวว่าท่านจอมพลเคืองใหญ่ บอกว่า นิมนต์พระอะไรมาเทศน์ ทำไมไม่ตรวจสำบัดสำนวนเขาบอกว่าตรวจอะไร ท่านเทศน์ปากเปล่า ไม่ได้ตรวจสำนวนนี้. แหม! หนังสือพิมพ์ก็ประโคมตามหลังอีก. นี่มันดังออกไปตอนนี่เองแหละ มันดังตอนพูดแรงๆ ในกรุงเทพฯ หลายครั้ง มีการเขียนแรงหลายครั้ง เลยก็ดังออกไป. ความจริงมันก็เป็นอารมณ์แรงสมัยนั้นแหละ เพราะว่ายังหนุ่ม ความคิดมันก็เล่นไป. เดียวนี้ไม่แรงแล้วเทศน์ปกติ ไปเทศน์ที่ไหนก็ไม่ค่อยจะรุนแรงธรรมดา ถ้าว่าจะร้อนก็พออุ่นๆ ไม่ถึงกับว่าความร้อน ๕๐ องศา สมัยก่อนนั้นมันร้อน เทศน์แรง เพราะว่าความคิดมันเล่น อยากจะจัดอยากจะทำ เรื่องอะไรต่ออะไร. แต่เมื่อทำงานนานๆ เข้า มันมีประสบการณ์ เกิดความคิดความนึกว่าไม่ไหว ปล่อยเบาๆ หน่อย แต่ก็ยังไม่ทิ้งอุดมการณ์ ยังถือหลักการเดิมว่า ต้องแก้ไขสิ่งบกพร่องยังแก้เรื่อยๆ. ไปเทศน์ที่ไหนก็ยังแก้เรื่อยๆ หลักการมันเป็นอย่างนั้น.

ทีนี้อีกอย่างหนึ่ง อยากจะบอกโยมได้รู้ว่า อาตมานี้ไม่นิยมการก่อสร้างวัตถุที่ใหญ่โต คือไม่จำเป็นก็ไม่ทำอะไรมากอย่างนั้น มุ่งสอนธรรมะอย่างเดียว ไม่ว่าอยู่ที่ไหนก็อยากทำแต่เรื่องธรรมะ สอนธรรมะ เรื่องก่อสร้างนั้นไม่ค่อยสนใจ ถ้าไม่จำเป็นละก็ไม่สนใจ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีเรื่องแจกฐึกา ขออะไรกับญาติกับโยม เพราะถือว่าเรื่องมันยุ่ง เรายุ่งแต่เรื่องแจกธรรมะก็แล้วกัน. แม้ในการทำบุญอายุคราวนี้ ก็มีพระมาถามบ้างเหมือนกัน ถามว่าอยากจะทำเหรียญหลวงพ่อบุญญาแจก ทำแล้วเอาไปให้เขาแจก. เราที่ว่า ไม่ต้องเอาไปแจก ถ้าทำแล้วก็จะต้องแจกเอง แต่ทำไมไม่ทำ เพราะว่าเราจะรูปไปแจกนี้ ไม่กี่วันก็เอาไปหล่นน้ำหมด แจกธรรมะพอ



แล้ว พระธรรมย่อมวิเศษกว่ารูปร่างกาย แจกธรรมะดีกว่า ในการทำบุญอายุ แจกธรรมะ พิมพ์หนังสือแจก แทนพระพุทธรูป. พระธรรมะนั้นเป็นเนื้อแท้ของพระพุทธรูป เราเอาธรรมะกันดีกว่า แจกธรรมะ ใครจะทำเรื่องอื่นนั้นไม่ส่งเสริม ไม่อยากให้ทำ ที่ได้มาอยู่วัดชลประทาน ๑๑ ปีนี้แล้ว โยมจะเห็นว่าอาตมาไม่ได้ทำอะไรเลย ในทางที่เรียกว่าเหมือนคนอื่นเขาทำทำอะไรมันก็แวกแหวกแนวเขาเสมอ ทำบุญอายุก็ไม่เหมือนเพื่อน ไม่นิมนต์พระมาสวดมนต์ นี่ที่จริงควรนิมนต์สมเด็จพระสังฆราชมาสวดมนต์นะ เพราะว่าตามวัดวาอารามเขาทำอย่างนั้น แต่อาตมาคิดว่านั้นเป็นการเมืองมากเกินไป. การนิมนต์พระผู้ใหญ่ โดยมากนิมนต์แบบการเมือง ไม่ใช่ใจนิมนต์เพราะเลื่อมใสศรัทธาทำอะไรนัก เท้าโทรทรอก มันการเมือง; เช่น ให้ท่านได้มาเห็นวัดวาอารามให้ได้รับรู้จักต่อไปข้างหน้าเพื่อเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง มันง่ายหน่อย. เลยบอกว่าเราไม่ได้ทำบุญแบบการเมือง ทำบุญธรรมดา เท้าที่ควรจะทำได้ เพราะฉะนั้นไม่มีการนิมนต์ใครมาฉันข้าวเลี้ยงแต่พระในวัดก็พอ พระวัดอื่นหากมาก็เลี้ยงไม่รังเกียจแต่จะเลือกนิมนต์คนนั้นคนนั้นมานั้น มันลงทุนมาก ต้องเที่ยวไปปรบกวรภยนต์เขา ต้องจัดอาหารพิเศษต้องมีที่น้ำชา. ที่นี้มันก็ไม่มีเสียด้วย อาตมากับน้ำชามันก็อย่างนั้นแหละ ไม่ค่อยได้ฉัน ฉันน้ำเย็น จะต้องมิน้ำชา มีอาสนะ มีหมอนอิง ทำไม่ถูก เดี่ยวเขาหาว่าท่านปัญญานี้มันไม่รู้อะไร มีแต่สอนคน ปฏิสันถารก็ไม่เป็น เดือดร้อนอีกแหละ นิมนต์มาแล้วมันก็เดือดร้อนเลยก็อย่านิมนต์เลยลำบาก. มานิมนต์พระที่ฉันง่าย ๆ ดีกว่า แล้วก็ทำบุญอย่างอื่นเถอะ มันไปอย่างนั้น มันแพง คือเป็นคนแพงตั้งแต่เด็ก ๆ มา มันก็แพงอย่างนั้นแหละ ไม่ค่อยเชื่ออ้ายเรื่องอะไรต่ออะไร เรื่องผีสาครศักดิ์สิทธิ์อย่างนี้ไม่ค่อยเชื่อถ้าเขาบอกว่าตรงไหนศักดิ์สิทธิ์ละก็ อาตมามักจะแอบขอยกยเถอะ แอบไปเยี่ยรดเสียบ้าง ลองดูว่ามันจะศักดิ์สิทธิ์จริงหรือไม่ เปล่าไม่เห็นเป็นอะไร. เช่น เขาว่าอ้ายนั้นศักดิ์สิทธิ์ บางทีก็ขุดไปทิ้งเสียเลย ตอนเด็ก ๆ นะชนแบบนี้ได้ขึ้นมา

ใจมันยังชนแบบนั้นอยู่ คือไม่เชื่อสิ่งเหลวไหลเชื่อแต่คำสอนของพระพุทธเจ้า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่ออย่างนี้ แล้วก็เอาตัวรอดมาอย่างนี้ โดยอาศัยหลักการอย่างนี้ ไม่มีหลักการแบบอื่นที่เขาทำ ๆ กัน อาตมาไม่เห็นด้วยกับการทำพิธีปลุกเสกลงเลข ลงยันต์ ทำตะกรุดทำผ้าประเจียดแจก เพื่อเอาเงินสร้างนั่นสร้างนี่ ไม่ได้สร้างก็ไม่สร้างแต่ถ้าจะสร้างก็ให้ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ให้โยมศรัทธาเลื่อมใส ให้ความบริสุทธิ์ใจ แต่ถ้าโยมมากทำบุญ ต้องการได้เหรียญ ต้องการได้ผ้ายันต์ ต้องการได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ก็เป็นการแลกเปลี่ยนไป เป็นสินค้าในการศาสนา ไม่ค่อยชอบในเรื่องอย่างนั้น จึงไม่ทำ ไม่ส่งเสริมดังที่โยมเคยเห็นกันอยู่ ที่มาอยู่วัดนี้ก็ ๑๑-๑๒ ปี กระทั่งเข้าพรรษานี้ก็อยู่อย่างนี้ ทำอะไรก็ทำมาเรื่อย ๆ ตามเท่าที่จะทำได้ ไม่ได้ทำด้วยใจร้อน ทำตามสบาย ได้มาก็ทำไป ไม่มีก็หยุดมันเสีย โยมเอามาให้ก็ทำต่อไป เพราะงานมันไม่จบหรือก สมภรณ์ตายสมภรณ์อื่นก็ทำต่อไป วัดวาอารามก็อยู่อย่างนั้น เราจะไปร้อนนกร้อนใจเป็นทุกข์ เทียววิ่งเต้นแจกฎีกาให้มันเหนื่อยทำไม ทำหน้าที่สอนธรรมะไปดีกว่า งานการมันก็ไม่ยุ่งไม่เดือดร้อน อันนี้เป็นเรื่องที่เราว่าผลงานที่ได้กระทำมาโดยลำดับ จนกระทั่งมาอยู่ที่นี่

อยู่นี้ก็อยู่ไปยั้งนี้แหละโยม แต่ว่าไม่แน่ว วันหนึ่งอาตมาอาจจะไม่อยู่ก็ได้ ถ้านึกถึงขันธ์ห้ามันไหนก็ลาออกจากสมภาร แล้วก็ไปอยู่ป่าดงพงไพรก็ได้ อยู่ตามวัดร้างที่ไหนก็ได้ หรืออาจจะไปจำพรรษาอยู่เมืองอุบลลัทธิพรพาร่างกายแข็งแรงก็ไปเมืองอุดรบ้าง ไปหนองคายบ้าง หรืออาจจะลงไปสงขลาโน่น ไปภูเก็ตโน่น ตามเรื่อง เท่าที่จะไปได้ ไม่ใช้อยู่อย่างผูกมัด. อยู่อย่างไม่ให้ผูกมัดไม่มีข้อผูกพันในทางจิตใจ ว่าจะต้องอยู่กันนานเท่าโน้นเท่านี้ไม่มีอย่างนั้น. อาตมานี้ก็จะลาออกเมื่อไรก็ได้ ไม่มีข้อผูกพันอะไร ไม่ได้อาศัยอาวรณ์ในตำแหน่งสมภาร. การเป็นสมภารนี่เรียกว่าสบายรี พระทั้งหลายที่ไม่เคยเป็นอยากเป็นจนตัวสั่น บางองค์นะ อยากเป็นสมภาร อุทิศส่าห์ไปแย่งเขามา เรื่องอะไรที่ไปเอาจักรกรต มาพัดหัวให้เลือดไหล.



เป็นสมภารนี้ไม่ใช่มันสบายอะไร ใครไม่เป็นก็ไม่รู้ ถ้าเป็นเข้าแล้วก็รู้ว่า อ้อ มันหนักอกหนักใจ ถ้าหนักไม่รู้จักวาง ก็นอนไม่หลับเลยทีเดียว เป็นโรคประสาทไปเลย. แต่ถ้าปล่อยวางเป็น มันก็ไม่หนัก อยู่สบายไม่เดือดร้อน เพราะที่ต้องรับภาระตั้งแต่โบสถ์ จนถึงเวจกุฏิ อยู่ในอกของสมภารทั้งนั้น อะไรเกิดขึ้นก็สมภาร เด็กไม่ดีก็สมภาร เณรไม่ดีก็สมภาร พระลูกวัดไม่ดีก็สมภาร ทนายรักก็ว่าสมภาร นกพิราบขี้ใส่โบสถ์ คนมกเห็นเข้าก็ อ้อ สมภารวัดนี้ไม่เอาใจใส่ มันลงบนหัวสมภารทั้งนั้น ไม่ว่าเรื่องอะไร. ใครที่สบายอยู่แล้วอย่าไปแบกเอา “หัวสมภาร” เข้า มันเดือดร้อน แต่ถ้าเป็นแล้วก็ต้องเป็นให้ดีทำหน้าที่ให้เรียบร้อยให้สมบูรณ์ เรื่องมันก็ไม่ยุ่งยากลำบากเดือดร้อนอะไร.



ชีวิตที่พิจารณาแล้ว

ประวัติที่ท่านเล่าเองเนื่องในโอกาสอายุครบ ๕ รอบ

อันนี้เอาจมาเล่าให้ญาติ ให้โยมฟัง ถึงชีวิตที่ผ่านมาในอดีต ตั้งแต่สมัยก่อนโน้น จนมาถึงปัจจุบันนี้โยมก็เห็นอยู่แล้ว ว่าอาตมาปัจจุบันนี้อยู่อย่างไร ทำอะไร ดำเนินชีวิตอย่างไร ญาติโยมก็เห็นอยู่. อยู่มาได้ ๖๐ ปีนี้ ก็นับว่าบุญแล้ว. โยมผู้ชายอาตมานะ ๕๕ ปีเท่านั้น ตายแล้วเพราะว่าเป็นโรคปอด สมัยนั้นไม่มีการรักษา อาตมาอยู่ถึง ๖๐ ปีดีใจแล้วว่า เออ เราเนี่ยน้อยเกินโยมผู้ชาย แต่ยังไม่เท่าโยมผู้หญิง เพราะโยมผู้หญิงอยู่ถึง ๘๘ ปี อาตมาอยู่สัก ๘๐ ก็ยังนับว่าดี แต่มั่นก็ว่าไปไม่ได้ สังขารร่างกายไม่มีใครกำหนดได้. ใครจะให้พรว่าให้อยู่ ๑๐๐ ปี ไม่ขอรับ, ๑๐๐ ปีนี้มันจะไม่ไหวเอา มันลำบาก อย่าให้อยู่อย่างนั้นเลย ให้แต่เพียงว่าขอให้ท่านสบายก็พอแล้ว คือถ้าสบายก็พอแล้ว. ถ้าอยู่ ๑๐๐ ปีนี้มันจะอ่อนแอ เต็มที่มันจะไม่ไหว. สุดแล้วแต่เรื่อง เรื่องอายุอาตมาอย่าไปยุ่งมัน ทุกข์ร้อนกับมันอยู่ไป ทำหน้าที่ไปตามหน้าที่อันใดดีก็ทำไป อันใดไม่ดีก็หยุดทำมันเสีย ชีวิต



ก็จะก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนา.

อาตมานั่งพิจารณาดู ชีวิตของตนเองตั้งแต่น้อยมาจนกระทั่งบัดนี้แหละ นึกว่า เออ เราบุญ ไม่มีใครวางแผนชีวิตให้ มันเป็นเรื่องมันเอง ไม่ได้ตั้งใจว่าจะเป็น อย่างนั้นจะเป็นอย่างนี้ เรียนก็เรียนไปอย่างนั้นเองโยม เรียนไปตามเรื่อง ครูบาอาจารย์ก็สอนไปตามเรื่อง แม้มาบวชเป็นสามเณรเป็นพระ ก็เรียนไปตามหน้าที่ ครูก็สอนไปตามหน้าที่ แต่ครูไม่ได้เพาะอุดมการณ์ลงในใจว่าควรทำอย่างนั้นควรทำอย่างนี้ ชีวิตจะต้องเป็นอย่างนั้น ครูไม่ได้บอกไม่ได้สอนให้คิด สอนแต่ให้รู้ ไม่ได้สอนให้คิด แล้วก็ไม่ได้ให้อุดมคติประจำจิตใจ อันนี้เรียกว่าผิดพลาด. แต่เนื้มันเกิดขึ้นเอง นี่เรียกว่ามันเป็นบุญของตัวเอง เกิดความคิดความนึกขึ้นมา คิดจะทำอย่างนั้น คิดจะทำอย่างนี้ คิดจะแก้ไขอะไรๆ นี่มันเกิดเอง ไม่ได้เกิดเพราะคนนั้นคนนั้นแนะนำตักเตือนให้ แต่มันเป็นความคิดอันเนื่องมาจากอำนาจหนังสือธรรมะ แล้วเอาไปเทียบดูกับการปฏิบัติของพุทธบริษัท เห็นว่ามันไม่ตรงกัน แล้วก็คิดจะแก้ไข มันเกิดขึ้นในใจ ชีวิตก็ผ่านมาโดยลำดับ เรียกว่าบางทีถึงหัวเลี้ยวที่อันตราย มันก็เลี้ยวไปได้อย่างเรียบร้อยหลบไปได้ ไม่มีอันตราย. ถ้าสมมติว่าไม่ได้บวชเป็นสามเณร ไม่ได้ออกจากบ้านในวัยหนุ่มสาวแล้ว น่ากลัวจะเป็นคนร้ายไป จะมีชื่อเป็นนักเลงไปเสียก็ได้ เพราะว่าที่บ้านของอาตมานั้น คุณโยมไม่ได้ประพฤติชั่ว แต่เป็นคนรักเพื่อนรักฝูง บ้านเป็นเหมือนกับห้องรับแขกที่คนมาไม่ขาด คนเดินทางมาแวะกินอาหาร มาถึงเข้าให้กินเข้า มาถึงเที่ยงให้กินเที่ยง มาถึงบ่ายหุงข้าวให้กินบ่าย มาถึงกลางคืนหุงให้กินกลางคืน บางทีโยมผู้หญิงหุงหม้อใบใหญ่เพราะแขกมากจัดตั้งสิบคนพร้อมกัน หุงให้กิน กินแล้วไปนอน นอนแล้วบางทีก็ยังไม่ไป นอนอีกสองวันถึงจะไปอาตมาเป็นเด็กนี่ดูๆ เออ บ้านเรานี้เหมือนกับห้องรับแขกมานึกทีหลัง นึกถึงภาพเหล่านั้น แล้วก็ยังนึกว่า เออ! เขาอยู่กันดีไม่มีภัย. ในบริเวณบ้านนั้นอยู่กัน ๑๐ ครอบครัว รักกันเหมือนกับพี่น้อง. รักกันด้วยอะไร? อาตมา

จำได้ว่าครั้งเด็กๆ นี่ เมื่อที่สุด ในการที่จะต้องเอาแกงไปแจกบ้านโน้นเอาขนมไปแจกบ้านนี้ ต้องแจกเขา โยมทำอะไรกิน ได้เนื้อมาก่อนหนึ่ง เอามาถึงแกงชิ้นหม้อหนึ่ง ต้องตักไปแจกทุกบ้าน ไม่มาก ถ้วยเล็กๆ เอาไปให้เขาทุกบ้าน ได้ทุเรียนมา ๒-๓ ผล ทำน้ำกะทิอ่างใหญ่ ต้องเอาไปแจกทุกบ้าน ถ้าได้ปลามากตั้งเซ่งต้องแบ่งเป็นกองๆๆๆ เด็กต้องเอาไปแจกเรือนนั้นกองเรือนนี้กอง ได้อะไรมากก็ไปแจกกันอยู่อย่างนั้น สมัยเด็กๆ นี่เมื่อเต็มที พอเห็นเขาแบ่งกองปลาออก คิดว่ากูเอี้ยกแล้ววันนี้ วิ่งกันเต็มทีละนึกเมื่อ แต่ครั้งเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาอีกว่า อ้อ เขาทำถูกโยมท่านทำถูก คือว่าเอื้อเพื่อแผ้วปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทำให้คนรักนี้ด้วยการให้ พุดจาอ่อนหวาน แล้วก็ทำตนให้เสมอ ประพฤติตนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันท่านประพฤติอยู่ เห็นคุณธรรมเหล่านี้เมื่อบวช ว่าโยมนี่ประพฤติดุจธรรมเหล่านี้สมบูรณ์ที่สุด เมืองพัทลุงนี้โจรมากสมัยอาตมาเป็นเด็กนี้โจรใหญ่กึกใหญ่ เขาเรียกว่า “ดำหัวพร” “รุ่งดอนทราย” “อ้ายสี่เงินหนดแดง” “อ้ายหมึกหนดดำ” อ้อย มากมายละ ยิ่งกันทุกคืน ปล้นกันทุกคืนเลี้ยงควายอยู่ในทุ่ง มาถึงเอาปิ่นยิงปังๆๆ ต้อนไป ๒๐ ตัวต้อนไปหมดเลย เอาไปหมดเลย แต่ว่าควายของโยมไม่เคยถูกต้อน ถ้าเขาต้อนไปวันนี้ของใคร บอกชื่อโยมโจรมั่นไม่เอา. ทำไมพวกโจรไม่เอา คือว่าจะเอาไปใช้เมื่อไรก็ได้ควายของโยมนี่ มาถึงบอกว่าลุง น้ำ เอาว่าไปเถอะ ขอควายไปเหยียบนาสัก ๒-๓ เซ้า เอาไปเถอะ เอาไปเลย เอาไปเหยียบนา เวลาเหยียบก็ต้อนทั้งฝูงไปอย่าในนา เขาเรียกว่า “เหยียบนา” ไม่ต้องไถ นวดๆ ให้หญ้ามันตายดำข้าวได้เลย. ขอไปเถอะ ๓ วัน ๗ วัน ไม่ว่าเอาไป, ใครไม่เป็นอะไรก็มาเถอะ. โยมมีควาย ๒ ตัวไถนา คนหนึ่งมาถึงบอกว่า น้ำผมมันไม่มีควายเหลือตัวเดียว บอกเอาไปมึงเอาไปเหลือตัวเดียว โยมผู้หญิงบอก อ้อ! มีสองตัวให้เขาไปแล้ว เราจะไถอะไร โยมผู้ชายบอกว่ามันจนกว่าเรา เราไม่เดือดร้อนหรือกรพรงนี้ไปเอามาใหม่ ไปเอาของเพื่อนบ้านมาอีก เอามาไถได้ต่อไป ก็ทำอย่างนี้ คน



มันถึงรักใคร่ นับถือ ไม่มีขมขยใจ. ในเวลานั้นชาวบ้านชาวช่องนอนบนเรือน ไม่ได้ต้องหอบผ้าหอบหมอนไปนอนในป่าในดงข้างบ้าน แต่ที่บ้านนี้ไม่มี โยมบอกว่าไม่ต้องหนี บ้านเราไม่มีใครปล้น ขอให้นอนให้สบาย แล้วโยมนีก่อนนอนสวดมนต์ทุกคืน อาตมาได้ยินเสียงสวดมนต์ สวดมนต์ให้หัวพระเสร็จแล้วนอน แล้วบอกลูกหลานว่าไม่ต้องเป็นทุกข์ไป บ้านเราไม่มีใครปล้น. อ้ายที่ไม่ปล้นนะเพราะอะไร? เพราะว่าเป็นมิตรกับทุกคนทุกเหล่า อยู่กันอย่างสบาย มีการแจกการให้กันอยู่เสมอ มีความเอื้อเฟื้อ. งานของคนอื่นมาละก็ต้องช่วยเต็มที่ ตามประสาของคนบ้านนั้น. อันนี้คือธรรมะที่เห็นอยู่ในครอบครัว ตั้งแต่เล็กแต่น้อย จนกระทั่งมาเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ก็นึกได้ว่า อ้อ เขาประพฤติธรรม จึงอยู่กันอย่างมีความสุข ความสบาย.

สมัยก่อนนี้ ที่บ้านอาตมาไม่มีการพนัน ไม่มีเลย ถ้าจะมีการพนันก็ตอนสงกรานต์ เห็นเขาเล่นสะบ้ากัน ยิ่งสะบ้ากัน สงกรานต์นี้ ๓ วันเท่านั้น พ้นจากนั้นแล้วก็ไม่มีเล่นอะไรกัน. แต่เดี๋ยวนี้ผีเข้าไปแล้ว บ่อนการพนันเยอะเดี๋ยวนี้ คนรุ่นเก่าตายหมด เด็กรุ่นใหม่มันรับอารยธรรมแผนใหม่ เลยมันยุ่งกัน เดียวนี้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อน. คนแต่ก่อนนี้เขาไม่ยุ่ง เขาประพฤติธรรมอยู่กับฉันพี่น้อง มีแต่ความสุขความสบาย. นี่คือธรรมะที่ได้พบได้เห็นติดมาในวิสัย.

แต่ที่อยากจะบอกอันหนึ่ง ที่เรียกว่ามีอิทธิพลเหนือจิตใจ คือเมื่อเด็ก ๆ นอนกับแม่แก่ คือคุณยายนั่นเอง คุณยายนี้มี ๒ คน คือยายใหญ่ ยายน้อย ยายใหญ่ก็คือพี่ของยายตัว ชื่อยายหนู ยายของอาตมานี้ ชื่อยายนุ่อยู่บ้านเดียวกันนอนแห่งเดียวกัน ยายสองคนนี้อยู่ด้วยกันตลอดเวลา เวลานั้นอาตมาเป็นหลานชายคนเดียวในครอบครัว. ยายหนูนะไม่มีหลานชาย ยายนุ่มีหลานชายคนเดียว อาตมาต้องนอนตรงกลางยาย ก่อนนอนนี้ยายต้องให้กราบหมอน อ้ายหมาเอ๊ย! เองกราบหมอนหรือยัง เอ้า ต้องลุกขึ้นกราบหมอน กราบอยู่แต่หมอนนั้นแหละกราบทุกคืน

ไม่รู้ว่าจะกราบอะไร กราบแต่หมอนนั่นแหละก็กราบไป เพราะยายแก่รู้เพียงเท่านั้น. ต่อมาเมื่อมาบวชมาเรียนว่า อ้อ หมอนก็คือพระ สอนให้กราบพระก่อนนอน. แต่ว่ายายแก่เรียนน้อยก็สอนให้กราบหมอนเท่านั้น แต่ว่าการกราบหมอนมีอิทธิพลมิใช่น้อย ทำให้จิตใจโน้มเอียงไปในทางศาสนา อาตมาไปเที่ยวเตร่จัดไปเที่ยวภูเก็บบ้างไปเที่ยวเมืองที่มันยุ่ง มีอบายมุขเยอะแยะ กำลังล่อคนหนุ่มอยู่ แต่ความคิดที่จะเร่เข้าไปมันไม่มี ที่จะไปบ่อนการพนันจะไปเที่ยวเสเพล. ถ้าจะไปก็ดูหนังเท่านั้นแหละ แต่ไปดูโปรแกรมในวันสุดท้ายนั้น ดูเจียบ ๆ ไม่ไปเที่ยวเกล่เกล่ไม่คบเพื่อนชู้ ไม่ไปกินเหล้ามา เพราะเมามา ๒ ครั้งแล้ว มันเบื่อแล้ว ดังที่เล่ามาในตอนเช้า. อันนี้มันเกิดจากอะไร? เกิดจากน้ำใจที่ได้รับจากการอบรมบ่มนิสัยจากแม่แก่คุณยาย ท่านเสมอ เวลาจะนอนท่านก็มักจะเล่านิทานเก่า ๆ เรื่องสุวรรณภงษะเรื่องวรรณรัตน์ เรื่องจำปาสดัน บางตอนยกกลอนมาว่าให้ฟังเสียด้วย. ไม่รู้หนังสือหรอก แต่จำกลอนและเล่าให้ฟังได้ อบรมมาอย่างนั้น ตื่นเช้าใส่บาตรก็ไปใส่ด้วยกัน วันไปวัดยายก็พาไป และบอกว่านี่วัดเราให้รู้วัดเรา ให้ยึดถือไว้ด้วย แล้วก็ไปกันอย่างนั้น จนกระทั่งมาบวชเป็นสามเณรเป็นพระ นิสัยมันก็โน้มเอียงไปทางศาสนาด้วยอิทธิพลของผู้เฒ่าผู้แก่ ที่เคร่งครัดปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามหลักพระธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าจึงมีชีวิตปลอดภัยมาด้วยดี จนกระทั่งถึงสมัยนี้ ๖๐ ปีแล้ว มองดูตัวเองก็สบายใจ เพราะไม่มีอะไรที่จะเรียกว่าชั่วร้าย ที่จะทำให้เกิดเดือดร้อน เวลาตายจะต้องไปเกิดในนรกตามที่เขาวาอันนั้น มันไม่มี. มองเห็นแล้วเราทำแต่ความดี ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตน แก่ชาติ ตามสมควรตามฐานะเป็นความชื่นใจ.

อันนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว นำมาเล่าให้ญาติโยม เพราะญาติโยมอยากรู้ ก็เลยเล่าให้ฟัง.

รวมความว่าอาตมานี้ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ วันพฤหัสบดี ปีกุน พ.ศ. ๒๔๕๔ คนเกิดปีเดียวกันหลายคน นักเรียนร่วมชั้นเกิด



ปีเดียวกันหลายคน เขาไปเป็นใหญ่เป็นโตก็มี เป็นผู้พิพากษา เป็นอาจารย์ใหญ่ เป็นอะไรต่างๆ แต่มาเป็นพระองค์เดียวนักเรียนร่วมชั้น ๓๐ กว่าคน เป็นอะไรเยอะ แต่มาเป็นพระองค์เดียว คือท่านปัญญาฯ นี่เท่านั้น ก็สบายใจภูมิใจอยู่แล้วก็เล่าให้ญาติโยมฟังมาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ ก็สมควรแก่กาล แก่เวลา ชีวิตต่อไปนั้นโยมดูเอาเองว่าจะไปอย่างไร้ายที่ผ่านมามีโยมไม่เห็น ก็นำมาเล่าให้เห็นให้ฟังกันในวันนี้. จะได้ว่า คนๆ หนึ่งเกิดมาแล้ว ทำอะไร มีชีวิตอยู่ด้วยอะไร เพื่ออะไรตายไปเมื่อไหร่ได้ทำอะไรทั้งไว้ในโลกบ้าง เพื่อจะได้เป็นการเตือนคนข้างหลัง เหมือนเราเหยียบบรอยไว้ให้คนอื่นเห็นแล้วคนอื่นเขาจะได้เดินตามรอยนั้นต่อไป. ดังที่ได้กล่าวกับญาติโยมทั้งหลาย ก็สมควรแก่กาลแก่เวลา

ในที่สุด อาตมาขออัญเฝ้าคุณพระศรีรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จงมาตั้งอยู่ในใจของญาติโยมทั้งหลาย ขอให้ญาติโยมทั้งหลายมีใจประกอบด้วยคุณธรรม คือความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรู้จักบังคับใจตัวเอง ความเสียสละมีปัญญารู้แจ้งเห็นจริง ในสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริงและขอให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตนี้ จงทั่วกันทุกท่านทุกคนเทอญ.



แม่ทัพโลก

ปาฐกถาธรรมเนื่องในโอกาสอายุครบ ๘๐ ปี

ญาติโยมทั้งหลาย ที่มาประชุมกันเพื่อฉลองความแก่ของหลวงพ่อ

หลวงพ่อก่มาโดยลำดับ แต่วันนี้แก่ครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ ญาติโยมก็มีความปลื้มปิติใจที่หลวงพ่อมียุคมได้ถึงขนาดนี้ ไม่ตาย ไม่เจ็บเสียในระหว่างนั้น ได้ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ในการสร้างเสริมธรรมะให้แก่ประชาชนมาเป็นเวลานานประมาณ ๕๐ ปีแล้ว และก็ยังจะพูดธรรมะต่อไป จนกว่าคอจะแตกหรือพูดไม่ได้

ญาติโยมที่ได้ฟังธรรมทางวิทยุบ้าง ทางโทรทัศน์บ้าง มาฟังเทศน์ที่วัดบ้าง ฟังตามต่างจังหวัดที่ไปเทศน์บ้าง ก็มีความปลื้มอกปลื้มใจในการที่ได้ฟัง คนที่เคยได้ฟังวิทยุโทรทัศน์ไม่เห็นตัวจริง ก็อยากจะเห็น เวลาไปไหน คนก็ว่า ได้เห็นทางโทรทัศน์ได้ฟังแต่เสียงทางวิทยุ ไม่ได้เห็นตัวจริง

เลยบอกว่าตัวจริงมันไม่มีหรือโยม มีแต่ตัวประกอบกันเข้าเป็นสังขารไหลไปตามอำนาจของการปรุงแต่ง แล้วอาจจะถึงแก่ความแตกดับในเวลาเวลาหนึ่ง



ก็ได้ แต่ถ้ายังไม่แตกไม่ดับ ก็จะทำประโยชน์แก่พระศาสนาต่อไป เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ญาติโยมทั้งหลาย

ก่อนที่จะฟังอาตมาพูด อยากจะให้โยมฟังเสียงท่านเจ้าคุณพุทธทาส ท่านอัดเทปส่งมา เนื่องในวันเกิดของหลวงปู่ในวันนี้เพราะฉะนั้น เรามาฟังเทปกันก่อน ฟังดูว่าท่านเจ้าคุณพุทธทาส ท่านพูดว่าอย่างไร อันนี้เนื่องกับวันเกิดครั้งนี้ญาติโยมตั้งใจฟัง

“เพื่อนสหธรรมิก สพรหมจารี และท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

กระผม, อาตมาไม่สามารถจะมาร่วมสันนิบาตในงานนี้ได้ด้วย ข้อขัดข้องทางร่างกาย เดินทางไม่ได้ แต่ก็ต้องขอมาโดยจิตใจ มาโดยเสียง และก็มาถวายของขวัญในฐานะของ “พุทธทาส” ซึ่งเป็นพี่ชายแต่ท่านปัญญา คือน้องชาย ถวายเป็นการอุปโลกจากผู้ที่เรียกตัวเองว่า “พุทธทาส” ทั้งหลายด้วยมาเพื่อถวายของขวัญในโอกาสอันสำคัญยิ่งยวดของน้องชายคือมาถวายตำแหน่ง “แม่ทัพโลก” เพื่อทำสงครามโลกกับโลกแห่งความเห็นแก่ตัว ซึ่งกำลังมีอยู่ในบัดนี้

เป็นแม่ทัพของโลกฝ่ายพุทธบริษัท ทำสงครามกับมารร้ายแห่งโลกผู้มีความเห็นแก่ตัวในปัจจุบันนี้ เป็นแม่ทัพของพระพุทธานุศาสน์ของพระพุทธเจ้าและของทุก ๆ ศาสนา

นี่คือของขวัญของถวายแด่น้องชายที่รักใคร่ที่สุดผู้ร่วมกิจการกันมาหลายสิบปีเต็มที่แล้ว แม้ไม่ได้มาด้วยตนเอง ขอให้ได้เข้าใจตามนี้

ขอแสดงความในใจต่อไปอีกสักหน่อยว่า ความเห็นแก่ตัวกำลังครองโลก และครองยิ่งขึ้นๆ โลกใกล้ความวินาศเพราะความเห็นแก่ตัว ท่านทั้งหลายก็พอจะสังเกตเห็นได้ อาตมาอยากจะชี้แนะะ ๒-๓ ข้อว่า

เมื่อโลกยังไม่รู้จักทำน้ำแข็ง ทำน้ำแข็งไม่เป็น ยังไม่มีน้ำแข็งจะกินนะ คนในโลกมีจิตใจเยือกเย็นกว่ายุคที่มีน้ำแข็งกิน

เมื่อคนยังไม่มีไฟฟ้าใช้ โลกที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ จิตใจของคนสว่างไสวไม่มีดมนธ์เหมือนกับคนยุคที่มีไฟฟ้าใช้

ในยุคที่ไม่มีรถยนต์ไม่มีเครื่องบิน คนไม่ไปเที่ยวกันในที่โอโจรมากเหมือนเดี๋ยวนี้ เดียวนี้คนไปเที่ยวเล่นสนุกสถานสรวลเสเฮฮา มีลักษณะเป็นโอโจรมากขึ้น ซึ่งไม่เคยมีในสมัยที่โลกไม่มีรถยนต์และไม่มีเครื่องบิน

เมื่อสิ่งเหล่านี้เพิ่มขึ้น มันหมายความว่า ด้วยอำนาจของความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นกิเลส เป็นอวิชชา โลกก็ใกล้ความวินาศเข้าไปทุกที เดียวนี้มีประชาธิปไตยสำหรับเห็นแก่ตัว ใครจะใช้ประชาธิปไตยเพื่อเห็นแก่ตัวเท่าไรก็ได้

ขอตั้งข้อรังเกียจคนเห็นแก่ตัว ให้เป็นที่เข้าใจกันในบัดนี้ว่า มันเลวร้ายสักเท่าไร จนถึงกับต้องมีกองทัพโลก สำหรับปราบปรามความเห็นแก่ตัวซึ่งมีอยู่ในโลก ขอท่านทั้งหลายตั้งใจฟังให้ดีๆ ลักษณะของคนเห็นแก่ตัวนั้นเป็นอย่างไร

คนเห็นแก่ตัวมันขี้เกียจ ไม่ทำงานแต่มันจะเอาผลงาน สมัยเด็กวัดอาตมาสู้สึกดีมาก เด็กวัดคนไหนเห็นแก่ตัวมันขี้เกียจและก็เป็นทีเกลียดชังของเด็กวัดทั้งหมด คนเห็นแก่ตัวมันขี้เกียจแต่มันจะเอาประโยชน์



คนเห็นแก่ตัวมันเอาเปรียบทุกอย่างทุกประการที่มันจะเอาเปรียบได้

คนเห็นแก่ตัวมันอิจฉาริษยา ไม่อยากให้ใครได้ดี

คนเห็นแก่ตัวเต็มไปด้วยกลโกงสำหรับหลอกลวง และพร้อมกันนั้นก็จ้องทองพองชน ยกหูชูหาง

คนเห็นแก่ตัวนี้ยุแหย่ให้คนแตกกับเป็นพวก ๆ เพื่อประโยชน์ของตัว

คนเห็นแก่ตัวไม่มีความสามัคคี ชวนคนเห็นแก่ตัวมารวมกัน สามัคคีพัฒนาประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง มันไม่ไหว มันไม่มา มันชวนยาก ชวนข้างลoder เข็มเสี่ยยังง่ายกว่า เพราะว่าคนเห็นแก่ตัวนี้ไม่เห็นแก่อะไร มันเห็นแต่แก่ตัว ไม่เห็นแก่ความถูกต้อง ไม่เห็นแก่เพื่อนมนุษย์

ที่ร้ายกาจก็คือ คนเห็นแก่ตัวนี้มันชอบรวยลัด ตามคำพูดของอันธพาลว่า “รวยลัด” มันทำงานเหวี่ยงโหลโคลย์ย่นมันรวยช้า เพราะฉะนั้นไปรวยลัด ปลิ้น จี เอาซึ่งหน้าเดี๋ยวนั้น ในไม่กี่ปีก็นี่คนเห็นแก่ตัวมันชอบรวยลัด

ทั้งหมดนี้เป็นลักษณะเฉพาะของคนเห็นแก่ตัว และกระทำแก่ตัวเอง และค่อย ๆ ออกไปถึงสังคม ทำให้สังคมพลอยเดือดร้อน ก็ขอให้พิจารณากันอีกสักตอนหนึ่งว่า

คนเห็นแก่ตัวนั้นแหละมันสร้างมลภาวะ มลภาวะในหมู่บ้าน ในประเทศชาติหรือในโลก คนเห็นแก่ตัวสร้างมลภาวะเกือบไม่ต้องอธิบายก็เห็นกันอยู่แล้วว่า มลภาวะนี้มันมาจากความเห็นแก่ตัวของคนเห็นแก่ตัว

ความเห็นแก่ตัวมีมากเข้ามันก็เพิ่มอุบัติเหตุ อุบัติเหตุที่เลวร้ายในท้องถนน ในแม่น้ำลำคลองที่ไหนก็ตาม บรรดาอุบัติเหตุทั้งหลายมันมาจากผู้เห็นแก่ตัว บางที่เป็นนายทุนใหญ่เจ้าของกิจการ เห็นแก่ตัว ลูกจ้างก็เห็นแก่ตัว คนขับรถก็เห็นแก่ตัว คนชนของก็เห็นแก่ตัว เปิดโอกาสให้เกิดอุบัติเหตุเลวร้ายนานาประการ เพราะความเห็นแก่ตัว

ที่นี้คนเห็นแก่ตัวทำลายธรรมชาติ ทำลายธรรมชาติไม่คิดถึงประเทศชาติ ไม่คิดถึงอะไรหมด ต้องการประโยชน์แล้วก็ทำลายธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือป่าไม้ถูกทำลายอย่างวินาศธรรมชาติทุกอย่างมันทำลาย แล้วมันยังทำลายสิ่งที่เขาสร้างไว้ดีแล้ว ถนนหนทาง ห้วยหนองคลองบึงที่เขาสร้างกันไว้ดีแล้ว มันทำลาย ระบายทิ้งเอาไปเป็นของตัวเสียหมด

อีกทางหนึ่งคนเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวที่ละนิดๆ ไปลงยาเสพติด แล้วก็ติดยาเสพติด ซึ่งกำลังเป็นปัญหาโลกเดียวนี้นยาเสพติดเป็นปัญหาโลก ให้ลิงมันหัวเราะ ติดอบายมุข ดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน ดูการเล่น อะไรก็ตาม ติดอบายมุข เพราะความเห็นแก่ตัว ที่แสวงหาความเพลิดเพลินให้แกตัวอย่างโง่เขลา

ที่นี้มาถึงความเลวร้าย คือว่าคนเห็นแก่ตัว มันได้เป็นโรคเลวทราม เลวทรามที่สุนัขก็ไม่มี เป็น แต่คนเห็นแก่ตัวมันเอามาเป็น โรคเอดส์ ที่กำลังเป็นปัญหาทั่วโลกก็ดี โรคก่อนหน้านี้ โรคซิฟิลิส โกลนเรียกก็ดี ที่หมามันไม่เป็น คนเห็นแก่ตัวมันก็เอามาเป็น สรุปความว่า คนเห็นแก่ตัวต้องเป็นโรคที่แม้แต่สุนัขก็ไม่มี ให้ลิงมันหัวเราะ แล้วก็เป็นอย่างไรร

เมื่อเห็นแก่ตัวหนักเข้าๆ มันก็หลงทาง ทำอะไรไม่ถูกก็หลงทาง



มีอาการแห่งคนบ้า ไปอยู่โรงพยาบาลบ้า คนบ้าทุกคนในโรงพยาบาล บ้าไหนก็ตาม จุดตั้งต้นของมันก็คือเห็นแก่ตัว ๆ จนหลงทาง ออกไม่ถูก เลยเป็นบ้า

หรือว่าคนเห็นแก่ตัวมันหลงทาง ขนาดฆ่าลูก ฆ่าเมีย ฆ่าพ่อ ฆ่าแม่ ฆ่าตัวเองตายตามไปเลย นี่ความเห็นแก่ตัว มันถึงกับฆ่าตัวเองตายตามไป

ความเลวร้ายกำลังระบาดทั่วโลก คนมั่งมีก็เห็นแก่ตัว คนยากจน ก็เห็นแก่ตัว เศรษฐีก็เห็นแก่ตัว คนขอทานก็เห็นแก่ตัวนายจ้างก็เห็นแก่ตัว ลูกจ้างก็เห็นแก่ตัว กำลังเป็นปัญหาระหว่างนายจ้าง ลูกจ้าง เป็นปัญหาของประเทศทั่วโลก นี่เรียกว่ามันจะไม่มีอะไรเหลือ

เมื่อครูบาอาจารย์เกิดเห็นแก่ตัว ก็ทำนาบนหลังลูกศิษย์ทำนา บนหลังนักเรียน ทำนาบนหลังผู้ปกครองของนักเรียน

เมื่อหมอเห็นแก่ตัว ก็ทำนาบนหลังคนเจ็บไข้ คิดดูเอาเถอะ

เมื่อตุลาการเห็นแก่ตัว ก็ทำนาบนหลังจำเลย

เมื่อนักบวช พระเณร เห็นแก่ตัว ก็ทำนาบนหลังทายก ทายิกา อย่างที่เห็น ๆ กันอยู่ทั่วไป

ถ้ายิ่งผีสิงเทวดาเห็นแก่ตัว ยิ่งจะยุ่งกันใหญ่ มันกินสินบนฟรี ถ้าเกิดมีพระเจ้ากินสินบนเข้ามาอีกสักรายละก็ยุ่งใหญ่ที่นี้ทั้งหมดเลย อ้อนวนอนพระเจ้าผู้เห็นแก่ตัว ไม่มีทางจะสำเร็จ

นี่เรียกได้ว่า ความเห็นแก่ตัว เต็มไปด้วยปัญหา เพราะมีลักษณะดังกล่าวแล้ว โลกนี้กำลังวินาศ เพราะนิยมความเห็นแก่ตัว นิยมบังจาย เครื่องสวยงาม เอร็ดอวย สนุกสนาน สวยงาม สำหรับ บำเรอบำรุงความเห็นแก่ตัว เอาเครื่องจักรอุตสาหกรรมมาผลิต ๆ

แล้วโฆษณาอย่างเก่งที่สุด ขายได้หมด

เหยื่อของกิเลสนี้ขายหมดได้หมด คนซื้อหมด เขาโฆษณาเก่ง โฆษณาจนให้คุณยายที่ชี้เหนียวซื้อตุ๋นก็ได้ นับประสาอะไรกับคนทั่วไปซื้อของธรรมดาสามัญไม่ได้ มันเห็นแก่ตัว ๆ แล้วออกอุบายที่จะล้วงกระเป๋าคนอื่นด้วยการโฆษณา ๆ เมื่อทำสำเร็จ ความเห็นแก่ตัวก็เพิ่มขึ้น เพราะว่าของหลอกลวงเพื่อให้หลงกิเลส เห็นแก่ตัวมันมากขึ้นในโลก คนในโลกก็เห็นแก่ตัวมากขึ้น โลกก็จะถึงความวินาศ เพราะความเห็นแก่ตัว

โดยลักษณะต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ขอให้เราประกาศสงครามกับความเห็นแก่ตัวในโลก ตั้งกองทัพโลก สำหรับทำสงครามกับโลกแห่งความเห็นแก่ตัว ต้องระดมกันเป็นการใหญ่ระดมกำลังของทุก ๆ ศาสนา มาร่วมมือกันกำจัดความเห็นแก่ตัว

เมื่อมีความสำเร็จในเรื่องนี้ เกิดความไม่เห็นแก่ตัวขึ้นมาแล้ว ก็จะมีผลตรงกันข้าม ถ้าประชาชนทุกคนไม่เห็นแก่ตัว ขอบูตก่อนว่า ก็ไม่มีใครจ้างคนให้เลือกผู้แทนและไม่มีใครมารับจ้างเลือกผู้แทน ปัญหาหมดไปเท่าไร เมื่อคนไม่เห็นแก่ตัวมันก็ไม่มีผิดทาง อาชญากรรมใด ๆ เกิดขึ้น แม้แต่ความแค้นมันจะไม่เกิดคดีทั้งทางแพ่งและอาญา

ถ้าคนมันไม่เห็นแก่ตัว ไม่มีใครฆ่า ไม่มีใครขโมย ไม่มีใครผิดในกาม ไม่มีใครหลอกลวง ไม่มีใครดื่มน้ำเมา ไม่มีใครขาดศีลข้อไหน ไม่มีคนเสียศีลธรรมจริยธรรมข้อไหน มันก็เต็มไปด้วยสันติสุข สันติภาพ

นี่แหละขอให้สนใจเป็นพิเศษเถอะว่า ถ้าไม่มีความเห็นแก่ตัวแล้ว



ไม่มีความลำบากยุ่งยาก ไม่มีปัญหาอะไร เอากฎหมายไปทิ้งทะเลให้หมด เลิกตำรวจ เลิกคุก เลิกตะราง เลิกศาล เลิกโรงพยาบาลบ้าได้ ถ้าทุกคนมันไม่เห็นแก่ตัว

ถ้าทุกคนเห็นแก่ตัว มันก็จะมืออย่างที่วามาแล้ว สร้างคุกตะรางเท่าไรก็ไม่พอ ตำรวจเท่าไรก็ไม่พอ ศาลสถิตยุติธรรมเท่าไรก็ไม่พอ โรงพยาบาลบ้าเท่าไรมันก็ไม่พอ เพราะมันมีความเห็นแก่ตัวแล้วมันก็สร้างขึ้น ๆ ขอให้มาคิดนึกถึงเรื่องนี้

อาตมาเคยอ่านเรื่องที่รู้สึกระหลาดใจได้ไม่ลืมว่าเหลาจื๊อ ศาสตราในประเทศจีน ร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้า เป็นศาสตราจารย์ใหญ่ มีลูกศิษย์ไปถามว่า “ท่านอาจารย์ การปกครองที่ดีที่สุด วิเศษ ประเสริฐที่สุดนั้นคือการปกครองอย่างไร” อาจารย์เหลาจื๊อตอบว่า “การปกครองที่ไม่ต้องมีการปกครอง” ทำให้ลูกศิษย์คนนั้นเห็นอาจารย์ตอบบ้าง ๆ บอ ๆ อย่างนี้ พูตกันไม่รู้เรื่อง เลิกกันไม่ต้องพูตกัน

แต่เดี๋ยวนี้อาตมาสังเกตเห็นว่า เป็นคำพูดที่ประเสริฐที่วิเศษถูกต้องที่สุด มันมีการปกครองที่ไม่ต้องมีการปกครองคือ เมื่อประชาชนทุกคนไม่เห็นแก่ตัว ไม่มีอาชญากรรมอาชญากรใดๆ ทั้งทางแพ่ง ทางอาญา ก็ไม่ต้องมีการปกครองคนทุกคนไม่เห็นแก่ตัว การปกครองนั้นไม่ต้องมีการปกครอง

ไม่มีการจับใครมาลงโทษ ไม่ต้องมีการคอยเฝ้าดู เฝ้าจับขโมย จับโจร จับอะไรต่างๆ ไม่ต้องมีการปกครอง ไม่ต้องมีตำรวจ ไม่ต้องมีศาล ไม่ต้องมีอะไร เมื่อทุกคนมันไม่เห็นแก่ตัว

เมื่อทุกคนมีความไม่เห็นแก่ตัวแล้ว การปกครองชนิดที่ไม่ต้องมีการปกครองมันก็เกิดขึ้น มีความสงบเย็น เป็นสันติสุข สันติภาพ

สักเท่าไรเล่า ลองคำนวณดูเถิด ขอเรียกสภาวะอย่างนี้ ลักษณะอย่าง
นี้ว่า “แผ่นดินเพชร” เขาพูดกันแต่แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง
เราขอเสนอแผ่นดินเพชร ยิ่งไปกว่าทอง เมื่อประชาชนทั้งหลาย
ไม่เห็นแก่ตัว มันก็เป็นแผ่นดินเพชร เทนือแผ่นดินทองไปเสียอีก

แผ่นดินเพชรสร้างด้วยแผ่นดินทอง แผ่นดินทองสร้างด้วย
แผ่นดินธรรม แผ่นดินธรรมสร้างด้วยแผ่นดินไท ไทคืออิสระไม่เป็น
ทาสของกิเลส ตัณหา ยาเสพติด อะไร แผ่นดินไท แล้วก็สร้าง
แผ่นดินธรรม แล้วก็สร้างแผ่นดินทอง แล้วก็สร้างแผ่นดินเพชรสำเร็จ
ทุกคนไม่เห็นแก่ตัว ทหาชญากรท่ายาหยอดตาไม่ได้ ถ้าเรากำจัด
ความเห็นแก่ตัวออกไปเสียได้แผ่นดินเพชรก็จะเกิดขึ้นมา

นี่แหละเรียกว่า ถึงเวลาแล้วที่จะต้องช่วยกันต่อสู้กำจัดความ
เห็นแก่ตัว จะเรียกว่า ฝิร้าย ซาตาน พญามาร อะไรก็เรียกว่าชั้น
สุดยอดทั้งนั้น ความเห็นแก่ตัว ต้องขจัดออกไป

ผมมาได้โดยตัวก็ขอสงวนเสียง สงัดจิตใจ สงความประสงค์
มายังน้องชายที่รักคือท่านปัญญา ขอแต่งตั้งท่านให้เป็นแม่ทัพโลก
เพื่อทำสงครามโลก โลกระหว่างโลกของความเห็นแก่ตัวกับความ
ไม่เห็นแก่ตัว ขออ้อนวอนให้รับหน้าที่อันนี้ โดยความปรารถนาของ
พวกที่เป็น “พุทธทาส” ทุกคน

พุทธทาสมีหลายหมื่นหลายแสนคน อุปลอกณ์เป็นน้ำเสียง
เดียวกันว่า ขอถวายหน้าที่อันนี้แก่น้องท่านปัญญา เป็นแม่ทัพโลก
เพื่อจะทำสงครามโลก กับโลกที่มันเห็นแก่ตัวให้กลายเป็นโลกที่ไม่มี
ความเห็นแก่ตัว เป็นโลกของพระพุทธศาสนา และของทุก ๆ ศาสนา
มีความสงบเยือกเย็น ในความหมายแห่งพระนิพพาน จนเรียกว่ามันมี



“แผ่นดินเพชร” เกิดขึ้นมา มีความเยือกเย็น เย็นออกเย็นใจ เย็นทุกอย่างเย็นทุกประการ ในความหมายแห่งพระนิพพาน นี่เป็นแผ่นดินเพชร

ข้อนี้ไม่ต้องคำนึงว่าจะชนะหรือไม่ชนะ แต่แน่ใจว่าต้องเอาชนะ ให้จนได้ เราจึงขอถวายหน้าที่สูงสุด แม่ทัพโลก ทำสงครามโลก เพื่อชนะโลกแห่งความเห็นแก่ตัว นี่ไม่ได้มาด้วยตนเอง แต่มาด้วยจิตใจทั้งหมด มาด้วยเสียง มาด้วยหลักฐานการขอร้อง อย่างที่กำลังพูดอยู่นี้ ขอให้ผู้ที่มีความเห็นด้วยทุกคนจงแสดงอนุโมทนาสาธุการและไชโย กันให้ถึงที่สุดเถิด

ผมขอจบของขวัญการแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพโลกแด่น้องชายซึ่งเป็นผู้สุดท้ายที่รัก ทำงานเพื่อพระศาสนาหลายสิบปีแล้ว มาถึงสุดยอด และขอแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพของโลก ทำสงครามโลกต่อสู้กันระหว่างโลกของผู้เห็นแก่ตัวกับโลกของผู้ไม่เห็นแก่ตัวขอยุติของขวัญ ขอให้ทุกคนอนุโมทนาสาธุการ ไชโย แม้อยู่ในใจก็ได้ ไม่ต้องออกเสียงก็ได้”

สาธุ สาธุ สาธุ

ญาติโยมได้ฟังสารที่ส่งมาจากท่านพุทธทาส ซึ่งเป็นเสมือนหนึ่งพี่ชายของอาตมา ฟังแล้วโยมรู้สึกอย่างไร รู้สึกในใจอย่างไรอาตมาฟังแล้วตื่นเต้น ตื่นตันใจ พูดอะไรไม่ค่อยออก ท่านพูดมาจากดวงใจที่แท้จริง เป็นดวงใจที่เป็นพุทธทาส คือเป็นทาสพระพุทธเจ้า

ท่านเป็นทาสพระพุทธเจ้ามาเป็นเวลา ๕๐-๖๐ ปีแล้วอาตมาก็ไปร่วมวงความเป็นทาสของพระพุทธเจ้า ในฐานะเป็นน้องชาย ท่านเป็นพี่ชาย พี่ชายโดยธรรมชาติเป็นน้องชายก็โดยธรรมชาติ

เราทำงานร่วมกัน แม้จะอยู่ไกลกันก็เหมือนกับอยู่ใกล้ใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือใจที่มอบถวายพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มีความมุ่งมั่นอย่างแนบแน่นในการที่จะทำงานเพื่อพระศาสนา เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่มหาชน โดยไม่ต้องคิดถึงอะไร ทำงานเพื่อให้ไม่ได้ทำงานเพื่อจะเอาอะไร คิดอยู่อย่างเดียวกันว่า ชีวิตนี้เป็นสิ่งที่เกิดมาเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่เพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย

เมื่อได้รู้จักพระพุทธเจ้า รู้จักพระธรรม พระสงฆ์อย่างถูกต้องแล้ว ดวงจิตที่เป็น “พุทธทาส” ก็เกิดขึ้นในใจ ยอมมอบกายถวายชีวิตแด่พระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ตั้งใจทำงานเพื่อพระศาสนา ไม่ละเลยไม่เพิกเฉยทำงานโดยไม่หวังอะไรตอบแทน ไม่หวังคำยินยอม ไม่หวังคำสรรเสริญจากใครๆ ไม่หวังลาภ ไม่หวังยศ อะไรแม้แต่น้อย มีความคิดอย่างเดียวกันว่า ทำงานเพื่อให้ไม่ได้ทำงานเพื่อจะเอาอะไรจากใคร

แต่ว่าเพราะอำนาจแห่งการให้ มันยิ่งได้ จึงเขียนหนังสือไว้ “ยิ่งให้ ยิ่งได้” ยิ่งเราให้ก็ยิ่งได้ คนที่ให้ได้นั้นคือคนที่ให้ไม่เอา ถ้าให้จะเอามันไม่ได้ ได้ก็เหมือนไม่ได้ ได้มันน้อยไปได้ไม่สนใจ ได้ไม่สมอยาก จึงเหมือนกับไม่ได้ แต่ถ้าเราทำงานเพื่อให้ โดยไม่เอาอะไร ได้มาก็เหมือนกับว่าไม่ได้ ใจไม่ได้ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่เพลิดเพลินมัวเมาในสิ่งนั้น มันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะการทำดี ทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์เป็นความสุขแก่เพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย แล้วก็ได้อะไรมา

เช่นว่าได้สมณศักดิ์ ไม่เคยคิด ไม่เคยหวังว่าจะได้ เพราะหาไม่ได้อยู่ในวงการอะไรของคณะสงฆ์ แต่ทำงานเพื่อพระพุทธเจ้าทำงานเพื่อพระธรรมทำงานเพื่ออริยสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้หลักผู้ใหญ่ก็ทนไม่ได้เลยต้องให้ แล้วนานๆ จึงจะได้อีกที ได้เป็น “พระปัญญานันทมุนี” อยู่ ๑๐ ปีกว่าปี จึงได้เป็น “พระราชันท์มุนี” เป็นอยู่อีก ๑๐ กว่าปี จึงได้เลื่อนเป็น “พระเทพวิสุทธเมธี” นี่คือการได้ที่ไม่ชวนชวายน ไม่แสวงหา ไม่ได้ประจบประแจงผู้หลักผู้ใหญ่เพื่อจะให้ได้อะไร



หลวงพ่อก็ไม่ได้ไปหาผู้หลักผู้ใหญ่ เพราะไปหาพระพุทธรูปเจ้าก็พ้อแล้ว ไปหาพระธรรมก็พ้อแล้ว ไปหาพระสงฆ์สาวกของพระพุทธรูปเจ้าโดยน้ำใจก็พ้อแล้ว ผู้อื่นนั้นเป็นผู้ต่ำต้อย แต่สิ่งสูงสุดของชีวิตก็คือพระพุทธรูปเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ต้องน้อมจิตไปคิดถึงพระรัตนตรัย ทำอะไรก็ทำเพื่อพระพุทธรูป ทำเพื่อพระธรรม ทำเพื่อประสงฆ์ ไม่ได้ทำเพื่อตัวเอง

ท่านเจ้าคุณพุทธรูปทาส ซึ่งเป็นเหมือนพี่ชาย ท่านก็บอกว่าต้องเทศน์เพื่อทำลายตัวตน เมื่อวันที่ ๕ เมษายนนี้ไปเยี่ยมท่าน พอนั่งลงท่านก็พูดว่า ต้องเทศน์ เรื่องการไม่เห็นแก่ตัวให้หนัก เทศน์ให้มาก เพราะคนเวลานี้มีความเห็นแก่ตัวกันเหลือเกิน ความทุกข์ความเดือดร้อนในสังคมไม่ได้เกิดมาจากอะไร แต่เกิดมาจากความเห็นแก่ตัว เพราะฉะนั้น เราจะต้องต่อสู้ทำลายความเห็นแก่ตัวให้น้อยลงไป ให้มากที่สุดที่จะมากได้

อาตมาก็รับนโยบายนี้มา ก็เทศน์อยู่ ความจริงก็เทศน์แนวนั้นเพราะเทศน์แนวเดียวกันกับท่านเจ้าคุณพุทธรูปทาส วันนี้ท่านตั้งให้เป็นแม่ทัพเสียแล้ว ไม่ใช่แม่ทัพธรรมดา เป็น “แม่ทัพโลก” เลยทีเดียว เป็นแม่ทัพโลกที่จะต่อสู้กับข้าศึก คือความชั่วร้ายทั้งหลายอันมีความเห็นแก่ตัวเป็นต้น ก็เป็นความหนักใจในตำแหน่งที่ได้รับ แต่ก็ไม่หนักใจที่จะทำ เพราะว่าทำอยู่แล้ว ปฏิบัติมาตั้งนานแล้ว จนกระทั่งวันนี้เป็นวันครบรอบวันเกิดครบ ๘๐ ปี

อายุมาถึง ๘๐ ก็เรียกว่า แก่ ๘๐ ปี คณะศิษยานุศิษย์เขาก็ฉลองกัน ฉลองความแก่ ความแก่ที่มีฐานะที่เป็นประโยชน์เป็นความสุขแก่เพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย ไม่ใช่แก่เปล่า ไม่ใช่แก่แดดแก่ลม หรือแก่ตามเรื่องตามธรรมชาติ แต่เป็นความแก่ที่เป็นสาระเป็นแก่นเป็นสาร คนอื่นเขาเห็นว่าเป็นประโยชน์ว่าทำสิ่งที่ดีมีคุณค่า เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ เป็นประโยชน์แก่พระศาสนา จึงได้มีการฉลองความแก่กัน

ในงานฉลองครั้งนี้ อาตมาเฉยๆ คืออยู่เฉยๆ ไม่แสดงความคิดเห็นอะไรทั้งนั้น แต่ว่าคณะกรรมการอันมีทั้งฝ่ายพระ ฝ่ายชาวบ้าน ฝ่ายพระในวัดก็มี ท่านพระมหาพล รองเจ้าอาวาสเป็นประธาน แล้วก็ไปนิมนต์พระสุเมธาธิบดี วัดมหาธาตุ เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาร่วมเป็นกรรมการด้วยเป็นประธานด้วย ฝ่ายคฤหัสถ์ ก็มีคุณสัญญา ธรรมศักดิ์ มาเป็นประธาน ในการเปิดงานเมื่อวานนี้ คณะศิษย์ก็มี คุณนพดล เสริมศิริมงคล ร้านพาด้า คุณโอสภ เลเชกุล ซึ่งเป็นหมอล้วน คนอื่นๆ อีกหลายคนด้วยกัน ซึ่งไม่ต้องบอกนาม

ความจริงท่านเหล่านี้ทำงานก็ไม่ต้องการเอาชื่อเอาเสียงไม่ต้องการเอาเกียรติอะไรทั้งนั้น แต่ทำด้วยน้ำใจ ที่มีความรักมีความเคารพในธรรมะ ไม่ใช่รักตัวท่านปัญญาอันไหน แต่ว่ารักธรรมะที่อยู่ในจิตใจของท่านปัญญา เห็นว่าธรรมะเป็นสิ่งที่เปี่ยมประโยชน์ เป็นคุณเป็นค่าแก่ชีวิต แก่ประเทศชาติท่านเหล่านี้ได้มาบวช มาเรียนในวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ได้รับธรรมะเอาไปประพฤติปฏิบัติ สร้างเนื้อสร้างตัว ก็มีความสุขมีความก้าวหน้า ตามสมควรแก่ฐานะ เมื่อนึกถึงพระธรรม ก็นึกว่าใครให้พระธรรมแก่เรา เราก็ต้องบูชาผู้นั้น

มีผู้ไปถามท่านพระอานนท์ ว่าจะบูชาพระธรรมนี้ จะบูชาที่ตรงไหน พระอานนท์ว่า ให้ บูชาคนที่ให้ธรรมแก่ท่านนั้นแหละ ท่านได้รับธรรมะจากใคร ท่านผู้นั้นว่าครั้งแรกก็ได้รับจากพระสารีบุตร ก็พระสารีบุตรนั้นแหละ เป็นบุคคลที่ควรบูชา เป็นปุชนิยบุคคล ท่านควรเข้าใกล้ ควรกราบไหว้ ควรถ่ายทอดความงาม ความดีจากท่านผู้นั้น เอามาใส่ไว้ในจิตใจของตน

ถ้าเราได้รับถ่ายทอดธรรมะจากผู้ใด เราก็เคารพผู้นั้นเพราะว่าการเคารพนั้นก็เป็นธรรมะ เป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งเหมือนกัน ผู้ที่เคยบวชเคยเรียน มีความสำนึกในเรื่องธรรมะสำนึกในเรื่องผู้ให้ สำนึกถึงสถานที่คือวัดชลประทานรังสฤษฎ์ จึงคิดว่าวันหนึ่งจะต้องตอบแทนให้คนได้รู้ได้เห็นเป็นประจักษ์แก่ใจ



มันอยู่ในใจ คนก็ไม่รู้ไม่เห็นแต่แสดงออกมาด้วยการกระทำจึงได้มา
ประชุมกัน ประชุมกันแล้วประชุมกันอีก ประชุมกันหลายครั้งหลายหน ถกเถียง
กันในเรื่องว่าจะทำอย่างนั้น จะทำอย่างนี้ ต้องถกเถียงกัน ตกลงกันเป็นมติอย่างไร
ก็ทำตามอย่างนั้นนี้เป็นเรื่องที่ควรภูมิใจ อาตมาไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง ทำอะไรก็ทำ
ไปตามชอบอกชอบใจ ในสิ่งที่เห็นว่าเป็นประโยชน์

บางเรื่องอาตมาก็ไม่ค่อยจะชอบเท่าใด เช่น พิธีการมากนี้ไม่ค่อยชอบ
แต่ว่าก็ต้องให้ทำเพราะเป็นการกระทำด้วยน้ำใจที่มีความรักมีความเคารพต่อผู้ให้
ธรรมะ ก็เลยให้ทำด้วยความพอใจ

บางเรื่องเช่นไม่ให้รถเข้ามาในวัดนี้ ในใจอาตมาก็เห็นว่ามันจะไม่สะดวกแก่
ญาติโยม แต่ว่าคนมามาก ให้รถเข้ามาก็ไม่มีที่จะเดินรถจอดเต็มไปหมด คนๆ
หนึ่งมารถคันหนึ่ง หรือสองคนมารถคันหนึ่ง เหมือนวันอาทิตย์ โยมก็จะเดิน
ลำบาก นั่งลำบากแล้วรถก็ถอยไปถอยมา เสียงดัง ทำให้เกิดเป็นปัญหา เลยก็ต้องยอม

แต่ญาติโยมที่มากบางคนก็ไม่สบายใจ มีพระรูปหนึ่งกระซิบบอกเมื่อวานนี้ว่า
ผมต้องเดินมาจากโรงเรียน เดินถือพานชนบัตรที่ทำเป็นดอกบัวสวยๆ เดินถือมาเอง
แล้วก็มีโยมสองคนจะมาทำบุญคนและสองแสน เขาไม่ให้เข้าวัดเลยก็ชักจะขุ่นๆ เลย
กลับไปเสีย บอกว่าไม่เป็นไร มาวันหลังก็ได้ วันหลังเปิดฟรี มาได้โยมแก่แก่ แก่เดิน
ไปไหน ความจริงก็มีรถรับอยู่แต่ว่าท่านไม่รู้

ก็บอกว่าต้องขอโทษ มันระเบียบที่ตั้งขึ้นเพื่อความเรียบร้อย เพื่อ
ความสวยงาม เพื่อความสงบเรียบร้อย เพราะในการทำงานคราวนี้มีความมุ่งหมายอยู่ที่
วัดสะอาดอยู่ มีความสว่างทางธรรม มีความสงบทางด้านจิตใจ ให้โยมที่มาในงาน
นี้ได้มีความสงบใจ ได้มีความสะอาดทางใจ

ในวัดนี้ก็แต่งอย่างสวยงามเรียบร้อย ปลูกต้นไม้ ทำสวนหย่อม ให้สวยงาม
ตั้งแต่ประตูวัดเข้ามาให้โยมเดินมาได้เห็นถ้านั่งรถก็ไม่ได้เห็นถ้านั่งเดินมาก็จะเห็นสวนหย่อม

ได้เห็นดอกไม้ ได้เห็นต้นไม้ ก็เกิดความชื่นใจ ความเหน็ดเหนื่อย เพราะการเดินก็จะหายไป เพราะได้เห็นสิ่งที่สวยๆ งามๆ ที่ประดับประดาไว้

โดยเฉพาะที่ตรงนี้ทำสวนหิน หินสวยๆ หลายสีหลายอย่างเอามาประดับประดาตกแต่งไว้ เวลาประดับเสร็จแล้วอาตมาก็วิตกกังวลว่า เด็กจะเหยียบหินกระเจาไปหมด แล้วจะเอาหินขว้างกันเล่น แต่ว่าไม่มีเด็กทำเช่นนั้น ทั้งเมื่อวานและวันนี้

ที่ทำอย่างนั้นก็เพื่อฝึกคน ฝึกคนให้รู้จักสวยงาม รู้จักความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตามต่างประเทศที่เขาเจริญ เขาทำสิ่งสวยๆ งามๆ ไว้ข้างถนน คนก็ไม่เหยียบไม่ย่ำ เขาไม่เดินไปที่ของสวยงามเหล่านั้น มันก็สวยงามอยู่ตลอดไป เราต้องการฝึกคนให้มาวัด ให้รู้จักรักสวยรักงาม รักความประณีต รักความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงตกแต่งไว้อย่างดี ไปไม้สักใบก็อย่าถูกเด็ดไป หินสักก้อนก็อย่าถูกเก็บไป

แล้วก็อย่าทำอะไรให้เปดเปื้อน ท่านเข้ามาในวัดแล้ว อย่าทิ้งอะไรไว้ในวัด นอกจากรอยเท้าที่เหยียบย่ำไป อย่าทิ้งขยะมูลฝอยอย่าทิ้งอะไรไว้ ถึงขยะเหม็นบ้างไว้ทั่วๆ ไป เพื่อให้คนเอาขยะไปใส่ เราก็ต้องเอาไปใส่ที่นั่น เจ้าหน้าที่เขาคอยเก็บกวาดทำความสะอาดอย่างเรียบร้อย นี่เพื่อฝึกคนทั้งนั้น เพราะเรามาประชุมกันมากๆ ต้องมาฝึกฝนอบรมจิตใจ

การมาวัดของเราแต่ละคนนั้น ต้องมาเพื่อการศึกษามาเพื่อการปฏิบัติ มาเพื่อการขัดเกลาสิ่งที่มันไม่ถูกต้องให้เป็นความถูกต้องดีงาม จุดหมายเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นย่อมอย่าอดอดขัดใจ ขอให้มีความสุขสบายใจ

แล้วขอให้เห็นว่า ที่ไหนๆ เขาก็ไม่ได้ทำอย่างนี้ แต่ว่าที่วัดชลประทานฯ มีทำอย่างนี้ทำไม่เหมือนใคร เขาฉลองกันที่อื่นนั้นไม่เหมือนเราฉลอง เขาฉลองแบบศรีโครม สนุกสนานแล้วก็มิอะไรหลายอย่าง แต่ที่นี่ไม่มีอะไร นอกจากเรื่องของธรรมะเพราะวัดนี้เป็นวัดเผยแผ่ธรรมะ เป็นวัดประกาศธรรมะตั้งแต่วันเริ่มเปิดวัดมา



จนบัดนี้

วัดชลประทานฯ เปิดมา ๓๑ ปี อย่างเข้าปี ๓๒ แล้วยังไม่มีความสุขในเรื่องอื่น แต่สนุกกันในธรรมะ เราสนุกกันทุกวันพระเราสนุกกันทุกวันอาทิตย์ ญาติโยมก็มาสนุกมารื่นเริง มีธรรมปฏิบัติ มีธรรมปรโมทย์ เกิดความสดชื่นรื่นเริงทางด้านจิตใจ เป็นความสุขอย่างหนึ่ง เป็นสุขที่ไม่เจอบนด้วยวัตถุเครื่องล่อใจ

ถ้าเราหาความสุขจากเครื่องล่อใจ ก็ต้องจ่ายเงินมากเพื่อหาความสุขนั้นๆ เงินไม่พอจ่ายก็มีปัญหาคือความทุกข์ความเดือดร้อนใจ แต่ถ้าเราทำให้เกิดความสุขสบายทางจิตใจ เราก็ไม่ต้องไปทำอะไร เรามานั่งสบายใจ ดูสิ่งรอบๆ ตัวเรา มีแต่ความสะอาดมีแต่ความสว่าง มีแต่ความสงบทางจิตใจ นี่ต้องการให้เป็นอย่างนั้นจึงได้จัดอย่างนี้

ในเรื่องอาหารการบริโภค ญาติโยมก็ไม่ต้องเดือดร้อนอะไรเพราะมีคนมาตั้งโรงทาน คือทำอาหารเลี้ยงเปล่าๆ ไม่เอาสตางค์อะไรทั้งนั้น มูลนิธิร่วมกตัญญู มาทำอาหารประเภทของสด ของคาว คือใครกินเนื้อกินปลาาก็ไปกินที่นั่น แล้วก็โรงอาหารเจของคณะคุณจำลอง ศรีเมือง ผู้ว่าฯ ได้เอาอาหารมาเลี้ยงฟรี ไม่ต้องการเอาอะไรทั้งนั้น ทำให้เปล่าๆ ทำด้วยความรักความเคารพในพระธรรมจึงได้มาตั้งโรงทานอาหาร ญาติโยมไปทานได้ เวลาไปทานอาหารก็ไปทานแต่พอดีๆ ตักใส่จานให้พอดีตักข้าวแต่พอดี เอากับพอดี กินให้หมด ไม่ให้เหลือสักเมล็ดเดียว เพราะถ้ากินเหลือ คนมากๆ อย่างนี้ กินเหลือก็จะกองเป็นถังไม่รู้จะเอาไปเลี้ยงหมูที่ไหน มันเป็นการสูญเปล่า

เราจึงกินแบบผู้ปฏิบัติธรรมและผู้ปฏิบัติธรรมนั้นกินง่าย ๆ ข้าวราดแกงง่าย ๆ ไม่ติดรสอาหาร ไม่ติดเปรี้ยวติดหวานไม่ติดมันติดเค็ม กินได้ทั้งนั้น กินเพื่ออยู่ ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน กินเพื่อให้ร่างกายเป็นไปได้ แล้วก็ใช้ร่างกายนี้ประพฤติธรรมต่อไป อย่างนั้นกินสบาย แล้วโยมก็เอาไปใช้ที่บ้านมันก็สบาย ไม่ต้องลำบากในเรื่อง

การกินการอยู่ ไม่เกิดความฟุ่มเฟือยไม่เกิดความสุรุ่ยสุร่าย แต่ก็เกิดการประหยัด

พระพุทธศาสนาสอนให้คนประหยัดอดออมไม่สอนความฟุ่มเฟือย
สุรุ่ยสุร่าย ในลักษณะตัดสินธรรมวินัย มีกล่าวว่า *ธรรมเหล่าใด เป็นไปเพื่อ
ความสุรุ่ยสุร่าย ไม่ใช่พุทธศาสนา ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อความประหยัด นั่นคือ
พุทธศาสนา* เราเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ต้องอยู่อย่างประหยัดอดออมไม่สุรุ่ย
สุร่าย

บางคนเห็นว่าหาเงินได้ก็ต้องใช้ให้เต็มที่ใช้ในทางที่สุรุ่ยสุร่ายไม่เกิดประโยชน์
เงินหมดค่าหมดราคา เราก็ควรเก็บเงินนั้นไว้ใช้ในทางที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์
พระพุทธเจ้าท่านสอนให้ทำทาน ก็ไม่ใช่เพื่อจุดหมายอะไร แต่เพื่อให้เราทุกคนทำตนให้
เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ เสียสละความสุขความสบายส่วนตัว เพื่อให้มนุษย์
ทุกคนพลอยได้รับความสุขความสบายด้วย

ถ้าเรามีทรัพย์สมบัติมีคนเดียว กินคนเดียว ก็ไม่ได้เรื่องอะไร แต่ถ้าเรา
เฉลี่ยความมั่งมีนั้น ไปช่วยเหลือคนอื่นที่ยังขาดแคลน คนในบ้านในเมืองของเรา
มีประเภทที่ขาดแคลนอยู่มากมาย แต่ว่าไม่มีใครช่วยเหลือ เราก็ควรตั้งใจว่า เราจะ
ช่วยเหลือคนเหล่านั้น ปฏิบัติในข้อที่เรียกว่า “ทำทาน” การทำทานนั้นเพื่อทำการ
ขุดเกลาลงจิตใจ ไม่ใช่ทำทานเพื่อจะเอาเงินเอาเนื้อ

เวลาจะบริจาคอะไรก็อิฐฐานมาก ๆ เพื่อจะเอานั่นมันไม่ถูกต้องเราต้องไม่
อิฐฐานอะไร ถ้าจะอิฐฐานก็บอกว่า ขอให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ชนะความชั่วความร้าย
ขอให้ข้าพเจ้ามีความอดทนหนักแน่น ขอให้ข้าพเจ้ามีสติปัญญา รู้จักบังคับตัวเอง
ควบคุมตัวเองได้ อย่างนั้นจึงจะเป็นการถูกต้อง

พระสงฆ์องค์เจ้าเราก็ต้องช่วยสอนคนให้ถูกหน้อย อย่าสอนคนให้เกิดกิเลส
เช่น โยมจะทำอะไร ก็อิฐฐานเอาอะไรก็อิฐฐานเอา นี่โยมให้โยมอยาก ให้มี
ตัณหา มีราคะ มีความต้องการมาก ๆ ทำบุญเพียง ๑๐ บาท ยกอยู่ตั้งนานกว่าจะ



ลงไปในขันเพราะว่ามีความต้องการเยอะเยอะ ลงทุนนิดเดียว แต่จะเอาหลายๆ อย่างนี้ เขาว่าเอากำไรเกินควร ไม่ได้กำไร ถ้าทำอย่างนั้น

เราไม่ต้องนึกอะไร ถ้าจะนึกก็นึกอย่างหลงพ่อว่า ด้วยอำนาจทานที่ข้าพเจ้า บริจาคนี้ ขอให้ข้าพเจ้ามีความมอดทนมีความเข้มแข็ง มีปัญญา มีสติ มีความละเอียด งาม มีความกลัวบาปมากขึ้น เราจะมีกำลังใจ เราเอาชนะกิเลสได้ด้วยการให้ทาน

การรักษาศีลก็เหมือนกัน เรารักษาศีลเพื่อขุดเกลสาเพื่อบังคับตัวเองให้ ระเบียบมีวินัยทุกอย่างทุกอย่าง เช่นเรามาอยู่วัด มาบวชชาวหม่นขาว ไม่ใช่ถือแต่ศีล แปดข้อเท่านั้น แต่เราต้องนึกว่าศีลนั้นคือความมีระเบียบวินัย เราเดินอย่างมี ระเบียบ นั่งอย่างมีระเบียบ กินอย่างมีระเบียบ ทำอะไรก็ทำอย่างมีระเบียบ นั่น เป็นคนมีศีล ถ้าเราไม่มีระเบียบ มันก็ไม่มีศีล

บ้านเมืองของเรายังต้องการคนมีศีลมีระเบียบ มีวินัย การมีศีล มีระเบียบ มีวินัย เป็นฐานแห่งการสร้างชาติสร้างประเทศ ประเทศชาติจะไม่รอด ถ้าคนขาด ระเบียบวินัย คือไม่มีศีล แต่ถ้ามีระเบียบวินัยมันก็สบาย ไม่ต้องมีอะไร เมื่อตะกี้นี้ ท่านเจ้าคุณพุทธทาส ท่านพูดว่า เหล่าจือเป็นอาจารย์ในสมัยเดียวกับพระพุทธเจ้า แต่เกิดที่เมืองจีน มีลูกศิษย์ลูกหามาก และมีคนไปถามว่า การปกครองนี้จะ ปกครองระบบอะไร ท่านก็ตอบว่า ปกครองโดยไม่ต้องปกครอง นั่นแหละเป็น การปกครองที่ถูกต้อง

ปกครองโดยไม่ต้องปกครอง คืออะไร คือทุกคนปกครองตัวเองควบคุม ตัวเอง ไม่ต้องมีระเบียบ ไม่ต้องมีข้อเตือนใจ ไม่ต้องมีศาล ไม่ต้องมีตำรวจ ไม่ต้องมีอะไร เพราะทุกคนปกครองตัวเองได้ การปกครองตัวเองได้นั้นเป็น การปกครองที่สูงที่สุดเป็น “ธรรมาธิปไตย” แล้วก็ป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้อง

เรามีประชาธิปไตยที่ไม่เข้าเรื่องกันอยู่ในสมัยนี้ ไม่เฉพาะแต่บ้านเมืองของเรา แต่มันก็ทั่วโลก ยังใช้ไม่ได้ เพราะว่าคนไม่รู้จักปกครองตัวเอง หลักรักรมในทาง

พระพุทธศาสนาสอนคนให้รู้จักปกครองตัวเอง คຸ້ມครองตัวเอง ควบคุมตัวเองได้ ไม่ว่าเราจะทำอะไรเราปกครองตัวเองได้ เราจะเดินไปไหน เราก็ปกครองตัวเอง เดินมีระเบียบเรียบร้อยเดินตามกันไป เป็นแถวเป็นแนวไม่รีบไม่ร้อนใจเย็น เวลาจะไปทำอะไรก็ไปกันอย่างมีระเบียบ นั่นคือการปกครองตนเองได้

เราไปขึ้นรถก็ไม่แย่งขึ้นไม่แย่งลงกัน ขึ้นให้มีระเบียบเรียบร้อยเรียกว่า ปกครองตัวเองได้ แม้ในเรือบินคนมีเงินทั้งนั้นโดยสารเรือบินหลวงพอไปพบบ่อยๆ แต่สังเกตว่าคนนั่งเรือบินไม่รู้จักปกครองตัวเอง พอจะลงนี้ คนข้างหลังจะแซงขึ้นมา จะลงก่อน จะรีบไปไหนที่จะไปก่อนนั้น มันต้องให้คนข้างหน้าออกก่อน บางทีพระนั่งอยู่มันก็ออกไปเสียก่อนพระ แต่บางคนก็ทำให้พระไปก่อน พระได้ลงก่อน ก็ค่อยยังชั่วหน่อย แต่นึกในใจว่าเหม...ถ้าเขาเปิดโอกาสให้ปรากฏในเรือบินจะเล่นงาน คนโดยสารสักทีหนึ่ง แต่เขาคงจะไม่ให้ทำ เพราะจะทำให้เขาเสียคนโดยสารไป

มันไม่เรียบร้อย ไม่มีระเบียบ ต้องบังคับ ต้องทำอย่างนั้นถ้ายังต้องบังคับ ว่า ต้องทำอย่างนั้น ต้องทำอย่างนี้ แสดงว่าไม่มีระเบียบไม่มีวินัย คนที่มีระเบียบวินัยคือคนที่รู้จักตัวเองว่าจะต้องนั่งตรงไหน จะยืนตรงไหน จะเดินอย่างไร จะทำอะไรอย่างไร มันมีความสำนึกเกิดขึ้นในใจว่า เราควรจะทำอย่างไร เราควรจะทำอะไรอยู่ที่ไหนที่เช่นนี้ในเหตุการณ์เช่นนี้พูดตามภาษาง่าย ๆ ว่า “รู้จักกาลเทศะ” เวลานี้ประเทศนี้ บุคคลเหล่านี้ เราควรจะทำอะไรดีอย่างไร เป็นเรื่องที่ต้องฝึกฝนอบรมกันแต่ว่าอบรมกันไม่ค่อยทั่วมันก็ยังไม่มีการมีระเบียบเรียบร้อย

เช่น เวลาขึ้นเมรุเผาศพมันเป็นตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่าการไม่รู้จักปกครองตัวเอง แย่งกันขึ้นเบียดเสียดยัดกันขึ้นไป เหมือนกับควายเข้าคอก ออกคอกอย่างนั้นแหละ มันไม่เรียบร้อย ดูแล้วน่ารำคาญ ที่วัดนี้จึงบอกว่าโยมเดินให้เป็นแถวเดินมาถึงที่วางดอกไม้ได้โลงแล้วคนขาวออกขวา คนช้ายออกซ้าย ก็ต้องยืนคຸ້ມอยู่เพราะมีคนแตกแถวอยู่มีคนเกเรอยู่ คนไม่รู้จักบังคับตัวเอง



ไม่มีระเบียบวินัย พุดไปแล้วก็ไม่ใช่ไม่เป็นคนไม่เป็นคนพุดบริษัท มันเป็นเรื่องอย่างนั้นจึงเกิดความเสียหาย

เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติงาน ในชีวิตประจำวันที่เราทำกันอยู่นี้ เราทำงานเพื่อการปฏิบัติธรรม การปฏิบัติธรรมก็คือการฝึกฝนอบรมจิตใจญาติโยมให้รู้จักมีระเบียบวินัย รู้จักบังคับตัวเองควบคุมตัวเอง มีความอดทน มีความอดกลั้น มีความเสียสละ มีความละเอียดในการที่จะทำความชั่วความผิดแม้เล็กๆ น้อยๆ นั้นจึงจะได้ผลจากการกระทำ ถ้าเพียงแต่ว่าสักแต่ทำเพื่อความสนุกสนาน ยังไม่ถึงเป้าหมายเราไม่ต้องการอย่างนั้น แต่ต้องการให้บรรลุเป้า คือเกิดความสงบ เกิดความเรียบร้อยในการเป็นอยู่ทุกประการจึงจะเป็นการถูกต้อง

พุดกะโยมเล็กๆ น้อยๆ เพราะท่านเจ้าคุณพุทธทาส ซึ่งอาตมาเรียกว่า “พี่ท่าน” พุดมาหนักแล้วหนักพอสมควรจะอัดเทปนี้ไว้ ใครต้องการเอาได้เอาไปเปิดฟังที่บ้าน เอาไปเปิดฟังที่ไหนๆ ที่เขามีการประชุมอะไรกันแล้วจะถอดเทปนี้พิมพ์เป็นหนังสือเล่มน้อยๆ ไว้แจกจ่ายแก่ญาติโยมต่อไป

อาตมาขออุโมทนา ในน้ำใจของคณะศิษยานุศิษย์ทุกผู้ทุกคน ที่ได้มีความเสียสละทนเหน็ดเหนื่อย มาเป็นเวลาหลายวันจนถึงงานคือวันนี้ อันเป็นงานเรียกว่าฉลองความแก่ของอาตมาซึ่งเป็นครูบาอาจารย์ของท่านทั้งหลาย จึงขอขอบใจทุกท่านที่มีความเสียสละ ขออวยพรให้ทุกท่านมีจิตสูงพ้นจากความเห็นแก่ตัว จงทั่วกันทุกท่านทุกคน เทอญฯ



แปลสิบปีปัญญาอันมหิกขุ

ปาฐกถาธรรมต่างกาลต่างวาระ

อธิษฐานใจ

อาตมามาถึงนครศรีธรรมราช ก็เอาจูปเทียนไปจุดบูชาพระธาตุที่นครา
นั้น ตั้งจิตอธิษฐานอย่างไร คือตั้งจิตอธิษฐานว่า “ข้าพเจ้าขอถวายชีวิตจิตใจนี้
แด่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ขอมอบกายใจถวายพระพุทธศาสนา จะทำงาน
ให้แก่พระศาสนาจนตลอดชีวิต” ถ้าพูดตามภาษาบาลี ก็เรียกว่า พุทธสาสนเ อร
หตฺวา นิวตติสสุมิ พรหมจริยปรายโนฯ แปลว่า “ข้าพเจ้าขอถวายชีวิต แก่พระ
พุทธศาสนา จะไม่กลับไปสู่เพศคฤหัสถ์ จะมุ่งหน้าประพฤติพรหมจรรย์ต่อไป”
ได้ตั้งใจอย่างนั้น อธิษฐานที่หน้าวัดพระธาตุ เมืองนครศรีธรรมราช.

เมื่อคราวที่เข้ามากรุงเทพฯ นี้ก็เหมือนกัน เข้ามาครั้งแรก ก่อนที่จะไปกับ
พระโลกนาถนี้ ได้ไปที่โบสถ์พระแก้ว ซึ่งถือว่าเป็นปูชนียสถานสำคัญ จุดธูปจุดเทียน
บูชา อธิษฐานว่า “ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตแด่พระพุทธศาสนา จะทำงานเพื่อ



พระพุทธศาสนา จนตลอดชีวิต” เป็นครั้งที่สองที่นั้น.

เมื่อเดินทางกับพระโลกนาถไปถึงวัดพระพุทธชินราชที่พิษณุโลก ซึ่งถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงสำคัญในดวงใจชาวพุทธ ก็ได้กราบตั้งจิตอธิษฐานเช่นเดียวกัน.

ครั้งเดินทางไปถึงเมืองย่างกุ้ง อันเป็นเจดีย์สถานที่คนเขาชอบไปไหว้ไปบูชา ก็ได้ตั้งจิตอธิษฐานเช่นเดียวกันว่า “ขอมอบกายนี้ถวายเป็นเครื่องบูชาแด่พระพุทธพระธรรม พระสงฆ์ จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาตลอดไป” อันนี้เป็นความตั้งใจมาตั้งแต่เริ่มแรก.

ที่ได้เกิดความตั้งใจขึ้นก็เพราะว่าศึกษาพุทธประวัติเลื่อมใสในความเป็นมาของพระพุทธเจ้า แล้วก็อยากที่จะทำงานให้กับพระพุทธศาสนา. เคยพูดบ่อยๆ กับเพื่อนฝูง เมื่อสมัยอยู่นครา บอกว่าเรามันต้องเทศน์กันจริงๆ เสียที ที่เทศน์ๆ กันอยู่นี้มันเทศน์เล่นๆ เทศน์เอาหน้ากันดีกว่า ไม่ค่อยได้สาระ ไม่ได้เทศน์แก่คน ไม่ได้ปรับปรุงจิตใจคนให้มันดีขึ้น ต่อไปนี้ ต้องเทศน์จริง ๆ.

เพื่อนฝูงก็ว่า “อย่าพูดอย่างนั้น คนพูดอย่างนั้นมันต้องไม่สึก” บอกเขาว่า “อ้าว! ก็ต้องไม่สึกกันละสิ เมื่อจะเทศน์กันแล้วมันต้องไม่สึก สึกไปทำไม คนอยู่ในโลก มันเยอะเยอะแล้ว เราเราจริงเราจังกันเสียบ้าง” เพื่อนฝูงบอก “เฮ้ย! อย่าพูดไปเดี๋ยวมันจะเป็นบ้าภายหลัง” ถามว่า “บ้าเพราะอะไร?” “อ้าว! มันอยากสึกแล้วไม่ได้สึก เลยทำบ้าเพราะได้พูดไว้มากแล้ว” ก็บอกเขาว่า “ใจเราบึงคับได้ เมื่อเราตั้งใจแล้วมันต้องบังคับได้ อธิษฐานแล้วตั้งจิตรักษาการอธิษฐานนั้นไว้. พระพุทธเจ้าท่านทำจริงเราก็ต้องทำจริงบ้าง” อันนี้เป็นความคิดที่เกิดขึ้นในใจตั้งแต่เริ่มแรก เกิดตั้งแต่เป็นพระแล้วก็คืออย่างนั้น

(แสดงเมื่อ ๑๕ พ.ค. ๒๕๑๔ ณ รร.พุทธธรรม วัดชลประทานรังสฤษฎ์)

เหตุที่เป็นสมภารวัดชลประทานฯ

อาตมาอธิษฐานไว้ในใจว่า ไม่อยากเป็นสมภาร เว้นไว้แต่ว่าวัดสร้างใหม่ ไม่มีใครเคยเป็นเลย จะเป็นกับเขาสักทีก็ให้เป็นรูปแรกของวัดนั้นจึงจะเอา หรือมิฉะนั้นวัดใดที่มันร้างหมด ไม่มีพระเหลืออยู่แม้แต่องค์เดียว คือไม่มีเหลือ ร้างหมดเลย ถ้าใครมานิมนต์ให้ไปเป็นก็ไปเป็นได้

ทำไมจึงตั้งใจอธิษฐานไว้อย่างนั้น คือถ้าวัดใหม่เราไปอยู่ มันทำอะไรง่าย ตั้งอะไรขึ้นง่าย ไม่มีของเก่าอยู่ ทำอะไรได้ง่าย ถ้ามีคนเก่าอยู่เราจะไปทำอะไรมันกีดกัน คนเก่าท่านอยู่มาก่อน ท่านอาจจะไม่พอใจในสิ่งที่เรากระทำ เมื่อท่านมีพระคัมภีร์พวกข้างวัด ญาติโยมก็จะมาถือทางพระเข้า พระบาทงครวก็มีความเหมือนกัน คือมีทางให้ชาวบ้านถือ ที่นี้เมื่อมีชาวบ้านถือทางก็ชักจะแข็งข้อขึ้นมา เกิดขัดคอกับสมภาร ทำให้เกิดเป็นปัญหา จึงไม่อยากจะเป็นสมภารวัดที่มีพระอยู่แล้ว อยากจะเป็นสมภารวัดที่ไม่มีพระ เพราะว่าสะดวกแก่การที่จะปฏิรูปกิจกรรมต่าง ๆ ให้ก้าวหน้า หรือว่าถ้าวัดนั้นร้างหมดไม่มีใครอยู่เลยเอาเหมือนกัน เพราะว่าไม่มีใครแล้ว เราจัดการกันได้เรียบร้อยตั้งใจไว้อย่างนั้น ก็นึกว่าในชาตินี้คงจะไม่ได้เป็นสมภารกับเขาดอก เพราะจะหาวัดในรูปเช่นนั้นคงจะไม่ได้

ต่อมาท่านอธิบดีกรมชลประทานให้คนไปนิมนต์ อาตมาก็พิจารณาว่าวัดชลประทานนี้ ตั้งอยู่หน้ากรมชลประทาน ติดถนนใหญ่ จังหวัดนครพนธ์ต่อไปข้างหน้าคงจะเป็นเมืองที่เจริญ บริเวณนี้เป็นทุ่ง การสัญจรไปมาก็สะดวก คนก็จะมากขึ้น เป็นสถานที่ใกล้กรุงเทพฯ เป็นจุดศูนย์กลางที่เราจะไปเห็นอีกได้ ไปได้ก็ได้ ไปตะวันออกอะไรก็ได้ เป็นทำเลเหมาะที่จะตั้งจุดขึ้น เพื่อเผยแพร่ธรรมะแก่ญาติโยมชาวบ้าน

เมื่อพิจารณาในแนวดังกล่าวนี้นี้แล้วก็เลยยอมรับว่าเราจะไปเป็นสมภารวัดชลประทานฯให้ เขาก็ดีใจกัน ว่าได้พระที่เหมาะสมแล้วที่จะมาอยู่ที่วัดนี้ พอถึงวันฤกษ์งามยามดี ท่านอธิบดีท่านถือฤกษ์ ต้องไปถามสมเด็จพระเจ้าสุริยวงศาว่า จะเปิด



วันไหน สมเด็จจ้าววันไหนมันก็ดีทั้งนั้น เพราะว่าเชื่อสมเด็จ เชื่อทั้งบ้าน ไม่ว่าทำนอชิตี คุณมารดาท่าน ทำอะไรต้องถามสมเด็จ ถ้าสมเด็จจ้วดีแล้วก็ใช้ได้เลย ไปหาฤกษ์กับสมเด็จ ว่าเปิดวัดเวลาไหนวันไหนฤกษ์อะไร สมเด็จก็ทำฤกษ์ให้เรียบร้อย ติดอยู่ที่ฐานพระประธานในโบสถ์

ในวันนั้นก็นิมนต์พระเถระผู้ใหญ่ มีสมเด็จวัดสระเกศเป็นหัวหน้า แล้วก็เจ้าคุณวัดสามพระยา ยังไม่ได้เป็นสมเด็จ วัดโพธิ์ก็ยังไม่ได้เป็นสมเด็จ แล้วก็สมเด็จหลายองค์ พระผู้ใหญ่ทั้งนั้นที่เขานิมนต์มา อาตมาก็มานั่งฟังพระสวดมนต์อะไรไปตามเรื่อง พอได้เวลาเขาก็มอบบัตรตั้งสมภารให้ ไม่มีการรังตำแหน่งเป็นกันเลยทีเดียว

สมเด็จวัดโพธิ์ที่เป็นสังฆราชท่านว่า แหม! ยินดีเหมือนกับได้โสฬส ยินดีดังได้โสฬส เป็นคำกลอนในเรื่องรามเกียรติ์ ท่านเจ้าบทเจ้ากลอน เลยบอกว่า ยินดีเหมือนดังได้โสฬสที่ได้เป็นสมภารวัดนี้ ก็ตั้งกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว

มีพระองค์หนึ่งในหมู่นั้น ลงมาเดินดูบริเวณวัด เดินดูแล้วก็พูดเปรยๆ ขึ้นมาว่า “ท่านปัญญานันทะจะพาไปได้หรือวัดนี้” พูดเป็นเชิงดูหมิ่นหน่อย ว่าอาตมามันไร้ฝีมือ ว่าอย่างนั้น ดีแต่เที่ยวเทศน์เที่ยวสอนเขา ไม่สามารถจะปกครองวัดได้ ไม่สามารถจะทำวัดให้เจริญได้ดอก เลยพูดว่าปัญญานันทะจะพาไปได้หรือวัดนี้ ชาวบ้านเขาได้ยิน เขาก็มาบอกอาตมาว่าเขาว่าอย่างนั้น อาตมาก็บอกว่าเรื่องของเข เขาจะว่าอะไรก็ได้ คนเรามีปากจะพูดก็พูดไปตามเรื่องตามราว เราไม่ถือ เขาว่าอะไรก็ตามใจ แต่ว่าคอยดูฝีมืออีกแล้วกัน ว่านักเทศน์อย่างท่านปัญญานันท์ จะพาวัดชลประทานรังสฤษฎ์ไปได้หรือไม่ แล้วก็ตั้งหน้าตั้งตาทำงานต่อไป.

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ อาทิตย ๒๕ พ.ค. ๒๓)

พัฒนาไปสู่ความถูกต้อง

ความคิดของอาตมาในเรื่องการเป็นสมภารนี้ก็คือ จะต้องเปลี่ยนแปลงอะไรหลายอย่าง เพื่อให้ดีขึ้น เช่นเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของพุทธบริษัทให้ดีขึ้น ให้เป็นสัมมาทิฐิมากขึ้น ให้มีความเชื่อถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนามากขึ้น อันนี้เป็นอุดมการณ์เก่าแก่ ตั้งแต่ไม่ได้เป็นสมภาร คือตั้งแต่เริ่มเทศน์สอนคนมาก็ตั้งใจว่าสอนเพื่อแก้ ไม่ใช่สอนเพื่อให้ญาติโยมเบาใจสบายใจเหมือนที่เขาเทศน์กันทั่วๆ ไป แต่เทศน์เพื่อปรับปรุงแก้ไขความคิดความเห็นของญาติโยมที่ผิดให้กลายเป็นถูก ซึ่งหมายถึงกลายเป็นความฉลาด ให้ก้าวหน้า นี่เป็นหลักใหญ่.

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ อาทิตย ๒๕ พ.ค. ๒๓)

เปิดปาฐกถา

อาตมามีความคิดในเรื่องสอนธรรมะมาก ก็เลยเปิดการเทศน์วันอาทิตยขึ้นในพรหมานัน เริ่มในพรหม เพราะว่าจะอยู่ประจำที่แล้ว ในพรหม ๒๕๐๓ ก็เริ่มเทศน์ในหลายศาลา ก่อนจะเทศน์ก็ไปขอเก้าอี้เขา จากพวกชลประทาน ให้สร้างเก้าอี้ให้สัก ๑๐๐-๒๐๐ ตัว เพื่อให้คนมานั่งฟังปาฐกถา เตรียมซื้อเครื่องขยายเสียง ลำโพง ๒ ลำโพง แล้วก็ติดเข้า

พอถึงวันอาทิตยก็เริ่มแสดงธรรม คนมาฟังธรรมไม่กี่คนในวันนั้น เพราะคนยังไม่รู้ แต่ก็ไม่เป็นไร นึกในใจว่า มันต้องตั้งต้นด้วยของน้อยๆ แล้วก็ค่อยก้าวต่อไปโดยลำดับ จนกระทั่งกว้างขวางออกไปเรื่อยๆ ทำเรื่อยๆ ไป มีคนรู้เข้าก็มาฟังปาฐกถาจำนวนมาเพิ่มขึ้น

พูดแต่ในวัดอย่างเดียวไม่พอ คนยังไม่รู้กันมาก ก็เลยไปติดต่อสถานีวิทยุยานเกราะ บอกว่า ขอให้เวลาสักครึ่งชั่วโมงใน ๑ สัปดาห์ เพื่อพูดธรรมะแก่ประชาชน ก็เลยพูดทางยานเกราะ มีอะไรก็บอกไปในยานเกราะให้คนรู้ว่าที่วัดมีอะไรบ้าง มี



การเทศนาทุกวันอาทิตย์ เวลา ๙ โมงครึ่งถึง ๑๐ โมงครึ่ง คนเขาได้ยินเขาก็มากัน แล้วเขานิมนต์ไปเทศน์ตามวัดต่างๆ เทศน์วัดไหนก็โฆษณาทุกแห่ง บอกว่าวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี มีการพุทธธรรมะทุกวันอาทิตย์ ให้ญาติโยมไปฟังบ้าง ไปดูบ้าง โยมเขาก็มากัน คนค่อยมากขึ้น เต็มศาลาแล้วก็แสดงอยู่ในศาลานั้นเป็นเวลาหลายปี เพราะว่าไม่มีที่อื่นที่ดีกว่านั้น แสดงนานๆ เข้ามีคนมากขึ้น ก็เห็นว่ามันจะไปไม่ไหว ก็ต้องขยายขยายที่ทางต่อไป

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ อาทิตย์ ๒๕ พ.ค. ๒๓)

เผยแผ่ธรรมะบริสุทธิ์

เมื่อมาเป็นสมภารวัดชลประทานฯ อาตมามีอุดมการณ์ไว้ว่า วัดนี้จะเป็นวัดที่เผยแผ่สังฆธรรมของพระพุทธเจ้า เรียกว่าเผยแผ่ธรรมะบริสุทธิ์ ไม่ให้เผยแผ่สิ่งเหลวไหล เช่นหมอดูของขลังโชคกลางเรื่องอะไรต่างๆ ซึ่งไม่ใช่พุทธศาสนา จะไม่ให้มี เพราะฉะนั้นวัดนี้จึงไม่มีหมอดู

คราวหนึ่งพระมาพักทำตนเป็นหมอดู ญาติโยมมาบอกให้ทราบ ว่า พระที่มากพักที่กุฏินั้น มาจากจังหวัดหนึ่งทางบักซ์ได้เป็นหมอดู อาตมาเลยไปบอกว่า “คุณกลับวัดได้แล้ว มาอยู่นี้ทำให้เสียอุดมการณ์ของวัด” พระบอกว่า “ขออยู่อีก ๒ คืน จะไม่ดูใครแล้ว” พอครบ ๒ คืน ไปได้ ไกลกลับบ้าน เพราะมานั่งแอบเป็นหมอดู วัดนี้ไม่มีหมอดู ไม่มีการทำพิธีนอกรัตนอกรอย เช่นปลุกเสกเลขยันต์ ทรงเจ้า เข้าผีอะไรต่างๆ ไม่ให้มี

ถ้าใครจะมาดูว่าจะแต่งงานวันไหนก็ดู ต้องถามเขาก่อนว่าจะแต่งงานไหน จะสะดวกวันไหน อะไรมันพร้อมกันไหม ถ้าพร้อมจะเอาใกล้ๆ หรือว่าไกลๆ ถ้าใกล้ก็เอาวันเสาร์ที่จะถึงนี้ทันไหม บอกว่าทัน เอาวันเสาร์ก็แล้วกัน ถ้าว่าเอาห่างหน่อย เอาอีก ๒ เสาร์ให้มันสะดวก วันเสาร์สะดวกไม่เดือดร้อน ทำอย่างนั้น

บางครั้งเขามานิมนต์ บอกว่าให้สวดมนต์เวลานั้น จะสวมแหวนเวลานั้น สวมมงคลเวลานั้น อาตมาบอกว่า ต้องมอบให้อาตมา นิมนต์อาตมามาแล้วต้องให้ อาตมาเป็นใหญ่ ใครจะมาเป็นใหญ่เหนือท่านปัญญาไม่ได้ตอนนี้ “ฉันต้องเป็นใหญ่ ต้องทำตามฉัน ถ้าไม่ทำตามฉัน ฉันจะพาพระกลับหมดตอนนี้” ยืนคำขาดเลย “ถ้าอย่างนั้นก็แล้วแต่ท่านเจ้าคุณฯ ก็แล้วกัน” ก็ทำตามของเรา เอาเจ้าบ่าวเจ้าสาว มาจุตฐูปเทียนไหว้พระรับศีล ฟังสวดมนต์ สวดนิตฺทหอยไม่ต้องยียายอะไร เสร็จ แล้วเอาของมาฉัน ฉันเสร็จ “นั่งลงฉันจะสอนเจ้าบ่าวเจ้าสาว” สอนเสร็จกลับวัด

หน้าที่สวมแหวนเป็นหน้าที่ของเจ้าบ่าวจะสวมเมื่อไรก็ได้ เพราะเป็นของ เขาแล้ว จะสวมเมื่อไรก็ตามใจเขา ไม่เกี่ยวกับพระเรื่องนี้ พระก็กลับวัดเท่านั้นเอง ถ้าไปตามใจโยมมันเสียเวลาคอยฤกษ์เวลานั้นเวลานี้ เรามั่นงานเยอะเยอะที่จะต้อง ทำอีก นั้นมันเรื่องของโยม ฉันมีหน้าที่มาสอนเจ้าบ่าวเจ้าสาว สวมแหวนแล้วแต่ สวมเวลาไหน แหวนมันเป็นรูอยู่แล้วจะสวมเวลาไหนมันก็เข้าทั้งนั้น แล้วจะหา ฤกษ์อะไรนักหนาให้มันชักช้าไป นี่แก้กัน อย่างนั้น.

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ อาทิตยที่ ๒๕ พ.ค. ๒๓)

เมื่อเป็นอุปัชฌาย์

ในปี ๒๕๐๖ หม่อมหลวงชอบ อิศรศักดิ์ จะบวช มาบาราวว่า “ผมจะ บวชที่วัดนี้ ต้องให้เจ้าคุณเป็นอุปัชฌาย์”

อาตมาบอกว่า “เป็นไปได้อย่างไร คุณตั้งได้เมื่อไหร่ ยังไม่ได้เป็นอุปัชฌาย์ บวชให้ไม่ได้”

แกถามว่า ใครตั้งให้เป็นได้ บอกว่า “โน้น สังฆราช วัดสระเกศตั้งให้เป็น ได้”

แกก็ไปเอง ไปหาพระสังฆราช บอกว่า “เกล้ากระหม่อมจะบวชที่วัดชล-



ประทาน แต่ว่าท่านเจ้าคุณยังไม่ได้เป็นอุปัชฌาย์ฝ่าพระบาทตั้งท่านให้เป็นพระอุปัชฌาย์ ได้ก็ขอให้ตั้งแล้วเกล้ากระหม่อมจะบวช”

สมเด็จพระวัดสระเกศหัวเราะที ๆ ว่า “เออ! ไม่เป็นไร ฉันจะตั้งให้ แต่ว่าให้ หม่อมชูชาติเขียนหนังสือมาสัก ๒-๓ ตัว เพราะว่าวัดนี้เขาเป็นวัดของกรมชลฯ เขาอุปถัมภ์ค้ำจุนอยู่”

หม่อมหลวงชอบก็มาหาหม่อมหลวงชูชาติ มีศักดิ์เป็นน้อง บอกว่าเจ้าคุณ ยังไม่ได้เป็นอุปัชฌาย์ แต่ว่าไปหาสมเด็จพระวัดสระเกศแล้วสมเด็จพระวัดสระเกศบอกมาให้เขียนจดหมายคำขอ สัก ๒-๓ ตัว

หม่อมหลวงชูชาติเขียนทันที เขียนชื่อใส่ซองให้มาเอาไปให้สมเด็จพระวัดสระเกศ เลยตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ บอกว่าเป็นได้แล้ว แต่ต้องไปที่กรมฯ เอาใบตั้งมาฉัน จะได้เซ็นให้ เขามีใบตั้งไปถึงกรมฯ กรมฯ บอกว่าใบตั้งยังไม่มี กำลังออกแบบอยู่ ยังไม่เรียบร้อย ไปเรียนสมเด็จพระวัดสระเกศ แต่สมเด็จพระวัดสระเกศตั้งแล้วก็บวชได้ กรมฯ เลยเขียนหนังสือ มา ๒-๓ ตัว บอกว่า เจ้าคุณบวชได้แล้วเพราะสมเด็จพระวัดสระเกศตั้งแล้ว ส่วนใบตั้งนั้นรอไว้ ก่อน เสร็จเมื่อใดจะเอามาให้.

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ อาทิตย ๒๕ พ.ค. ๒๓)

เริ่มด้วยการบวช

เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นอุปัชฌาย์แล้ว ก็บวชให้ได้ แต่มีข้อแม้กับญาติโยม ที่จะมาบวชว่า ต้องบวชแบบประหยัด ไม่ใช่บวชแบบฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย ดังที่ญาติโยมทั้งหลายทำกันอยู่ ให้ประหยัด คือไม่ต้องทำขวัญนาค ไม่ต้องมีลิเกฉลอง ไม่ต้องเลี้ยงเหล้าเลี้ยงข้าวกันอย่างฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย คนจะบวชต้องเข็ญเขากันตั้งร้อย โต๊ะ แล้วก็เลี้ยงกันอยู่จนดึกดื่นเที่ยงคืน ที่เขาไป ไปบวชวัดอื่นเขาทำกันอย่างนั้น ราคามองดูแล้วไม่ไหว สิ้นเปลืองเงินทอง แล้วก็ทวนกุซาวบ้านด้วย ก็เลยคิดว่า

วัดเรามันต้องแก่ เวลาใครจะมาบวชก็บอกเขาว่า ต้องบวชอย่างนี้ๆ เอาหรือไม่เอา ถ้าไม่เอาไปบวชวัดอื่น เขาก็เอาอยู่ ก็เลยมีระเบียบในการบวชดีขึ้น

ใครมาบวชที่นี่ก็ไม่เปลืองสตางค์ไม่ฟุ่มเฟือยสุรุษสุราย แต่ว่าตัดเรื่องสุรุษสุรายแล้ว ต้องมีทางที่ดีให้เขาด้วยก็แนะนำว่า เงินอย่าจ่ายไม่เข้าเรื่อง เช่นไปซื้อดอกบัวมาถวายพระ ซึ่งมันไม่ได้เรื่องได้ราวอะไร กินก็ไม่ได้ เอาไปวางๆ ไว้ เทียวก็โยนทิ้งไป แต่ดอกหนึ่งราคาเท่าไร ชี้แจงให้เห็น หรือไปซื้อดอกไม้กระดาดขแสกเสาชิงช้า ที่เขาทำไว้สวยๆ เอามาไม่เท่าไรชี้ฝุ่นหยากไยจับ ไม่ถาวรอะไร ไม่จำเป็นต้องซื้อ เช่นเวลาบวช เขามีกาน้ำร้อนประดับด้วยกระดาดสวย ทำไว้เยอะ เวลานั้นไปดูเถอะ แดกเสาชิงช้าเขาเตรียมแล้ว หม้อข้าวก็จัดเตรียมไว้สวยๆ ซ้อมมาตมาเห็นว่ามันไม่ได้เรื่องเพราะแพงไปโดยใช่เหตุ เสียค่าดอกไม้ประดับหม้อด้วย ถ้าจะซื้อก็ซื้อแต่หม้อเลยๆ ซื้อแต่กาน้ำเลยๆ แต่วัดนี้ไม่ใช้กาน้ำ เพราะไม่ได้กินน้ำชา เลยบอกว่าไม่ต้องซื้อดอกไม้กระดาดก็ไม่ต้องซื้อ

เวลาบวชให้ท่ง่ายๆ ทำกะทงใบตองใส่ดอกไม้สองสามดอก มีผาครอบตามธรรมเนียมโบราณ ไม่เปลืองเงินเปลืองทอง ทำอย่างนี้ พอประหยัดขึ้นในการใช้จ่าย ให้เขาประหยัดในเรื่องไม่จำเป็น

แล้วแนะนำว่า เราบวชลูกคราวหนึ่ง ตั้งทุนไว้เป็นอนุสรณ์ให้วัดสักก้อนหนึ่ง เรียกว่าเป็นทุนของสกุลของครอบครัว เช่นสกุลจันทรัตน์เข้ามาบวช ก็เรียกว่าทุนจันทรัตน์ ราคาเท่าไร อย่างน้อย ๑,๐๐๐ บาท แต่ว่าบางคนให้ห้าพัน บางคนให้หมื่นหนึ่ง บางคนใจดีใครมาช่วยเงินทำบุญในวันบวช ให้วัดหมดไม่เอาเข้ากระเป๋เอาเข้าวัดหมด ปีหนึ่งก็ได้เงินเข้าวัด โดยไม่ต้องทอดผ้าป่า ไม่ต้องขายพระเครื่องหรือไม่ต้องทำอะไรให้วุ่นวาย ปีละแสนกว่าทุกปี แสนห้าบ้าง แสนแปดบ้างก็ได้มาทุกปี เงินเหล่านี้ ไม่ได้ใช้ ผากเข้าธนาคาร ผากเป็นปีๆ แต่เดี๋ยวนี เขาให้ผากห้าปี ดอกเบี้ยมันเพิ่มขึ้นเป็น ๑๔ บอกว่าผาก ๕ ปีเลย เพราะไม่ต้องใช้เงินเหล่านี้ ใช้



แต่ดอก ดอกมันก็มากขึ้น เอาไปฝากไว้เป็นทุนรอนของวัดต่อไป บอกญาติโยมให้กระทำอย่างนั้น เป็นการพัฒนาในการบวชนาคให้ประหยัด.

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ อาทิตยที่ ๒๕ พ.ค. ๒๓)

เมื่อเข้าโบสถ์ในพิธีบวช

ที่วัดชลประทานฯ นี้ ในพิธีบวช เมื่อเข้าโบสถ์แล้ว ไม่ให้กินอะไร ให้ทำงาน ญาติโยมเข้าโบสถ์ไม่ให้สูบบุหรี่ ไม่ให้กินหมาก ไม่ให้ดื่มน้ำส้ม น้ำหวาน

อันนี้เห็นวัดอื่นแล้วมันยุ่ง พอเข้าโบสถ์แล้ว เดี่ยวเอาน้ำอัดลมเข้าไปถวาย เดี่ยวบุหรี่เดี่ยวน้ำหวาน อาตมารำคาญมานานแล้ว ตั้งแต่เป็นพระหนุ่ม ไม่ไหว

เข้าโบสถ์ต้องเงียบ นั่งเรียบร้อย จะมาสูบบุหรี่มาคุยกันในโบสถ์ไม่ได้ ทุกคนเข้าไปต้องนั่งเงียบ ไม่ให้มีเสียง เราจะได้ทำงานสบาย สอนนาค พูดจาอะไรก็คล่องแคล่ว นี่โยมมาคุยกันมันหนวกหู ดูวัดอื่นคุยกันเล่น พระก็นั่งทำงานไป โยมก็คุยกันไป ดื่มน้ำส้มกินหมากสูบบุหรี่ควั่นโขมง ทำกันอยู่ได้ ไม่มีความคิดก้าวหน้าเสียบ้างเลย อย่างนี้ก็ไม่ไหวทีนี้ก็เปลี่ยนแปลงไป นี่อันหนึ่ง.

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ อาทิตยที่ ๒๕ พ.ค. ๒๓)

ตามรอยพระพุทธองค์

พระพุทธเจ้าของเรานั้นเป็นนักปฏิรูป อะไรที่ไม่ดีทรงเปลี่ยนแปลง ทรงแก้ไขให้ดีขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอินเดีย ที่รุ่มร่ามรุงรัง ไม่เป็นประโยชน์พระองค์ก็แก้ไข ปรับปรุงทำให้ดีขึ้นหลายประการ

อาตมาไปที่ไหนแล้วก็คิดว่า หลายเรื่องไม่ควรจะเป็นอยู่อย่างนี้ ควรแก้ไข ควรจะปรับปรุง อย่าให้คนมันหลงกัน เช่นว่า ไปเล่นไพ่ด้วยการจุดประทัด จุดอยู่ทุกวัน หนวกหูจะตาย แล้วทำไมไม่แก้ไขบ้างไม่บอกเขาเสียบ้าง บอกว่า มัน

ไม่ถูกต้อง คนเขาจะได้เปลี่ยนความคิดไป เขาก็คงมา ถ้าเราให้ของดีแก่เขา ของดีแท้ ๆ นี่เราให้ของดีจอมปลอม ไม่ให้ของแท้ ของปลอม มันจะไปได้สักกี่น้ำ มันไปไม่ได้เท่าใดเป็นเรื่องน่าคิดในเรื่องอย่างนี้

พิธีกรรมต่าง ๆ ในทางศาสนานั้น ถ้าเราไม่คิดแก้ไขทำให้เกิดประโยชน์ ก็จะเป็นคุณเป็นค่าแก่พระศาสนา แต่ถ้าเราไม่คิดแก้ไขทำให้เกิดประโยชน์ในทางธรรมะมันก็ไม่เกิดอะไรนอกจากความมกมายความหลงผิด เกิดความเข้าใจผิดกันอยู่ด้วยประการต่าง ๆ เหมือนคนแย่งมวยกันในงานผูกพัทธสีมาหาวยที่ทำเป็นเสาแทรกแขวนลูกนิมิต พอตัดลูกนิมิตลงหลุมก็แย่งมวยกัน แย่งกันไปแย่งกันมาไม่รู้จักจบ

ที่วัดชลประทานนี้ คราวผูกพัทธสีมาเก็บหาวยไว้ ญาติโยมนั่งเป็นกลุ่มเป็นก้อน ไม่กลับบ้าน อาตมาเที่ยวเดินตามโยมทำไมไม่กลับบ้าน อยากได้หาวยตามตรงไหนก็อยากได้หาวย เลยติดเครื่องขยายเสียงเรียกประชุม ใครอยากได้หาวยเชิญมานี่มากันพร้อม เลยถามว่า “โยมอยากได้หาวยหรือ” “คะ” “เอาไปทำอะไร” “เขาว่าดี” “ดีอย่างไร” “ไม่ทราบ” ดี แต่ไม่รู้ ว่า ดีอย่างไร ตามโยมอีกคน “โยมต้องการหาวยหรือ” “ต้องการ” “เอาไปทำอะไร” เขาบอกว่า “เอาไปผูกไว้ที่บ้านชายของดี” “โยมเอาหาวยผูกไว้ แล้วนั่งหน้าอกบุญไม่รับ ขายดีไหม? มันไม่ดีหรอก ต้องยืมกับเขาบ้าง” แล้วก็ถามคนโน้นคนนี้ต่อไปหลายคน ตามแล้วเลยเทศน์ให้ฟัง พออธิบายสักชั่วโมง เทศน์อยู่กัณฑ์หนึ่ง พอจบแล้วโยมสาธุ หายใจกันเสียที ใจกันมาหลายสิบปีแล้ว

วัดไหนผูกพัทธสีมาคนต้องการไปเอาหาวย ได้มาตั้งหลายอันแล้ว เอามาเก็บ ๆ ไว้เท่านั้นแหละ เหมือนกับเด็กเก็บลูกหินไว้เล่น นี่เก็บไว้เป็นท่อน ๆ เลยต่างพากันบอกว่า สาธุ หายใจเสียที มันก็ดีขึ้นเพราะอธิบายให้คนฟังคนที่ไม่ต้องการอย่างนั้นต่อไป



ที่ไม่แก่กันก็เพราะลาภตัวเดียว ต้องการปัจจัยเงินทอง ค่าหาวยมันแพง วัดหนึ่งผูกพัทธสีมาแล้ว คนก็แย่งโน่นแย่งนี้กัน พระองค์หนึ่งอุตรกิจบิโศโรโฟน แล้วประกาศว่า ไม่รู้ไถ่กันดีเหมือนกัน เอาไปปักไว้ที่บ้านป้องกันเสนียดจัญไร... เรียบ...ไม่มีเหลือสักอันเดียว คนแย่งกันถอนไปหมด ทั้งบริเวณเลยนี้แหละคนมัน ตื่นเต้นไม่เข้าเรื่อง หลับตาตื่น ไม่ลืมตาตื่น พอเขาพูดอะไรดีเอานั่น แย่งไม่รู้ ไถ่กันไปหมดไม่มีเหลือสักอันหนึ่ง เป็นอันอย่างนี้

เมื่อเราชอบส่งเสริมสิ่งเหลวไหลให้คน ชอบส่งเสริมความไม่มีปัญญา ไม่มี ความรู้ความเข้าใจ มันจะดีขึ้นได้อย่างไร พุทธบริษัทจะเป็นผู้รู้ได้อย่างไร เป็นผู้ ตื่นได้อย่างไร เป็นผู้เบิกบานได้อย่างไร เมื่อเราไม่สอนให้เขารู้ ไม่สอนให้เขาตื่น ไม่สอนให้เขาเบิกบานในทางที่ถูกที่ชอบ มันก็มลายกันอยู่อย่างนั้นเรื่อยไป มัน เกิดความเสียหาย

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ อาทิตยที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖)

มทรสพในวัด

ปัจจุบันนี้เรื่องที่วัดไหนๆ ชอบทำกัน คือมีงานมทรสพเขาชอบสนุกกัน ชอบให้วัดมีมทรสพ มีงานประจำปี อาตมาตั้งไว้ในใจว่า วัดนี้จะไม่ให้มีมทรสพ ในวัดจะไม่มีการงานประจำปีปิดทองพระ หรืองานอะไรทั้งนั้น จะไม่มีเงิน ใช้ก็ไม่จำกัด ลองดูซิ ว่าทำดีทำชอบมันจะเจริญไหมในหลักการนี้ มีเมื่อวันเปิดวัด เท่านั้นเองวันเปิด กรมชลา เขาจัดให้มีกัน เพราะอาตมายังไม่เป็นเจ้าวัด ไปว่า อะไรเขาไม่ได้วันนั้นเขามีจำอาวด มีอะไรต่ออะไรเยอะแยะ มีกันใหญ่ แต่ก็ไม่ใช่สะดวก เพราะฝนตกหนักกันลำบาก เปราะเปื้อนไปตามๆ กัน

พออาตมาเป็นสมภารเสร็จเรียบร้อยก็ตั้งอธิฐานใจว่า วัดชลประทานฯ จะไม่ให้มีมทรสพแสดงต่อปโตตลอดอายุการเป็นสมภาร คนมาที่หลังมันเรื่องของ

เขา แต่ว่าจะเขียนเป็นธรรมนุญไว้ จะสลักแผ่นหินไว้ว่าอุดมการณ์ของวัดชลประทานฯ คืออะไร ดิตไว้ที่กุฎิเลย หรือว่าดิตไว้ที่โรงเรียนนี้ ต้องอย่างนั้น ใครมาเป็นสมภาร โปรดรักษาอุดมการณ์นี้ไว้ด้วย อย่าเปลี่ยนแปลงเสียเป็นอันขาดตั้งไว้ให้รู้ ต่อไปจะต้องเป็นอย่างนั้น ไม่อย่างนั้นคนมากที่หลัง ไม่ไหวท่านปัญญาไม่ทันสมัยไม่สนุก เราเล่นลิเกกันดีกว่า วัดกว้างขวางดี แล้วก็เปิดลิเก ๒ โรง ยุ่งกันไปหมด อาตมา ไม่นิยมอย่างนั้น

สอนในเรื่องที่แท้จริง

เราพูดในนามของพระพุทธเจ้า พูดในนามของพระธรรม พูดในนามของพระสงฆ์ เพื่อปลุกใจท่านทั้งหลายให้ตื่นตัว ให้ก้าวหน้า ให้หันเข้าหาคำสอนที่ถูกต้อง แท้จริงของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เอาสิ่งเหลวไหลมาใส่ให้แก่พระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในที่แห่งหนึ่งว่า มีกลองอยู่ใบหนึ่งทำด้วยไม้อย่างดี แล้วต่อมาส่วหนึ่งมันลึไป คือว่ามันลึไปอย่างนั้นแหละ แล้วเอาไม้อื่นมาซ่อมไว้ ต่อมาส่วอื่นมันลึอีก ก็เอาไม้อื่นมาซ่อมไว้ ซ่อมไปซ่อมมาเนื้อกลองเดิมหายไปหมดไม่รู้ว่ามีอะไรที่เอามาซ่อมไว้ ฉะนั้น ธรรมวินัยของตถาคตก็เหมือนกัน ในกาลต่อไปข้างหน้า จะมีสังฆกรรมปฏิรูป คือธรรมะปลอมเข้ามาแทรกแซงอยู่ในคำสอนของตถาคต เอามาใส่ในปากของตถาคต แล้วคนก็จะนึกกว่านั้นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าเลยไม่รู้ว่าเป็นเนื้อแท้เป็นอย่างไร เพราะไปเห็นแต่ไม้ที่เขาซ่อม ไม่เห็นเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา

(ปาฐกถาเมื่อ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๘ ณ ลานอโศก วัดมหาธาตุ)

ลักษณะการเทศน์

การเทศน์สอนคนนี้ ให้ถืออุดมการณ์ไว้อย่างหนึ่งว่าเทศน์เพื่อแก้ ไม่ใช่เทศน์เพื่ออะไรอื่น เราอย่าเทศน์เพื่อเอาใจคน แต่เทศน์เพื่อแก้ อย่างกลัวว่าเทศน์ดำ



เขาแล้ว เขาจะไม่นิมนต์เทศน์ ไม่ต้องกลัว หลวงพ่อปัญญาเทศน์แก่คน ก็เทศน์ ไม่ได้หยุดได้หย่อน เวลานี้คนยังนิมนต์อยู่ แสดงว่าเขาพอใจในการที่เราไปแก่เขา เว้นไว้แต่ชีเมอบางคนเท่านั้น ที่เขาไม่พอใจ จำนวนมันน้อย ไม่ต้องไปคิดถึงพวกนั้น

สมัยนี้พระต้องเทศน์ให้กระฉับกระเฉงหน่อย เทศน์ให้ทันหูทันใจ เดียวนี้ เพลงลมพัดชายเขาใครเขาชอบฟัง เขาฟังเพลงลูกทุ่งกันทั้งนั้นแหละ เพราะว่าฟัง มันทันหูทันใจดี พระเทศน์ก็ดีเหมือนกัน ต้องหัดเทศน์แบบใหม่เวลานี้ ต้องเทศน์ให้ทันหูคนให้ทันอกทันใจ เพราะฉะนั้นจึงต้องฝึกฝนในเรื่องนี้ มีงานศพต้องแนะนำ ให้มีการเทศน์ คนไปประชุมกันที่ป่าช้าเราต้องไปเทศน์ ไปหัดพูดกันในที่นั้น คนก็เข้าใจขึ้น

หรือถ้าเขานิมนต์เราไปตามบ้านที่เขา มีงาน ถือโอกาสแสดงธรรมให้ได้ เช่น เราไปสวดมนต์ที่บ้าน สวดมนต์เสร็จแล้ว เราก็เทศน์นิดหน่อย ถ้ามีเวลาสัก ๑๐ นาที แนะนำให้เขาเข้าใจว่า ที่มาสวดนี้ไม่ใช่สวดให้บ้านฟัง บ้านนั้นไม่ดีไม่ชั่วมันเรียบร้อย ถ้านายช่างไม่ก่อรั้วขึ้นแล้ว มันก็เรียบร้อยทุกหลัง ไม่ดีไม่ชั่วอะไร

ดีชั่วมันอยู่ที่คน เจ้าของบ้าน ถ้าเจ้าของบ้านประพฤติธรรม บ้านก็พลอยดีกับเจ้าบ้าน ถ้าเจ้าของบ้านไม่ประพฤติธรรม บ้านก็พลอยไม่ดีไปกับเจ้าของบ้าน เราควรจะประพฤติธรรมอะไร ก็เอามงคล ข้อใดข้อหนึ่ง นั้นแหละ ไปพูดให้เขาฟัง ตามโอกาสที่จะพูดได้ ก่อนที่จะอนุโมทนา ยถาสัพพี เราเทศน์ให้เขาฟัง เสียหน่อยหนึ่ง จะได้เกิดความรู้ความเข้าใจ พูดบ่อยๆ ชาวบ้านก็สนใจในการฟัง

ใครไปตั้งศพที่วัดชลประทานฯเวลานี้ ให้สวดพระอภิธรรมจบเดียว สวดจบแล้วพระเทศน์เลย ไม่ต้องนิมนต์ พระนักเทศน์ไปจ้องอยู่แล้ว พอพระสวดเทศน์จบจะโยจบ ขึ้นธรรมาส์เลย ไม่ต้องอาราธนา ไม่ต้องจุดธูปจุดเทียน เพราะจะไปเทศน์ด้วยความเต็มใจ ไม่ต้องให้โยมอาราธนา ไปเทศน์เพื่อให้ ไม่ใช่เพื่อจะ

ไปเอา จัดให้ไปเทศน์คืนละองค์ ถ้า ๗ คืนก็ ๗ องค์สมภารเทศน์คืนสุดท้าย อย่างนี้เป็นต้น

ที่ทำอย่างนี้เพื่ออะไร นั่นแหละโรงเรียนหัดเทศน์ พระที่เทศน์ไม่เป็น ให้ไปเทศน์งานศพก่อน คนน้อยๆ ค่อยๆ เทศน์ไปเรื่อย ๆ นาน ๆ ก็เทศน์เก่งเอง เทศน์ไปคนเขาฟังเขาก็ติบ้าง ชมบ้าง องค์ไหนเทศน์ไม่เข้าท่า องค์นั้นต้องอ่านหนังสือ ต้องปรับปรุงตัวเอง ไม่เท่าใดก็เป็นนักเทศน์ขึ้นมา เดียวนี้พระวัดชลประทานเทศน์เป็นเกือบทุกองค์แล้ว นอกจากหลวงตาเท่านั้นที่เทศน์ไม่ได้ แก่เกินไปแล้ว ไม่ต้องหัดให้แกเทศน์ให้แกเฝ้าวัดก็พอ เราหัดคนอื่นให้เทศน์ต่อไป

เวลาที่ทำศพมันนำเผยแพร่ธรรมะ สมมติว่าคนมาประชุมกันมากๆ มาฟังแต่สวดอภิธรรม สวดๆ กันอยู่อย่างนั้น สวดเรียบๆ บ้าง สรภัญญะบ้างแล้ว คนฟังจะรู้เรื่องอะไร แม้พระที่สวดเอง บางทีก็ไม่รู้ว่าสวดอะไรเหมือนกัน ต่างคนต่างไม่รู้ แล้วมันจะได้อะไร

งานศพ

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการตาย อันเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิตที่มีการเกิด แก่ เจ็บตาย เป็นธรรมดาอันคืองานศพ ซึ่งอาตมาเห็นว่า เราต้องช่วยกันปฏิรูปเสียใหม่เพื่อความถูกต้องเหมาะสม และประหยัด อย่าทำให้มันใหญ่โตหรูหรา โดยเฉพาะ งานศพของสมภารเจ้าวัด ต้องทำให้เป็นตัวอย่างแก่ชาวบ้าน เป็นงานศพเผยแพร่ธรรมะ อย่างทำงานศพแบบสนุกกสนานสำราญใจกันอย่าหาเงินจากงานศพ แต่ให้ชาวบ้านมารับธรรมะในงานศพ จึงจะดีกว่า อาตมามีอุดมการณ์อย่างนี้

เรื่องที่จะต้องแก้ มีหลายเรื่อง คือ

คนมาทำงานศพชอบเอาเหล้ามาเลี้ยงกัน เออะอะไววายวาย อาตมาต้องไปปราบกันทุกที ไปบอกว่า อย่าเมาเอะอะนี่งานศพไม่ใช่เรื่องสนุก เรามานั่งอยู่หน้าศพ ไม่เคารพศพ ไม่เคารพพ่อแม่ที่ตาย มากินเหล้าเมายา เหมือนกับดีใจว่าพ่อตาย



แม่ตาย ภูเขาได้มรดก ทำอย่างนี้มันไม่ถูกต้อง เมา แล้วยกมือไหว้ หลวงพ่ออย่างนั้น หลวงพ่ออย่างนี้ พูตกันไม่รู้เรื่อง อาตมาถือไม้ตะพดไปด้วย เอะ! พูตกันไม่รู้เรื่องพวกนี้ ฟาดเปรี้ยงเข้าให้ อย่าตีหัวเดียวมันแตกลำบาก ต้องตีสันหลัง ตีตะโพก พอดีก็วิ่งแจ้นไปเลยตั้งแต่นั้นมาเขาว่า ไม่ได้ เจ้าคุณแกลดูเป็นเหมือนกัน มันไม่ชอบพระคุณชอบพระเดช นี่กว่าเจ้าคุณดูไม่ได้ ดีไม่เป็น เลยตีให้ดูเสียหน่อย เรียบร้อย ตั้งแต่นั้นมา เมาก็ไม่เอะอะโวยวายต่อไป

เวลามีศพที่ต้องไปดู ไปดูที่เขาทำอาหารเลี้ยง ดูว่ามีอะไร ขวดใส่อะไรบ้างเชิญไปเจอเจ้าชวดหนึ่ง ชอนแล้ว พอเห็นอาตมาไปก็เอาไปชอน รู้แล้วว่าเอาไปชอนตรงไหน ทำเดินๆ ไปเพราะเห็นแล้ว อ้อ ชอนตรงนี้เอง พาเข้ามาในศาลาเลย คนนั่งมาก ๆ พระกำลังสวดบอกว่าหยุดสวดก่อน ๆ เอาชวดชูขึ้น ถามว่า นี่อะไร โยมชอนอยู่หลังศาลา เอามาทำอะไร นี่ เอามาทำบุญหรือเอามาทำบาปกัน นี่หรือ กตัญญูทวดเวทิตอบแทนบุญคุณพ่อแม่หรือเอาเหล้ามากินกันในงานศพ มันถูกต้องไหม ดีไหมถามกัน ๆ ถามคนแก่ “ดีไหมโยม?” “ไม่ดีเจ้าคะ” “ดีไหมโยม?” “ไม่ดี” “แล้วใครทำ?” “พวกเด็ก ๆ” เด็กมันไม่ได้ความ พ่อแม่มันไม่สอน ไม่รู้เรื่องอะไรเลยเทศน์ใหญ่ ตั้งแต่นั้นมา ไม่มีใครแอบพามาต่อไป แอบไม่ได้เพราะว่าท่านมาดูเดี๋ยวนี้ไม่ต้องไปดูแล้วไม่มีอะไร เขาทำกันเรียบร้อยดี

วันหนึ่งนำชา คือว่าหาทางกินให้ได้ ทำอย่างไร กินน้ำชา แต่ใส่เหล้า นั่งอยู่หลังเพื่อน คุยเอะอะ พระกำลังสวด คุยใหญ่ เอะ! อะไรคุยใหญ่ เดินไปดู ยกแก้วขึ้นดูน้ำชาอะไร น้ำชาบายี่ชั้นนี้ บอกว่านายอำเภอก็ให้ นายอำเภออะไร นายอำเภอไหน ไม่กลับบอกว่านายอำเภอไหน นายอำเภออะไรมาวัดไม่เคารพสถานที่ กินเหล้าทำเป็นน้ำชาเป็นนายอำเภอได้อย่างไร แหม! นายอำเภออายุใหญ่ แต่ไม่รู้ว่านายอำเภอไหน อาตมาก็ไม่ถาม กลัวจะอายุมากไป บอกว่าเป็นนายอำเภอทำอย่างนี้ได้หรือ ไม่เป็นตัวอย่างแก่ประชาชน พูตกังๆ ญาติโยมรู้เข้าทีหลัง ไม่มีใครทำ

ค่อยๆ แก่ ต้องกล้าแก้ด้วยพูดตรงไปตรงมาที่หลังเขารู้แล้วเวลานี้ วัดชลประทานฯ เจ้าคุณแกแรง อย่าไปยุ่งกับแกเรื่องเหลวไหล แกเล่นงานเอาทีเดียว เวลาว่างงาน ศพเรียบร้อยเวลานี้

เวลามีศพเขาชอบร่ำมอญกัน คินนั้นอาตมาอยู่ก็ได้ยินเข้า ถ้าไม่อยู่เขารำกันก็ไม่ว่า เวลามันสี่ทุ่มครึ่งแล้วทำไมมันไม่หยุดกัน ตีพิณพาทย์อะไรกันนักหนา ตีเหมือนกับรำอะไร เลยแอบไปดู เอาแล้ว สาวมอญอ่อนแอั้นๆ รำกันอยู่อย่างนั้น ยืนดูเขาเหนื่อย ชัดกลางคันก็ไม่ได้ ให้เขาจบก่อน จบปั๊บก็เข้าไปเลย “โยม นาฬิกาเท่าไรแล้วป่านนี้ยังไม่เลิกกันนะ อะไรงั้นนี่” “ประเพณี ประเพณี” บอกว่า “แห่ม! ฉันทชอบ” มีคนหนึ่งเดินประนมมือมา “ประเพณีครับประเพณี หลวงพ่อ” “ฉันทชอบ ชอบคนรักษาศรีประเพณีแต่ปู่มอญตามมอญมันไม่เมา ทำไมหลานมอญมันเมา ประเพณีอะไรอย่างนี้ ปู่ตาไม่เมาแต่หลานมอญเมา นี่รักษาประเพณีอย่างไร” ถอยกรูดไป ก็เลยบัญญัติว่าตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปในศาลาตั้งศพวัดชลประทาน ไม่ให้มีการร่ำมอญแล้วก็ไม่รำกันอีกต่อไป

ต่อมาก็เรื่องพิณพาทย์ ถ้าตีแล้วก็ตีไม่หยุดเสียเลย ตีอยู่นั้น อาตมารำคาญ พวกพิณพาทย์ที่ไม่รู้กาลเทศะ ตีไม่หยุด เลย บอกว่าอย่าตีเลยต่อไปนี้ วัดชลประทาน ไม่ต้องบรรเลงพิณพาทย์ต่อไป บรรเลงธรรมะกันดีกว่า เลยไม่มีพิณพาทย์ตัดออกไป

ใครจะมีพิณพาทย์ถามก่อน “ว่าตีอย่างไร ตีเวลาไหน มันไม่มีเวลา พอหนึ่งทุ่มพระสวด สวดจบเทศน์ เทศน์จบโยมกลับบ้าน ตีตอนไหน” “อ้อ! ไม่มีเวลาตี” แล้วตีพิณพาทย์เสียเงินเท่าไร แยกไปแยกมา เลยไม่เอา เลิกกัน ไม่ตีแล้วเวลานี้ ทำอย่างนั้นไปก่อน

ยังมีเรื่องแก้ต่อไปอีกหน่อยหนึ่ง เรื่องการสวดศพ มาแล้วก็สวดกันอยู่นั้นสวด ๔ จบ พอสวด ๔ จบแล้วก็กลับบ้านกันจะได้เรื่องอะไร อาตมาเห็นว่าไม่ได้เรื่องเลยคิดเปลี่ยนปฏิรูปใหม่ทีนี้เอาสวดจบเดียว พอสวดจบเทศน์เลย พระที่



เทศน์ไปนั่งอยู่แล้วเจ้าภาพไม่ต้องนิมนต์ ไม่เกี่ยว เป็นเรื่องของวัดที่จะให้ พอสวดจบ เทศน์จะโยขึ้นเลย ขึ้นนั่งบนธรรมาสน์ว่าเลย โยมไม่ต้องเกี่ยวข้อง เราไปให้เป็นหน้าที่ พอโยมมาถึงวัดเรามีของดีทำไม่แจก นี่โยมมาเองไม่ต้องแจกฏีกา ไม่ต้องปวาร้อง ทำไรหนักหนาแล้ว ไปเทศน์เลย จัดพระให้ไปเทศน์ ให้ลูกวัดเทศน์ก่อน แต่ถ้าวัดไหนมีคนมากเป็นพิเศษอาตมาเทศน์เอง ปกติเทศน์คืนสุดท้าย แต่บางศพคืนสุดท้ายก็ไม่ได้เทศน์ เพราะเขานิมนต์ไปวัดอื่นเสียก่อน เลยก็ให้พระอื่นเทศน์ต่อไป เวลานั้นดีแล้ว คนชอบแล้วคนชอบว่า ตั้งศพที่วัดชลประทานเป็นบุญเป็นเป็นกุศล ไม่มีเรื่องสนุก สงบสบายดี คนชอบมา คนตายที่จังหวัดปทุมยังเขินศพมาเผาที่วัดชลประทาน ถ้ามว่า “โยมทำไม่อยู่ไกลจึงมาเผาที่นี่” “ทำที่โน่นมันกินผมฉิบหาย” ว่าอย่างนั้น คือมันมากิน กินข้าวกินเหล้ายุ่งใหญ่ เอามาทำที่นี่สบายดี ไม่ยุ่งวายไม่เดือดร้อน

ความจริงสมัยพุทธกาล เขาไม่มีสวดผีอะไรกันหรอก แต่ว่าจะไม่ให้สวดเสียเลย นักสวดก็จะเสียใจ เอาไว้บ้าง สวดนิดหน่อย แล้วให้มีการเทศน์ ยิ่งวัดใหญ่ ๆ ที่มีศพมาก ๆ นำเทศน์ หลวงพ่อไปดูงานศพแล้วเสียดาย เสียดายคนที่มานั่งสวดไม่ได้อะไร มานั่งดู ดูกันไปดูกันมา แล้วก็กลับบ้าน จะได้ปัญญาที่ตรงไหน เรียกว่าได้บุญแต่ไม่ได้กุศล

เป็นหน้าที่ของสมภารเจ้าวัด ที่จะจัดให้คนที่มาวัด ได้กุศลกลับไป เพราะฉะนั้นเราต้องสนทนาธรรม ต้องเทศน์ให้เขาฟังตามโอกาส โอกาสที่จะเทศน์เวลาไหนก็ได้ กลางคืนก็ได้ ตอนบ่ายเวลาจะเผาศพก็ได้

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ อาทิตยที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๓)

การเทศน์หน้าศพ

ในงานศพญาติโยมมักจัดให้มีการเทศน์เวลาบ่ายโมง ไม่มีคนฟังเลย คิดว่า

ต้องแก้ บอกโยมที่มานิมนต์ว่า “เอาอย่างนี้โยมอย่าเทศน์บายโหมงเลยมันไม่ได้เรื่อง เพราะเราไม่ได้เทศน์ให้ผีฟัง แต่เทศน์ให้คนฟัง”

“แล้วจะเอาเวลาไหนดีละท่าน”

“เอาเวลาใกล้จะเผา สมมติว่าเผาเวลา ๑๗.๐๐ น. พอ ๑๖.๓๐ น. เทศน์เลย” เทศน์อย่างไรละท่าน ศพยกไปไว้บนเมรุแล้ว”

“ก็ไปเทศน์บนเมรุ ไม่เอาธรรมาสน์ ไม่ต้อง ฉันไปยืนพูดของฉันเอง โยมจัดไมโครโฟนเครื่องขยายเสียงไว้ก็แล้วกัน” เลียบบอกว่าเอาแบบนั้น

เดี๋ยวนี้เทศน์ไม่ค่อยทันแล้ว คนจะนิมนต์กันใหญ่เวลานี้ มันได้ประโยชน์ ตอนนั้นคนมาก แล้วเราก็สะกิดข้อแนะควรคิดให้เขาเข้าใจ มันดีขึ้น

ไปยุพระวัดที่มีป่าช้าหลายวัดให้ทำ ยูไม่ขึ้น เรียกว่ายูไม่ชน ไม่เอา ยังจะสวดอยู่เรื่อยไป สวดมันง่าย จำที่เดียวหากินได้ตลอดชาติเลย ไม่ต้องลำบาก การเทศน์นี้ต้องคิดว่าจะเทศน์อะไรให้เหมาะแก่คนฟัง ต้องคิด แล้วก็ไม่ค่อยมีนักเทศน์ มีนักสวดนึกว่าสวดก็พอกินแล้ว จะอุตริเทศน์ไปทำไมให้มันยุ่งยาก เราต้องการให้คนเข้าถึงธรรมะ จึงต้องไปเทศน์ไปสอนเขา

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ อาทิตย์ที่๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๓)

อุดมการณ์การก่อสร้าง

ยังมีคนเป็นจำนวนมากที่นิยมก่อสร้างวัดอุทิศใจเข้าใจว่าเป็นการแสดงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก็อยากจะบอกโยมให้รู้ว่าอาตมานี้ไม่นิยมการสร้างวัดอุทิศใหญ่โต คือไม่จำเป็นก็ไม่ทำอะไรมาอย่างนั้น มุ่งสอนธรรมะอย่างเดียวไม่ว่าอยู่ที่ไหนก็อยากจะทำแต่เรื่องธรรมะ สอนธรรม เรื่องก่อสร้างนั้น ไม่ค่อยสนใจถ้าไม่จำเป็นละก็ไม่สนใจ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีเรื่องแจกฎีกา ขออะไรกับญาติกับโยมเพราะถือว่าเรื่องมันยุ่ง เรายุ่งแต่เรื่องแจกธรรมะก็แล้วกัน



ในการทำบุญอายุครวนี้ ก็มีพระมาถามบ้างเหมือนกัน ถามว่าอยากจะทำ เหยียญหลวงพ่อบัญญาแจก ทำแล้วเอาไปให้เขาเสก เราก็ว่า ไม่ต้องเอาไปเสกถ้าทำ แล้วก็ต้องเสกเอง แต่ว่าไม่ทำ เพราะว่าเราจะเอารูปไปแจกนี้ ไม่กี่วันก็เอาไปหล่น น้ำหมด แจกธรรมะพอแล้ว พระธรรมย่อมวิเศษกว่ารูปร่างกาย แจกธรรมะดีกว่า ในการทำบุญอายุ แจกธรรมะ พิมพ์หนังสือแจก แทนพระพุทธรูป พระธรรม นั้นเป็นเนื้อแท้ของพระพุทธรูป เราเอาธรรมะกันดีกว่า แจกธรรมะ ใครจะทำเรื่อง อื่นนั้นส่งเสริม ไม่อยากให้ทำ

ที่อาตมาได้มาอยู่วัดชลประทานนี้ ๑๑ ปีแล้ว โยมคงเห็นว่าอาตมาไม่ได้ทำอะไรเลยในทางที่เรียกว่าเหมือนคนอื่นเขาทำ ทำอะไรมันก็แผกแหวกแนวเขา เสมอทำบุญอายุก็ไม่เหมือนเพื่อน ไม่นิมนต์พระมาสวดมนต์ นี่ที่จริงควรนิมนต์ สมเด็จพระญาณสังวรญาณมุนี (ทูลกระหม่อมสดุดีมหาวชิราวุธ) เพราะท่านมาวัดวาอารามเขาทำอย่างนั้น แต่อาตมา คิดว่ามันเป็นการเมืองมากเกินไป

การนิมนต์พระผู้ใหญ่นี้ โดยมากนิมนต์แบบการเมือง ไม่ใช่นิมนต์เพราะ เลื่อมใสศรัทธาทำอะไร เท้าไหนกรอก มั่นการเมือง; เช่นให้ท่านได้มากเห็นวัดวา อาราม ให้ได้รู้จัก ต่อไปข้างหน้าเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งมันง่ายหน่อย. เลยบอกว่าเราไม่ได้ทำบุญแบบการเมือง ทำบุญธรรมดา ทำที่ควรจะได้ เพราะฉะนั้น ไม่มีการนิมนต์ใครมาฉันข้าว เลี้ยงแต่พระในวัดก็พอ พระวัดอื่นรู้ มากี่เลี้ยงไม่ รังเกียจแต่จะเลือกนิมนต์คนนั้นคนนี้มานั้น มันลงทุนมาก ต้องเที่ยวไปรบกวร รถยนต์เขาต้องจัดอาหารพิเศษต้องมีที่น้ำชา ที่นี้มันก็ไม่เสียด้วย อาตมากับน้ำชา มันก็อย่างนั้นแหละ ไม่ค่อยได้ฉัน ฉันน้ำเย็น จะต้องมีน้ำชา มีอาสนะ มีหมอนอิง ทำไม่ถูกเดียวเขาหาว่าท่านปัญญานันท์มันไม่รู้อะไร ดีแต่สอนคน ปฏิสันถารก็ไม่เป็น เดือดร้อนอีกแหละ นิมนต์มาแล้วก็เดือดร้อน เลยก็อย่านิมนต์เลย ลำบาก มากนิมนต์ พระที่ฉันง่าย ๆ ดีกว่า แล้วก็ทำบุญอย่างอื่นเถอะ มันไปอย่างนั้นมันแพง คือ

เป็นคนแผลงตั้งแต่เด็กๆ มา มันก็แผลงอย่างนั้นแหละ ไม่ค่อยเชื่อเรื่องอะไรต่ออะไร เช่นเชื่อว่าอายุนั่นศักดิ์สิทธิ์ บางทีซुดไปทั้งเสียเลย ตอนเด็กๆ นะชนแบบนี้ โตขึ้นมาใจมันยังชนแบบนี้ อยู่ คือไม่เชื่อสิ่งเหลวไหลเชื่อแต่คำสอนของพระพุทธเจ้า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเชื่ออย่างนี้ แล้วก็เอาตัวรอดมาอย่างนี้ โดยอาศัยหลักการอย่างนี้ ไม่มีหลักการแบบอื่นที่เขาทำ ๆ กัน

อาตมาไม่เห็นด้วยกับการทำพิธีปลุกเสกลงเลข ลงยันต์ ทำตะกรุด ทำผ้าประเจียดแจก เพื่อเอาเงินสร้างนั่นสร้างนี่ ไม่ได้สร้างก็ไม่สร้าง แต่ถ้าให้ได้สร้าง ก็ให้ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ให้โยมศรัทธาเลื่อมใสให้ด้วยความบริสุทธิ์ ให้โยมศรัทธาเลื่อมใสให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่ถ้าโยมมกทำบุญต้องการได้เหรียญ ต้องการได้ผ้ายันต์ ต้องการได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ ก็เป็นการแลกเปลี่ยนไป เป็นสินค้าในการศาสนา ไม่ค่อยชอบในเรื่องอย่างนั้น จึงไม่ทำ ไม่ส่งเสริมดังที่โยมเคยเห็นกันอยู่

ที่มาวัดนี้ก็อยู่อย่างนี้ ทำอะไรก็ทำมาเรื่อย ๆ ตามเท่าที่จะทำได้ ไม่ได้ทำด้วยใจร้อน ทำตามสบาย ได้มาก็ทำไป ไม่มีก็หยุดมันเสีย โยมเอามาให้ก็ทำต่อไป เพราะงานมันไม่จบหรอก สมภารนี้ตาย สมภารอื่นก็ทำต่อไป วัตถุประสงค์ก็อยู่อย่างนั้นเราจะไปรื้อนอก รื้อในใจเป็นทุกข์ เทียววิ่งเต้นแจกฎีกาให้มันเหนื่อยทำไม ทำหน้าที่สอนธรรมะไปดีกว่า งานการมันก็ไม่ยุ่งไม่เดือดร้อน อันนั้นเป็นเรื่องที่เรียกว่า ผลงานที่ได้กระทำมาโดยลำดับ จนกระทั่งมาอยู่ที่นี้

(แสดงเมื่อ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๔ ที่โรงเรียนพุทธธรรม วัดชลประทานรังสฤษฎ์)

ความดีในใจคน

ขอเล่าในตอนนี้น้อย เกี่ยวกับคนใจดี เดินทางกลับจากพม่าคราวหนึ่ง มาทางเมืองตาก เมืองกำแพงฯ แล้วมาทางนครสวรรค์ อำเภอบรรพต เลียบฝั่งแม่น้ำปิงเรื่อยมา มาถึงวัดแห่งหนึ่งเรียกว่าแก่งเลี้ยว นครสวรรค์นี้ สมภารใจดี



พวกเรา ๓ องค์ไปนั่งต่อหน้าท่าน ทั้งๆ หน้าตาหนดเครารุ่มร่าม ทั้งสามองค์ ผิวก็คล้า เพราะตากแดดมาตลอดเวลา พอเสียงกลองดังๆ สมภารก็ส่งคนมานิมนต์ ไปฉันเช้า

พอขึ้นไปถึง ท่านนั่งอยู่แล้ว ท่านร้องว่า “ฮิ” พวกเราก็ไม่พูดอะไร นั่งฉนเฉย ฉนเรียบร้อย อาตมาก็กล่าว “ขอบคุณมากครับที่ให้ฉันอาหาร” ท่านเลยร้องอีกว่า “ฮิ พุดไทยได้ละหรือ” ถามอย่างนั้นเสียด้วย ถามเราว่าพุดไทยได้หรือ? ก็ผมเป็นคนไทยนี่ ที่ท่านแสดง ฮิ นั่นนึกว่าเราไม่ใช่คนไทยมันเป็นเสียอย่างนั้น

พอบอกขอบคุณ ท่านเลยฉนว่าพุดไทยได้หรือ “อ้าวแล้วกัน ก็ผมทั้งสามเป็นคนไทยนี่หนา” ท่านเลยว่า “ฮิ ผมนึกว่าแขก เพราะหนดเครามันดกอยู่ไม่ได้ โทน” “เพราะเดินทางจึงรุ่มร่าม” “นึกว่าพระแขก” ว่าอย่างนั้น บอกว่าพระไทยนี่แหละท่านเลยถามว่านี่จะไปไหนต่อไป ไปนครสวรรค์จะเดินไป ท่านเลยว่า “ไม่ต้องผม จะไปเอาปูนซีเมนต์ล่องเรือไปเร็วกว่า” ก็เลยลงเรือขึ้นตลาด พักวัดตลิ่งชัน นครสวรรค์เจ้าคุณราชพรหมภรณ์เดี๋ยวนี้ น้ำใจประเสริฐจริง ให้พักเรียบร้อยวันนั้น ไปกราบท่านก็ไม่ถามอะไร ท่านลิมไป

พวกเราเดินออกจากวัด เดินเลียบแม่น้ำปิงฝั่งขวาเรื่อยมา มาถึงวัดอะไรตรงนั้น ท่านมาบวชขนาดยังไม่เข้าโบสถ์ เห็นพวกเราเดินไป ให้คนวิ่งมาตาม บอกว่าลิมตามไป เมื่อเข้านี้ว่าจะเดินไปหรือไปเรือ ถ้ารู้าเดิน ก็ไม่ต้องเดิน เลยชวนว่าให้บวชขนาดเสร็จแล้ว ไปเรือตอนเย็นดีกว่า เลยก็พักอยู่นั้น พอท่านบวชขนาดเสร็จ เรือเย็นล่อง ท่านให้คนไปตีต๋อถึงกรุงเทพฯ นั้น รายนี้พระใจดี แต่ไปถูกเข้าบางแห่ง แหมเหลือเงินเหมือนกัน ไม่ยอมรับอะไรทั้งนั้น เลยต้องลำบากเดือดร้อน นี่มันเป็นอย่างนี้

การเดินทางนี้ ได้พบแปลกๆ มีอะไรแปลกๆ ได้ฝึกใจเหมือนกัน ให้อดทนหนักแน่น ในเมืองพม่านั้น พุดภาษากันก็ไม่รู้เรื่อง ตอนขากลับนี้ ไปถึง

ก็จูงมือไปนอนตื่นเช้าก็มาจูงไปกินข้าว ใจดีถึงขนาดนั้น ขนาดจูงมือไป มาวัดหนึ่งเป็นวัดจีนมหายานให้พักสบาย วิเศษทุกอย่าง

เวลาชากลับมาตามเห็นว่าท่าน รับรองดี ก็เลยไหว้ท่านหน่อย เป็นพระจีนแก่แล้ว ยกมือไหว้ มหาเลิศที่ไปด้วยกันคราวนั้น ท่านอยู่วัดเทพศิรินทร์ ดึงแขนทันทักถามว่าไปไหว้พระจีนได้หรือ บอกว่าไม่ได้ไหว้พระจีน แต่ไหว้องค์พระ ไหว้แต่พระที่วัดจีน-ไทย-หรืออะไรนั้นไม่รู้ เราไหว้พระซึ่งท่านเลี้ยงเรามา ๓-๔ วันแล้ว ควรจะไหว้แก่ได้แล้ว แล้วไม่ใช่เพียงแก่เลี้ยงเท่านั้น ยังมาส่งถึงสถานีรถไฟ ตีตั๋วให้มาทะเลาะแหม่งตอนชากลับมาถึงทะเลาะแหม่งแล้ว ยังมีจดหมายนำมาให้บ้านจีนบ้านหนึ่ง ให้ตีตั๋วเรือส่งมาถึงหมู่บ้านเข้าเขตไทย ใกล้เมืองไทย

อย่างนั้นมันต้องไหว้แล้ว เพราะว่ามีใจสูง ไอ้กางเกงที่นุ่ง จีวรที่ห่มนั้นไม่ใช่เรื่องสำคัญ เราไม่ได้ไหว้ตัวคน ไม่ได้ไหว้เปลือกพระ เราไหว้เนื้อแท้ของพระ ที่มีอยู่ในน้ำใจ ท่านก็ใจดีอย่างนี้ เราก็ต้องยกย่องนับถือได้ อย่างนั้นมันไม่เสียหายอะไร นี่เป็นตัวอย่างในการผ่านที่อย่างนี้มา.

(แสดงเมื่อ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๔ ที่โรงเรียนพุทธธรรม วัดชลประทานรังสฤษฎ์)



พระธรรมเทศนาครั้งสำคัญ

พระธรรมเทศนาในพระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์รามาชิตอันมีศักดิ์

ขอถวายพระพรเจริญพลสวัสดิ์สวัสดิ์พัฒนามงคลชนมสุขทุกประการ จงมี
แด่สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภาร สมเด็จพระปรมินทรมหาวชิราลงกรณ
ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงพระธรรมเทศนาในเรื่อง จากกถา คือเรื่อง
ความเสียสละ เพื่อประดับพระปัญญาบารมี ถ้าหากว่าการวิสันนาของอาตมาไม่
ถูกต้องด้วยโวหารและอรรถาธิบายด้วยประการใด ในบทใดขอเดชะพระเมตตาคุณ
พระกรุณาคุณ และพระขันติคุณ จงพระราชทานอภัยแก่อาตมาผู้มีสติปัญญาน้อย
ขอถวายพระพร

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต	อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต	อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ
จะเช ณะนัง อังคะวะรัสสะ เหตุ	อังกัง จะเช ชีวติง รักขะมาโน
อังกัง ณะนัง ชีวติญจาปิ สัพพัง	จะเช นะโร ธัมมะมะนุสสะวันโต-ติฯ



พระพุทธภาษิต ที่ได้ยกขึ้นมาเพื่อเป็นนิกเขปบทนั้นมีความหมายในเรื่องของการเสียสละ ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพราะคำสอนในทางพระพุทธศาสนามุ่งหมายสำคัญในเรื่องของความเสียสละ

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เป็นบรมครูของชาวเราทั้งหลายนั้น เป็นผู้บำเพ็ญพระองค์เป็นตัวอย่างในเรื่องของความเสียสละ ตั้งแต่เบื้องต้นจนกระทั่งวาระสุดท้ายแห่งพระชนมชีพ การที่พระองค์ได้เสด็จออกบวชเพื่อแสวงหาธรรมนั้น การสละไม่ใช่เป็นเรื่องเล็กน้อย เพราะชีวิตของพระองค์อยู่ในฐานะเจ้าฟ้าชาย ฐานะเป็นมกุฎราชกุมาร แต่ไม่ทรงปรารถนาความสุขอันเกิดขึ้นในพระราชสำนัก เพราะทรงเห็นว่า การเป็นพระราชามหากษัตริย์ แม้จะได้ทรงกระทำประโยชน์แก่ประชาชน ก็อยู่ในวงจำกัด ถ้าออกไปเป็นบรมครูสั่งสอนโลก จะได้ให้สิ่งที่ประโยชน์แก่โลกมากขึ้น จึงตัดสินใจพระหทัยสละความสุขในวังหลวง เสด็จออกไปอยู่ในป่า เพื่อแสวงหาสัจธรรม

ขณะที่บำเพ็ญความเพียรเพื่อแสวงหาสัจธรรมนั้น ได้รับความลำบากมิใช่น้อย เป็นเวลานานถึง ๖ ปี ผลที่สุดก็ได้พบสัจธรรมเป็นพระพุทธเจ้า เมื่อได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ไม่ได้อยู่นิ่งเฉย ได้เสด็จจาริกเอาธรรมไปแจกแก่ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วๆ ไป ทรงเสด็จดำเนินไปด้วยพระบาท จะลำบากยากเข็ญอย่างไรไม่ทรงคำนึงถึง มุ่งแต่จะให้ธรรมเข้าถึงคน ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนทุกถ้วนหน้า

การกระทำของพระองค์ตั้งแต่เริ่มประกาศสัจธรรม จนกระทั่งวันสุดท้าย เสด็จปรินิพพานเป็นตัวอย่างแห่งความเสียสละอันยิ่งใหญ่ ที่พระองค์ได้ทรงแสดงไว้ให้ชาวโลกทั้งหลายได้เห็นในภายหลัง เราทั้งหลายที่เป็นพุทธบริษัทดำเนินชีวิตตามรอยพระบาทพระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ควรจะดำรงตนอยู่ในความเสียสละตาม

พระพุทธภาษิตที่ได้ยกขึ้นไว้ ณ เบื้องต้น ว่าให้เสียสละทรัพย์เพื่อรักษา

อวัยวะ แต่ถ้าต้องเสียอวัยวะเพื่อรักษาชีวิตก็ต้องยอม เมื่อนึกถึงกรรมอันเป็นสิ่ง
สูงสุดในชีวิตแล้ว เราต้องเสียสละทุกอย่างเพื่อรักษาธรรมนั้นไว้

การเสียสละทรัพย์ การเสียสละอวัยวะเป็นเรื่องธรรมดา ๆ ที่เห็นกันอยู่
 ทั่วไป เช่นเกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย เกิดความจำเป็นในชีวิต ก็ต้องเสียสละทรัพย์
 ทรัพย์ที่เราหาได้ด้วยความสามารถก็ใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตตามสมควร
 แก่ฐานะเป็นเรื่องธรรมดาที่คนทั่วไปกระทำอยู่

แต่ถ้าในบางครั้งบางครั้งก็ต้องเสียสละอวัยวะบางส่วน เพื่อรักษาชีวิตไว้
 สมมติว่าร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นโรคร้ายแรง ซึ่งการแพทย์ในสมัยปัจจุบัน
 เรียกกันว่า “โรคแกนกรีน” ถ้าชิ้นเอาไว้ร่างกายก็จะเสียหายมากขึ้นไป ก็ต้องจำใจ
 เสียสละอวัยวะส่วนนั้นเพื่อรักษาชีวิตไว้

แต่ถ้าหากว่า *คิดถึงกรรม* ต้องเสียสละหมดทุกประการ ปัญหาก็เกิดขึ้น
 ว่า **ธรรมที่เราจะต้องเสียสละให้ นั่นคืออะไร** เป็นเรื่องสำคัญที่จะได้นำมากล่าว ณ
 ที่ประชุมนี้

คำว่า “ธรรม” นั้น กินความได้หลายอย่างในทางพระพุทธศาสนา เราใช้
 คำศัพท์ว่า ธรรม ทั่วไป คำศัพท์นี้เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางลึกซึ้ง ใช้ในเรื่อง
 อะไร ๆ ได้ทุกสิ่งทุกประการ แต่ถ้าจะจำกัดความลงไปแล้ว คำว่า “ธรรม” หมายถึง
 สิ่งที่เราเรียกว่าธรรมชาติ ซึ่งในภาษาบาลีเรียกว่า “สภาวธัมม” หมายถึงกฎเกณฑ์
 ระเบียบของธรรมชาติ ซึ่งในภาษาบาลีเรียกว่า “ธัมมตา” ซึ่งเราพูดในภาษาไทยว่า
 “ธรรมตา”

อีกอันหนึ่ง “ธรรม” หมายถึง *หน้าที่อันทุกคนจะต้องปฏิบัติ* พูดในภาษา
 วัตรว่า “กธณีย” แปลว่า *กิจอันบุคคลพึงกระทำ* คือหน้าที่นั่นเอง

อีกอันหนึ่ง “ธรรม” หมายถึง *ผลอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่* ซึ่งเรียก
 เป็นภาษาบาลีว่า “วิปากะ” หมายถึง *ผลอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานนั้น ๆ*



ชีวิตของคนเราทั่วไปย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เกี่ยวข้องกับระเบียบของธรรมชาติ เกี่ยวข้องกับหน้าที่ เกี่ยวข้องกับผลอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่

ที่ว่าให้เสียสละเมื่อคิดถึงธรรมนั้น ก็ได้หมายถึงธรรมส่วนอื่น แต่หมายถึงธรรมคือหน้าที่อันทุกคนจะต้องปฏิบัตินั่นเอง เพราะคนเราเกิดมามีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ย่อมมีหน้าที่อันจะต้องกระทำ ด้วยกันทั้งนั้น หน้าที่สำหรับตน หน้าที่สำหรับครอบครัว หน้าที่เพื่อประเทศชาติอันเป็นที่รักของเรา หน้าที่ต่อพระศาสนาอันเราทุกคนจะต้องปฏิบัติ เพื่อช่วยกันรักษาสง่ดีสิ่งงามให้ปรากฏอยู่ในโลกต่อไป สิ่งเหล่านี้เรียกว่า “หน้าที่”

เมื่อเรานึกถึงหน้าที่ ก็ต้องเสียสละทุกอย่างเพื่อหน้าที่ ยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ สมมติว่าเราเป็นข้าราชการ ทำงานอยู่ในหน้าที่ในฐานะเป็นข้าราชการ ข้าราชการนั้นก็คือบุคคลที่ยอมเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อสร้างสิ่งทั้งหลายอันเป็นประโยชน์เป็นความสุขส่วนรวม ต้องเป็นผู้เห็นแก่ชาติเป็นส่วนใหญ่ เห็นแก่ความสุขส่วนรวมเป็นส่วนใหญ่

ผู้ใดมาสมัครเป็นข้าราชการ ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งน้อย ตำแหน่งกลาง หรือตำแหน่งใหญ่ อย่างไรก็ตาม ต้องมีอุดมการณ์ประจำใจอยู่ตลอดเวลาว่าเราเข้ามาทำงานเพื่อความสุขสละ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งอันเป็นประโยชน์เป็นความสุขแก่ส่วนรวม คือประเทศชาติ

ข้าราชการผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่นั้น ย่อมไม่นึกถึงตัว แต่นึกถึงหน้าที่ นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเพียงประการเดียว ไม่เอาสิทธิหรือหน้าที่ของตนได้รับมอบหมายนั้น ไปใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นอันขาด

ถ้าได้เอาสิทธิหน้าที่ของตนได้รับมอบหมายแล้วไปใช้ในรูปแบบใด ๆ ก็ตาม เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขส่วนตัว ผู้นั้นชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีความเสียสละ ไม่เห็นประโยชน์ ไม่เห็นแก่ความสุขส่วนรวม ยังมีความเห็นที่เสียหายอยู่ในจิตใจ ความเห็นที่เสียหาย

อยู่ในใจนั้นก็คือ ความเห็นแก่ตัวนั่นเอง ความเห็นแก่ตัวนี้เป็นสิ่งร้ายกาจ พระพุทธศาสนาติเตียนการเห็นแก่ตัวไว้อย่างมากมาย

เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคจึงสอนให้พุทธบริษัทเป็นผู้พิจารณาอยู่ในหลักอันหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักสำคัญ หลักอันนั้นคือหลัก “อนัตตา” หมายความว่า ไม่ให้เห็นแก่ตัว ไม่ให้มีตัวสำหรับให้เห็นอยู่ แต่ให้พิจารณาแต่เพียงว่า เราเกิดมาเพื่ออะไร เราอยู่ในโลกเพื่ออะไร สิ่งที่ดีที่สุดอันเป็นประโยชน์ที่สุด ที่เราควรจะทำแก่ชาติแก่บ้านเมืองของเราอันคืออะไร และเราได้กระทำสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือ เปล่า มีความคิดอยู่ในเรื่องนี้ หายใจเข้าหายใจออก ยืนเดิน นั่งนอนคิดอยู่แต่เรื่องว่า เรามีหน้าที่อะไร เราควรจะทำตนอย่างไร เพื่อให้หน้าที่อันเราได้รับมอบหมายได้มีความเจริญความก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้นไป

บุคคลที่มีความเสียสละเพื่อหน้าที่นั้น ย่อมคำนึงถึงหน้าที่ มีใจรักในหน้าที่ ทำหน้าที่ด้วยความขยันขันแข็ง ทำหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ ทำหน้าที่ด้วยการพิจารณาไตร่ตรองค้นคว้าให้รอบคอบ เพื่อ ทำงานให้เจริญให้ก้าวหน้า ไม่ใช่ทำงานแบบที่คนไทยเราพูดกันว่า “เข้าขามเย็นขาม” ทำกันไปเรื่อย ๆ จะเกิดอะไรขึ้นก็ไม่คำนึงถึง อย่างนั้นเรียกว่า เป็นผู้ไม่เสียสละ แต่เป็นผู้เข้าไปป้องกันเพื่อประโยชน์เพื่อความสุส่วนตัว ผู้ใดเข้าไปป้องกันเพื่อประโยชน์เพื่อความสุส่วนตัว ผู้นั้นชื่อว่า เป็นผู้ไม่ประพฤติธรรม เมื่อเป็นผู้ไม่ประพฤติธรรม ธรรมย่อมไม่รักษาผู้นั้น ผู้นั้นย่อมตกต่ำในชีวิตในการงาน เป็นผู้ไม่มีเกียรติในชุมชน ทเวดาทั้งหลายก็ติเตียนพรหมทั้งหลายก็ติเตียน ว่า เป็นผู้เอารัดเอาเปรียบ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ คือส่วนรวมของประเทศชาติ

ถ้าเช่นนั้นผู้ที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ เป็นผู้มีน้ำใจเสียสละแล้ว ก็ต้องตั้งใจทำงานด้วยดี อาจพิจารณาอย่างรอบคอบในงานที่ตนกระทำอยู่ตลอดเวลา ว่า เราจะทำอย่างไรให้งานก้าวหน้ากว่านี้ดีกว่านี้ เจริญขึ้นไปกว่านี้ และได้ประโยชน์มาก



ขึ้นไปกว่านี้ เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม

เมื่อพูดถึงประโยชน์ส่วนรวม คือประเทศชาติแล้ว ผู้ที่มีน้ำใจมีความเสียสละเป็นมูลฐาน จะต้องคิดอยู่ในใจเสมอว่า ตัวเรานั้นเล็กเหลือเกิน แต่ว่าชาติประเทศเรานั้นยิ่งใหญ่ ตัวเราเกิดมาอยู่ในโลก นี้ไม่เกิน ๑๐๐ ปี มีอนามัยติๆ ก็ไม่เกิน ๑๐๐ ปี แล้วเราก็จะจากโลกนี้ไป แต่ว่าประเทศหรือชาตินั้นจะไม่จากไปไหน ยังคงปรากฏอยู่ในโลกตลอดไป จึง ต้องคิดอยู่เสมอว่าชาติเป็นใหญ่ ประเทศของเราเป็นเรื่องใหญ่ ศาสนาเป็นหลักใหญ่ที่เราจะต้องอุทิศชีวิตให้อยู่ตลอดเวลา ต้องมีอุดมการณ์ประจำใจอยู่ตลอดเวลา ว่า เราอยู่ เพื่อให้ ไม่ใช่อยู่เพื่อจะเอา

พระพุทธศาสนาสอนให้คนทุกคนอยู่เพื่อให้ ไม่ใช่อยู่เพื่อจะเอา การอยู่เพื่อให้มันทำให้สบายใจ แต่ถ้าอยู่เพื่อจะเอาแล้วมีความสุขมีความสุขเดือดร้อนใจ ขอให้คิดดูให้ดี ที่ว่าเมื่อจะเอาแล้วไม่สบายใจ เมื่อใดคิดจะให้แล้วก็สบายใจ คำนี้ลองไปพิจารณาในตัวเราแต่ละคนดูแล้ว ก็จะเป็นความจริงว่า เวลาใดพอคิดว่าจะให้ก็สบายใจ เวลาใดคิดว่าจะเอาก็เกิดความทุกข์ เกิดความเดือดร้อนใจขึ้นมาทันที เช่นจะเอา อะไรก็เกิดความเดือดร้อนใจว่าจะเอาอย่างไร จะเอาสักเท่าใด จะเอาโดยวิธีใด ทำอย่างไรจึงจะเอาให้มากกว่านั้น เรื่องมันมากยืดยาวออกไปตลอดเวลา ความทุกข์ความเดือดร้อนก็เกิดมากขึ้น จิตใจก็เศร้าหมองมากขึ้น

แต่พอคิดขึ้นในใจว่า เราเกิดมาเพื่อให้ ไม่ใช่เกิดมาเพื่อจะเอา ใจสบายเบาใจโปร่งโลสบาย เราคิดว่าจะให้ จิตใจก็มีความสุขมีความสุขสบายขึ้นทันที

เพราะฉะนั้นในชีวิตประจำวัน ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานเพื่อประเทศชาติบ้านเมืองของเรานั้น เราก็ต้องคิดทุกวันๆ พอตื่นเช้าขึ้นก็ต้องคิดว่า วันนี้เราจะมีอะไรให้แก่ชาติบ้านเมืองของเราบ้าง เรามีอะไรที่จะให้เป็นประโยชน์เป็นความสุขแก่ส่วนรวมบ้าง ต้องคิดหาวิธีการที่จะกระทำ เมื่อเห็นว่าวิธีการอันใดทำแล้ว จะเกิดประโยชน์ เกิดความสุขแก่ส่วนรวม ต้องทำสิ่งนั้นทันทีอย่าช้าเป็นอันขาด เพราะ

ซื่ออยู่เพียงวันอาทิตย์เดียว ประโยชน์ก็จะล่องเลยไปเสีย

ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ต้องเป็นคนว่องไว ตื่นตัว ก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน อันจะเป็นประโยชน์ เป็นความสุขแก่ส่วนรวมอยู่ตลอดเวลา และในการ ปฏิบัติงานนั้น ถ้ามีอุดมการณ์ประจำใจอยู่ว่า ทำงานเพื่อให้ ไม่ได้ทำงานเพื่อจะเอา แต่ก็ เป็นธรรมตามมนุษย์เรา ก็ต้องมีเอบบ้าง การเอานั้นถือว่าเป็นประโยชน์พลอยอยู่ พลอยได้จากการให้เท่านั้นเอง ไม่ใช่ถือเอาการเอาเป็นเรื่องสำคัญ

คนใดเกิดมาทำงานแล้วถือเอาเรื่องเอาเป็นเรื่องใหญ่ คนนั้นจะจมลงไปใน แผ่นดิน ที่คนโบราณเรียกว่า "ธรณีสู่" นั่นเอง ธรณีสู่ไม่ได้หมายความว่า แผ่นดิน แยกลงไป แล้วคนนั้นตกลงไปในแผ่นดิน ไม่ใช่อย่างนั้น แต่ว่าเป็นคนประเภทที่มีชีวิตอยู่ในโลกโดยไม่มีใครเหลียวแลต่อไป ไม่มีใครให้เกียรติ ไม่มีใครเคารพนับถือ บูชา อย่างนั้นเรียกว่า ธรณีสู่ไปเสียแล้ว

ที่ได้ถูกธรณีสู่ไปเพราะอะไร เพราะเป็นคนมีอุดมการณ์ในทางจะเอา ไม่รู้จักถ่อมไม่รู้จักพอ ในเรื่องที่จะเอาเข้ามา ถ้าพูดเป็นภาษาคำนวนก็เรียกว่า เป็นพวกฝ่ายบวกตลอดเวลา ไม่มีการลบออก บวกไม่รู้จักจบจักสิ้น อย่างนี้เป็น ความเสื่อมเป็นความเสียหาย เป็นการทำลายประโยชน์ตนด้วย เป็นการทำลาย ประโยชน์ของผู้อื่นด้วย โลกวุ่นวาย ประเทศชาติวุ่นวาย ก็เพราะบุคคลที่มีความคิด ฝ่ายบวกนี่เอง

แต่ถ้าเรามาคิดลบออกเสียบ้าง ปลดปล่อยตัวเองให้พ้นจากความยึดมั่นถือมั่น ให้จิตใจมีอุดมการณ์ในทางที่จะให้แล้ว ก็นับว่าเป็นผู้มีอุดมการณ์ที่ถูกต้อง เป็นผู้ดีในเรื่องที่จะทำอะไรๆ เป็นประโยชน์แก่โลกต่อไป

คนเราเกิดมามีชีวิตอยู่ในโลก ถ้าคิดดูให้ดีแล้วก็ไม่ใช่อยู่นานค้ำฟ้า อย่างดี ก็ ๕๐-๖๐ ปี ๗๐ ปี พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าไม่เกิน ๑๐๐ ปี เราก็จะต้องถึงแก่การ แดกดับไป ไหนๆ ก็เกิดมาในโลกนี้แล้ว ก่อนจะตาย จากโลกนี้ไป ขอให้ประวัติ-



ศาสตร์ของโลกได้จารึกไว้ว่า เราคนหนึ่งเป็นผู้เกิดมาในโลก แล้วทำให้โลกนี้งดงาม ทำให้โลกนี้ให้เจริญก้าวหน้า อยู่ในที่ใดก็ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นความสุข แก่สถานที่นั้น อันนั้นชื่อว่าผากเกียรติผากชื่อเสียงไว้ในสกุล เวลาตัวตายไปแล้ว คนอยู่ข้างหลังเขาจะได้สร้างอนุสาวรีย์ไว้ให้เด็ก ๆ ได้กราบไหว้บูชาต่อไป เพราะระลึกถึงคุณงามความดีของคนเหล่านั้น

แต่ถ้าเกิดมาแล้วไม่ได้ทำอะไรที่เป็นคุณงามความดี มีรากฐานทางจิตใจ เกี่ยวข้องกับการเห็นแก่ตัว ไม่มีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ประโยชน์และความสุข ส่วนรวมแล้ว ก็นับว่าเป็นเรื่องเสียหาย เหมือนกับว่าเกิดมาเพื่อทำลาย ไม่เฉพาะ แต่ตัวเองเท่านั้น แต่ว่าเป็นการทำลายวงศ์สกุล เป็นการทำลายชาติ บ้านเมืองให้เสื่อมโทรมเสียหายลงไป

เราทุกคนในโลกนี้ มักจะพูดกันว่า ข้าพเจ้ารักชาติ ข้าพเจ้ารักประเทศ ข้าพเจ้ารักพระศาสนา ข้าพเจ้ารักองค์พระราชามหากษัตริย์ ความรักนั้นคืออะไร ความรักก็คือความเสียสละเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขของสิ่งเหล่านั้น ถ้าเรารักชาติ เราก็ต้องทำทุกอย่างเพื่อชาติบ้านเมือง แม้ถึงคราวที่จะต้องเสียสละชีวิต เพื่อชาติ พลิกก็ต้องยอม เหมือนกับทหาร ๓ คนที่นำมาเชิดชูเหมือนกันนับว่าเป็นผู้มีน้ำใจสูงส่ง มีความเสียสละ เป็นผู้รักหน้าที่เสมอด้วยชีวิตจิตใจ กระทำทุกอย่างเพื่อหน้าที่ แม้ตัวจะตายในสนามรบก็ยอมตาย ตายอย่างลูกผู้ชาย ตายอย่างคนเสียสละ ตายอย่างลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าที่ไม่มีความเห็นแก่ตัวแล้ว ก็ได้รับความเชิดชูเกียรติ ลูกหลานก็ได้รับเกียรติไว้เป็นตระกูล เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจว่าคุณพ่อของเราเกิดมาเพื่อให้ ไม่ได้เกิดมาเพื่อจะเอา จะได้ดำเนินชีวิตตามแบบนั้นต่อไป

คำสอนในทางพระพุทธศาสนาสอนไว้ว่า “จงเดินตามทางที่ผู้ใหญ่อเดินแล้ว” ผู้ใหญ่ก็คือคนดีคนงามทั้งหลาย ท่านเดินในทางที่ดีที่ถูกมาอย่างไร เราก็ควรจะเดินตามทางนั้นต่อไป วงศ์สกุลประเทศชาติ บ้านเมืองจะมีความเจริญก้าวหน้าได้

ก็โดยอาศัยคนที่เกิดมาในชั้นหลัง ศึกษาเรื่องราวของบรรพบุรุษแล้วก็พยายามเดินตามแนวทางของบรรพบุรุษต่อไป ถ้าเราไม่ศึกษาเรื่องอดีตของบรรพบุรุษของเรา กลับดูหมิ่นถิ่นแคว้นบรรพบุรุษ แล้วหาทางใหม่ๆ มาเดินต่อไป ก็เหมือนกับตั้งต้นไปสู่ทางรก แล้วผลที่สุดก็จะตกอยู่ในความลำบากเดือดร้อน

ในทางพระพุทธศาสนาจึงสอนให้เดินตามทางที่ผู้ใหญ่ได้เดินมาแล้ว เพราะท่านผู้หลักผู้ใหญ่เขาได้บุกเบิกวิถีทางนั้นไว้อย่างเรียบร้อยแล้ว เราเพียงแต่เดินตาม ถ้าจะปรับปรุงก็เพียงนิดๆ หน่อยๆ เพื่อให้เหมาะแก่กาลแก่สมัย แต่ไม่ใช่รื้อทิ้งไปหมดเสียเลยทีเดียว อย่างนั้นจะเป็นการชอบการควร เป็นการช่วยกันสร้างสรรค์ประเทศชาติบ้านเมืองของเราให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป นี่ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง บุคคลที่มีความเสียสละเพื่อธรรมนั้นก็ต้องเข้าใจอีกอันหนึ่งว่า ธรรมที่เราควรจะเชิดชูบูชานั้นได้แก่อะไร ถ้าพูดตามหลักในทางพระพุทธศาสนา ก็หมายถึงความบริสุทธิ์นั่นเอง พระพุทธเจ้าของเรานั้น คือองค์แห่งความบริสุทธิ์ ถ้าเราบูชาพระพุทธเจ้า เราก็บูชาความบริสุทธิ์ ถ้าเราจะทำใจของเราให้ถึงองค์พระพุทธเจ้า ก็ต้องทำใจของเราให้ถึงความบริสุทธิ์

การที่จะถึงความบริสุทธิ์นั้น จะถึงได้โดยวิธีใดก็พยายามเดินตามวิถีทางนั้น เพื่อให้ใจของเราก้าวไปถึงความบริสุทธิ์ เพราะฉะนั้น ผู้ที่มีความเสียสละ เป็นพื้นฐาน ก็ต้องคิดถึงความบริสุทธิ์แห่งจิตใจอยู่ตลอดเวลา มีความคิดอันใดที่ทำให้ใจไม่บริสุทธิ์แล้ว ก็ถือว่าเป็นความคิดชั่ว เป็นความคิดเสียหายไม่ควรจะให้เกิดขึ้นในใจของตนเป็นอันขาด

ในการปฏิบัติกิจในชีวิตประจำวัน ต้องทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ การทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจนั้น ก็คือการทำงานเพื่องานนั่นเอง ทำงานเพื่อธรรม ทำงานเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ส่วนรวม เอาตัวเราทิ้งไปให้หมดเลย ไม่มีเยื่อใยเกี่ยวกับ



ตัวตนเหลืออยู่แม้แต่น้อย ไม่เอาตัวเข้าไปเกี่ยวข้องกับเอาแต่สติปัญญา เอาแต่ความสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับภาระงาน อันเราจะพึงกระทำ แล้วทำงานนั้นด้วยสติ ด้วยปัญญา ไม่มีความคิดเห็นเข้าข้างตัว เพราะการปฏิบัติงานอันใดก็ตาม ถ้ามีตัวเข้าไปเกี่ยวข้องกับแล้ว ก็ต้องมีพวกของตัวเข้าไปเกี่ยวข้อง เมื่อมีตัวมีพวกของตัว ก็เกิดการเล่นพรรคเล่นพวก แบ่งเขาแบ่งเรา ทำให้เกิดการแตกแยกขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความยุ่งยากต่อไป

แต่ถ้าเราไม่เอาตัวเข้าไปเกี่ยวข้อง เอาแต่สติปัญญาความสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับหน้าที่อันเราจะต้องปฏิบัติ แล้วก็ปฏิบัติงานนั้นไปด้วยสติด้วยปัญญาเต็มความสามารถเท่าที่เราจะกระทำได้

เราเป็นผู้เคารพพระเบียบแบบแผน เคารพด้วยบทกฎหมาย เคารพธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิบัติงานโดยความเป็นธรรม ไม่มีความลำเอียงด้วย ความรัก ไม่มีความลำเอียงด้วยความชัง ไม่มีความลำเอียงด้วยความหลง ไม่มีความลำเอียงด้วยความกลัว เพราะไม่มีตัวเราเข้าไปเกี่ยวข้อง ความลำเอียง อันใดก็จะไม่เกิดขึ้น การปฏิบัติงานก็จะเป็นธรรม

ในสถานที่ใด ก่อังใด กรมใด กระทรวงใดก็ตามถ้าปฏิบัติงานเป็นธรรมแล้ว เรื่องยุ่งไม่มี ความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าปฏิบัติงานไม่เป็นธรรมก็เกิดความเสียหาย เป็นที่ติฉินนินทา คนทั้งหลายเขา ก็จะติได้ว่าได้ เพราะความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น แต่ถ้ามีความเป็นธรรมแล้ว ไม่มีช่องลักน้อยหน่าหนึ่งที่ใคร ๆ จะเข้าไปตีไปว่า เพราะสิ่งทั้งหลายเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

เพราะฉะนั้น ผู้ที่มีความเสียสละเป็นพื้นฐานทางจิตใจ ต้องไม่มีอะไรเกี่ยวกับตัว ไม่เอาตัวเข้าไปเกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติหน้าที่การงานอะไรทั้งนั้นมีความคิดอยู่ในใจตลอดเวลาว่า ฉันมีความรู้เท่าใดมีความสามารถเท่าใด มีสติปัญญาในเรื่องอะไร ก็จะทุ่มเทลงไปในการทำงาน อันเป็นหน้าที่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ยังเป็นนักการเมืองด้วยแล้ว ต้องคิดในเรื่องนี้ให้มาก เพราะว่าการเข้ามาปฏิบัติงานในฐานะนักการเมืองนั้นชั่วระยะสั้น เพียงเวลา ๔ ปีเท่านั้น ในระยะ ๔ ปีที่เข้ามาทำงานนั้น ต้องปฏิบัติตนอย่างคนโบราณพูดว่า “ชาติเสือต้องไวลาย ชาติชายต้องไวชื่อ” แต่ว่าลายนั้นต้องเป็นลายดีไม่ใช่ลายร้ายๆ ชื่อก็เหมือนกัน ต้องเป็นชื่อที่ดีไม่ใช่ชื่อร้าย แม้ออกไปแล้วก็ให้ใครเขาเอามาพูดกันว่า ท่านผู้นั้นทำงานในสมัยนั้นทำงานด้วยความเสียสละ ทำงานเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ส่วนรวม ควรจะเป็นนิติแบบแผนแก่คนทั้งหลายต่อไป เกียรติคุณชื่อเสียงก็จะปรากฏอยู่ชั่วตถุเงินทองไม่ใช่ของมีค่าอะไร แต่เกียรติคุณความดีเป็นสิ่งที่มีความราคา

คนเราถ้าเห็นแก่วัตถุก็เป็นคนหมดค่า แต่ถ้าไม่เห็นแก่ค่าแก่วัตถุก็เป็นคนมีค่ามีราคา เพราะฉะนั้นคนดีทั้งหลายในสมัยโบราณ ถ้าเราศึกษาประวัติศาสตร์ดูแล้ว ที่เป็นคนดีจริง ๆ คนยกย่องเชิดชูบูชาจริง ๆ แม้ว่าจะสิ้นอายุไปเป็นเวลาตั้ง ๑๐๐ กว่าปี คนก็ยังสร้างอนุสาวรีย์ไว้เป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจ

นั่นเพราะอะไร ความดีเรียกร่อง เกียรติคุณชื่อเสียงเรียกร่อง ให้คนทั้งหลายเข้าไปเคารพบูชาต่อบุคคลเหล่านั้น เพราะฉะนั้น จึงควรฝากแต่คุณงามความดีไว้ในสถานที่นั้น ๆ ทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ อย่าเอาความโลภเข้าไปเกี่ยวข้อง อย่าเอาความโกรธความหลง ความริษยาพยาบาท หรือความเห็นแก่ตัวเข้าไปเกี่ยวข้อง ในหน้าที่ในการงานนั้น ผู้นั้นชื่อว่าเห็นแก่ธรรม บูชาธรรม

ตามปกติในสถานที่ต่าง ๆ อันเป็นสถานที่ราชการนั้น เห็นรูปภาพที่เขาเอาไปลงหนังสือพิมพ์บ้าง ในโทรทัศน์บ้าง มีโต๊ะบูชาประจำห้องด้วยกันทั้งนั้น แต่ว่าพระพุทธรูปที่เอาไปไว้ภูษานั้น จะเกิดประโยชน์เป็นเครื่องเตือนใจเพียงใดนั้น ก็อยู่ที่บุคคลที่นั้นอยู่ในห้องนั้น จะคิดถึงพระพุทธรูปในแง่ใด ถ้าไปคิดแต่เพียงว่าพระพุทธรูปนี้เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์จะช่วยเราให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ก็ไม่มีค่าเท่าใด



แต่ถ้าเรามองดูพระพุทธรูปแล้ว นึกถึงคุณธรรมของพระพุทธเจ้า นึกถึงความกรุณาของพระพุทธเจ้า นึกถึงพระปัญญาของพระพุทธเจ้า นึกถึงความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า แล้วก็เอาสิ่ง ๓ ประการนั้น มาสร้างไว้ในใจของเรา ให้ทำงานด้วยความกรุณา คือให้ส่งสารประเทศชาติบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยปัจจุบันนี้ ชาติไทย เมืองไทย เป็นสิ่งที่น่าสงสาร น่าเอ็นดู เราทั้งหลายจะต้องเอากรุณาคุณของพระพุทธเจ้ามาใส่ไว้ในใจ แล้วส่งสารชาติสงสารบ้านเมืองให้มากเป็นพิเศษ แล้วก็ต้องเอาปัญญาของพระพุทธเจ้ามาใส่ไว้ในใจ

ปัญญาที่ควรจะต้องประดิษฐานไว้ในใจนั้น ก็คือปัญญาที่เป็นเครื่องตัดความเห็นแก่ตัวให้หมดไปให้เป็นผู้เห็นแก่ประโยชน์และความสุขส่วนรวมนั้นแหละเป็นเรื่องสำคัญ แล้วเอาความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้ามาใส่ไว้ในใจ ต้องนึกทุกลมหายใจเข้าออกว่าเราจะอยู่อย่างผู้บริสุทธิ์ มีอาชีพสะอาด มีความคิดสะอาด มีการกระทำที่สะอาด ชีวิตจะได้เรียบร้อยก้าวหน้า จะได้เป็นประโยชน์เป็นความสุขแก่ส่วนรวมตลอดไป

อย่างนี้เรียกว่าเป็นผู้เสียสละความสุขประโยชน์ส่วนตัวทั้งหมดแต่เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นธรรมให้อยู่ในโลกนี้ต่อไป โลกนี้จะอยู่ได้ก็โดยอาศัยธรรมชาตธรรมเมื่อใดโลกมืดโลกบอดเมื่อนั้น

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตักเตือนไว้อย่างน่าฟังว่า “นำหัวเราะอะไร นำร่ำเรงอะไรกัน เมื่อโลกนี้ถูกความมืดหม่นทออยู่ ทำไมสุญ่ทั้งหลายจึงไม่แสวงหาดวงประทีปส่องใจ”

ถ้าเรารู้สึกตัวว่า โลกนี้กำลังมืดกำลังบอด ต้องรีบเข้าหาดวงประทีป คือธรรมมาส่องใจของเราไว้เราต้องทำทุกอย่างเพื่อให้ธรรมอยู่ในชีวิตจิตใจของเราอยู่ในสังคมของเรา เพื่อช่วยกันสร้างสิ่งอันประเสริฐที่จะเกิดขึ้นในสังคมของเราต่อไป อย่างนี้ถือว่าเป็นผู้เสียสละทุกอย่าง เพื่อประโยชน์แก่ธรรม เพื่อประโยชน์ เพื่อ

ความสุขแก่ส่วนรวม คือประเทศชาติบ้านเมือง

ดังได้วิสันนา มา ก็พอสมควรแก่เวลา ขอยุติพระธรรมเทศนาไว้แต่เพียงนี้

ขอถวายพระพร



พระธรรมเทศนาหน้าพระที่นั่ง

พระธรรมเทศนาเนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระเทพฯ

เจริญพรสิริสวัสดิ์พัฒนามงคลชนมสุขทุกประการ จงบังเกิดมีแด่สมเด็จพระ
บพิตร เจ้าฟ้าหญิง ผู้ทรงสนพระทัยในการศึกษาธรรม ณ กาลบัดนี้ ขอถวายพระพร
ครั้งพุทธกาล เมื่อพระพุทธองค์เสด็จไปเสวยพระกระยาหาร ณ บ้านใด
ก็ตาม ภายหลังทรงเสวยและชาวบ้านรับประทานอาหารเสร็จแล้ว พระองค์ทรง
อนุโมทนาแก่เขาเหล่านั้น ด้วยการกล่าวธรรมมีกถา พอสมควรแก่เวลาเสมอ การที่
ทรงกระทำเช่นนี้ นับว่าเป็นการประกาศธรรมแก่ประชาชนทำให้คนได้รับความ
สว่าง ได้รู้ว่าจะไร้อะไรผิดแล้วจึงได้ปรับปรุงตนให้เป็นคนถูกต้องไป

สมัยนี้ เมื่อพระฉันอาหารแล้วก็ให้พร หรือพูดว่าอนุโมทนาก็ได้ แต่กล่าว
เป็นภาษาบาลี คนฟังไม่รู้ภาษาก็ฟังไปอย่างนั้น ทราู้ความหมายของเรื่องที่กล่าวไม่
ในกรณีเช่นนี้ จึงควรจัดให้มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง แบบปฏิรูปให้เหมาะแก่กาลสมัย
กล่าวคือพูดภาษาไทยให้คนฟังได้เกิดความเข้าใจ ก็จักเป็นการปฏิบัติชอบโดยแท้



วันนี้ ในโอกาสที่องค์หญิงได้เสด็จมาทรงบำเพ็ญกุศลในวันคล้ายวันประสูติ ก็ควรที่อาตมาภาพผู้แทนของพระสงฆ์ในอาวาสนี้ จักได้ถือเอาโอกาสอันประเสริฐ กระทำการตอบแทนอุปการะคุณขององค์หญิงโดยการกล่าวธรรมกถา พอสมควรแก่เวลา เพื่อเพิ่มพูนกำลังศรัทธา กำลังศีล กำลังปัญญาบารมีต่อไป

อันบุคคลที่นับถือพุทธธรรม หรือที่ปฎิญาณตน ว่าเป็นชาวพุทธ เพราะ ยอมรับปฏิบัติตามคำสอนของพระผู้มีพระภาค มีอยู่ ๔ บุคคลด้วยกันคือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นบริวารของพระพุทธองค์ผู้หนึ่งแวดล้อมพระองค์อยู่ ในสมัยก่อนมี ๔ แต่สมัยนี้มีเพียง ๓ เท่านั้น คือ ภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา

ทั้ง ๓ นี้ ภิกษุถือว่าเป็นผู้นำของบริษัททั้งสองเป็นผู้รับผิดชอบอย่างสำคัญ ในความเสื่อมความเจริญของพุทธศาสนา ที่กล่าวเช่นนั้น มิได้หมายความว่าอุบาสก อุบาสิกาจักไม่สำคัญ หามิได้ ก็มีความสำคัญเหมือนกัน คล้ายๆ กับทหารออกรบ แนวหน้า ประชาชนเป็นแนวหนุนอยู่ข้างหลัง

แนวหน้าที่ปราศจากแนวหนุน จักอยู่ได้อย่างไรต่างต้องอาศัยกันและกัน เป็นไป จักแยกกันอยู่ก็ลำบาก ภิกษุสงฆ์ต้องอาศัยชาวบ้านในเรื่องปัจจัยสี่ชาวบ้าน ก็จำต้องอาศัยพระเกี่ยวกับอาหารทางจิตทางวิญญาณ ขึ้นหันหลังให้กันเมื่อใดต่างก็เสื่อมโทรมเมื่อนั้น

เมื่อเป็นเช่นนั้น อุบาสกอุบาสิกาหรือฆราวาสควรจักต้องทำหน้าที่บำรุงพระศาสนา ตามวิธีดังต่อไปนี้ คือ

ประการต้น ต้องศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจนถูกต้อง ในหลักคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า

ประการที่ ๒ ต้องปฏิบัติตามสิ่งที่ได้รู้ได้เข้าใจแล้วนั้น

ประการที่ ๓ ส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจ แก่ผู้ที่ได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ตามหลักพระศาสนา

ประการที่ ๔ ส่งเสริมกิจกรรมบางประเภท ซึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดความก้าวหน้าแห่งพระสังฆธรรมคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า

หลักทั้ง ๔ ประการนี้ เป็นกิจที่อุบาสกอุบาสิกาผู้ตั้งอยู่ในฐานะฆราวาสจะพึงปฏิบัติ

ในเรื่องการศึกษา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะในสมัยนี้ พระพุทธศาสนาล่วงเลยมาเป็นเวลานาน ถึง ๒๕๑๗ ปี คำสอนที่ได้ประพจน์ปฏิบัติกันอยู่ในหมู่พุทธบริษัททั่วๆ ไปนั้น อาจจะมีบางอย่างผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากหลักเดิมของพระพุทธศาสนา แต่อาศัยการประพจน์ปฏิบัติตามๆ กันมา ก็ทำกันเรื่อย ๆ ไป ถ้าไม่ได้ศึกษาให้เกิดความเข้าใจถ่องแท้ในหลักคำสอน อันเป็นส่วนที่เป็นเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนาแล้ว ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดและเป็นเหตุให้เกิดการปฏิบัติผิด เมื่อมีการปฏิบัติผิด ผลอันจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ก็ย่อมจะไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย จึงเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เข้าใจหลักอันแท้จริงของคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

การศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ ก็ต้องอาศัยพระสูตรบางพระสูตร ซึ่งเป็นสูตรต้นๆ ของคัมภีร์ทางพุทธศาสนา เช่นว่า ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร อันเป็นพระสูตรแรกที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงแก่ปัญจวัคคีย์ทั้งห้า เป็นการประกาศสิ่งซึ่งพระองค์ได้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ประกาศหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง ตามสภาพที่พระองค์ได้ค้นพบ ใจความในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร หรือปฐมเทศนานั้น ก็อยู่ที่ใจความสำคัญว่า ความทุกข์และการดับทุกข์ได้ ซึ่งเรื่องนี้พระองค์ได้ทรงกล่าวย้ำกล่าวเตือนพุทธบริษัทบ่อย ๆ

พระองค์ตรัสว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ในกาลก่อนก็ดี ในกาลบัดนี้ก็ดี ในกาลต่อไปข้างหน้าก็ดีเราสอนเรื่องเดียวที่สำคัญ คือเรื่องความทุกข์และการดับทุกข์



ได้

เรื่องความทุกข์และการดับทุกข์ได้นี้ เป็นเนื้อแท้ เป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่พุทธบริษัทควรจะได้สนใจศึกษาให้มาก ทำไมจึงได้กล่าวเช่นนั้น ก็เพราะว่า คนเราตามปกติทั่วๆ ไป ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด ย่อมมีปัญหา คือ ความทุกข์ความเดือดร้อน อันเกิดขึ้นในใจได้บ่อยๆ เวลาใดมีปัญหา คือ ความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้น ก็ต้องอาศัยหลักสัจธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นเครื่องปรับปรุงแก้ไขความทุกข์นั้น

การจะแก้ไขความทุกข์ ตามหลักในทางพระพุทธศาสนา ต้องมีความเชื่อมั่น เป็นประการแรก ว่าสิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ไม่มีเหตุ ผลจะเกิดขึ้นไม่ได้และสิ่งทั้งหลายที่ว่าเกิดจากเหตุ นั้น อย่าไปคิดถึงสิ่งภายนอก เพราะสิ่งภายนอกมิใช่เรื่องสำคัญ ที่จะให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน แต่ว่า เรื่องสำคัญแท้จริงนั้นอยู่ที่ ความคิดของเราเอง ความคิดของเราแต่ละเรื่องแต่ละประการนั้น สร้างชีวิตของเรา ถ้าเราคิดดีเราก็มีความสุขสบายใจ ถ้าเราคิดร้ายก็มีความทุกข์ความเดือดร้อนใจ

ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงสอนว่า อะไรๆ ก็อยู่ที่ความคิดทั้งนั้น อยู่ที่ใจทั้งนั้น เพราะฉะนั้นสาเหตุของเรื่องทั้งหลาย ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นความสุข-ความทุกข์ ความเสื่อม-ความเจริญ อะไรก็ตาม อยู่ที่ความคิดของแต่ละคน เพราะฉะนั้น เมื่อมีอะไรเกิดขึ้น ก็ต้องนึกว่า เราได้คิดอะไรได้พูดอะไรได้กระทำการอะไร เรื่องนี้จึงได้เกิดขึ้น

พระพุทธเจ้าท่านสอนให้ศึกษาค้นคว้า เมื่อพบผลต้องสาวไปหาเหตุ เมื่อพบเหตุก็ต้องสาวไปหาผล เพราะเหตุกับผลนั้นย่อมสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอยู่ตลอดเวลา ไม่มีอะไรที่จะอยู่โดดเดี่ยวโดยไม่ได้อาศัยกัน เพราะฉะนั้นเมื่อมีอะไรเกิดขึ้น เช่นความทุกข์เกิดขึ้น ก็ต้องค้นหา ว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์อย่างนี้ แม้ความสุขเกิดขึ้นก็ต้องค้นเหมือนกันว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดความสุขใจ เกิดความ

สงบใจเกิดความสบายใจ การค้นคว้าในรูปร่างนี้ จะเป็นเหตุให้เรารู้จักตัวเราเองมากขึ้น เพราะการศึกษาพระพุทธรุคศาสนานั้น มีจุดหมายสำคัญอยู่ที่ว่า เพื่อให้รู้จักตัวเองเพื่อให้รู้จักสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวเอง เพื่อให้รู้เหตุของสิ่งนั้น และเพื่อให้รู้ว่าจะแก้ไขสิ่งนั้นได้โดยวิธีใดเพราะฉะนั้นจึงต้องค้นทั้ง ๒ แง่ ในแง่สุขก็ต้องค้นคว้าในแง่ทุกข์ก็ต้องค้นคว้าเช่นเดียวกัน

ในชีวิตประจำวันของพุทธบริษัท จึงควรจะอยู่ด้วยการศึกษา ความจริงข้อปฏิบัติที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงบัญญัติไว้ เช่นว่าให้ปฏิบัติในเรื่องทานให้ปฏิบัติในเรื่องศีล ให้ปฏิบัติในเรื่องการเจริญภาวนาก็คือเรื่องการศึกษาขนนั้นเอง ในทางธรรมะท่านใช้คำว่า สติศึกษา จิตตศึกษา ปัญญาศึกษา

คำว่า “ศึกษา” ก็คือหมายถึงการปฏิบัติตนเองไม่ใช่ว่าหมายถึงอะไรอื่น แต่เรียกว่าเป็นข้อควรศึกษาหมายความว่าศึกษาด้วยการปฏิบัติ ด้วยประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

เพราะฉะนั้นเมื่อมีสิ่งใดเกิดขึ้น พุทธบริษัทก็ต้องค้นหาภายในตัวเราเองเพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดสิ่งนี้ และสิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วทำให้มีความร้อนใจหรือเย็นใจ ทำให้อนุวาย หรือมีตมัวไปกับอันใด ถ้าเห็นว่าสิ่งใดเป็นอกุศล เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า ให้ตัดสิ่งนั้นทิ้งไป

การที่จะตัดสิ่งนั้น ก็ต้องตัดด้วยปัญญา คือการพิจารณาให้เห็นคุณโทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ของสิ่งนั้นๆ ตามสภาพที่เป็นจริง เมื่อศึกษาค้นคว้าไปก็จะเข้าใจถูกต้อง เป็นประสบการณ์อันหนึ่งๆ ของชีวิต เมื่อมีเรื่องอื่นใดเกิดขึ้น ก็พอจะเทียบเคียงกันได้กับเรื่องที่ได้ศึกษาค้นคว้าผ่านมาแล้ว

ชีวิตของพุทธบริษัท จึงเป็นชีวิตของการศึกษาค้นคว้า เรื่องปัญหาของชีวิตตลอดไป จนกว่าจะหมดลมหายใจ และเมื่อมีการศึกษาค้นคว้ามากขึ้น ปัญญาความรู้ความฉลาดก็จะเกิดขึ้น จากการปฏิบัติในรูปร่างนั้น อันนี้เป็นเรื่องที่ควร



กระทำ เป็นเรื่องของการศึกษา เพื่อให้เกิดปัญญาในเรื่องนั้นๆ

ประการต่อไป ต้องมีการปฏิบัติ การปฏิบัติก็คือการทำความเข้าใจจากสิ่งที่เราได้ศึกษาค้นคว้า ชีวิตของผู้ที่เป็นพุทธบริษัทต้องอยู่ด้วยการปฏิบัติ เพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นๆ โดยลำดับ ให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน ในขณะใดที่มีปัญหา มีความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้นในใจ พึงเข้าใจว่า ในขณะนั้นเราไม่มีสติเพียงพอ ไม่มีปัญญาเพียงพอ จึงถูกปัญหาครอบงำจิตใจได้ จึงควรจะได้มีการปฏิบัติในการทำจิตใจให้เกิดความสงบ เรียกว่าง่าย ๆ ว่าเป็นตัวของตัวเอง

ครั้นเมื่อจิตเป็นตัวของตัวเองมีความสงบแล้วก็ทำการศึกษาค้นคว้าต่อไปในเรื่องนั้นๆ การกระทำในเรื่องอย่างนี้ ต้องอาศัยหลักธรรมะเป็นเครื่องประกอบ คือจะต้องมีความซื่อสัตย์ ต้องมีความอดทนต้องมีการรู้จักบังคับตัวเอง ต้องมีน้ำใจเสียสละ นำสิ่งที่ไม่เหมาะไม่ควรออกจากใจ

บุคคลใดที่มีจิตใจมันอยู่ในความซื่อสัตย์ ความอดทน รู้จักบังคับตัวเอง นำสิ่งที่ไม่ควรออกจากใจได้แล้ว ผู้นั้นก็จะอยู่ด้วยจิตใจที่สงบตลอดไป

อะไรๆ ที่มีอยู่ในโลก ซึ่งเป็นประเภทอาภรณ์ไม่ว่าจะเป็นรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่เข้ามากระทบอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจของเรา ถ้าเรามีความอดทน เราก็จะไม่พ่ายแพ้ต่อสิ่งนั้น ถ้ามีการบังคับตัวเองได้ ก็จะเป็นผู้ชนะ ไม่พ่ายแพ้ต่อสิ่งนั้นแล้วก็ใช้ปัญญาพิจารณา แยกแยะวิเคราะห์วิจัยสิ่งนั้นต่อไป เพื่อให้รู้ว่สิ่งนั้นคืออะไร

ในการวิจัยเรื่องอะไรก็ตาม พระพุทธเจ้าท่านวางหลักเพื่อให้รู้กฎของธรรมชาติ ให้เราได้พิจารณา ๓ ประการ คือให้พิจารณาในแง่ว่า สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่มีอะไรที่หยุดนิ่ง มีแต่เรื่องกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงจะเป็นคนเป็นสัตว์เป็นต้นไม้เป็นอะไรก็ตาม อยู่ในสภาพไหลเรื่อย เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นี่เป็นกฎอันหนึ่ง เรียกว่าเป็นกฎธรรมชาติที่มีอยู่ตลอดเวลา

ประการต่อไป กฎอันที่สองก็คือว่า สิ่งทั้งหลายมีความทุกข์อยู่ในตัวมันเอง จะหาความสุขที่แท้จริงในสิ่งนั้นไม่ได้ พระพุทธศาสนานี้พูดเรื่องความทุกข์ คนสมัยใหม่บางคน เช่น คนชาวตะวันตกบางคนมองพระพุทธศาสนาว่า พูดแต่เรื่องแง่ร้าย เพราะมองโลกในแง่ความทุกข์ไปเสียทั้งหมด ความจริงมิใช่เป็นเช่นนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้มองโลกในแง่ร้าย แล้วก็ไม่ได้อมองโลกในแง่ดี คือแง่ร้ายก็ไม่ได้ แง่ดีก็ไม่ดีแต่องค์พระพุทธเจ้าของเรานั้น มองโลกในแง่ตามที่มันเป็นอยู่จริง ๆ การมองอะไรตามที่เป็นอย่างจริง ๆ นั้นแหละ ทำให้มองชัดเจนถูกต้อง เพราะฉะนั้นในทางศาสนา ท่านจึงมีคำๆ หนึ่งว่า “ยถาภูตัง ญาณทัสสนัง” หมายความว่า จงมองดูสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่มันเป็นอยู่จริง ๆ สภาพความจริงของสิ่งนั้นเป็นอย่างไร มองให้เห็นความจริงนั้น

ถ้ามองเห็นความจริงของสิ่งนั้น ตามสภาพที่เป็นจริงแล้ว ก็เรียกว่ามองตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ถ้ามองในแง่ดีแง่งาม อาจเกิดความหลงก็ได้ ถ้ามองในแง่ร้าย อาจเกิดความเกลียดชังก็ได้ ความมัวเมาก็ไม่ดี ความเกลียดชังก็ไม่ดี แต่ถ้ามองด้วยปัญญา เพื่อให้เห็นสิ่งนั้นตามสภาพที่มันเป็นอยู่อย่างใดแล้ว เราก็ตนชัด ตามสิ่งที่เป็นอย่างนั้น ๆ

การมองอย่างนี้ ใช้ได้ทุกแห่งทุกมม ไม่ว่าในเศรษฐกิจ การเมือง การปรัษญา ศาสนา หรือเรื่องอะไร ๆ ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง ถ้าหัดมองตามแง่จริงแง่แท้ของสิ่งนั้น ๆ แล้ว ความยุ่งยากก็ไม่เกิดขึ้น

คนเรานในสมัยนี้มักจะมีมองผิด คือมองในแง่ดีฝ่ายเดียวบ้าง แต่ไม่มองว่าสิ่งนั้นเนื้อแท้มันเป็นอย่างไร เมื่อไม่เห็นความจริงของสิ่งนั้น ก็เกิดความรักในบางครั้ง เกิดความชิงในบางครั้ง เกิดความหลงความมัวเมา เกิดความประมาทด้วยประการต่าง ๆ เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าท่านจึงวางหลักไว้ว่า ให้มองตามสภาพที่เป็นจริง พระพุทธศาสนาไม่ได้มองโลกในแง่ร้าย แล้วก็ไม่ได้มองโลกในแง่ดี เพราะ



ว่าสิ่งนั้นทั้งสองประการเป็นมายา ไม่ใช่ของจริงของแท้แต่พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า จงมองในแง่ที่เป็นจริงก็ความจริงของโลกนั้น มีความไม่เที่ยงเป็นทุกข์อยู่ตลอดเวลา

ประการสุดท้าย มองในแง่ว่า เป็นอนัตตา หมายความว่าไม่มีอะไรที่เป็นเนื้อแท้ในตัวมันเอง ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นของประสม เกิดขึ้นด้วยอำนาจของการปรุงแต่ง ไหลไปตามอำนาจของการปรุงแต่ง เมื่อการปรุงแต่งนั้นยังมีพร้อมก็ไหลเรื่อยไป การไหลไปก็คือความไม่เที่ยง และขณะที่ไหลไปก็มีความทุกข์ เมื่อหมดอำนาจของการปรุงแต่ง สิ่งนั้นก็แตกดับไป อะไรๆ มันก็เป็นอย่างนั้น เช่น ความสุข เกิดขึ้นก็เป็นเรื่องปรุงแต่ง ความทุกข์เกิดขึ้นก็เป็นเรื่องปรุงแต่ง คำสรรเสริญเยินยอ คำตำหนิจากใครๆ ก็ตาม ล้วนแต่เป็นเรื่องปรุงแต่งทั้งนั้น ไม่มีอะไรคงทนถาวร จึงไม่น่าจะไปหลงไหลมัวเมาในสิ่งเหล่านั้น แต่ให้มองดูตามสภาพที่เป็นจริง ให้เห็นชัดตามที่เป็นจริงอยู่เสมอ แล้วจิตใจจะสบาย เราก็สามารถที่จะอยู่ในโลกได้ด้วยจิตใจที่สงบ

แม้ว่าโลกนี้จะปั่นป่วนจะมีอะไรเกิดขึ้น แต่เราก็ได้เตรียมตัวรับสถานการณ์ไว้แล้ว เพราะเรารู้ว่ามันไม่เที่ยง วันนี้เป็นอย่างนี้ พรุ่งนี้ไม่แน่ วันต่อไปก็ไม่แน่ วันนี้เรามีความสุข วันต่อไปเราอาจมีความสุขทุกข์ก็ได้ อะไรๆ ก็มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอถ้าคิดไว้ในหลักอันนี้ เอามาวิเคราะห์วิจัยเรื่องชีวิตเรื่องการทำงาน เรื่องอะไรๆ ต่างๆ แล้ว จะทำให้จิตใจสงบ ไม่วุ่นวายด้วยปัญหามากมายประการ

อะไรๆ เกิดขึ้นเราก็มองไปในแง่ว่า โลกมันเป็นอย่างนั้นเอง โลกมีขึ้นมีลง มีเสื่อมมีเจริญ มีเป็นอย่างนั้นมีเป็นอย่างนี้ ที่นั้นมนุษย์เราไม่เข้าใจในสภาพของโลก ไปยึดมันถือนั่น จึงเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนในทางจิตใจ

พระพุทธเจ้าท่านจึงสอนให้วิเคราะห์วิจัย ในเรื่องอะไรต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริง การพิจารณาอยู่ในรูปร่างนี้ ทำให้จิตใจสบาย ไม่มีมีความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะจะมีอะไรเกิดขึ้นเรารู้ว่าเรารู้ไว้แล้ว ว่ามันจะเป็นอย่างนั้น มันจะ

เป็นอย่างนี้ เช่นมืออะไรเกิดขึ้น ก็พูดกับตัวเองได้ว่า ฉันนึกไว้แล้ว ว่ามันจะเป็นอย่างนั้นมันจะเป็นอย่างนี้ คนที่มีความคิดอย่างนี้อยู่ในใจจะไม่เกิดปัญหา คือความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นในใจ อย่างนี้เรียกว่าเป็นการปฏิบัติตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

อีกประการหนึ่ง พระพุทธเจ้าสอนว่า คนเรามีชีวิตอยู่ในโลก อันเต็มไปด้วยความปั่นป่วนวุ่นวายเพราะองค์ได้ตรัสไว้ว่า จงอยู่ด้วยสติด้วยปัญญา หมายความว่า มีความรู้เท่ารู้ทันต่อสิ่งทั้งหลาย รู้เท่าก็คือตัวปัญญา รู้ทันก็คือสติ พูดเป็นภาษาไทยว่า “รู้เท่ารู้ทัน” ถ้าพูดภาษาพระก็ว่า “มีสติปัญญากำกับ” การพูดการคิดการกระทำอยู่ทุกเวลา สิ่งอะไรที่เป็นความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะมีการเป็นอยู่ด้วยปัญญา

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ปัญญาชีวิติ ตีตมาหุเสฏฐ” แปลว่า ปราชญ์กล่าวว่า ผู้เป็นอยู่ด้วยปัญญาเป็นผู้มีการเป็นอยู่ที่ประเสริฐสุด เพราะผู้มีปัญญานั้น ย่อมมีสายตามองเห็นอะไรชัดเจนแจ่มแจ้ง ไม่มองด้วยความเข้าใจผิด จึงไม่เกิดปัญหา ไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ทำได้ในชีวิตประจำวัน

การปฏิบัติธรรมก็เท่ากับว่าเราเข้าถึงพระ คือเข้าถึงพระพุทธเจ้า เข้าถึงพระธรรม เข้าถึงพระสงฆ์ ธรรมอยู่ในตัวเรา ตัวเราก็คืออยู่กับธรรมะ ธรรมะที่เจริญหรือศาสนาที่เจริญนั้น ก็หมายความว่าจิตใจคนเจริญด้วยธรรมะ เมื่อจิตใจคนเจริญด้วยธรรมะศาสนาก็เจริญ

สมัยนี้ความเจริญทางจิตใจน้อย แต่ความเจริญทางวัตถุมาก เพราะมีการแข่งขันในการสร้างวัตถุมากมายใหญ่โต แต่ไม่ค่อยจะสนใจในการสร้างจิตใจคน ในบางแห่งวัดใหญ่โต โบสถ์สวยงาม เจดียิ์ใหญ่แต่คนเข้าวัดเต็มไปด้วยนักเลง ขี้เมา อันธพาล อย่างนี้เรียกว่าศาสนายังไม่เจริญในที่นั้น เจริญแต่เพียงวัตถุ

ถ้าจะส่งเสริมให้พระศาสนาเจริญ ต้องให้จิตใจคนเข้าถึงธรรมะ ด้วยการ



ศึกษา ด้วยการปฏิบัติธรรมให้มากขึ้น เมื่อจิตใจคนเข้าถึงธรรมะ ก็เรียกว่าศาสนา เจริญอยู่ในตัวบุคคลนั้น ผู้นั้นได้รับประโยชน์จากพระศาสนา อันนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติ

สำหรับการส่งเสริมสนับสนุนบุคคลผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ใครก็ตามจะเป็นพระเป็นชวบ้านก็ตามถ้าเป็นผู้ดำรงจิตมั่นอยู่ในธรรมะ ก็เรียกว่าเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ต้องส่งเสริม ให้เกียรติ ให้กำลังใจแก่คนเหล่านั้น ไม่ว่าคนนั้นจะเป็นคนอยู่ในวัยใดถ้าเป็นคนดีมีคุณธรรมอยู่ในใจแล้ว ก็ต้องให้กำลังใจสนับสนุนแก่บุคคลนั้น เพื่อให้เขาเกิดความรู้สึกว่าธรรมะย่อมชนะสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ธรรมะอยู่ยงคงทนต่อไปได้ เพราะมีคนสนับสนุนให้กำลังใจ ในรูปอย่างนี้

ในบางครั้งบางคราวธรรมะไม่ค่อยได้รับการสนับสนุน จึงเป็นเหตุให้คนประพฤติธรรมเมื่อหนายดังที่บางคนพูดว่า “ทำดีมานานแล้ว ไม่เห็นได้เรื่องอะไร ชี้เกียจจะทำแล้ว” อันนี้ก็เพราะว่า ขาดคนให้กำลังใจ ไม่สนับสนุนคนกระทำความดี คนทำดีที่ไม่เข้าถึงธรรมะแท้ก็เมื่อหนาย อ่อนนอกอ่อนใจ เลยไม่อยากจะทำ ความงามความดีต่อไป

เพราะฉะนั้นเมื่อใครประพฤติดีประพฤติชอบไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์คฤหัสถ์ ชวบ้าน เราก็ต้องให้กำลังใจสนับสนุนแก่คนเหล่านั้นทุกวิถีทาง เพื่อให้เขาได้เกิดกำลังใจ เรียกว่ามีกองเชียร์ในด้านธรรมะบ้าง ก็จะดีขึ้น เดียวนี้กองเชียร์ด้านธรรมะไม่ค่อยมีมีแต่กองเชียร์ในเรื่องอื่นมากมาย โลกจึงวุ่นวายปั่นป่วนกันตลอดเวลา จึงใคร่จะขอฝากแนวคิดไว้ว่ามาช่วยกันส่งเสริมความดี ส่งเสริมคนดี ให้มีอุดมการณ์ประจำใจว่า จะสร้างคนดีให้เกิดขึ้นมากๆ จะส่งเสริมความดีให้เกิดขึ้นมากๆ อย่างนี้ ก็จะเป็นการส่งเสริมคนดีให้เกิดขึ้น

ที่นี้องค์การใดสมาคมใด ที่ทำงานเพื่อส่งเสริมธรรมะ ทำงานเพื่อส่งเสริมศีลธรรมแก่ประชาชนผู้ที่เป็นคฤหัสถ์ชนก็จะช่วยเหลือสนับสนุน ให้กำลังใจแก่

องค์การแก่สมาคมนั้นๆ พระศาสนาก็จะตั้งมั่นถาวร เพราะมีกำลังสนับสนุนมากขึ้น เวลาที่ถกพูดกันโดยทั่วไปๆ ไปในโลก ชาวโลกทั่วๆ ไปกำลังห่างจากธรรมะ เห็นห่างจาพระผู้เป็นเจ้าของออกไปทุกวันเวลา ไม่ว่าจะเป็นชาวตะวันตกตะวันออก มีสภาพเช่นเดียวกัน ผลที่ปรากฏอยู่ในสังคมในยุคนี้อย่างนี้ ก็คือมนุษย์ตกอยู่ในความมืดบอด เบียดเบียนข่มเหงกัน แม้คนชาติเดียวกัน ภาษาเดียวกัน ก็มองกันโดยไม่รู้จักรู้ว่าเป็นใคร ทำหั่นบั่นรอนกันอยู่ตลอดเวลา เป็นสภาพที่น่าสงสารที่สุด

เราคนไทยทั้งหลาย เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนามาตั้งแต่บรรพบุรุษ ชาติไทยเราที่อยู่รอดมาได้ ก็เพราะอาศัยพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่สถิตมั่นอยู่ในน้ำพระทัยของพระมหากษัตริย์ของไทยเรานั้น ได้ทรงปฏิบัติในทศพิธราชธรรม มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นก็ถามพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ก่อน ไม่ทรงกระทำอะไรด้วยน้ำพระทัยร้อน แต่ได้ไปถามพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ก่อน

ที่ว่าไปถามพระก่อน ก็หมายความว่า คิดถึงธรรมะอย่างละเอียดรอบคอบ ทรงทำน้ำพระทัยให้สงบเยือกเย็น ใช้เหตุใช้ผล แล้วก็คิดปัญหานี้อย่างสุขุมรอบคอบ ไม่ใจร้อนใจเร็ว บ้านเมืองจึงอยู่เย็นสงบมาจนถึงทุกวันนี้

มาในสมัยนี้เป็นเรื่องที่น่าวิตกกังวล เพราะคนสมัยใหม่ใจร้อนเหลือเกิน ทำอะไรก็ร้อนรน ไม่ค่อยจะเย็นเหมือนสมัยก่อน สิ่งใดที่ร้อนมักจะเผาไหม้สิ่งใดที่เย็นมักจะทำให้เกิดความสลาย แต่ว่าคนไม่ชอบความเย็น มักชอบความร้อน จึงเกิดความวุ่นวายด้วยประการต่างๆ ถ้ามีทางใดจะช่วยกันระงับดับร้อนในใจคน ให้ผ่อนคลาย หันเข้าหาความสงบเย็นเสียบ้าง ก็ควรจะหาทางนั้นๆ ช่วยกันเท่าที่สามารถจะกระทำได้

พระสงฆ์องค์เจ้าก็พยายามอยู่ทุกวิถีทาง ที่จะพูดให้เกิดความสงบความเย็นในสังคม ถ้ามีโอกาสจะไปพูดที่ใด ไม่ว่าวิทยุหรือโทรทัศน์ หรือแม้ปาฐกถา



แก่ชุมชนในที่นี่ก็ก็ตาม พยายามให้เขานึกถึงสภาพในอดีตของชาติของบ้านเมือง ให้นึกถึงความสงบร่มเย็นที่เคยมีมาก่อน ว่าเกิดขึ้นจากน้ำธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา อย่างสิ่งดังงามเสีย

พระพุทธรเจ้าท่านตรัสไว้ในวิสูตรชาดกบทหนึ่งว่า “จงเดินตามทางที่ผู้ใหญ่อเดินแล้ว อย่าล้าลงฝ่ามือที่เปียกชุ่มเสีย ในกาลไหน ๆ ไม่พึงประทุษร้ายต่อมิตร”

ในข้อที่ว่า “ให้เดินตามทางที่ผู้ใหญ่อเดินแล้ว” คือบรรพบุรุษของเราเคยเดินในทางใด อันเป็นทางสร้างสรรค์ เป็นทางให้เกิดความสุขความเจริญความสงบ ก็เดินตามทางนั้นต่อไปไม่ละแนวนั้น ไม่เปลี่ยนวิถีทาง แต่วิธีการอาจจะเปลี่ยนบ้างก็ได้ สมัยก่อนเดินด้วยเท้า สมัยนี้นั่งรถยนต์ก็ไม่เป็นไร เรียกว่าเปลี่ยนวิธีการ แต่ว่าหลักการไม่เปลี่ยนแปลง คงรักษาของเดิมไว้ เพราะหลักการดั้งเดิมตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น กล่าวได้ว่าดีงามเรียบร้อย ไม่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เหมาะแก่กาลแก่สมัย

โลกนี้จะเปลี่ยนแปลงไปในรูปใด พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ก็ยังใช้ได้ในสมัยนั้น ถ้าคนรู้จักใช้ แล้วจะเกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตลอดไป เพราะธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นอกาลโก หมายความว่าไม่จำกัดกาลเวลา ศึกษาเวลาใดก็ได้ ปฏิบัติเวลาใดก็ได้ เอาไปใช้ในประเทศใดในหมู่ใดก็ได้ไม่ได้จำกัดในเรื่องอย่างนี้ แต่ถ้าไม่ใช้ก็ไม่เกิดคุณถ้านำไปใช้ก็จะเกิดคุณเกิดประโยชน์ ในทางที่จะพึงปฏิบัติ

อีกประการหนึ่งก็คือว่า เรามีเพื่อนฝูงมิตรสหายสักคนหนึ่ง ๒ คน ๓ คน ก็ตาม ให้พยายามที่จะจงเพื่อนฝูงมิตรสหายเหล่านั้น ให้เป็นสัมมาทิฐิชน ให้มีความเห็นชอบ เห็นตรงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ในวันหนึ่งวันใดของชีวิต ถ้าเราได้เปลี่ยนจิตใจมิตรสหายเพื่อฝูงของเรา แม้เพียงสักคนหนึ่ง ให้เขาได้เกิดมีความคิดเป็นสัมมาทิฐิขึ้นในใจแล้ว วันนั้นแหละเป็นวันมหากุศล เป็นวันประเสริฐ

สำหรับชีวิตของเรา

ถ้าเราได้ทำอย่างนั้นบ่อยๆ ก็นับว่าเราได้ช่วยกันส่งเสริมศีลธรรม ช่วยกันส่งเสริมพระศาสนาช่วยกันรักษามันเมือง ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เพราะชาติบ้านเมืองจะอยู่ได้ ก็โดยอาศัยคนในชาติเป็นผู้มีศีลธรรมประจำใจ ประพฤติดี ประพฤติชอบตามหลักคำสอนในทางพระศาสนา

เพราะฉะนั้น เมื่อได้ช่วยให้เขาได้หันหน้าเข้าหาพระ ได้เดินตามคำสอนของพระได้ ก็นับว่าเป็นการกระทำที่ประเสริฐ แต่ว่าก่อนที่จะชักจูงคนอื่นเราก็ต้องศึกษาให้เข้าใจ ปฏิบัติตนตามตัวอย่าง ในทางความสงบ ในทางความอดทน ในทางความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อยู่ตลอดเวลา สิ่งใดที่ดีที่งาม ส่งเสริมให้เกิดขึ้นในใจให้คนอื่นเขาเห็นว่า คนนั้นเดินตามทางของพระ แล้วมีชีวิตสดชื่นอย่างไร เป็นตัวอย่างในสังคม คนอื่นเห็นแล้วก็จะเอาอย่างต่อไป อันนี้เป็นทางที่จะให้เกิดความสุขความเจริญ ในชีวิตประจำวันได้

เพราะฉะนั้น บุคคลที่เป็นฆราวาส ก็มีโอกาสนี้จะช่วยรักษาพระพุทธศาสนาได้เท่ากับพระภิกษุสงฆ์เหมือนกัน แต่ว่ายังได้เปรียบภิกษุสงฆ์ เพราะมีชีวิตอยู่ในบ้าน ได้ต่อสู้ มีบททดสอบอยู่ตลอดเวลาบทเรียนในชีวิตเกิดมาก ส่วนพระบวชเรียนในชีวิตมีน้อย เพราะอยู่ในวัด ไม่มีใครมาทำอะไรให้เดือดร้อนใจ

สำหรับญาติโยมชาวบ้านมีปัญหา เดี่ยวคนนั้นว่าอย่างนั้น คนโน้นว่าอย่างนี้ ตีบ้างชว้าง ตีบ้างชมบ้าง ล้วนแต่เป็นบททดสอบกำลังใจว่าเรามีความอดทนเท่าไร บังคับตัวเองได้เท่าไร เรามีความเข้มแข็งขนาดไหน อันนี้นับว่าเป็นการได้เปรียบ แล้วก็ยังสามารถสร้างเสริมสิ่งอะไรๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตต่อไปหลายสิ่งหลายประการ ซึ่งเป็นเรื่องของการบำรุงส่งเสริมพระพุทธานุศาสน์โดยแท้

ดังที่อาตมาภาพได้แสดงพระธรรมเทศนาถวายมา เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญาแก่องค์ทูล ซึ่งได้มาบำเพ็ญกถาการกุศล เนื่องในวันประสูติในวันนี้



วันนี้ไม่ได้ขึ้นนั่งบนธรรมาสน์ เพราะว่าวัดนี้ได้ยืนอย่างนี้ตลอดมา ตั้งแต่เปิดวัด พ.ศ. ๒๕๐๓ จนกระทั่งบัดนี้

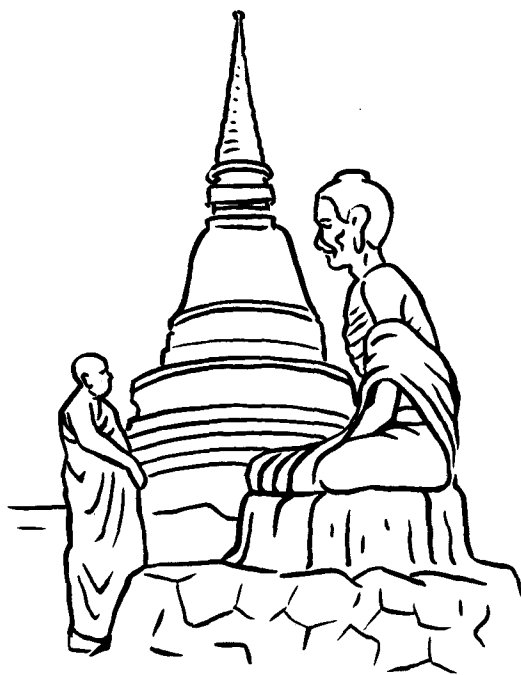
วัดชลประทานนี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การเผยแผ่หลักคำสอนในทาง พระพุทธศาสนา มุ่งเผยแผ่คำสอนที่บริสุทธิ์ผุดผ่องแก่ญาติโยมชาวบ้านให้ญาติโยม ได้เกิดความรู้ความเข้าใจ ทุกวันอาทิตย์ เวลาตอนเช้า ๙ โมงครึ่งถึง ๑๐ โมงครึ่ง ได้แสดงธรรมกถาในรูปร่างนี้ ประชาชนที่มานั่งเก้าอี้ฟังสบายๆ

ท่ามาตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ จนถึงปี ๒๕๑๗ เป็นเวลา ๑๔ ปี ญาติโยมที่มาฟัง ก็มาฟังกันเป็นประจำ ไม่ได้ลดน้อยลงไป มีแต่ว่าจะเพิ่มมากขึ้นๆ เป็นการกระทำ ประจำ เพื่อชักจูงญาติโยมให้เข้าหาพระพุทธ พระธรรมพระสงฆ์ ให้ดำเนินชีวิตใน ทางที่ถูกที่ชอบ

นอกจากนั้นแล้ว ก็ไปเผยแผ่นอกสถานที่ ตามโรงเรียน ตามวิทยาลัยอีก ทางวิทยุโทรทัศน์ แล้วก็เดินทางออกไปต่างจังหวัดเพื่อสอนธรรมแก่ประชาชนใน ที่นั้นๆ เป็นงานประเภทที่เรียกว่า ฟันฟูส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ท่านผู้ใดได้มาช่วยเหลือกิจการของวัดนี้ ก็นี้ถือว่าเป็นการช่วยเหลือพระธรรมของ พระพุทธเจ้า ให้ลูกโพลงขึ้น มีแสงสว่างส่องเข้าไปในจิตใจของชาวโลก ผู้อยู่ใน ความมืดความบอด การช่วยเหลือนั้นก็เกิดประโยชน์ เป็นคุณเป็นค่า สมความ พิจารณา

ดังแสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา ขอยุติธรรมกถาไว้แต่เพียงนี้

ในที่สุดนี้ ขออานุภาพคุณพระรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นสิ่งซึ่งเราเคารพสักการะบูชา จงมาคุ้มครองรักษาเจ้าฟ้าหญิง ให้มีพระชนมายุ ยืนยมนาน ปราศจากทุกข์โศกโรคภัย ทรงประสงคสิ่งหนึ่งสิ่งใด อันเป็นไปในทาง ที่ถูกที่ชอบ ขอให้สำเร็จสิ่งนั้นๆ สมพระประสงค์จงทุกประการ เทอญ



ความอยู่รอดของพระพุทธรักษา

ปาฐกถาธรรมท่ามกลางที่ชุมนุมยุวสงฆ์ ลานอโศก วัดมหาธาตุ

พี่น้องเพื่อนพุทธบริษัททั้งหลาย

ต่อไปนี้ ขอให้ทุกคนอยู่ในอาการสงบ พระคุณเจ้า หนุ่มๆ น้อยๆ ทั้งหลาย นั่งลงก่อน จะรีบร้อนไปไหน เพราะว่าเราประชุมกันมาตั้งหลายวันแล้ว ผลของการประชุมเป็นอย่างไร เราทั้งหลายก็ประจักษ์แก่ใจดีอยู่แล้ว วันนี้เป็นคืนสุดท้ายของการประชุม เมื่อตะกี้นี้เราได้รับพระโอวาท จากสมเด็จพระสังฆราช พระโอวาทจาก หลวงพ่ออาสภะ โอวาทจากท่านอัครกวีเถระ ซึ่งพูดจับใจเหลือเกิน ฟังแล้วขนลุกขนพอง พวกเราไม่ได้ยิน ได้ฟังอย่างนี้มานานแล้ว ข้าพเจ้าเอง เป็นนักเทศน์ผู้หนึ่ง แต่เมื่อมาได้ฟังเทศน์วันนี้ ก็รู้สึกจะต้องยอม เพราะ ถ้อยคำแต่ละคำ ที่ท่านสรรออกมาแสดงนั้น ล้วนแต่เป็นเนื้อๆ ทั้งนั้น ไม่มีกระดุกเลย พวกเราที่มาประชุมกันฟังแล้ว ขอให้เอาเนื้อนี้กลับไป สิ่งใดเป็นกระดุก ก็ให้กองไว้เสียที่กรุงเทพฯ ให้เขาบดกวาดไปทิ้งกันต่อไป



ข้าพเจ้าได้รับฟังข่าวที่พวกเราทั้งหลายได้ประชุมมากันหลายวันแล้ว แต่ว่าไม่มีโอกาสมาพูดในสถานที่นี้ เพราะว่าไม่สบาย เป็นไข้หวัด เมื่อวันก่อนก็ได้เขียนมาตุนิดหน่อย เพื่อให้กำลังใจ แก่พระภิกษุใจสิงห์ ซึ่งกำลังนอนหายใจระรวย อยู่ในโรงเรือนนั้น เมื่อไปเห็นแล้วก็รู้สึกชื่นใจ เพราะว่าทุกรูปหน้าตายังยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงว่าจิตใจเข้มแข็ง เป็นนักสู้ ไม่นึกถอย และได้ให้กำลังใจพอสมควร

มีพระองค์หนึ่งมาบอกว่า นิมนต์หลวงพ่อกับไปพูดสักหน่อย หลวงพ่อบอกว่า พุดนิดหน่อยมันพุดไม่ได้ เพราะว่าเป็นคนชอบพุดมากอยู่ ไว้โอกาสหลังดีกว่า เมื่อมีเวลาจึงค่อยมาพุดกัน วันนี้ก็ได้ตั้งใจจะมาพุดอะไรหรอก แต่นึกว่าจะมาเยี่ยมพวกเราทั้งหลาย ที่อุตสาห์มานั่งประชุมให้ยุ่งกินอยู่ที่กรุงเทพฯ ตั้งหลายคืน เพื่อจะได้แสดงน้ำใจว่า เห็นด้วยในการกระทำ แต่ว่าเมื่อมาถึงแล้ว เขาก็ขอร้องให้ขึ้นมาพุด ก็ต้องพุดกันบ้างตามสมควร พวกเราทั้งหลายตั้งใจฟังให้ดี เพราะจะพูดในสิ่งที่เป็สาระ เป็นประโยชน์กับการพระศาสนา ต่อไป

ก่อนอื่น อยากจะทำความเข้าใจกันสักเล็กน้อยเป็นเบื้องต้น เพราะว่าบางคนยังไม่รู้จักท่านปัญญานันทะดี ได้ยินแต่เพียงชื่อเสียงเท่านั้น แต่ไม่ได้ฟังเสียงก็มีไม่เคยเห็นหน้าก็มี โดยเฉพาะจำวน้อยๆ ที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คงไม่เคยเห็นหน้าค่าตา แล้วก็รู้ว่า ท่านปัญญานันทะดีคือใคร

ท่านปัญญานันทะก็คือพระธรรมดาๆ นี่เอง แต่ว่าได้กระทำอะไรๆ เป็นประโยชน์พอสมควร จนท่านผู้ใหญ่เห็นว่ามันต้องทำอะไรบ้าง ถ้าไม่ให้เสียเลยชาวบ้านเขาจะนิินหากันมากเกินไป ก็เลยให้เป็น พระปัญญานันทมุนี เมื่อเป็นพระปัญญานันทมุนีแล้ว ก็ยังทำงานอย่างเดิมไม่ถอยหลัง ทำไปๆ ก็เห็นว่า ควรจะให้อีกนิดหน่อย ก็เลยถวายให้เป็น พระราชันนทมนี ไม่มีคำว่าปัญญา มีแต่คำว่าราชันนทมนีเฉยๆ แต่ว่าคนไม่ค่อยรู้จักในชื่อนี้ ถ้าไปโฆษณาเมืองไหน ว่าให้ไปฟังปาฐกถาท่านพระราชันนทมนี คนไม่มา แต่ถ้า ไปโฆษณาว่า ไปฟังท่านภิกษุ

ปัญญานันทะ มากันล้นหลามเลยทีเดียว เพราะคนเขารู้จักข้าพเจ้าในนามนั้น ส่วนนามใหม่ไม่มีใครรู้จัก รู้จักแต่ท่านปัญญานันทะ

สมัยก่อนท่านปัญญานันทะยังหนุ่มน้อย เหมือนกับพวกเธอทั้งหลาย เป็นคนใจร้อนพอสมควร พุดจาหัวหาญไม่เกรงคน บางทีก็พูดแรงๆ จนใครๆ เขาบอกว่า มันแรงเกินไป บอกว่ามันต้องแรงกันหน่อย ถ้าไม่แรงแล้วมันไม่เจ็บกัน เหมือนกับว่าค้อนเหล็ก มันต้องทุบแรงๆ ถ้าไม่ทุบแรงก็ไม่กระเทือนสันหลัง เลยก็ต้องพาดลงไปเต็มเหนี่ยว จนใครๆ เขาพูดกันว่า ท่านปัญญานันทะไปปาฐกถาที่ไหน ไม่เห็นพูดเรื่องอะไร นอกจากด่าเท่านั้น คนที่พูดว่า ท่านปัญญานันทะด่านั้น คือคนที่ไม่สบายทางจิตใจ มีความชั่วความเศร้าหมองอยู่ในใจ หรือแม้พระสงฆ์ก็เหมือนกัน องค์ไหนที่พูดว่า ท่านปัญญานันทะไม่ได้เรื่องอะไร มีแต่เรื่องด่าเท่านั้น ท่านองค์นั้นก็ร้อนไปตลอดตัวอยู่เหมือนกัน จึงเกิดการเจ็บเมื่อถูกท่านปัญญานันทะว่า

แต่ความจริงท่านปัญญาไม่ได้ว่าใคร ไม่ได้ว่าองค์ใดองค์หนึ่ง คนใดคนหนึ่ง แต่ท่านปัญญานันทะพูดว่า อะไรถูก อะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร ข้าพเจ้าเป็นคนรักพระศาสนา บวชเข้ามาแล้ว ก็อุทิศชีวิต มอบให้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ตั้งแต่เริ่มต้น เพราะเมื่ออ่านพุทธประวัติแล้วชอบใจ ว่าพระพุทธเจ้า ของเรานี้ สมกับเป็นพระบรมครูอย่างแท้จริง เมื่อเราบวชเข้ามาแล้ว ก็ควรจะบวชกันจริงๆ ไม่ใช่บวช แบบเล่นๆ ไม่ใช่บวชรอเวลา พอได้ทำก็ออกไปอย่างนั้น หามิได้ ได้ตั้งจิตอธิษฐานว่า เกิดมาชาตินี้ บวชมันสักชาติหนึ่ง ถ้าชาติหน้าจะเกิดอีกก็ค่อยสักมันสักชาติหนึ่ง แล้วสลับสับเปลี่ยนไป เพื่อทำงานให้แก่พระศาสนา

จึงได้ตั้งจิตอธิษฐานว่า ข้าพเจ้าขอมอบกายถวายชีวิตแด่พระพุทธเจ้า แต่พระธรรม พระสงฆ์ นึกถึง คำสวดมนต์ตอนเย็นๆ บ่อยๆ ว่า พุทธสสารุทสมิทาโส ว พุทธโธ เม สามิกิสโส ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นใหญ่เหนือข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเป็นทาสพระธรรม พระธรรมเป็นใหญ่เหนือข้าพเจ้า ข้าพเจ้า



เป็นทาสของพระสงฆ์ พระสงฆ์ก็เป็นใหญ่เหนือข้าพเจ้า พระรัตนตรัยเป็นนายของข้าพเจ้า ร่างกาย ชีวิตเลือดเนื้อนี้ ไม่ใช่เป็นของข้าพเจ้า แต่เป็นของที่ข้าพเจ้า ถวายแก่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์แล้ว จะเอาคืนมาใช้ในเรื่องอื่นไม่ได้ ใช้ได้เรื่องเดียว คืองานทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น

เมื่อความตั้งใจอย่างนี้เกิดขึ้นแล้ว ก็คิดว่า เราควรจะทำอย่างไร จึงจะทำงานให้แก่พระศาสนาได้ ก็ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน แต่ว่าผมมันเป็นคนบ้านนอก ลูกชวานาชาวไร่ เบี้ยน้อยหยอยน้อย จะเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ก็ลำบาก ไม่รู้จะมาอย่างไร แล้วก็ไม่ว่าจะมาอยู่วัดไหน

ครั้งหนึ่ง เคยมากรุงเทพฯ คือเดินทางไปกับพระโลกนาถ ที่มาประกาศว่าต้องการพระใจสิงห์สัก ๑๐ รูป ท่านปัญญาก็เลยกลายเป็นพระใจสิงห์กับเขาด้วย เดินทางตามพระโลกนาถไป แต่ว่าไปไม่ได้ถึงไหนหรอก ไปเพียงเมืองพม่า แล้วก็เดินทางกลับมาเมืองไทย มาแวะกรุงเทพฯ ตั้งไว้จะเรียนหนังสือให้มีความรู้ เพื่อจะได้ทำงานให้แก่พระศาสนาต่อไป ไปที่วัดไหนเขาก็ไม่รับ เขายกมือ คิษย์พระโลกนาถรับไม่ได้ ท่านปัญญาก็เลยไม่มีที่จะอยู่ในกรุงเทพฯ ต้องผ่านไปสงขลา

ถึงวันเข้าพรรษา ก็ไปอยู่ที่โน้น แล้วก็เริ่มทำตนเป็นนักเทศน์นักสอน เทศน์มันเรื่อยไป ให้คนฟังกันไป เทศน์ครั้งแรกที่เมืองนั้น มีคนฟัง ๒ คนเท่านั้นเอง ๒ คนนั้นก็ไม่ใช่ใครที่ไหน ผัวกับเมียที่มาฟังกัน พอคืนที่ ๒ เพิ่มขึ้นเป็น ๓ คน เพราะพาลูกมาด้วย ถึงกระนั้นก็ไม่ห่อถอย เทศน์เรื่อยไป ไม่คำนึงถึงว่าคนมากคนน้อย เรานึกแต่เพียงว่าเป็นเรื่องเผยแพร่ธรรมะ

พระพุทธเจ้าเทศน์ครั้งแรก มีคนฟัง ๕ คน เรามั่นลูกศิษย์ขึ้นปลายแถว เอาเพียง ๒ คนก็พอแล้ว นี่ก็อย่างนี้ก็สบายใจ เลยเทศน์ให้ญาติโยมฟัง ญาติโยมพอใจ ก็ไปเล่าลือกันว่า พระอะไรก็ไม่รู้ ห่มจีวรดำๆ เทศน์ปากเปล่า ไม่ถือพระคัมภีร์ คนก็มาฟังกันใหญ่

ต่อมากลายเป็นนักเทศน์ มีชื่อเสียง เขานิมนต์ไปเทศน์ที่นั่นที่นี่ สมัยโน้นมันลำบาก ต้องเดินกัน เดินกันจนริมสบงขาดเลยทีเดียว เดินวันหนึ่งไปเทศน์ที่หนึ่ง เดินกลับมาอนวัดคืนหนึ่ง แล้วเดินไปอีกวันหนึ่ง ไปเทศน์ที่หนึ่ง นึกถึงสมัยนั้นแล้ว นึกว่าเราก็ไม่ใช่ย่อยเหมือนกัน ขยันขันแข็งในการเดินเทศน์ แต่เดี๋ยวนี้สบายแล้ว เพราะว่าได้ตัวรถไฟ ได้มาหลายปี แต่ว่าปีนี่ยังไม่ได้ รถไฟกับกรมการศาสนาเขาเกี่ยงอะไรกันก็ 모르 ไปเอวังก่อนยังไม่ได้ ยิ่งลำบากใจอยู่ เพราะถ้าไม่มีตัว โยมนิมนต์ก็ลำบากหน่อย ไม่รู้ว่าจะได้วันไหน ถึงกระนั้นเวลานี้ก็นับว่าสะดวก เทียวเทศน์เทียวสอนได้สบายใจ เพราะทางไปมาเจริญก้าวหน้า

ที่นี่ พวกเราทั้งหลาย ที่เป็นพระหนุ่มสามเณรน้อยที่บวชเข้ามา จริงอยู่เมื่อเราบวชครั้งแรก ก็ไม่ได้ตั้งใจ ว่าเราจะบวชเพื่ออุทิศชีวิตให้แก่พระพุทธศาสนา เราบวชตามธรรมเนียม หลวงพ่อก็อย่างนั้นแหละ เมื่อแรกบวชก็บวชตามเรื่อง

อยู่มาวันหนึ่ง กินข้าวตอนเพลเสร็จแล้ว หลวงพ่ออาจารย์ท่านก็ถามว่า บวชเอาไหม ข้าพเจ้าก็บอกว่า เอาขอรับ เอ้า,ถ้าอย่างนั้นโกนหัว โกนแล้วก็เลยบวชเลย บวชตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งวันนี้ ไม่ได้ออกไปดูโลกกับเขาเลย อายุ ๖๔ ปีแล้วบวชมา ก็บวชตามประเพณี แต่ว่าเมื่อบวชเข้ามาแล้ว ศึกษาพระธรรมวินัยเล่าเรียนธรรมะของพระพุทธเจ้า มองดูสภาพพุทธบริษัทในเมืองไทย สลดใจ สลดใจอย่างไร สลดใจว่า พุทธบริษัทในเมืองไทยเราเนี่ย นับถือพระพุทธศาสนา แต่ไม่รู้จักพระพุทธศาสนา นับถือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ แต่ไม่รู้จักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่ถูกต้อง ให้อำนาจพระพุทธเจ้าในตอนเช้า ตอนสายไปให้อะไรอีกก็ไม่รู้ แล้วก็ให้อีกกันเรื่อยไป พุทธบริษัทประเทศไทย ทุที่ขยันให้อะไรต่ออะไร สู้พุทธบริษัทเมืองไทยเราไม่ได้ เรียกว่าให้อำนาจบาปอะไรก็ว่าอะไรให้อำนาจนั้น มองดูแล้วก็รู้สึก ว่า น่าสงสารสมเพชสังเวชใจ ในการที่พุทธบริษัทมีสภาพเช่นนี้

ที่นี่ มาดูในวงการพระสงฆ์เรา ก็ขอภัยเถอะก็เหมือนกับชาวบ้านเสีย



เหมือนกัน คือไม่ตั้งใจที่จะศึกษาให้รู้แจ้งเห็นจริง ในธรรมะของพระพุทธเจ้า ไม่ตั้งใจที่จะปฏิบัติ ไม่ตั้งใจที่จะประกาศคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้คนได้ รู้จักพระพุทธศาสนา กลายเป็นพระประเภทที่เรียกว่า ทำมาหากินกันไปตามเรื่อง พอมีความรู้แล้ว ก็หันไปเป็นหมอดูบ้าง เป็นหมออะไรต่ออะไรบ้าง หลงตาบางองค์ ก็ไม่ทำอะไร ขยันเหลาปลัดขิกขายอยู่เท่านั้นเอง แล้วพระศาสนาจะรอดได้อย่างไร มองดูสภาพอย่างนี้แล้ว ก็แสนจะสังเวชใจ ดูพระบ้านนอกไปอย่างหนึ่ง ก็นึกว่า กรุงเทพฯ นี่เป็นเมืองใหญ่ มีความเจริญในทางการศึกษา จึงเข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ

พอมายู่กรุงเทพฯ ยิ่งสลดใจหนักเข้าไปอีก เพราะว่ากรุงเทพฯนั้น งมงาย มากกว่าบ้านนอกเหลือเกิน ญาติโยมฟังแล้วอย่าไปโกรธท่านปัญญา หว่า ว่า คนกรุงเทพฯ งมงาย แต่กึ่งงมงายจริงๆ เสียด้วย ความจริงมันเป็นอย่างนั้น ดูเถะพวกเราทั้งหลายไหว้อะไรกันอยู่บ้าง ประพฤติปฏิบัติอย่างไร เราไปวัดกันทุกวันๆ ไปเพื่ออะไร ไปเพื่อดูหมอบ้าง ขอให้รดน้ำมนต์น้ำพรให้บ้าง สะเดาะเคราะห์ให้บ้าง บางทีก็ไปถามว่า เกณฑ์คู่เกิดเมื่อใดบ้าง อะไรอย่างนี้เป็นต้น พระเราก็เลยเห็นว่า ชาวบ้านชอบใจ ในเรื่องอย่างนั้น ก็ทำตนเป็นหมอกันเสียเท่านั้นเอง

วัดบางวัดในกรุงเทพฯ ไม่ค่อยมีพระนักเทศน์ แต่มีหมอดูเกินคณะใน วัดนั้นเสียด้วยซ้ำไป อันนั้นท่านปัญญาดูแล้วมันสลดใจเหลือเกิน สลดใจในความ เสื่อมโทรมของพระศาสนา สลดใจที่พระพุทธศาสนา ยังไม่เป็นประโยชน์อย่าง แท้จริงต่อจิตใจพี่น้องชาวไทย เมื่อคิดได้อย่างนี้ก็อธิษฐานใจขึ้นว่า เราต้องแก้ไข ความเป็นอยู่ของพุทธบริษัท ธรรมะนั้นเราไม่ต้องแก้ เรียบร้อยอยู่แล้ว แต่ต้อง แก้ไขความเชื่อ แก้ไขการกระทำของพุทธบริษัท ก็เลยตั้งใจว่า จะต้องเทศน์กัน อย่างตรงไปตรงมา ไม่ต้องเกรงใจใคร ไม่ว่าใครอยู่ในที่นั้น ถ้าทำผิดก็ต้องเทศน์ ว่าผิด ถ้าทำถูกก็ต้องบอกว่าถูก จึงได้ตั้งใจไว้ในใจอย่างนี้ เมื่อได้ตั้งใจอย่างนี้แล้ว ก็ได้กระทำตามอุดมการณ์ เพราะฉะนั้นเมื่อไปเทศน์เมืองไหน เขาก็ทว่าด่าเขา เพราะไป

แนะนำเขาให้เลิกไหว้ผีสงเทวดา ให้เลิกไหว้อะไรๆ ที่ไม่ควรจะไหว้ ให้มีใจจงรักภักดีต่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อย่างแท้จริง อย่าเป็นคนประเภทหลายใจ เดี่ยวนี้ไหว้พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เดี่ยวไปไหว้เสาหลักเมือง เดี่ยวไปไหว้พระภูมิเจ้าที่ เดี่ยวไปไหว้ผีต้นไม้ เดี่ยวไปไหว้อ้ายโน่นอ้ายนี้ ใครทำอะไรไว้ที่ไหน ก็ไปไหว้กันทั้งนั้น

แม้รูปเทวดาหน้าโรงแรม คนก็ไปไหว้กันเต็มไปหมด ดูแล้วก็แสนจะสงสาร ญาติโยมทั้งหลาย ว่าทำไมจึงมกยกันอยู่อย่างนี้ แล้วมีใครบ้างในเมืองไทยนี้ ที่จะกล้าบอกกับญาติโยมอย่างนั้น ใครจะกล้าเทศน์กับญาติโยมอย่างนั้น เขาไม่กล้า เพราะกลัวว่าจะไปขัดผลประโยชน์อะไรๆ เข้า ไม่คิดจะสอนคนให้เข้าใจธรรมะ คิดแต่ว่าจะเอาใจญาติโยมเพียงประการเดียว แล้วศาสนามันจะไปรอดได้อย่างไร อย่างว่าแต่พระธรรมดาดูเลย ขอภัยเถอะ แม้พระผู้ใหญ่ก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน แล้วผลลัพธ์มันจะเป็น อย่างไร ถ้าเป็นอยู่ในรูปอย่างนี้ เราไม่ช่วยกันแก้ไขแล้วจะทำอย่างไรต่อไป?

เวลานี้พุทธบริษัทไม่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่าตนเป็นที่พึ่งของตน แต่ว่าไปพึ่งอะไรนอกเรื่องนอกราวกันทั้งนั้น เช่นการจัดทำการค้า ไม่มีความรู้ทางการค้าการขาย ต้องนิมนต์พระไปเจิม เพื่อความเป็นสิริมงคล เจิมแล้วมันจะขายดีขึ้นหรือก็เปล่า หามิได้ ถ้าคนค้าไม่มีความรู้ ไม่มีนโยบาย ถึงใครจะไปเจิม มันก็อย่างนั้นแหละ เจิมไปเถอะ แต่ว่าทำไมต้องไปเจิม ที่แท้เกรงใจเขาเท่านั้นเอง เจิมกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว ทำไมไม่เลิกกันเสียที

ถ้าพระหนุ่มพระน้อยพูดขึ้นอย่างนี้ ใครๆ ก็ว่า เอ๊ะ! ไปว่าพระผู้ใหญ่ เราไม่ได้ว่าพระผู้ใหญ่ แต่เราว่าการไปเจิมป้ายนั้นมันไม่ถูก เพราะไม่เป็นมงคล ๓๘ ประการตามหลักในทางพระพุทธศาสนา ถ้าใครนิมนต์เรามาเจิม เราก็กถามว่าเจิมทำไม เจิมแล้วมันจะได้อะไรขึ้นมา



คราวหนึ่งอาตมาไปเทศน์ที่ประธานมิตร ซึ่งสมัยนี้ก็เป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไปแล้ว พอไปถึงครูคนหนึ่งบอกว่า เหม! หลวงพ่อมาก็ดีแล้ว วันนี้ช่วยเจิมรถให้สักหน่อยเถอะ อาตมาก็ถามว่า เจิมมันทำไมรถยนต์ รถยนต์มันให้ร้ายแก่ใคร รถยนต์อยู่เฉยๆ มันวิ่งไปทับคนได้ไหม มันไปลงคุ้ได้ไหม เขาบอกว่าเจิมเพื่อสิริสวัสดิมงคล อาตมาก็ถามว่า สวัสดิมงคลมันอยู่ที่รถยนต์หรือว่าอยู่ที่ไหน พุดถามไปอย่างนั้น แล้วก็เลยบอกว่า ถ้าเจ็กสำเพ็งมานิมนต์ให้ไปเจิมจะเจิมให้หน่อย เพราะพูดภาษาไทยไม่รู้เรื่อง แต่นั่นชั้นอาจารย์ ดอกเตอร์ปริญญาโทกันทั้งนั้น จะให้ท่านปัญญาไปเจิมรถยนต์ได้อย่างไร ถ้าจะให้เจิม ก็ต้องไปเรียกคนขับมาประชุม แล้วฉันจะเจิมหัวคนขับให้ ไม่ใช่เจิมด้วยเอาแบ่งไปจุดหัวคนขับ แต่ต้องสอนให้รู้ว่ ขับรถต้องเคารพต่อกฎจราจร อย่าเห็นแก่ตัว อย่าแข่งในที่ไม่ว่าแข่ง อย่าเอาเปรียบคนอื่นในการ ขับรถบนถนน นั่นแหละเขาเรียกว่าเจิมใจคนขับ ให้รู้กาลเทศะ รถก็ไม่ชนกันเท่านั้นเอง ถ้าเราสอนอย่างนี้ แต่ไม่สอนอย่างนั้น ใครอยากเจิมก็เจิมให้ๆ ๆ แล้วจะเรียกว่าประกาศพระศาสนาได้อย่างไร เป็นการประกาศพระศาสนาเจิมไปเท่านั้นเอง แล้วมันมีอยู่ในคัมภีร์ไหนบ้างเรื่องเจิมๆ อย่างนั้น เปรียญ ๔ ประโยคนั่งอยู่ที่นั่นหลายองค์ ไปอ่านพบบ้างไหม ในพระสูตรทั้งหลาย ที่พระอานนท์ท่านบอกไว้ว่า “ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้ ครั้งหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ที่นั่น ท่านเศรษฐีคนหนึ่งขึ้นบ้านใหม่ นิมนต์พระพุทธเจ้าไปเจิมบนบ้าน” มีบ้างไหมพี่น้องทั้งหลาย ถ้าเราไปอ่านก็ไม่เจอสักคัมภีร์เดียว แล้วใครตั้งคัมภีร์เจิมขึ้นมาในวงการพระพุทธศาสนา อันนี้เขาเรียกว่าเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ เป็นการกีดกันคนไม่ให้เข้าถึงธรรมะ แต่ให้ไปเชื่อเพียงจุดแบ่งเพียง ๒ - ๓ จุดเท่านั้น ซึ่งมันไม่ได้สาระอะไร เจิมแล้วมันก็พังไปเท่านั้นเอง ไม่ได้เรื่อง

คราวหนึ่ง มีคนครอบครัวหนึ่ง อยากจะให้ข้าพเจ้าเจิมให้ได้ ข้าพเจ้าเลย

เจิมไว้ที่กระจากว่า “ระวัง!” เพียงตัวเดียวเท่านั้น พวกนั้นอ่านแล้วก็งง ว่าเจิมอะไร ของหลวงพ่อบัณฑิต เขียนว่า “ระวัง” ไว้ตัวเดียว บอกว่านี่แหละมันยอดเยี่ยมแล้ว ถ้ามีความระวังแล้ว โจรมันก็ไม่เข้าบ้าน ถ้าระวังแล้วก็ไม่เดินชนกระจากแตก ระวังแล้วก็ไม่เมาเหล้า ระวังแล้วผีการพนันก็ไม่เข้าสิงสู่จิตใจ เพราะฉะนั้น ระวังไว้ตัวเดียวเป็นใช้ได้ เจิมเขาอย่างนั้นจึงเป็นการถูกต้อง

พวกพระหนุ่มๆ เณรน้อยบางองค์ในสมัยนี้ ต้องการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ต้องการให้พระศาสนาของเราริสุทธิผุดผ่อง แต่ว่าคนหนุ่มยังทำอะไรไม่ได้ เหมือนอย่างข้าพเจ้านี้ แม้เป็นคนแก่แล้วยังทำอะไรไม่ได้ เช่นว่าไปเทศแก่ไขไว้ในที่ใดแล้ว พอกลับมาสมภารก็บอกว่า อ้อ! อย่าไปเชื่อท่านปัญญาเลย เขาทำกันมานานแล้ว ทำต่อไปเถอะ มันเป็นเรื่องยุ่งยากแล้วมันจะแก้กันได้อย่างไร

เพราะฉะนั้น เราต้องมืองัดการบางประเภทเกิดขึ้น คือว่าคณะสงฆ์ที่มีจิตใจก้าวหน้า เรียกว่าเป็นพวก โปรเกรสซีฟ พูดแบบฝรั่งสักหน่อย ไม่ใช่พวก ล้าหลัง ไม่ใช่พวกทำตามแบบอาจารย์ ถ้าอาจารย์เคยเป็นหมอ ลูกศิษย์ก็เป็นหมอ ต่อไป อาจารย์เคยทำอะไรก็ทำกันอย่างนั้น อย่างนั้นเขาเรียกว่าเถรสองบาตร มันไม่เข้าทำอะไร เราต้องปฏิรูปกันเสียบ้างในสมัยนี้ ไม่ใช่ปฏิวัติ แต่ว่าปฏิรูปให้เป็นของจริงแท้ ตามคัมภีร์ ในทางพระพุทธศาสนา

เวลานี้ชาวยุโรปเขาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เขาอยากศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้า เขามาเมืองไทย เขาก็งงเป็นไก่ตาแตกไปอีกแล้ว พอมาถึงเห็นพระไทยทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ เขาบอกว่าไม่เคยพบ ในคัมภีร์ ทำไม่จึงทำอย่างนั้น ไม่ต้องอะไรมากหรอก คราวหนึ่งนายคริสตัสฮัมฟรี นายกพุทธสมาคมของอังกฤษ มาที่เมืองไทย พุทธสมาคมก็เชิญไปกินเลี้ยง แล้วก็นิมนต์พระมาฉันอาหารด้วย พระฉันอาหารเสร็จ แล้วสมาชิกพุทธสมาคมก็เอาหมากบุรี่เข้าไปถวาย นายฮัมฟรี แก่ก็ถามว่า นั่นอะไรทำไมเอาไปถวายพระ เขาก็บอกว่า บุรี่ หมาก เอาไปถวายพระ



แก้ถามว่า พระยังฉันหมากสุบบุรีอยู่ด้วยหรือ อย่างนี้ไม่เป็นการถูกต้อง ชาวฝรั่งที่นับถือพุทธศาสนาเขาไม่สุบบุรี

เราบวชเป็นพระแล้ว ทำไมต้องสุบบุรี ทำไมต้องเอาบุรีไปถวายพระ ญาติโยมไม่ควรจะถวายบุรีแก่พระ พระหนุ่มเณรน้อยที่กำลังสุบบุรี ในขณะที่ฟังปาฐกถา ก็ดับทั้งมันเสียเลย อย่าสุบต่อไป เพราะว่ามันไม่ตรงกับหลักของพระพุทธเจ้า ยุวสงฆ์ต้องเป็นคนก้าวหน้า ต้องคิดเปลี่ยนแปลงในทางที่ถูกที่ชอบ อะไรที่ไม่เหมาะสมไม่ควร เราช่วยกันเปลี่ยนแปลง ให้มีความก้าวหน้าต่อไป เปลี่ยนแปลงความเห็นให้เป็นสัมมาทิฐิ เปลี่ยนแปลงศีลให้เป็นศีลที่ถูกต้อง เปลี่ยนแปลงการกระทำให้เรียบร้อย ให้เป็นที่พอใจของคนฉลาด ไม่ใช่ให้เป็นที่พอใจของคนโง่คนเขลา อะไรที่เป็นเรื่องไม่เหมาะสมไม่ควร ที่กระทำกันอยู่ในวงการพระศาสนา เราช่วยกันแก้ไข เราควรจะรวมตัวกันเข้า รวมกลุ่มกันเข้า แล้วเราก็มีอุดมการแบบเดียวกัน ว่าเราจะปฏิรูปสังคมของชาวพุทธ ให้เป็นไปในทางที่ถูกตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

เรามาปฏิรูปชาวพุทธ ให้มีศรัทธามั่นคง ในพระรัตนตรัย ไม่ถ่วงถ่วง คลอนแคลน ให้ฝากชีวิตจิตใจไว้กับพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์อย่างแท้จริง อย่าเอาชีวิตจิตใจไปฝากไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหลวไหลต่างๆ ซึ่งมีกันมากมายในสมัยนี้ การกระทำอันใดที่ทำให้คนงมงายไม่เข้าถึงพระรัตนตรัยที่ถูกต้อง เราก็ชวนกันเทศน์ให้เลิกละจากสิ่งนั้น

ในสมัยนี้ ที่แพร่หลายที่สุดก็การทำพระชาย พระเครื่องมีขายกันมากเหลือเกินในกรุงเทพฯ เวลาที่วัดไหนต้องการเงินก็รวมกันเสก เดียวนี้พระองค์ไหนอยู่ป่านานๆ เขาชุดเอามาสกกันทั้งนั้น เดียวนี้เหรียญหลวงพ่อก้อย หลวงพ่อจ้อย หลวงพ่อดี ไม่รู้ว่าท่านอยู่ที่ไหน อยู่ป่าช้าไหน ก็ไปชุดกันมาสกกันทั้งนั้น

อันนี้มันเรื่องหากิน ไม่ใช่เรื่องส่งเสริมพระศาสนา ไม่ใช่เรื่องทำคนให้เข้า



ที่ตรงไหน ในเรื่องอย่างนี้ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่เรา ควรจะช่วยกันแก้ไข แต่ว่ายังไม่มีโอกาสที่จะแก้ เพราะว่าคนที่มีความคิดจะแก่นั่น ไม่มีโอกาสที่จะเข้าไปบริหารกิจการพระศาสนา ไม่มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็น ยิ่งคนใดพูดมากอย่างนี้ เขาไม่ให้มีโอกาสดำอะไร ที่จะไปทำให้เป็นประโยชน์ได้ เขาหาว่าเป็นคนพูดมาก เอาเข้าหากันไม่ได้ เลยมันก็ไปกันไม่รอด

นี่แหละพระหนุ่มทั้งหลาย ที่มีการศึกษา มีความคิดก้าวหน้า จึงได้รวมพวกรวมหมู่กันขึ้น ไม่ใช่รวมพวกรวมหมู่เพื่อกระทำการสิ่งที่ไม่เลวไม้อ แต่รวมพวกรวมหมู่กันขึ้น เพื่อสะกิดคนใหญ่ ๆ ทั้งหลาย ให้ลุกขึ้น แล้วให้ก้าวไปข้างหน้า ให้มองดูตัวเอง ว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร ให้แก้ไขสิ่งเหล่านี้

แต่ว่าสิ่งเหล่านี้มันยังไม่เคยมีมาก่อน เป็นของใหม่ ในเมืองไทยยังไม่เคยมีญาติโยมที่ไม่เข้าใจเนื้อแท้ก็เห็นว่า พระนี่ยังไม่เข้าใจเรื่อง ความจริงมันยังเป็นเรื่องไม่ใช่ไม่เข้าใจเรื่อง ถ้ายังไม่เข้าใจเรื่องแล้ว มันก็ไม่ได้เรื่องอะไรหรอก แต่ที่เราอย่าให้มันเป็นเรื่องเป็นราว เพราะยุ่งด้วยน้ำใจเสียสละ เพื่อประโยชน์ แก่พระศาสนา เรา รักพระศาสนา จึงได้อุตส่าห์มานั่งตากยุงอยู่ที่นี่

ถ้าเราไม่รักพระศาสนา เราก็ไม่ต้องเรียนอะไรให้มาก เรียนนิด ๆ หน่อย ๆ แล้วทำตนเป็นหลวงพ่อก่อน มันง่ายจะตายไป ทำตนเป็นหลวงพ่อก่อน ไม่ต้องเรียนอะไรหรอก ไม่ต้องท่องอะไรมาก เรียนอติปิโส สวากขาโตก็พอแล้ว แล้วเอาหม้อใหญ่ ๆ ใส่น้ำมันตัววางไว้บนกุฏิ จดรูปทุกวัน ๆ ให้กำหนดรูปกองใหญ่ ๆ แล้วเอาขี้เทียนรดหม้อ ให้เประเลอะเทอะนิดหน่อย เอาด้ายหลาย ๆ สีมานผูกไว้ แล้วทำทำนอง ๆ ขมิ้ม ๆ เพียงเท่านั้นแหละ ไม่เท่าใดพวกนายพลอง ๆ ก็ไปเป็นลูกศิษย์กันเป็นแถวไปเลย

เท่านั้นยังไม่พอ ยังให้รูปถ่ายไว้เป็นที่ระลึกด้วย บอกว่า มอบให้หลวงพ่อก่อน ไว้เป็นที่ระลึกในฐานะศิษย์ ศิษย์โง่ ๆ ทั้งนั้น ไม่ใช่ศิษย์ที่ฉลาดอะไร เป็นอย่างนี้

เป็นง่าย เป็นหลวงพ่อย่างนี้

แต่ถ้าจะเป็นผู้ประกาศสังฆธรรม ต้องเรียนกันหลายปี ไม่ใช่ว่าโผล่มาแล้วจะเทศน์ได้เมื่อไร ต้องอ่านหนังสือ ต้องค้นคว้า ต้องหัดพูดหัดเทศน์ ไม่ใช่ไปนั่งเทศน์คนเดียวชายหาดทรอก แต่ว่าเทศน์กับคนบ่อยๆ มีโอกาสไปที่ไหนคนมาก ๆ ก็อุตส่าห์ไปเทศน์ เขาไม่นิมนต์ก็อุตส่าห์เทศน์ให้เขาฟัง นาน ๆ เข้ามันก็เป็นเท่านั้นเอง นี่เรื่องมันเป็นอย่างนี้ เราจึงต้องแก้ไขในสิ่งเหล่านี้ในกาลต่อไป จึงได้รวมพวกรวมหมู่กันเข้า เรื่องอื่นนั้นเป็นเรื่องปลีกย่อย ไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่ว่าเราสร้างรากฐานขึ้นก่อน เพื่อฟื้นฟูกิจการพระศาสนาให้ก้าวหน้า

เวลานี้ในเมืองไทยเรานักสอนไม่ค่อยจะมี มีแต่นักสร้างทั้งนั้นแหละ ตามวัดวาอารามบ้านนอก สร้างโบสถ์ สร้างศาลา สร้างพระพุทธรูป สร้างนั่นสร้างนี่ เยอะแยะ แต่ว่านักสอนมีสักกี่รูป ถ้ามีนักสอนสักองค์ ก็เทศน์กันเกือบล้มเกือบตาย ไม่มีเวลาได้พักผ่อน เพราะยังขาดแคลนนักสอน อันนี้แหละเป็นปัญหา

หลวงพ่อบัญญาจึงมาคิดว่า มันต้องเริ่มงานใหม่กันเสียแล้ว จะให้คนอื่นเริ่มก็ไม่เห็นเริ่มกันสักที เลยเริ่ม เองดีกว่า เวลานี้สร้างโรงเรียนขึ้นมาหลังหนึ่งแล้ว ไม่ใหญ่โตอะไรทรอก สร้างใหญ่ ๆ มันเสียเวลา สร้างน้อย ๆ พอที่ทุนทรัพย์จะพอสร้างได้ ใกล้เคียงสำเร็จแล้ว เมื่อสำเร็จแล้วก็มิโครงการต่อไปว่า จะอบรมนักเทศน์ ให้ออกไปสอนคนต่อไป

พระหนุ่มเณรน้อยองค์ใด ที่จะเป็นนักเทศน์เตรียมตัวไว้ เมื่อใดหลวงพ่อบัญญาประกาศรับแล้ว ก็มาสมัครไว้ ๆ แล้วก็จะได้อบรมบ่มนิสัยให้เป็นนักเทศน์ในการอบรมนั้น ต้องมากินนอนที่วัดชลประทานฯ เลย แล้วก็ให้หนังสือให้ค้นคว้า แล้วให้สนทนาธรรมะกัน ให้อ่านหนังสือ ให้หัดพูด หัดบรรยาย หัดเขียนบ้างอะไรบ้างไป ตามเรื่อง ใช้เวลาสัก ๖ เดือน ก็พอจะไปสอนคนได้ แล้วก็ส่งกลับไปอยู่บ้านเดิมของตน ๆ เทียวสอนต่อไป



ปีหนึ่งก็คงจะทำได้สักชุดหนึ่ง หลังจากออกพรรษา พอถึงหน้าแล้งก็ส่งกลับบ้าน นี่เป็นการสร้างผู้ประกาศธรรมขึ้นมา เพราะพระพุทธเจ้าของเราเมื่อตรัสรู้แล้ว พระองค์ก็ไม่ได้ทำเรื่องอื่น แต่พระองค์คิดว่า เราควรจะสอนใคร แล้วก็ไปสอน

ครั้นสอนมีลูกศิษย์แล้ว พระองค์ก็ไม่ได้บอกว่า เธอจงไปสร้างวัดเถอะนะ ไปทำอ้ายนั่นอ้ายนี่ แต่พระองค์บอกว่า “เธอทั้งหลาย พันแล้วจากบ่วงอันเป็นของทิพย์ พันแล้วจากบ่วงอันเป็นของมนุษย์” หมายความว่า ไม่มีกิเลสผูกพันรัดรั้งจิตใจ พระองค์ก็เป็นผู้พันด้วยเหมือนกัน เธอทั้งหลาย จงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์เพื่อความสุข แก่มหาชน จงประกาศธรรมอันไพเราะในเบื้องต้น ท่ามกลาง ที่สุด แก่เขา คนที่มีกิเลสบังดวงตาน้อยๆ มีอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะไม่ได้สดับตรับฟัง จึงไม่รู้ไม่เข้าใจ เธอจงไปสอนเขา อย่าไปทางเดียวกัน ๒ รูป” เพราะว่าพระน้อย “ให้ไปทางเดียวรูปเดียว แล้วเราก็จะไป เหมือนกัน” งานของพระพุทธเจ้าตลอดเวลา ๔๕ ปีนั้น คืองานเทศน์งานสอนเท่านั้น ไม่มีงานประเภทอื่นเลย ศาสนาจึงยังยืนมาได้ถึงพวกเราจนทุกวันนี้

พวกเราในสมัยนี้ งานสอนกลับว่าไม่ใช่งานสำคัญ งานสวดมนต์บังสุกุล เป็นเรื่องสำคัญไปเสีย งานไปเจิมป้ายเจิมร้านเป็นเรื่องสำคัญไปเสีย วันไหนจะนิมนต์ไปเทศน์ ไม่ว่าง วันนี้จะไปเจิมป้ายเขาสักหน้อย อย่างนี้แล้วมันจะไปกันได้อย่างไร งานที่เป็นเนื้อไม่ค่อยจะทำได้ แล้วประโยชน์ของพระศาสนาก็ไม่เกิด

ต่อไปข้างหน้าเราจะต้องเปลี่ยนแปลงกันแล้ว คนหนุ่มคนน้อยทั้งหลาย ต้องเปลี่ยนแปลง ต้องเริ่มต้นที่จะช่วยกันฟื้นฟูหลักการของพระพุทธเจ้า ให้แพร่หลายไปสู่ชาวไทย เราอย่าเห็นว่าคนไทยเวลานี้รู้จักพระพุทธศาสนา อย่าเห็นว่าเวลานี้คนไทยเป็นศิษย์แท้ของพระพุทธเจ้า เป็นเพียงไม่กี่เปอร์เซ็นต์ แต่ว่าเป็นศิษย์อะไรต่ออะไร ปะปนกันไปหมดเต็มทีแล้ว เพราะฉะนั้นเรามาช่วยกัน เวลานี้

วงการพระพุทธศาสนาต้องการอะไร

อยากจะบอกพระหนุ่มพระน้อยทั้งหลายให้เข้าใจว่า ต้องการพระภิกษุสามเณร ใจสิงห์ ที่เสียสละเพื่อพระพุทธศาสนา ไม่ใช่บวชมาแล้วก็ไปทำเรื่องอื่น เราบวชในเมืองไทยปีหนึ่งเท่าใด ถ้าเราบวชชีวิตไว้กับพระศาสนาสัก ๒๐ เพอร์เซ็นต์ หรือ ๑๐ เพอร์เซ็นต์ เอาจริงเอาจัง บวชแล้วทำงานสั่งสอน ไม่หวังลาภสักการะ ไม่หวังยศฐาบรรดาศักดิ์ ไม่ข้องติดในเรื่องอะไร เราบวชชีวิตจิตใจให้กับงานพระศาสนา จะทำหน้าที่เป็นผู้ประกาศธรรมเรื่อยไปตลอดเวลา นั้นแหละพระศาสนา ต้องการ กำลังต้องการอย่างที่สุดในเรื่องอย่างนี้

เวลานี้ทหารชั้นเอกไม่ค่อยจะมี มีแต่ทหารชั้นลี้ล้อยทั้งนั้น ที่เรามีกันอยู่ทั่วๆ ไป เรียกว่าทหารตีฉาบ ตีกลอง ถ้ายกทัพแล้วก็ช่วยตีฉาบตีกลอง ให้มันดังก้องๆ เท่านั้นเอง เป็นทหารเอกขนาดกวนอู เตียวหุย จูล่ง ไม่ค่อยจะมี แล้วเราจะไปรบกับใครได้ ฟันน้องทั้งหลายลองคิดดูเถอะ

ยิ่งเราไปดูตามบ้านนอกบ้านนาด้วยแล้ว มีแต่พระหลวงตาทั้งนั้นนั่งเฝ้าวัดอยู่ ไม่สามารถจะทำอะไรได้ เพียงแต่จะกวาดซี้ฝุ่นบนกุฏิก็ไม่ไหวเสียแล้ว แล้วจะช่วยพระศาสนาได้อย่างไร นี่เป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นในวงการพระศาสนา นี้ ต้องการพระหนุ่มพระน้อย ที่มีน้ำใจเสียสละ

เรามาดูใจกัน เราบวชแล้ว เรามาตั้งใจว่า เราบวชเพื่อพระศาสนา เราจะบวชเพื่อทำงานให้แก่พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มอบชีวิตจิตใจลงไปเลย เมื่อมอบชีวิตจิตใจลงไปแล้ว เราจะเริ่มต้นอะไร เริ่มต้นด้วยการศึกษา ก่อน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ก็เรียนกันไปตามแบบนั้นแหละ เรียนนักธรรมตรี โท เอก กันไปตามเรื่อง ความจริงหลักสูตรมันควรจะปรับปรุงบ้างแล้ว แต่ว่าไม่มีโอกาสปรับปรุง เพราะว่าคนแก่ เขายังรักของเก่าอยู่ ก็ต้องว่าไปตามเรื่อง

เราควรจะปรับปรุงให้ทันสมัยกันเสียบ้าง เวลานี้พระหนุ่มๆ ที่มีความรู้



ความฉลาด ได้เล่าเรียน จบปริญญาโทบ้าง เอกบ้าง กลับมาถึงไม่มีงานจะทำ เพราะอะไร เพราะพ่อไม่รู้ว่าคุณเรียนได้อะไร พ่อไม่สนใจ ลูกกลับมาหนึ่งๆ นอนๆ เห็นว่าไม่ได้เรื่องแล้ว ก็ออกไปนุ่งกางเกงดีกว่า ก็เลยออกไปเสียเท่านั้นเอง นำเสียตายเลี้ยงลูกให้คนอื่นนี่ไม่ไหว เราพยายามให้ศึกษาเล่าเรียน ผลที่สุดก็ออกไปเป็นลูกเขย โยมหมดเลย แล้วเราจะมีใครใช้กันต่อไป

นี่เป็นความบกพร่องของวิธีการ ไม่ใช่เรื่องอะไร วิธีการยังไม่ดี เช่นว่าคนเรียนจบมาแล้ว ไม่รู้จะทำอะไร เพราะผู้ใหญ่ไม่สนใจว่าจะให้ทำอะไร ไม่ได้เตรียมงานไว้ต้อนรับ ไม่มีแผนการ ไม่มีวิธีการว่าต่อไปเราจะให้ทำอะไร ที่เคยทำๆ กันอยู่อย่างไร ก็จะทำกันอย่างนั้น มันไม่ก้าวหน้า สิ่งทั้งหลายมันต้องมีการเปลี่ยนแปลง

พระพุทธเจ้าสอนเราให้รู้ว่า สิ่งทั้งหลายมันไม่เที่ยง มันต้องมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาตินั้น มันเรื่องหนึ่ง แต่ว่ามนุษย์ต้องใช้ปัญญาเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้วย มนุษย์เราที่จะเป็นมนุษย์อยู่ได้ เพราะมีปัญญารู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ถ้าไม่เปลี่ยนแปลง เราก็เป็นคนไม่มีฝั่ำนุ่งกันเท่านั้นเองที่เราได้เปลี่ยนแปลงมาพอสมควร เพราะเคารพต่อกฎเกณฑ์อันนี้

ในเรื่องการพระศาสนานี้ก็เหมือนกัน ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงกันเสียบ้างอะไรจะก้าวหน้า หลักคำสอนนั้น ไม่ต้องเปลี่ยนหรอก พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว แต่เราต้องเปลี่ยนแปลงวิธี ให้เปลี่ยนแปลงการศึกษาให้ทันสมัย ให้ใช้เวลาน้อยลง ไปสักหน่อย อย่าให้มันนานเกินไป

เช่นเรียนบาลี เรียนกันตั้ง ๔ ปี ๑๐ ปี บางองค์สอบประโยค ๔ อยู่ ๑๐ ปี ไม่ได้สักที เลยไม่ได้ทำอะไร พ่อได้ ๔ ประโยคก็อายุ ๖๕ เข้าไปแล้ว แล้วจะไปทำอะไรได้

เราควรจะเปลี่ยนแปลงให้มันสั้นลงไปกว่านั้น เรียกว่าเรียนเพื่อทำงาน ไม่ใช่เรียนเพื่อเอาประกาศนียบัตรไปเทนิบไว้ข้างฝา แล้วก็นอนดูเล่นเฉยๆ ไม่ใช่

อย่างนั้น

พูดไปแล้วเหมือนกับอวด หลวงพ่อนี้ไม่มีประกาศนียบัตรสักแผ่นเดียว ตั้งแต่เรียนนักธรรมตรี โท เอก ได้เปรียญ ๓ - ๔ ประโยค ไม่รู้ประกาศนียบัตรมันอยู่ไหน รับมาแล้วก็ทิ้งๆ ขว้างๆ ไม่เคยใส่กรอบไว้บูชาเลยสักแผ่นเดียว แล้วพ่อก็เปรียญก็เหมือนกัน เป็นเปรียญ ๔ ประโยค ไม่เคยได้รับพ่อกับเขาเลย เพราะว่าเวลาเขาแจกพ่อก็คงไปเที่ยวเทศน์อยู่บ้านนอก พอกลับมาเขาแจกกันหมดแล้ว แล้วเขาก็บอกว่า ไปเอาที่กรมการศาสนา ผมก็บอกว่า เอามาทำอะไรไร เพียงแต่พ่อกับเขาเรามาเรียนเอาความรู้ ไม่ได้เอาพ่อกับเขาไปขายฝา ก็เลยไม่ได้ไปเอา

เดี๋ยวนี้เป็นเจ้าคุณชั้นราช เขาให้พ่อกับเขา ลูกศิษย์เขาทำตุ๋นใส่ให้ เลยก็ใส่ไว้ในกุฏิอันหนึ่ง เพราะว่าเขาทำให้อย่างนี้นอกจากนี้แล้วก็ได้สนใจอะไร เราไม่ต้องไปสนใจในเรื่องอย่างนั้น เราควรจะใช้เวลาเพื่อศึกษาค้นคว้าให้มากขึ้น แล้วก็เรียนเพื่อไปปฏิบัติงาน มีความรู้พอสมควร แล้วก็ออกไปทำงานได้

พระมหาเถระองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นตัวอย่างแก่พวกเราทั้งหลาย คือท่านเจ้าคุณพุทธทาส ซึ่งพี่น้องทั้งหลายคงจะรู้จักดี ท่านเจ้าคุณพุทธทาสของเรานั้น ท่านเรียนได้เท่าใด ๓ ประโยคเท่านั้นเอง ไม่ได้มากมายอะไร สอบประโยค ๔ ตกด้วยซ้ำไป แล้วท่านก็ไม่เรียนต่อ เพราะท่านบอกว่า กรรมการกับเราแปลไม่ตรงกัน ก็เลยออกไปจากกรุงเทพฯ ไปอยู่ที่ไชยา เอาพระไตรปิฎก ไปนั่งอ่าน ค้นคว้า ขอล้อเถอะ ท่านเพียง ๓ ประโยค นั้นแหละ ถ้าแปลพระคัมภีร์พระสูตรอะไรก็ตาม ขอล้อเถอะ ที่จะพูดว่า ท่านแปลเก่งกว่าเปรียญ ๔ ประโยคด้วยซ้ำไป ลองไปอ่านดูที่แปลๆ ไว้

เช่นชมทรัพย์จากพระโอรส พระพุทธประวัติจากพระโอรส อริยสัจจากพระโอรส อะไรๆ หลายเล่มที่ท่านเขียนไว้ พวกเราใครอยากจะเป็นนักเทศน์ นักสอน ต้องอ่านหนังสือเหล่านั้น อ่านแล้วจะเกิดปัญญา นั้นท่านเรียนได้ ๓



ประโยคเท่านั้น แต่ท่านเห็นว่างานสำคัญกว่าการศึกษาเอาประกาศนียบัตร เลยออกไปทำงานอยู่ในป่า อยู่ป่าหลายปี เกียรติคุณก็ดังขึ้นมาถึงกรุงเทพฯ คนกรุงเทพฯ ต้องนิมนต์ท่านมาเทศน์มาสอน เวลานี้เกียรติคุณชื่อเสียง ท่านดังกว่าใครๆ ในประเทศไทยก็ว่าได้ ในแง่การศึกษาธรรมะ ว่าแต่ท่านก็ตั้งอยู่ในหมู่ของคนที่น่าสนใจเท่านั้น ขอภัยเถอะ พระมหาเถระบางองค์ยังไม่รู้เลย ว่าท่านพุทธทาสท่านทำอะไร แล้วพระศาสนาจะปรอดได้อย่างไร คนดีไม่มีใครใช้ ไม่เอามาใช้ ผลที่สุดคนดีก็ตายไปเสียเท่านั้นเอง

แต่ไม่ตายเปล่าหรอก เพราะหนังสือที่ท่านเขียนนั้นมากเหลือเกิน ท่านตายไปแล้ว หนังสือที่ท่านเขียน ไว้ต้องเป็นตู้ใหญ่ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าของพวกเราต่อไป อันนี้เป็นตัวอย่าง ซึ่งเรียกว่าเป็นความมกพร่องอยู่ ไม่มีใครสนใจ

ยังไม่มีพระมหาเถระองค์ใด เคยไปเยี่ยมท่านเจ้าคุณเลยว่าท่านทำอะไรบ้าง ไม่ได้ให้กำลังใจ แต่บางองค์พูดว่า ไม่เห็นท่านมาเยี่ยมผมมั่ง ก็ท่านเก่งกว่าท่าน แล้วจะมาเยี่ยมท่านได้อย่างไร ขอให้เราคิดดูเถอะ ผู้มีปัญญาเขาไม่มาหาคนที่โง่กว่าหรอก

ขงเบ้งแกไม่ไปหาเล่าปี แต่เล่าปีต้องไปยืนอยู่แทบเท้าขงเบ้ง จึงอาจขงเบ้งมาใช้ได้ ไม่อ่านสามก๊กเสียมั่ง มันก็ลำบากอย่างนี้ ศาสนามันจะไปได้อย่างไร เราลองคิดดูเถอะ ถ้าเราอ่านสามก๊กก็จะเอาวิธีการของเล่าปีมาใช้ได้ ว่าเล่าปีนั้นเขาจะกู้บ้านกู้เมือง เขาหาคนฉลาด คนฉลาดอยู่ที่ไหน เล่าปีไม่ได้นั่งคอยให้เขามา คำนับแทบเท้า แต่เล่าปีเป็นฝ่ายไปหา ไปครั้งแรกไม่เจอ ไปครั้งที่ ๒ ไปครั้งที่ ๓ เดียวหุ้ยเป็นคนเลิศจรณบอว่า ชาวนาโง่ๆ เราจะไปหามันทำไม เอาเชือกผูกคอลากมาก็ได้ เล่าปีตอบว่าอย่าใจร้อน เราเอาเชือกผูกคอมันได้มาแต่ตัวไม่ได้หัวใจ เราต้องการเอาหัวใจเขามาใช้

ผลที่สุดเล่าปีก็ไปยืนพินอบพิเทาอยู่ปลายเท้า ขงเบ้งแกลั่นนอนหลับเสียเลยๆ อย่างนั้นแหละ ให้ยืน ทรมานเสียหน่อยหนึ่งก่อน ลองดูน้ำใจว่าจะมีความรักขนาดไหน ผลที่สุดเห็นยืนนาน ลืมตาขึ้นดู ถามว่า ใครมายืนอยู่แทบเท้า เด็กบอกว่าเล่าปี ดูเด็กว่า เฮ้ย, ทำไมไม่บอกข้า แล้วก็ลุกขึ้นไต่ถามเรื่องราว ผลที่สุดเล่าปี ก็เชิญขงเบ้งมาเป็นที่ปรึกษา เป็นหัวเลนาธิการในการต่อสู้กับโจโฉได้ แล้วขงเบ้งก็จงรักภักดีจนตัวตาย

เวลาตาย ขงเบ้งก็เป็นตัวอย่างแก่นักการเมืองทั้งหลาย เพราะแก่ตายไม่มีอะไร ไม่ต้องใช้มาตรา ๑๗ บังคับ ที่จะเอาอะไรกับแก เพราะแกไม่มีอะไร ทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่บ้าง แกก็เขียนไว้ในพินัยกรรม บอกว่า “ทรัพย์สินสมบัติทั้งหลาย ที่ได้รับพระราชทานจากพระเจ้าอยู่หัว ยังอยู่เรียบร้อยไม่ได้ใช้ ข้าพเจ้าขอมอบคืนถวายให้แก่ข้าราชการ เพื่อเอาไปแจกจ่ายแก่ทหารที่ออกไปรบทัพจับศึกกลับมา ครอบครัวของข้าพเจ้าไม่ต้องเป็นห่วง เพราะมีที่ดินอยู่ ๕๐ ไร่ ดันหม่อน ๑๐๐ ดัน ก็พอกินแล้ว” เพียงเท่านั้นเอง

ถ้านักการเมืองที่จะสมัครผู้แทน อ่านตอนนี้เสียบ้างก็คงจะดีขึ้นสักหน่อย ไม่เข้าไปกอบโกยเอา จนประเทศผอมแห้งไปตามๆ กัน เป็นอย่างนี้แหละ ใครที่จะเป็นผู้แทนต่อไป ต้องเป็นอย่างขงเบ้ง อย่าไปเป็นอย่างคนอื่น ประเทศจึงจะไพบรุด เรื่องมันอย่างนี้

เราจะทำอะไรมันต้องดูตัวอย่างคนโบราณเขาบ้าง สิ่งใดดีเราก็ก็นำมาใช้ ให้เป็นประโยชน์ แก่กิจการของเราต่อไป เพราะฉะนั้นพระหนุ่มเณรน้อยทั้งหลาย ที่มีใจรักพระพุทธเจ้า มีใจรักพระธรรมพระสงฆ์ ขอให้ตั้งใจตั้งแต่เริ่มต้น ตั้งใจว่าเราจะบวชเพื่ออะไร

ในคำขอบวชของพระมหานิกายเรา มีพูดว่า สัพพทุกขนิสสรณ นิพพาน-สัจฉิกถนตถาย เอตักกสวํ ทตฺวา ปพฺพาเซถ มํ ภนฺเต บวชเพื่อกระทำที่สุดกอง



ทุกข์ให้แจ้ง ขอให้ท่านให้ผ้าขาวแก่ข้าพเจ้า คำนี้ต้องเอามาติดสักหน่อย ว่าเรา
 บวชเข้ามาแล้วนี่เพื่ออะไรเอานะ ถึงสึกออกไปบ้าง ไปช่วยชาวโลก จะเอาไว้ทั้ง
 หมดยังไม่ไหว มากเกินไป เราเอาไว้แต่พอสมควร

คนใดที่ตั้งใจว่าจะอยู่ ก็ต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เรียนจริงๆ เวลาเรียน
 ก็อย่าไปทำเรื่องอื่น อย่าไปคิดเรื่องอื่น เรียนให้รู้ให้เข้าใจ เรียนบาลีให้พออ่านบาลี
 ได้ แล้วถ้าจะเรียนสมัยใหม่ก็เรียนไปเถอะ เรียนจน ถึงมหาวิทยาลัยก็ได้ แต่ว่า
 เราเรียนเพื่ออยู่ ไม่ใช่เรียนเพื่ออะไร เรียนเพื่อออกจากโลก ไม่ใช่เรียนเพื่อจะ เข้า
 ไปอยู่กับชาวโลกทั้งหลายเขา เพราะในเมืองไทยคน ๔๐ ล้าน อยู่บ้านมันตั้งหลาย
 ล้านแล้ว อยู่วัดนี่มีน้อยเต็มที เพราะฉะนั้นเราช่วยอยู่วัดกันสักหน่อย แต่ว่า
 อยู่อย่างคนฉลาด อย่าอยู่อย่างโง่ๆ อย่าอยู่อย่างไม่รู้อะไร อยู่เพื่อช่วยเหลือญาติโยม
 ชาวบ้าน อยู่เพื่อนำเขาให้ก้าวไปข้างหน้า อย่าอยู่ให้เขานำ

ถ้าอยู่ให้ชาวบ้านเขานำแล้ว เราก็นั่งเป็นหมอดูเท่านั้นเอง แต่ถ้าอยู่ให้เรา
 นำ เราก็นำเปิดหูเปิดตา ญาติโยมให้สว่าง ให้เห็นแสงของธรรมะ จึงจะก้าวหน้า

พระสงฆ์ที่มาประชุมกันนี้ ขออภัยเถอะ ส่วนมากมาจากภาคตะวันออก
 เฉียงเหนือ คนภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ มีคุณค่าพิเศษทางจิตใจ คือมีความ
 หนักแน่น มีความอดทน มีความตั้งใจ มั่นใจ ในการกระทำ อะไรๆ ต่างๆ เพราะ
 ว่าภูมิประเทศมันลำบาก

คนเกิดในที่ลำบากมีบุญ ไม่ใช่มีบาป เพราะว่าความลำบากมันสร้างคน
 แต่อยู่ที่สบายมันทำลายคน พระสงฆ์ที่มาจากทางภาคใต้มันสบายๆ จึงไม่ค่อยเก่ง
 เท่าไร แต่ว่าพระที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือๆ เขาลำบาก เขาเรียนเก่ง เป็น
 เปรียญ ๔ ประโยคเยอะแยะ เป็นสมภารเจ้าวัดก็เยอะ

ข้าพเจ้าไปเที่ยวเทศน์ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือบ่อยๆ เมื่อไปเทศน์
 แล้วสังเกตดูว่า กิจกรรมพระศาสนาทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น เจริญก้าว

หน้ากว่าภาคอื่นๆ ในประเทศไทย เพราะว่ามีพระ ที่ทำงานดี ๆ เจ้าคณะจังหวัด มีความรู้ เจ้าคณะอำเภอก็มีความรู้ สมภารเจ้าวัดเป็นมหาเปรียญหลายองค์ แล้วเองงานเอากันทั้งนั้น สังเกตดูเป็นอย่างนี้ เวลากลับไปภาคใต้ เขาถามว่าไปเที่ยวทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กิจการพระศาสนาเป็นอย่างไร ก็บอกตรง ๆ ว่า ดีกว่าภาคเราหลายแง่หลายมุมด้วยกัน เพราะเขาเก่ง ๆ เขาเรียนเขาก้าวหน้า เขาตั้งใจศึกษา อันนี้พูดไม่ใช่ยอ แต่ความจริงมันเป็นอย่างนั้น

เดี๋ยวพวกเราจะหาว่า หลวงพ่อปัญญาให้เรากินน้ำหวานอีกแล้ว น้ำหวานกินมากไม่ได้ มันเป็นเบาหวาน แต่ว่าพูดความจริงสู้กัน ว่าความจริงมันเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นเราต้องรักษาคูณค่าของสิ่งนี้ไว้ ตั้งใจเรียนตั้งใจศึกษากันอย่างจริงจัง เพื่อความเจริญก้าวหน้าของพระศาสนา แล้วพวกเรา นี้ จะช่วยกิจการ พระศาสนาต่อไป ในกาลข้างหน้า

เมื่อเราเรียนเสร็จแล้ว เราก็ออกทำงาน เรื่องการทำงานให้พระศาสนา นี้ มีข้อบกพร่องอยู่ทั่วไปประการหนึ่ง คือพระเรามักจะพูดว่า ไม่มีใครใช้ ไม่มีใครสั่งให้ทำ ทำไม่ต้องรอให้คนอื่นสั่ง ทำไม่ต้องรอให้คนอื่นใช้ ทำไม่ต้องรอให้คนอื่นทำงานให้เราทำ ก็งานมันมีเยอะแยะในเมืองไทย หลวงพ่อเทียวเทศน์ มาตั้ง ๔๐ ปี แล้ว มองเห็นงานมากเหลือเกิน ที่เราจะต้องทำ เราไม่มีคนจะทำเท่านั้น เพราะว่าพี่น้องญาติโยมชาวบ้านทั่วไปนั้น กำลังต้องการผู้นำทางจิต ต้องการผู้นำทางวิญญาณ เขาอยู่เหมือนกับคนตาบอด หรือผู้ง่วงผู้แกละที่ไม่มีคนเลี้ยง ถ้าพูดตามคัมภีร์ฝรั่ง เขาว่าอย่างนั้น เขาต้องการคนเลี้ยง

เราทั้งหลายจะไปเป็นคนเลี้ยง เราจะต้องไปเป็นผู้นำเขา เราไม่ต้องรอรับคำสั่งจากใคร เรารับโดยตรงมาจากพระพุทธเจ้าเลยทีเดียว เพราะพระพุทธเจ้า ท่านสั่งไว้แล้ว “เธอทั้งหลาย จงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่มหาชน” แล้วเราจะรอให้ใครสั่งอีก เราไม่ต้องรายงานใคร เราทำให้พระพุทธเจ้า ใครจะชม



เราก็ไม่ว่า ใครจะตำรา เราก็ไม่ว่า เราไม่สนใจต่อคำพูดเหล่านั้น แต่เราจะอุทิศชีวิต ทำงานให้แก่พระพุทธเจ้า ที่ได้มีงานเราอยู่ที่นี่ เราจะทำด้วยความตั้งใจ ถ้าเราช่วยกันทำอย่างนี้ก็จะก้าวหน้า

แต่ว่านั่นแหละ การทำงานอะไรก็ตาม ทำคนเดียวมันไม่เกิดกำลัง ต้องทำงานเป็นทีมเวิร์ค คำฝรั่งเขาว่าอย่างนั้น ถ้าพูดไทยๆ ก็เรียกว่า สหการ หมายถึงความว่าร่วมกันทำ เราต้องมีศูนย์กลางที่จะทำงาน เป็นศูนย์ที่จะปฏิบัติงานอิสระ ไม่ต้องขึ้นกับใคร ขึ้นตรงต่อพระพุทธเจ้า ขึ้นตรงต่อพระธรรม ขึ้นตรงต่อพระสงฆ์ ไม่ต้องให้ใครมาตั้งระเบียบให้แก่เรา เราเคารพระเบียบของพ่อเราก็อพแล้ว เพราะมีพ่อใช้ ไม่ต้องตั้งขึ้นมาใหม่ก็ได้ ที่ตั้งขึ้นมาใหม่ตั้งขึ้นรุงรังจนจำไม่ได้ ข้าพเจ้าเป็นสมภารนี้ ไม่เคยได้อ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เลย ไม่รู้ว่าเขาว่าอย่างไร เพราะนึกว่าไม่จำเป็นอะไร เพราะปฏิบัติตามพระธรรม วินัยแล้ว มันก็พอแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องอ่านก็ได้

มีประชุมสงฆ์ที่ไรก็เคยไปฟังกับเขาบ้าง ไปฟังแล้วเมื่อเดิมที เพราะมีพูดแต่เรื่องสังฆานัติ เรื่องกติกาสงฆ์ ไม่เห็นพูดพุทธาณัติกันเสียมั่งเลย เรามันเป็นนักเทศน์นักสอน นั่งฟังแล้วก็เบื่อหน่าย ในการที่จะไปฟังชาวบ้าน พูดมาสังฆานัติให้ฟัง เลยก็ลาตลอดสมัย ไปเที่ยวเทศน์สอนญาติโยมดีกว่า เลยไม่ได้ไปประชุมกับเขา เรื่องมันเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ไม่จำเป็นจะต้องตั้งอะไร ให้มันมากเกินไปหรอก เราปฏิบัติตามพระธรรมวินัยก็พอแล้ว เพราะผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนั้นไม่เกะกะ

แต่ถ้าเราเชื่อกฎหมาย บางทีก็อ่านเพื่อหาทางออก หากว่ารู้มันมีตรงไหนบ้าง พอมีรูปก็เอาหัวโผล่ออกไปตรงนั้น อย่างนี้มันก็ได้เรื่องอะไร ไปเรียนเพื่อหาธุระออกเท่านั้นเอง แล้วเรามันก็ยุ่งเท่านั้นเอง อย่าไปเรียนอย่างนั้น พระธรรมวินัยมีพร้อมแล้ว เราปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ไปตามที่พระพุทธเจ้าสั่ง บอก

ว่าไปทำงาน แล้วเราไม่ต้องรายงานใคร เพราะเราไม่ต้องการอะไร พระพุทธเจ้าไม่มีอะไรให้ นอกจากความสบายใจ สบายใจว่าเราได้สนองคุณพ่อ เรารักพ่อคือ พระพุทธเจ้า เราได้สนองคุณท่านแล้ว เราไม่ได้กินข้าวของท่านเปล่าๆ ไม่ได้อยู่กุฏิของท่านเปล่าๆ ไม่ได้เอาเครื่องแบบที่มีเกียรติของท่านมาห่มเฉยๆ เราไม่ได้กินยาของพระพุทธเจ้าเพื่อนอนให้สบาย แต่เราได้ปฏิบัติงานให้องค์พระพุทธเจ้า

เมื่อเราได้ทำอย่างนี้เราก็สบายใจ ใครจะว่าอะไรก็ช่างเขา เราไม่สนใจ เพราะเรามีหน้าที่อย่างนี้ เราก็ทำไปตามหน้าที่ แต่ว่าต้องรวมกลุ่มกันเข้า เพื่อปรึกษาเพื่อวางแผน เพื่อปฏิบัติงานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย พวกเราทั้งหมดต้องรวมกันเข้า พระพุทธเมตตาที่มียศการศึกษา มีปัญญา อย่าลืกรอกไป อยู่ต่อไป เพื่อทำงานให้แก่พระศาสนา ทหารกล้าหาญมันไม่ค่อยมีตั้งที่ว่แล้ว เพราะฉะนั้นเรามาร่วมแรงร่วมใจกัน ถ้าร่วมแรงร่วมใจกันอย่างนั้นแล้วละก็ หลวงพ่อองค์หนึ่งเป็นหัวเสาให้บ้าง ในการทำงานที่เป็นประโยชน์ ถ้าสิ่งใดเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาแล้ว หลวงพ่อยินดีด้วย ไม่ถอย แต่ถ้าเรื่องไม่เป็นประโยชน์หลวงพ่อก็ไม่เอาเหมือนกัน

เคยมีว่าสมเด็จพระวันรัตวัดนี้ ท่านให้ตะกรุดแก่ท่านเจ้าคุณองค์หนึ่ง เจ้าคุณองค์นั้นอยากได้ตะกรุดสมเด็จพระเถลิงเก็น สมเด็จพระท่านไม่มีตะกรุด ท่านไม่ถือโชคกลาง ท่านเป็นนักสอนธรรมะ สมเด็จพระเจ้าจารี ที่สร้างสิ่งทั้งหลายไว้ในวัดมหาธาตุ เป็นผลงานของท่านทั้งนั้น ต้นโอ๊ก ต้นเข็ม ของท่านทั้งนั้น เดี่ยวนี้ต้นโอ๊กจะตายไปเสียบ้างแล้ว เพราะขึ้นกพิลาป ไม่ใช่เรื่องอะไร ท่านสร้างสิ่งเหล่านี้ไว้

เจ้าคุณองค์นั้นอยากจะได้ตะกรุดสมเด็จพระเถลิง เก็นไปขอ ท่านไม่มีให้ ก็ยังคะยั้นคะยอจะเอาให้ได้ ท่านเลยบอกว่า ไปเอาแผ่นดินบุกมา เอามาถึงท่านก็ม้วนแล้วยื่นให้ ท่านบอกว่า เอาไปเถอะ ถ้าดีแล้วบุกเข้าไป ถ้าชั่วอย่าบุกเป็นอันตราย อันนี้



แหละตะกรุดวิเศษละ พวกเราเอาไปผูกไว้ที่ใจเถอะ ถ้าสิ่งใดดีแล้วบุกเข้าไปเลย ไม่ต้องกลัว เรื่องความดีแล้วต้องทำ แต่ถ้าสิ่งใดไม่ดีอย่าบุกเป็นอันขาด อย่าใช้กำลัง พลังงานในทางเสีย มันไม่เกิดประโยชน์อะไร เราจะต้องใช้พลังงานซึ่งมีค่าของเรานี้ ต้องใช้เพื่อการสร้างสรรค์ สร้างพระศาสนา สร้างความสงบสุขให้แก่ประชาชน แล้วเราก็ตึงใจหาความดี ถ้าดีแล้วก็บุกเข้าไป ไม่ต้องกลัวอะไรทั้งหมด เพราะมันเป็นสิ่งที่ดีงาม ให้เราร่วมแรงร่วมใจกันแบบนี้ วางแผนจัดงาน และเมื่อได้ไปทำงานแล้ว เราก็มารับรู้กันต่อไป ว่ามีอะไรบกพร่องบ้าง มีอะไรควรปรับปรุงแก้ไขต่อไป ต่างคนต่างมีปัญหา ต่างคนต่างก็มีข้อคิด

เดี๋ยวนี้นักเทศน์เมืองไทยมีเยอะพอสมควร ทางวิทยุก็มีเยอะ องค์กรหนึ่งเทศน์ไปอย่างหนึ่ง องค์กรหนึ่งก็เทศน์ไปอย่างหนึ่ง ญาติโยมฟังแล้วไม่รู้จะเชื่อใครดี องค์กรหนึ่งว่าอย่างนั้นอีกองค์กรหนึ่งว่าอย่างนี้ โยมบอกว่าไม่รู้จะเชื่อองค์ไหน ท่านพระครูนั้นก็ว่าอย่างนั้น ท่านพระมหาโนนก็ว่าอย่างโน้น เจ้าคุณนั้นก็ว่าอย่างนี้ ไปกันคนละทิศคนละทาง

ทำไมเป็นไปอย่างนั้น ก็เพราะว่าไม่มีองค์กรส่วนกลางที่เก็บนักเทศน์เหล่านั้น มาบังคับปรึกษากันเสียบ้าง มาประชุมสัมมนากันเสียบ้าง ว่าเราควรจะทำอะไร เราควรจะทำอย่างไรในแนวไหน ควรจะเพาะอะไรขึ้นในจิตใจคน ไม่ใช่เทศน์เพื่อเอาใจคน เพื่อเรียกรสรัสนั้นสร้างนี้ตลอดเวลา แล้วมันจะไปกันได้อย่างไรนี้ไม่มี

อย่างนี้เพราะอะไร เพราะไม่มีองค์กรเผยแผ่ในเมืองไทย มีแต่องค์กรนอนแผ่กันทั้งนั้น แล้วจะทำได้อย่างไร พี่น้องทั้งหลายคิดดูเถอะ องค์กรการเผยแผ่ไม่มี แล้วจะทำได้อย่างไร ไม่มีใครเอาใจใส่ในเรื่องนี้ แล้วก็ฟังกันไปอย่างนั้นว่ากันไปตามเรื่อง วัดนั้นเทศน์อย่าง วันนั้นเทศน์อย่าง วัดโน้น เทศน์อย่าง คนที่ไปวัดไหนก็เชื่อวัดนั้น ไปวัดอื่นก็เชื่อวัดอื่นต่อไป ถ้าฟังหลายวัดก็ยิ่งลังเล เอ๊ะ!

จะไปวัดไหนดี มันเป็นกันอย่างนี้ อย่างนี้มันก็ลำบาก

เพราะว่าไม่มีส่วนกลางที่จะจัดทำ ในฝ่ายศาสนาอื่นนั้นเขามีแล้ว เขาทำมาก่อนเราด้วยซ้ำไป เพราะว่าเขาคิดตัวก้าวหน้า เขามองดูโลก ว่ามีอะไรในโลกต้องการ เราควรจะปรับปรุงอะไรบ้าง ควรจะแก้ไขอะไรบ้าง เขารวมเป็นกลุ่มเป็นก้อนปรึกษาหารือกัน ประชุมกันบ่อยๆ ทุกวันทุกเวลา ๗ วัน มาประชุมกัน เดือนหนึ่งมาประชุมกัน ความจริงพระเรานั้น พระพุทธเจ้าท่านให้ประชุมกันเดือนละ ๒ ครั้ง แต่ว่านั่นแหละ ไปประชุมฟังพระปาฏิโมกข์ ฟังเสร็จแล้วก็ประชุมกันเพื่อปรึกษาเรื่องอื่นบ้าง ว่าเราควรจะทำอะไร ไม่ควรรับกลับกุฎิ โดยไม่ได้ปรึกษาอะไรกันบ้าง

เช่นการสอนคนนี่ เป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญ มีบ้างไหม พวกเราได้ยินได้ฟังบ้างไหม มีสัมมนานักเทศน์สัมมนานักสอน ไม่เห็นมีกันสักทีหนึ่ง แล้วเราก็ก้าวหน้าไปได้อย่างไร เทศน์รุ่มง่ามกันอยู่อย่างนั้น ไม่ทันสมัย ไม่ทันเหตุการณ์ คนฟังก็เลยไม่อยากฟัง เพราะไม่รู้ว่าเทศน์เรื่องอะไร นี่มันเป็นความเสียหาย

เพราะฉะนั้นเราจะต้องรวมกันเข้า ถ้าจะปรับปรุงทั้งบ้านทั้งเมืองก็ต้องปรับปรุงหลักการ ว่าเราจะต้องมีองค์การประเภทต่างๆ ขึ้น เช่นฝ่ายปกครอง ว่าแต่เรื่องการปกครองอย่างเดียว ฝ่ายเผยแผ่ทำหน้าที่ เผยแผ่ รวมพวกรวมหมู่ปรึกษาหารือกัน ฝ่ายการศึกษา จัดการศึกษากันอย่างจริงจัง อย่าไปทำสิ่งที่ เรียกว่า ไม่เอางานเอาการ ให้เป็นหมู่เป็นคณะ เป็นเรื่องเป็นราวไป เป็นแผนๆ องค์ไหนรับหน้าที่ใด ต้องทำหน้าที่นั้น

ที่นี้เขาเคยมีมาเหมือนกัน สมัยก่อนนี้มีองค์การ ๔ คือ องค์การปกครอง องค์การศึกษา องค์การสาธารณูปการ องค์การเผยแผ่ แต่ว่าเอาคนแก่มานั่งทำงาน ท่านก็จะทำอะไรไหว ท่านไปไม่ค่อยรอด เราไม่จำเป็นจะต้องใช้คนแก่เสมอไป แต่ว่าเราเอาคนแก่เป็นที่ปรึกษา ร่วมงานร่วมการ ผู้ปฏิบัติงานมันต้องเป็นคนหนุ่มที่มีความแฉะคิดป่วนไวกันสักหน่อย ถ้าเอาคนรุ่มง่ามมาทำงานแล้ว จะไปกันรอด



ได้อย่างไร

เมืองไทยเรามันเสียอยู่อย่างหนึ่ง ไม่ยอมให้คนหนุ่มพูด มันลำบากกันอยู่ตรงนี้ ถ้าคนหนุ่มจะแสดงความคิดเห็นอะไรขึ้นมา ถูกดูแหวทีเดียว เอ็งละมันสู้รู้ จะมาสอนข้า เป็นคนรู้มากไปเสียทั้งนั้น ไม่ยอมฟังคำปรึกษาหารือ คนหนุ่มก็คำราญใจ เมื่ออยู่ไปก็ทำอะไรไม่ได้ ไปอยู่บ้านดีกว่า มันเสียกำลังเสียอย่างนี้ เพราะฉะนั้นต้องแก้ไข

สมัยนี้โลกเขาเป็นประชาธิปไตยกันแล้ว พระเรายังไม่เป็นประชาธิปไตยกัน ยังถืออำนาจกันอยู่ ยังทำอะไรกันแบบโบราณกันอยู่ เราควรจะปรึกษากัน พระหนุ่มๆ น้อยๆ ที่มีความคิดริเริ่ม เรียกมาประชุมเสียมั่ง ถ้ามความคิดความเห็นเสียมั่งแล้วเอาไปใช้ ใช้แล้วไม่บอกว่า เป็นความคิดของพระองค์นั้นก็ไม่ว่าอะไรหรอก ให้ท่านเอาหน้าเอาตา เราก็มองว่า แต่ว่าขอให้เปลี่ยนวิธีการเสียบ้าง ให้คนที่มีความรู้ พอที่จะใช้ปัญญาเสียบ้าง คนที่มีความสามารถ ให้ได้ใช้ความสามารถบ้าง คนที่มีความตั้งใจทำงานได้มีโอกาสทำงานบ้าง กิจกรรมของพระศาสนาก็จะเจริญก้าวหน้าต่อไป ตามสมควรแก่ฐานะ

ถ้าอยู่กันในรูปแบบที่เป็นอยู่กันในปัจจุบัน ก็เรียกว่าเป็นเรื่องที่ไม่มีพายุ ไม่มีทางเสีย เป็นเรื่องที่ล่อยไปตามกระแส น้ำขึ้นก็ล่อยขึ้น น้ำลงก็ล่อยลง มันก็คล้ายกับผักตบชวา ในแม่น้ำเจ้าพระยาเท่านั้นเอง ไม่มีหลักการอะไร ไม่มีจุดหมายหมายอะไรต่างคนต่างไป ต่างคนต่างทำ แล้วมันจะก้าวหน้าไปได้อย่างไรในเรื่องอย่างนี้ มันต้องคิดกันบ้าง ปรึกษากันบ้าง ว่าควรจะแก้ไขกันอย่างไร มาประชุมอะไรกันเสียบ้าง

เช่นว่าประชุมสัมมนาธรรมทูต มาฟังเขาพูดกันทั้งนั้น เชิญนายกมาพูด เชิญรัฐมนตรีมหาดไทยมาพูด พูดอะไรก็ได้เรื่องทั้งนั้น เพราะท่านเหล่านั้น ความจริงก็ไม่รู้อะไร แล้วจะมาพูดให้พระฟัง

ลองไปถามเจ้าคณะจังหวัดทั้งหลายที่มาประชุม ท่านบอกว่า ผมเบื่อเต็มทีแล้ว เรื่องสัมมนาแบบนี้ นิมนต์มาฟังเฉยๆ แล้วก็ฟังสิ่งที่ไม่ได้สาระ ทำไม่มาให้เราแสดงความคิดเห็นมั่ง ท่านว่าอย่างนั้น

ความจริงเจ้าคณะท่านอยู่ใกล้ชาวบ้าน อยู่ใกล้พระสงฆ์ ท่านมีความคิดแต่ท่านไม่มีโอกาสจะแสดง มีแต่มาฟังเท่านั้น พระโอวาทท่านผู้นั้น สัมโมทนิยกถาท่านผู้นี้ ว่ากันอยู่จนเย็นจนค่ำ จนอ่อนเพลีย กลับวัดไป ไปฉันทาตาลต่อไป แล้วมันจะได้อะไรทำอย่างนี้

ผมเองก็ไปสัมมนาทุกปี แต่สัมมนาเสร็จแล้วนั่งรถกลับวัดชลประทานฯ ถามว่าได้อะไรบ้างวันนี้ บอกตัวเองว่าไม่ได้อะไร มันเป็นเรื่องเสียอย่างนี้ เราไม่ได้มาประชุมกัน เพื่อปรึกษาหารือกัน เพื่อแสดงความคิดเห็น คนไทยเรายังบกพร่องในเรื่องนี้ แม้ทางฝ่ายบ้านเมืองก็เหมือนกัน ยังบกพร่อง ยังไม่ยอมให้คนหนุ่ม คนน้อยแสดงความคิดเห็น แต่เดี๋ยวนี้เริ่มแล้ว เริ่มแล้ว คนหนุ่มคนน้อยพอจะมีโอกาสแสดงได้แล้ว พระสงฆ์องค์เจ้าเรา ก็พอเริ่มแสดงได้บ้างแล้ว

แต่ว่าอย่าให้มันแรงเกินไป ให้เบาๆ ไว้หน่อย เอาแต่สมควรๆ เรียกว่าใช้ไม้รวบไปก่อน ส่วนไม้แข็งนั้น ค่อยว่ากันทีหลัง เพราะถ้าใช้ไม้แข็งแต่หัวทีแล้ว ก็จะถูกหนีอคคว่าไปเหมือนกับนักมวย ขึ้นชกกับอ้ายเคลย์อย่างนั้นแหละ ขึ้นไปก็รุกพักเดียว อ้ายเคลย์มันแย็บพักเดียว ก็ล้มไปเท่านั้นเอง อ้ายเคลย์มันนักมวยมือเก่า มันเก่งกว่า เพราะฉะนั้นนักมวยใหม่นี้มันต้องระวัง ระวังหมดแย็บให้ดี ถ้าไม่ดีถูกแย็บแพ็คะแนน ผลที่สุดเสียทำ

เพราะฉะนั้นต้องระวัง ต้องใช้ไม้รวบ ค่อยพูดค่อยจา ค่อยทำค่อยไป อะไรเหมาะอะไรควร ค่อยปรึกษาหารือกัน ทำอะไรต้องปรึกษากัน ต้องประชุมกัน ต้องวางแผน แล้วงานที่เราจะต้องทำ ไม่ใช่งานรีบร้อน มันเป็นงานใหญ่ เป็นงานของชาติ เป็นงานของพระศาสนา ไม่ใช่งานที่จะสำเร็จวันนี้ สำเร็จพรุ่งนี้ แต่เป็น



งานที่จะต้องวางแผนลึก

คล้ายกับเราสร้างตึก ๒๐ ชั้น มันก็ต้องตอกเข็มอย่างดี ลงรากมั่นคง แล้วค่อยก่อสร้างขึ้นไป ๆ เป็นลำดับ ๆ จนครบ ๒๐ ชั้น ฉะนั้น ในเรื่องงานทางด้าน พระศาสนานี้ก็เหมือนกัน ต้องค่อย ๆ สร้างไปที่ละน้อย ๆ เพราะ กำลังคนของเรายังไม่พอ เวลานี้กำลังคนไม่พอ กำลังคนที่สำคัญในการปฏิบัติงาน ถ้ากำลังคนไม่พอ เราไปทำงานเราก็ไม่มีคนใช้ เพราะฉะนั้นเบื้องต้นต้องสร้างคนก่อน

การสร้างคนนั้น ทุกวัดต้องช่วยกันสร้าง ต้องมีอุดมการณ์ว่าเราจะสร้างคนไปแนวไหน เวลานี้ยังไม่ได้สร้างคนให้มีอุดมคติ

ท่านปัญญาที่มหาเถรแจ้ง ๆ อยู่ที่นี่ ไม่ใช่เทศน์เพราะมีการสร้างของแผน การศึกษาอะไรหรอก แต่ว่า มันเกิดขึ้นในตัวเอง ไม่มีใครบอก ว่า ต้องทำอย่างนั้น ต้องทำอย่างนี้ คุณบวชต่อไปต้องทำอย่างนั้น ต้องทำอย่างนี้ ครูบาอาจารย์ที่สอนอะไรมานั้น ก็สอนตามเรื่อง ไม่ใช่เป็นการลบหลู่บุญคุณของเจ้าพระคุณทั้งหลาย ที่ว่าท่านได้สอนมา แต่ว่าวิธีการยังไม่ดีพอ คือยังไม่ให้อุดมการณ์ไว้ในจิตใจ

เวลานี้อุดมการณ์เป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการพระศาสนา หรือว่า ไม่ว่าจะเป็นอะไรแหละ คนเราต้องมีอุดมการณ์ ต้องมีความยึดมั่นไว้ในอะไรสักอย่าง แม้พระศาสนาสอนไว้ว่าไม่ให้ยึดมั่น แต่เรา ก็ต้องยึดมั่น ในงาน ยึดมั่นในหลักการของพระพุทธเจ้า แต่ว่าเราไม่ได้ให้อุดมการณ์แก่พระ

พวกเราทั้งหลายที่มาเรียนอยู่นี้ เรียนบาลี เรียนมหาวิทยาลัย มีการสอนให้อุดมการณ์บ้างไหม มีการปลูกใจบ้างไหม ปลูกเสกเราบ้างไหม ว่าให้เราเสียสละ ให้เราทำงาน ให้เรารักศาสนา ให้บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่มหาชน มากกว่าความสุขส่วนตัว ยังไม่มีการพูดการสอนกัน นอกจากสอนกันไปตามเรื่อง สัตถาอันว่าพระ ศาสตา วิหรันโต ว่าเรื่อยไป

เราไม่ได้สอนว่า พระศาสนาของเราคืออะไร เราควรจะดำเนินชีวิตตาม

พระพุทธเจ้าอย่างไร เวลาที่ประเทศชาติต้องการอะไร วงการพระศาสนาต้องการอะไร มีใครบ้างที่ต้องการจะสมัครเป็นทหาร ของพระพุทธเจ้า ทำงานออกแนวหน้า เพื่อต่อสู้กับข้าศึก คือกิเลสทั้งหลาย ที่รุกรานบ้านเมืองมากขึ้นทุกวัน ทุกเวลา ไม่มีการปลุกใจ ไม่มีการเร้าใจ ให้เกิดความมานะพยายาม

จิตใจคนเรานั้นปลุกได้ เสกได้ คอมมิวนิสต์มันเสกให้เป็นคอมมิวนิสต์ อยู่ในป่าได้ตั้ง ๑๐ ปี ๒๐ ปี ไม่ยอมออกมาในเมืองนั้น เพราะอะไร เพราะเขาว่าเพาะอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นในใจ แล้วก็ฝังหัวอยู่ในเรื่องนั้น ยอมตายไม่เปลี่ยนแปลง แล้วทำไมเราไม่เพาะอุดมการณ์ขึ้นในสมองของพระมั่ง คาสสิกในศาสนาอื่น เขานำนับถือเหลือเกิน เขายอมมอบชีวิตจิตใจให้แก่พระผู้เป็นเจ้า เขาไม่มีตัวเขาเป็นของเขา มอบให้พระผู้เป็นเจ้าของเขาหมด พระผู้เป็นเจ้าก็คือธรรมะนั่นเอง เราเป็นชาวพุทธ เราก็มอบให้แก่พระธรรม พระธรรมเป็นสิ่งที่เราเคารพบูชา เรามอบให้หมด กายชีวิตจิตใจมอบให้หมดแก่พระธรรม เราทำงานเพื่อพระธรรมทุกอย่างที่เราทำนั้น เพื่อให้ธรรมะเจริญ ให้ธรรมะก้าวหน้า ให้ธรรมะอยู่ในจิตใจคนต่อไป แล้วเราก็ทำ ทำโดยไม่หวังอะไร แม้แต่คำชมเราก็ไม่ต้องการ เพราะเรารักพระธรรมเท่านั้น ความคิดอย่างนี้ไม่ได้อบรมกัน ไม่ได้สั่งสอนกันทุกวัน ทุกเวลา

คนเรามันต้องเสกกันทุกวัน ตื่นเช้าต้องเสก ตอนเย็นลงก็ต้องเสก เสกให้เป็นอะไรก็ได้ เสกให้เป็นคนก็ได้ แต่ไม่มีการปลุกเสก เพราะมันแต่ไปปลุกเสกพระเครื่องขายกันเสียหมด แล้วมันจะก้าวหน้ากันได้อย่างไร ฟันธงทั้งหลาย คิดดูเถอะ ในสมัยนี้ มันถึงเวลาแล้วที่เราทั้งหลายจะต้องตื่นตัว ถึงเวลาแล้ว ที่เราทั้งหลายจะต้องก้าวหน้า ถึงเวลาแล้ว ที่เราทั้งหลายจะต้องมองดูตัวเอง ว่าเรามีอะไรบกพร่อง มีอะไรจะต้องแก้ไข มีอะไรจะต้องจัดตั้งทำอะไรต่อไป แล้วเราก็ควรจะมาร่วมกันจัด ร่วมกันทำ คนใดมีความคิดความอ่าน จะเป็นพระหนุ่มก็ตาม



พระปุนกลางก็ตาม พระผู้เฒ่าก็ตาม เราจับฟังทั้งนั้น แล้วเอามา รวมมือกันได้ทั้งนั้น ในอุดมการณ์แนวเดียวกัน เพื่อสร้างสรรค์จิตใจคน ให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ ตามหลักพระธรรมคำสอนในทางพระศาสนา งานนี้แหละเป็นงานสำคัญที่เราจะได้ช่วยกันในกาลต่อไปข้างหน้า

ข้าพเจ้าเองรู้สึกปลื้มใจ ที่ได้มาเห็นพวกเราทั้งหลายมาอยู่กันอย่างพร้อมเพรียงเรียงหน้า ในสภามานี้ เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะทำอะไรที่เป็นประโยชน์ แก่พระศาสนาต่อไป ใครๆ เขาจะวิพากษ์วิจารณ์อะไรก็ช่างเขา เราอย่าไปโกรธเคือง อย่าไปต่อล้อต่อเถียงกับเขา เพราะคนเราไม่ได้มีปัญหาเท่าเทียมกันทุกคน คนเรามีปัญหาเท่าใดก็เห็นได้เท่านั้น

เหมือนกับคนสองคน มองไปช่องอะไรช่องหนึ่ง คนหนึ่งอาจจะเห็นเป็นโคลนตมก็ได้ อีกคนหนึ่งอาจจะเห็นเป็นเพชรพลอยก็ได้ เหมือนกับคำกลอนที่ท่านผู้หนึ่งเขียนไว้ว่า

สองคนยลตามช่อง
คนหนึ่งตาแหลมคม

คนหนึ่งมองเห็นโคลนตม
เห็นเดือนดาวแสงวาวแว

อะไรอย่างนี้แหละ เรียกว่าตามันมองเห็นไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นเราจะไปโทษเขาก็ไม่ได้ เขามองเราในแง่ใดก็ช่างเขา แต่เรารู้ใจของเรา ว่าเรามีใจอย่างไร เรามีความมุ่งหมายอย่างไร เรามีความบริสุทธิ์ใจเพียงไหน เราทำไปตามความคิดของเรา เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดีงาม

อันคนที่ทำดีนั้น ก็ต้องมีคนติมากเป็นธรรมดา คนไหนถูกว่ามาก แสดงว่าคนนั้นดีมาก คนดีมากย่อม มีคนริษยา คนที่ถูกริษยาดีกว่าเขาสงสาร

ท่านเจ้าคุณธรรมโมชาจารย์ ท่านเขียนไว้ว่า เขาริษยา ดีกว่าเขาสงสาร เพราะว่า คนไหนเขาสงสารแล้ว คนนั้นมันแย่ ตาลักแล้วละ คนนั้นไปไม่รอด แต่มีคนริษยา มีคนวิพากษ์วิจารณ์บ่อยๆ แสดงว่าคนนั้นต้องเก่งแน่ ต้องมีความดี

คนจึงได้วิพากษ์วิจารณ์กันบ่อย ๆ

เหมือนหลวงพ่อบุญครองของเราแหละ สมัยที่เป็นพระพิมลธรรม เป็นเจ้าคณะปกครองสงฆ์ เป็นสังฆมนตรี มีคนวิพากษ์วิจารณ์เรื่อย เพราะว่าท่านมีดีนั่นเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร ถ้าไม่ดีก็ไม่มีคนว่าหรอก

พระที่นอนเฉย ๆ ไม่มีใครวิพากษ์วิจารณ์สักองค์เดียว เพราะว่าฉันแล้วนอน ก็ไม่มีใครว่าอะไร แล้วก็ไม่มีใครรู้จักด้วยซ้ำไป ต้องคอยไหนทำงานทำการ ยิ่งท่ามาก ๆ ยิ่งมีคนรียามากเพราะว่ามันเด่นเกินไป หลวงวิจิตรวาทกิจจึงเขียนไว้ว่า

ทุกคนเขายากให้เราดี
แต่ทำเด่นทุกที่เขามั่นไส้
ทำดีอย่าให้เด่นจะเป็นภัย
ไม่มีใครอยากเห็นเราเด่นเกิน

เราอย่าไปหัวนัวไปกับสิ่งเหล่านั้น เขาจะวิพากษ์วิจารณ์ช่างเขา ปากของเขา เขามีเสรีภาพในการที่จะพูด เราก็มีเสรีภาพในการกระทำ เขาพูดเท่าใดเราก็ทำตามเรื่อง เขาพูดว่าดี เราก็ไม่ได้ดีไปตามเขาว่า เขาพูดว่าชั่ว เราก็ไม่ได้ชั่วตามที่เขาว่า ดีชั่วมันอยู่ที่เราทำต่างหาก เราควรจะดูตัวเรา ว่าเราทำถูกหรือทำผิด เราทำดีหรือทำชั่ว ทำให้มันเสื่อมหรือทำให้เจริญ เพียงเท่านั้นก็พอแล้ว ไม่ต้องไปวิตกกังวลอะไร เพราะฉะนั้นสิ่งใดที่เป็นประโยชน์เราก็ทำไป

บัดนี้พวกเราทั้งหลาย ที่ได้มาประชุมกันในสถานที่นี้ ก็นับว่าได้ผลพอสมควรแล้ว เพราะสมเด็จพระสังฆราชท่านได้โปรดปรายฝนลงมาแล้ว เป็นฝนแห่งความเมตตาปราณี ทำให้พวกเราทั้งหลายชุ่มฉ่ำในดวงใจ แล้วก็เกิดความสบายใจเป็นประการต้น แต่งานไม่ใช่หยุดอยู่เพียงเท่านี้ จะต้องก้าวหน้าต่อไปอีก การก้าวหน้าต่อไปนั้น จะก้าวหน้าอย่างไรนั้น ต้องก้าวหน้าให้เรียบร้อย ให้ดี ดูทิศทางลมให้ดี



เรือจะออกไปสู่ทะเลต้องดูทิศทาง ดูดวงดาวในท้องฟ้า ดูเครื่องมือประกอบผ้าใบม้านพร้อมไหม ทางเลื่อม้านพร้อมไหม คนในเรือพร้อมไหม อาหารการกินพอไหม ที่เราจะออกไปสู่ทะเล ทุกสิ่งทุกอย่างต้องพร้อม ถ้าไม่พร้อมต้องเตรียมอยู่ที่ฝั่งก่อน พอลั่นฆ้องชัยลารีเมื่อใดแล้ว ก็ชักใบขึ้นสู่เสา คนถือท้ายก็จับทางเสือออกเรือทันที ไปได้เลย ไม่ต้องกลัวอะไรอีกต่อไป

แม้จะมีลมได้ฝุ่น มีพายุไซโคลนพัดมา เราก็ก่อนหน้าไป เพราะเรือเราแข็งแรง ผ้าใบเราดี คนถือท้ายมันคง ทุกสิ่งทุกอย่างเรียบร้อย แม้เราสู้ไม่ได้เราก็ตายในการต่อสู้ ไม่เป็นไร

พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า สงคาม มตฺ เสยฺโย ยญฺเญ ชีเว ปราชิตํ ตาย เสยฺในการต่อสู้ ดีกว่าอยู่อย่างผู้แพ้ พระพุทธเจ้าว่าอย่างนั้น เพราะฉะนั้นเราจะต้องต่อสู้ แต่ว่าสู้กับสิ่งอื่น ไม่สำคัญหรอก สู้กับกิเลสในตัวเราให้ชนะก่อน เมื่อใดเราชนะกิเลสได้ เมื่อนั้นเราจะกลายเป็นนักสู้ ที่ทรหด อดทนเหนียวแน่น ไม่มีใครจะมาตีเราให้พ่ายแพ้ได้ แต่ถ้าเรายังสู้กับตัวเองไม่ได้ อย่าไปคิดสู้กับใครๆ

เพราะฉะนั้น ในเบื้องต้น ต้องเตรียมฐานชีวิตให้ดี เตรียมสร้างรากฐาน สร้างฐานทัพในตัวเราให้ดี ฐานทัพดีด้วยศีล ด้วยสมกฺธิ ด้วยปัญญา ให้มันคงแข็งแรง ทุกคนต้องพร้อมเพรียงกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เมื่อใดเราชนะตัวเองได้ เมื่อนั้นออกเรือได้

เหมือนกับสมิงนครอินทรีนั่นแหละ เวลาจะยกทัพไปปราบทัพเรือพระเจ้ากรุงอังวะ สมิงนครอินทรี ไปเฝ้าพระเจ้าราชาธิราช ตละแม่คนหนึ่ง เอาหมากมาให้ สมิงนครอินทรีคำหนึ่ง สมิงนครอินทรีตกหลุมรักลงไปแล้ว ได้ฤกษ์ลั่นฆ้องชัยแล้วไม่ออกเรือ สมิงพ่อเพชรก็ตกใจว่า เอ๊ะ! ทำไมไม่ออกเรือ ดีธ้องแล้วไม่ออกเรือ ก็รู้ว่าสมิงนครอินทรียังชนะตัวเองไม่ได้ เพราะว่าสายตาไปต้องสายตาทละแม่เข้าเลยก็แพ้ย่ะ อย่างนี้ก็ออกเรือไม่ไหว เพราะว่าแพ้ยละแม่เสียแล้ว เพราะฉะนั้นเรา

ต้องชนะตัวเองก่อน เมื่อชนะตัวเองแล้วออกเรือได้ ต่อสู้ได้ต่อไป อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ

ทีนี้เมื่อเราเตรียมตัวพร้อมในการต่อสู้ เราก็สู้ได้ทุกอย่าง ทุกประการ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นอะไร เพราะฉะนั้น ในเบื้องต้นทุกคนต้องเตรียมตัว เตรียมสร้างรากฐาน ในการศึกษาเล่าเรียน ในการอบรม บ่มนิสัย สร้างชีวิตจิตใจให้เจริญก้าวหน้า

โอวาทของสมเด็จพระสังฆราชก็ดี สัมโมทนียกถาของเจ้าคุณอรรถการก็ดี เจ้าคุณอรรถการพูดดีวันนี้ ท่านเป็นคนพหุลึงเหมือนกัน ท่านปัญญาก็ชาวพหุลึง แต่ไม่เคยฟังท่านพูด พอได้ยินท่านพูดวันนี้ ก็นึกว่า ชาวพหุลึงเก่งทุกคน นึกในใจว่าอย่างนั้น

แปลว่าท่านพูดเข้าที่มีสาระ ท่านพูดว่า สิ่งทั้งหลายมันอยู่ที่ตัวเรา ท่านพูดว่าสิ่งทั้งหลายมันอยู่ในตัวเรา อย่างนี้จริงแท้ เพราะฉะนั้นเราต้องแสวงหาตัวเรา หาตัวเราให้ก้าวหน้าในการศึกษา ในการปฏิบัติ เพื่อสร้างสิ่งดีสิ่งงามให้เกิดขึ้น

เมื่อเรามีการศึกษาพอสมควรแล้ว เราก็มองดู ดูอะไร ดูความบกพร่องของพุทธบริษัท เอากระจกอะไรมาส่องดูพี่น้องทั้งหลาย เราจะเอากระจกพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้ามาส่อง เอาสัมมาทิฐิในพระพุทธศาสนามาส่อง หลักการคำสอนในทางพระพุทธศาสนาว่าไว้อย่างไร เราก็เอาสิ่งนั้นมาจับ เทียบกับ ความ เป็นอยู่ของพุทธบริษัทในบ้านของเรา ในเมืองของเรา ในเรื่องนี้เราต้องกล้าหาญ ต้องกล้าสักหน่อย เวลานั้นนักสอนศาสนาของเรายังซี้ซาด ยังไม่กล้า คือไม่กล้าสอนคน ไม่กล้าแก้ไขคน ให้ดีขึ้นให้งามขึ้น เราต้องกล้า สิ่งใดที่ไม่เหมาะสมไม่ควร ต้องช่วยกันแก้ หาตัวอย่างมาพูดให้ฟังง่าย ๆ

ความสุรุ่ยสุร่ายในวงการพุทธบริษัท เรื่องนี้ต้องช่วยกันแก้ ทำไมชาวนา ต้องสูญเสียนาไปให้แก่นายทุน ทำไมชาวนาจึงไม่มีนาเป็นของตัวเอง ต้องมาเดิน ขบวนให้ยุ้งกินอยู่ที่กรุงเทพฯ แล้วก็มีการลงแก้ไขกัน ด้วยวิธีการหลายอย่าง



นั่นไม่ใช่การแก้ที่เรียกว่าต้นเหตุ

พระพุทธเจ้าบอกว่า สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ต้องรู้ว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดสิ่งนั้นขึ้น การแก้ไขต้องแก้ที่ตัวเหตุ ตัวปัจจัย เหตุปัจจัยของเรื่องก็คือความสُرุ่ยสُر่ายฟุ่มเฟือย แม้เรื่องการทำบุญของพุทธบริษัทเราเนี่ย ก็อยู่ในประเภทสُرุ่ยสُر่าย

ตัวอย่าง เช่น จะบวชลูกสักคนหนึ่ง สิ้นเปลืองเงินทองมากมาย ในเรื่องการกิน การเล่น การสนุกสนาน กินเหล้ากัน มีมหรสพ มีเรื่องสนุกสนาน แล้วก็สิ้นเปลืองเงินทองมาก ลูกบวชเข้าไป ๓ เดือน สึกออกมาแล้ว พ่อแม่ยังไม่ได้รับโปรดเลย เพราะยังร้อนดอกเบ๊ยอยู่ ที่ไปกู้เขามาในงานบวชนาค

อันนี้เป็นความเสียหายในวงการพุทธบริษัท ปีหนึ่ง ๆ พุทธบริษัทเรา สูญเสียในเรื่องการทำบุญประเภท สُرุ่ยสُر่ายไม่ใช่่น้อย ซึ่งมีอยู่ทุกภาค หลวงพ่อไปเทศน์มาทุกภาค ดูมาทุกภาค แล้วก็แก้อยู่ทุกแห่ง เทคนต์เตือนอยู่ทุกแห่ง ว่าให้ทำบุญแบบประหยัด เช่นบวชนาค บวชแบบประหยัดสักหน่อย

นี่อีกไม่กี่วันเขาจะประชุมพระอุปัชฌาย์ที่วัดสามพระยา ผมไม่มีโอกาสจะเข้าไปปาฐกถากับพระอุปัชฌาย์เลย ถ้ามีโอกาสแล้วอยากจะพูดกับพระอุปัชฌาย์ทั้งหลาย ว่าสอนคนให้บวชแบบประหยัดเสียบ้าง อย่าให้บวชแบบฟุ่มเฟือยสُرุ่ยสُر่าย ให้ช่วยกันแก้ แก่ทั้งประเทศเลย

อุปัชฌาย์ต้องสัมพันธ์กันเสียสักทีหนึ่ง แล้ววางกฎเกณฑ์ลงไปว่า เราจะบวชกันในรูปใด บวชแบบสُرุ่ยสُر่าย หรือบวชแบบประหยัด เพื่อให้เกิดประโยชน์ เมื่อตกลงอย่างใดแล้ว ก็เอาอันนี้ไปพูดกับประชาชน ใครจะมาบวชกับพระอุปัชฌาย์องค์ไหน ก็ต้องพูดให้เข้าใจว่า ถ้าบวชกับฉันแล้ว ก็ต้องทำอย่างนี้ จะทำอย่างอื่นไม่ได้ ให้เหมือนกันหมดทั้งประเทศ

นี่แหละเรียกว่าร่วมแรงร่วมใจกัน ปฏิรูปสังคมในด้านพระศาสนา เวลาเนี่ย ยังไม่ได้กระทำการกันอย่างนั้น วัดหนึ่งสอนให้บวชแบบประหยัด เขาไม่ยอมบวช

วัดนั้น ไปบวชวัดที่ฟุ่มเฟือยได้ นิิกายหนึ่งสอนให้บวชแบบประหยัด นิิกายหนึ่งไม่ว่าอะไร ขอให้มาบวชกับฉันก็แล้วกัน จะกินเหล้าเมายาแทะแทนแทนแต่ เจ้านาจเามาาก็ไม่ว่าอะไร ขอให้ได้มาบวชก็แล้วกัน ไม่พร้อมกันเลยไม่สามารถจะแก้ไขอะไรได้ เพราะไม่มีการทำอะไรร่วมกัน สามัคคีกัน อันนี้อยากจะขอฝากไว้กับพวกเรา ที่เป็นพระหนุ่มเณรน้อย พระหนุ่มเณรน้อยไม่ต้องว่า คือให้ช่วยกันแก้ไขเพาะอุดมการณ์ การประหยัดให้เกิดขึ้นในสังคม

เช่นสมมติว่าคนจะบวช เราก็แนะนำว่าบวชแบบง่าย ๆ ไม่ต้องสรุ่ยสร่าย คือจับเจ้านาจมาโกนหัว เสร็จแล้วเข้าโบสถ์บวชเลย ไม่ต้องมีการทำขวัญนาคให้เกรียวกราว ไม่ต้องเล่นลิเกส่นุกสนาน เวลานี้งานบุญไม่ต้องมีลิเกก็ได้ เพราะว่าการสนุกสนานในเมืองไทยเวลานี้สิ้นเสียแล้ว ล้นตลาด สถานีโทรทัศน์ วิทย์ หนังสือเสียงผู้แทน ชาวบ้านดูกันตาเบียดตาแฉะเวลานี้ มันมากเกินไปเสียแล้ว ฟุ่มเฟือยเราไม่ต้องมีงานบุญกุศลก็ได้ เพราะฉะนั้นเราบวชแบบง่าย ๆ

พูดไปแล้วเหมือนกับอวดท่นอย ที่วัดชลประทานฯ ได้กระทำแล้ว ใครจะมาบวชบอกเลย มาบวชที่วัดนี้ต้องอย่างนี้ อย่างนั้นอย่างนี้ เอาไม่เอา ถ้าไม่เอาก็ไป เราไม่จ้อ แต่ถ้าจะบวชกับฉันต้องอย่างนี้ ต้องบวชแบบประหยัด บวชพรรุ่งนี้คืนนี้เจ้านาจต้องมานอนที่วัด ให้ไปนอนที่บ้านไม่ได้ เพื่อนมันจับกันกรอกเหล้า รุ่งขึ้นมว่าค่าบวชไม่ถูก เพราะเมากอแง เลยไม่ให้ไป ให้นอนที่วัด เมื่อไม่มีนาคเภาส่นุกก็เรื่องของเขา เราไม่เกีย

แล้วก็การซื้อขายก็เหมือนกัน ให้ซื้อเท่าที่จำเป็น ผ้าไตรสำหรับจะบวชบาตรเท่านั้น ดอกไม้กระดาดเขาเามาแล้ว เอาไปทิ้งข้างกุฏิ ไม่จำเป็นอะไร ไปดูเถอะ พระองค์ไหนเป็นพระอุปัชฌาย์ ดอกไม้กระดาดของเติมในกุฏิ เสียสตางค์ไปปีหนึ่งไม่รู้เท่าไร ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย ไม่จำเป็นอะไร

ครั้งพุทธกาลเขาบวช เขาไม่มีดอกไม้ธอกร ไม่มีรูปเทียนด้วยซ้ำไป บางที



ก็มีแต่ผ้า บางคนเข้าไปบวช ผ้าก็ไม่มีด้วยซ้ำไป ค่อยไปหาถุงที่หลังก็มี เขาบวชแบบอย่างนั้น เดียวนี้มันมีพิธีรีตองมากเกินไป ทำให้เสียประโยชน์ แล้วก็ไม่มีภาระแทนเรื่องรำกัน เป้าแต่ให้หนวกหูชาวบ้าน เดินเจิบๆ เวียนโบสถ์ อย่ายไปเมกกันที่แย่งกันจับเจ้านาคนขึ้นขี่คอ นั่นพวกเมกกันตลอดเวลา พอภาคเข้าโบสถ์ พวกเข้เมกกันนอนสลบสลออยู่ข้างโบสถ์ ไม่รู้ว่าได้บุญตรงไหน ได้อานิสงส์ที่ตรงไหน มาวัดทั้งที่ไม่ได้เห็นพระเลย เพราะว่าดวงตาไม่มีจะมองพระ ทุกๆ ไม่มีจะฟังเสียง เพราะเหล้ามันเข้าไปอัดไว้เต็มท้องเสียแล้ว มีทั่วทุกภาค ในเรื่องนี้ เราต้องช่วยกันแก้ไข ต้องเทศน์ให้ญาติโยมฟัง

คือการเทศน์สอนคนนี้ ให้ถืออุดมการณ์ไว้อย่างหนึ่งว่าเทศน์เพื่อแก้ ไม่ใช่เทศน์เพื่ออะไรอื่น เราอย่าเทศน์เพื่อเอาใจคน แต่เทศน์เพื่อแก้ อย่ายกลัวว่าเทศน์ด่าเขาแล้ว เขาจะไม่นิมนต์เทศน์ ไม่ต้องกลัว หลวงพ่อปัญญาเทศน์แก้คน ก็เทศน์ไม่ได้หยุดได้หย่อน เวลานี้คนยังนิมนต์อยู่ แสดงว่าเขาพอใจในการที่ เราไปแก้เขา วันไว้แต่ชี้มาบางคนเท่านั้น ที่เขาไม่พอใจ จำนวนมันน้อย ไม่ต้องไปคิดถึงพวกนั้น เราช่วยกันแก้ในเรื่องการบวชนาค

งานศพก็อีกเหมือนกัน อย่าให้มันใหญ่โตหรูหรา โดยเฉพาะศพของสมภารวัด ต้องทำให้เป็นตัวอย่างแก่ชาวบ้าน เป็นงานศพเผยแพร่ธรรมะ อย่าให้งานทำศพแบบสนุกสนานสำราญใจกัน อย่าหาเงินจากงานศพ แต่ให้ชาวบ้านมารับธรรมะในงานศพ จึงจะดีกว่า ผมมีอุดมการอย่างนี้

เพราะฉะนั้น เวลาใครไปงานศพที่วัดชลประทานฯ ให้สวดอภิธรรมจบเดียว สวดจบแล้ว พระเทศน์เลย ไม่ต้องนิมนต์ พระนักเทศน์ไปจ้องอยู่แล้ว พอพระสวด เทศน์จะโย จบ ขึ้นธรรมาสน์เลย ไม่ต้องอาราธนา ไม่ต้องจุดธูปจุดเทียน เพราะว่าไปเทศน์ด้วยความเต็มใจ ไม่ต้องให้โยมอาราธนา ไปเทศน์เพื่อให้ ไม่ใช่เพื่อจะไปเอา จัดให้ไปเทศน์คืนละองค์ ถ้า ๗ คืนก็ ๗ องค์ สมภารเทศน์คืน

สุดท้าย อย่างนี้เป็นต้น ที่ทำอย่างนี้เพื่ออะไร นั่นแหละโรงเรียนหัดเทศน์ พระที่เทศน์ไม่เป็นให้ไปเทศน์งานศพก่อน คนน้อยๆ ค่อยเทศน์ไปเรื่อยๆ นานๆ ก็เทศน์เก่งเอง เทศน์ไป คนเขาฟังเขาก็ติบ้างชมบ้าง องค์ไหนเทศน์ไม่เข้าท่า องค์นั้นต้องอ่านหนังสือ ต้องปรับปรุงตัวเอง ไม่เท่าใดก็เป็นนักเทศน์ขึ้นมา เดียวนี้พระวัดชลประทานฯเทศน์ เป็นเกือบทุกองค์แล้ว นอกจากหลวงตาเท่านั้นที่เทศน์ไม่ได้ แก่เกินไปแล้ว ไม่ต้องหัดให้แกเทศน์ ให้แกเฝ้าวัดก็พอ เราหัดคนอื่นให้เทศน์ต่อไป

เวลาที่ทำศพมันน่าผยแพร่ธรรมะ สมมติว่าคนมาประชุมกันมาก ๆ มาฟังแต่สวดอธิษฐาน สวด ๆ กันอยู่อย่างนั้น สวดเรียบ ๆ บ้าง สรภัญญะบ้าง แล้วคนที่ฟังจะรู้เรื่องอะไร แม้พระที่สวดเอง บางทีก็ไม่รู้ว่า สวดอะไรเหมือนกัน แล้วต่างคนต่างไม่รู้ แล้วมันจะได้อะไร คนตาบอดไปจู๋คนตาบอด มันก็หล่นลงไป ในคลองไหลอดเท่านั้นเอง มันจะไปกันได้ถึงไหน ในเรื่องอย่างนี้เราจะต้องลืมหูลืมตาเสียก่อนจะจู๋คนอื่น เพราะฉะนั้นอย่าไปสวดอยู่มาก ๆ เสียเวลา ไม่จำเป็นอะไร

ความจริงสมัยพุทธกาล เขาไม่มีสวดผีอะไรกันหรอก แต่ว่าจะไม่ให้สวดเสียเลย นักสวดก็จะเสียใจ เอาไว้บ้าง สวดนิดหน่อย แล้วให้มีการเทศน์ ยิ่งวัดใหญ่ ๆ ที่มีศพมาก ๆ นำเทศน์ หลวงพ่อไปดูงานศพ แล้วเสียดาย เสียดายคนที่มานั่งสลอนไม่ได้อะไร มานั่งดู ๆ กันไป ดูกันมา แล้วก็กลับบ้าน จะได้ปัญญา ที่ตรงไหน เรียกว่าได้บุญแต่ไม่ได้กุศล ได้บุญก็คือสบายใจ สบายใจว่าได้ไปงานศพ คนนั้นคนนั้นแล้ว แต่ว่าไม่ได้ความฉลาด เรียกว่าไม่ได้กุศล

เป็นหน้าที่ของสมภารเจ้าวัด ที่จะจัดให้คนคนที่วัดได้กุศลกลับไป เพราะฉะนั้นเราต้องสนทนาธรรม ต้องเทศน์ให้เขาฟังตามโอกาส โอกาสที่จะเทศน์เวลาไหนก็ได้ กลางคืนก็ได้ ตอนบ่ายเวลาจะเผาศพก็ได้ เคยแนะนำไว้หลายวัด แต่ไม่มีใครเอา



ถามว่าทำไมไม่เอา เขาบอกว่าไม่มีพระนักเทศน์ นี่แหละเพราะไม่ตั้งโรงเรียนสอนให้เทศน์นั่นเอง จึงไม่มีพระจะเทศน์ มีแต่นักสวดเท่านั้น สวดกันได้ทุกองค์เลย ที่นี้ก็ไม่ชวนชวาย เพราะว่าสวดก็ได้สวดง่าแล้วจะไปเทศน์ให้มันคอยเหง้าทำไม ก็เลยไม่คิดเทศน์

ญาติโยมที่หลังเอาใหม่ อย่าไปนิมนต์พระสวด นิมนต์พระเทศน์ นิมนต์พระเทศน์บ่อยๆ นิมนต์สมาธิบ้างลูกวัดบ้าง อย่าไปนิมนต์องค์เดียว นิมนต์เทศน์องค์เดียว องค์อื่นไม่ได้เทศน์ก็เทศน์ไม่เป็น ผลัดเปลี่ยนกันไป กำหนดเอาไว้ คิณนั้นองค์นั้นต้องมาเทศน์ ให้เทศน์ให้ฟัง ช่วยกันเพาะนักเทศน์ให้เกิดขึ้นในงานอย่างนี้ ก็จะมีนักเทศน์นักสอนมากขึ้น แล้วการเทศน์ในงานศพก็เหมือนกัน เทศน์เพื่อแก้เพื่อปรับปรุงจิตใจคน อย่าไปเทศน์ว่า “ท่านผู้ที่ตายจากโลกนี้ไป เป็นผู้มั่งคั่งร่ำรวย มีศีล มีปัญญา มีการบริจาต เป็นคนที่มีมั่นคงในพระศาสนา” อย่างนี้มันไม่ดีขึ้นอะไร คนฟังก็จะนั่งหลับไปเสียให้ได้ เพราะหลงพ้อเองก็จะหลับอยู่แล้ว

สมัยนี้มันต้องเทศน์ให้กระฉับกระเฉงหน่อย ให้มันทันหูทันใจ เดี่ยวนี้เพลงลมพัดชายเขา ใครเขาชอบฟัง เขาฟังเพลงลูกทุ่งกันทั้งนั้นแหละ เพราะว่าฟังมันทันหูทันใจดี พระเทศน์ก็เหมือนกัน ต้องหัดเทศน์แบบใหม่เวลานี้ ต้องเทศน์ให้ทันทุกคน ให้ทันนอกทันใจ เพราะฉะนั้นจึงต้องฝึกฝนในเรื่องนี้ มืงานศพต้องแนะนำให้มีการเทศน์ คนไปประชุมกันที่ป่าช้าเราต้องไปเทศน์ ไปหัดพูดกันในที่นั้น คนก็เข้าใจขึ้น

ที่นี้ ถ้าเราไปบ้านเรา มืงานตามบ้าน ถือโอกาสแสดงธรรมให้ได้ เช่นสมมติว่ามีเวลา เราไปสวดมนต์ที่บ้าน สวดมนต์เสร็จแล้วเราก็เทศน์นิดหน่อย ถ้ามีเวลา ๑๐ นาที แนะนำให้เขาเข้าใจว่า ที่มาสวดนี้ไม่ใช่สวดให้บ้านฟัง บ้านนั้นไม่ดีไม่ชั่ว มันเรียบร้อย ถ้านายช่างไม่คอยรับขึ้นแล้ว มันเรียบร้อยทุกหลัง ไม่ดีไม่ชั่วอะไร ดีชั่วมันอยู่ที่คนเจ้าของบ้าน ถ้าเจ้าของบ้านประพฤติธรรม บ้านก็พลอยดีกับเจ้าบ้าน

ถ้าเจ้าของบ้านไม่ประพฤติธรรม บ้านก็พลอยไม่ดีไปกับเจ้าของบ้าน เราควรจะประพฤติธรรมอะไร ก็เอามงคลนั้นแหละ ข้อใดข้อหนึ่งไปพูดให้เขาฟัง ตามโอกาสที่จะพูดได้ ก่อนที่จะอนุมัตินายถาสัพพี เราเทศน์ให้เขาฟังเสียหน่อยหนึ่ง จะได้เกิดความรู้ความเข้าใจ พูดบ่อยๆ ชาวบ้านก็สนใจในการฟัง

หลวงพ่อก็คงไปเทศน์บางวัด คนฟังเทศน์ไม่ค่อยมี วัดไหนนักเทศน์ขึ้นดี ไปเทศน์คนไม่ฟัง แสดงว่าวัดนั้นไม่เคยเทศน์ให้คนฟัง ไม่เคยสนใจสอนคน คนจึงไม่สนใจในการฟัง เป็นการประกาศยี่ห้อสมภารอยู่ในตัวแล้ว ว่าไม่เอาเรื่องนั่นเอง จึงได้อยู่กันในสภาพอย่างนั้น แต่ถ้าไปถึงคนฟังพร้อม ก็หมายความว่า สมภารเคยเทศน์เคยสอน แล้วก็อยากจะฟังนักเทศน์อื่นต่อไป อันนี้สำคัญ

สมภารองค์ไหนฟังอยู่จำได้ด้วย อย่าให้ขาดหน้าต่อไปเป็นอันขาด ถ้าฉันนต์พระไปเทศน์ไม่มีคนฟัง ก็เป็นการประกาศยี่ห้อสมภารนั่นเองแหละ ว่าไม่เอาเรื่อง มีแต่เรื่องสวดกับฉัน แต่ไม่สอนคน ชาวบ้านจึงไม่รู้ไม่เข้าใจ ไม่สนใจธรรมะ มันก็เสียหาย เพราะฉะนั้นเราต้องสนใจสอนเขาทุกโอกาส แล้วเวลาใดคนมาวัดนี้ เราก็พยายามสนทนาธรรมะกับเขา ใต้ตามสาระทุกข์สุขดิบเล็ก ๆ น้อย ๆ โยมมาธุระอะไร อย่าชวนคุยเรื่องอื่น อย่าคุยเรื่องไม่เป็นสาระ แต่คุยธรรมะ โยมสบายดีไหม อยู่บ้านอยู่เรือนจิตใจเป็นปกติไหม เดี่ยวโยมแก่ก็บอกเอง กลุ้มใจเจ้าคะ หมู่นี้เก็บดอกเบี๋ยยาก ไม่ค่อยสบายใจเลย เราก็ถือโอกาสเทศน์ไปซิ เรื่องดอกเบี๋ยดอกหอยอะไรก็ว่าไป สอนให้ทำใจอย่างไร ให้คิดอย่างไร ให้กินอย่างไร อย่าให้ยึดให้ถืออะไรมากเกินไป เราค่อยเทศน์ค่อยสอนค่อยแสดงไป

เวลานี้คนมีทุกข์มาก ทำไมคนจึงไปทหาหมอ คือทุกข์นั่นเอง ไปให้หมอดู หลอกให้ ไม่ใช่เรื่องอะไร มีความทุกข์มาทหาหมอ หมอบอกว่า เวลานี้ราหูเข้าพระเสาร์แทรก อังคารเล็งลักษณะ ลักษณะเล็งราหู ความจริงมันเล็งกันทุกดวง ดาวในท้องฟ้าไม่เล็งมันก็พัวกันไปแล้ว โลกเล็งไปที่พระอาทิตย์ พระอาทิตย์ก็เล็งโลก



ดวงจันทร์เล็งโลก โลกเล็งดวงจันทร์ พระอังคารพระศุกร์พระเสาร์มันเล็งกันอยู่
ทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องอะไร แล้วเราก็มาวาอย่างนั้น แล้วก็ปลอบโยนโยม ว่าไม่เท่าใด
พระราหูจะผ่านไปแล้วโยมจะพ้นทุกข์

ถ้าพระราหูผ่านมันก็ตายเท่านั้นเอง เพราะพระราหูคือโลก ถ้าผ่านไปเรา
ก็แยกเท่านั้นเอง นั่นเขาเรียกว่าถูกหลอก ไม่ใช่หลอกเพียงเท่านั้น ยังบอกว่า ต้อง
สะเดาะเคราะห์เสียหน่อย แล้วสะเดาะทีหนึ่ง ต้องเสีย ๒๗๕ บาท อย่างนี้เขาเรียกว่า
หากินนอกलग्नนอกทาง ไม่ใช่ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ญาติโยมอย่าไปส่งเสริมใน
เรื่องอย่างนี้ หากินแบบหลอกหลวง ให้สะเดาะได้อย่างไร สะเดาะความทุกข์ไม่ใช่
สะเดาะด้วยการทำพิธี มันต้องสะเดาะด้วยรู้ว่า เราทุกข์เรื่องอะไร เหตุของความ
ทุกข์อยู่ที่ไหน

พระพุทธเจ้าว่า สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ เหตุมันอยู่ในตัวเรา ไม่ใช่อยู่ที่
พระภูมิ ไม่ใช่อยู่ที่เสาเรือน ไม่ได้อยู่ที่ดวงดาวดวงเดือน แต่มันอยู่ที่ความคิดผิด
ของเรา เมื่อเราไม่ละความคิดผิดแล้วจะเลิกได้อย่างไร ถึงสะเดาะด้วยวิธีอย่างไร
ก็ไม่ได้

ก็เหมือนกับคราวนั้น หน้าวัดสุทัศน์โน้น ไม่ใช่ในวัด คือครั้งก่อนที่โบสถ์
พรหมมณีนั่น เขาบอกว่าคนปีมะ มะโรง มะเส็ง มะเมีย มะแม ปีมะนี้มันดี เพราะ
มีถึง ๔ มะ ถ้าปีกุนมันกุนเดียว มันน้อยหน่อย เลยเอาปีมะ มันได้หลายตัว

ใครเกิดปีมะนี้จะตายแล้ว พิภพมัจจุราชกำลังว่าง ต้องการพลเมืองเพิ่ม
ว่าอย่างนั้น แต่ถ้าหากว่า ใครไม่อยากไปอยู่ในพิภพมัจจุราช ต้องไปซื้อดอกไม้ ๗ สี
ไปทำพิธีสะเดาะเคราะห์ที่โบสถ์พรหมมณีนั่น หน้าวัดสุทัศน์ เสียตายไม่ได้เป็นสมภาร
วัดสุทัศน์ตอนนั้น ถ้าเป็นสมภาร จะติดเครื่องขยายเสียงออกมาจาก โบสถ์หลวงพ่อ
อะไรตรงนั้นเลย พูดให้มันดังๆ ว่ามันมีกันทั้งเมืองแล้วเวลานี้ มันตมกันกลางเมือง
แล้ว ไม่น่าเลยที่คนบางกอกจะถูกตมอย่างนี้ แต่ไม่มีพระองค์ไหนพูดออกมา เพราะ

ชาวบ้านเขาฉลาดเหมือนกัน เขานิมนต์พระมานั่งชยันโต ตัดสินบนเสียมันก็หมด เรื่องเท่านั้นเอง ก็เลยพูดไม่ออก เรื่องมันเป็นอย่างนี้

นี่แหละเขาเรียกว่า ความเหลวไหล ในเรื่องการต้มมนุษย์กัน ด้วยวิธีการอย่างนั้น มันไม่ได้สาระอะไร ไม่สมกับที่เป็นพุทธบริษัท ไม่สมกับที่เป็นเมืองพุทธศาสนา ให้เขาหลอก เขาต้มอย่างน่าละอายเหลือเกิน อย่างนี้เป็นต้น ไม่ได้เรื่อง เราไม่ควรจะให้เขาต้มอย่างนั้น เราควรจะมีชี้แจงแสดงเหตุผล ให้เข้าใจว่าความทุกข์มันเกิดจากอะไร ควรจะแก้อย่างไร แก้ไขในรูปใด อย่างนี้เป็นต้น ในเรื่องอื่นอีกก็เหมือนกัน

สมัยนี้เด็กหนุ่ม ๆ บางคน ไม่ใช่ทุกคนหลอก พอเจอพระเข้าแล้วถามว่า ท่านมีของดีบ้างไหม ถามหลวงพ่อก็บอกว่ามี อยากได้ไหมละ อยากได้ เอ้า, ไปที่กุฏิ ฉันมีของดีให้ ไม่เห็นไปลักarayเดียว จะเอาแต่พระทองเหลือง พระดิน พระหินเท่านั้นแหละ ของดินนอกทั้งนั้น ดีในไม่เอา เพราะเราไม่เผยแพร่ใน เผยแพร่แต่ดินนอก ทำให้จึงไม่กล้าเผยแพร่ใน ก็เพราะกลัวว่าสินค้าที่ทำไว้แล้วมันจะค้างสต็อกนั่นเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร มันจะขายไม่ได้ เลยไม่สามารถจะพูดธรรมะให้คนฟังได้ นี่มันเป็นอย่างนี้ เรื่องมันเลื่อมลงไปทุกวันเวลา เราต้องแก้ไข ต้องช่วยกันส่งเสริมความเห็นถูก ให้เกิดขึ้นในวงการของพุทธบริษัท อย่าให้คนหลงมกยาอย่าได้เชื่อโชคชะตาดี โชคดีโชคร้าย ลางดีลางร้าย

มีคนจะไปบวชที่วัดชลประทาน ถามว่าบวชวันไหนดี อาตมาก็บอกว่าวันที่อุปัชฌาย์ว่างแล้วละก็ มั่นดีทั้งนั้นแหละ ถ้าวันไหนอุปัชฌาย์ไม่อยู่ก็ไม่ดี ก็เมื่อไม่มีอุปัชฌาย์แล้วจะบวชได้อย่างไร วันดีมันอยู่ที่อาตมวาทันเอง เขาว่าไม่ต้องดูฤกษ์หรือ บอกว่า ฤกษ์มันอยู่ที่อาตมวาทัน ถ้าวันไหนฤกษ์ดีวันนั้น แล้วเขาก็ถามต่อไปว่า แล้วสึกวันไหนดีล่ะ บอกว่าวันไหนก็ได้ วันไหนอยากสึกมาบอกฉันก็สึกให้ทั้งนั้นแหละ เขาบอกว่าเวลาบวชไม่ดูฤกษ์ไม่เป็นไร แต่เวลาสึกต้องดู



สักหน่อย บอกว่าไม่ต้องดูก็ได้ ให้มีกางเกงเลื้อมา ฉันสึกให้ทั้งนั้นแหละ ไม่ต้องดู
ฤกษ์หรือ

มีอยู่คราวหนึ่ง นำข้าแท้ มารดาไปดูฤกษ์ให้ลูกชาย มีแบบฟอร์มเขียน
เสียด้วย พิมพ์เป็นกระดาษเรียบร้อย แสดงว่าเป็นหมอลำคัญ เพราะว่าพิมพ์ไว้
เป็นระเบียบดี “แบบฟอร์มมลาสิขา” ว่าอย่างนั้น ดวงชะตาของพระชื่อนั้น ฤกษ์สิก
เวลานั้น ต้องหันหน้าไปทิศนั้น ออกจากวัดเวลานั้น เข้าบ้านเวลานั้น

ถ้าสมมติว่าไปถึงบ้านแล้ว มันไม่ได้เวลา ต้องไปด้อมๆ มองๆ ช่างรัว
ไปก่อน ใครเขาเห็น เขานึกว่า ทิดนี้มันจะตัดชงย่องเอาอะไร มาเที่ยวด้อมๆ
มองๆ อยู่ นี่มันไม่เข้าท่า แล้วฤกษ์ที่ไปนั้น ฤกษ์อะไรรู้ไหม เห็นชื่อว่าพระ
มหาเสียดด้วย ฤกษ์ให้สิกเวลาไหนรู้ไหม เวลา ๑๑ นาฬิกา ๒๕ นาที เอาไปถึงให้
หลวงพ่อดู หลวงพ่อดูแล้วบอกว่า นี่มันฤกษ์กาลกิณี สิกไม่ได้ ก็เวลา ๑๑ นาฬิกา
๒๕ นาที กำลังฉันของหวานอยู่ ฉันซำยังไม่เสร็จ แล้วจะไปสิกกันได้อย่างไร
คิดดูเถอะ ท่านมหาองค์นั้นแสดงว่า ไม่ได้เรื่องเลย ไม่รู้จักเวลา ไม่ได้เป็นกัลยาณ
บุคคล งมงายที่สุดเลยท่านมหาองค์นั้น มหาวัดไหน ก็ตามใจงมงายเต็มทน เพราะ
ไม่รู้ว่าจะเวลาไหนเขากินข้าว เวลาไหนเขาควรจะสิก เวลา ๑๑ นาฬิกา ๒๕ นาทีมัน
สิกไม่ไหว เลยบอกโยมว่าเวลาไหนดี อาตมาดูให้เองไม่ต้องทุกซักร้อน อาตมาบวช
จนมาตั้งพันคนแล้ว ตั้งแต่เป็นอุปัชฌาย์มา แล้วเป็นอุปัชฌาย์ไม่เหมือนเพื่อน
เสียด้วย ท่านปัญญานี้ ไม่มีใบตั้ง คล้ายๆ กับอุปัชฌาย์เถื่อนอย่างนั้นแหละ แต่ว่า
ไม่กี่วันเขาจะให้ใบตั้งแล้ว จะได้ทะเบียนแล้ว

ทำไมจึงไม่มีใบตั้ง เรื่องมันอย่างนี้ หม่อมหลวงชอบแก่จะบวช แก่บอกว่า
ผมบวชเจ้าคุณต้องเป็นอุปัชฌาย์ บอกว่าฉันเป็นไม่ได้ ทำไมล่ะ เขายังไม่ตั้งให้
เป็น ถ้าฉันบวชให้เขาก็จับเท่านี้เองแหละ ผิดกฎหมาย แก่ก็ถามว่า ใครตั้งให้เป็น
ได้ บอกว่า สมเด็จพระสังฆราชวัดสระเกศตั้งได้ แก่ก็ไปเลย ไปหาสมเด็จพระ

สังฆราช บอกว่าเจ้ากระหม่อมจะบวช จะให้เจ้าคุณปัญญาเป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านยังบวชให้ไม่ได้ เพราะยังไม่ได้รับการแต่งตั้ง มาขอให้ฝ่าพระบาทช่วยตั้งให้หน่อย ท่านบอกว่า เออ, ไม่เป็นไร แต่ไปเอาหนังสือมาสักหน่อย ให้หม่อมหลวง ชูชาติเซ็นมาก็แล้วกัน หม่อมหลวงชอบไปกรมชลฯ บอกท่าน อธิบดี ท่านอธิบดี ก็ทำหนังสือเอาไปถวายท่าน ท่านก็บอกว่าเหมือนกับฉัน ท่านว่าอย่างนั้น

แล้วท่านเล่าให้ฟังว่า ท่านเป็นอุปัชฌาย์แบบนี้เหมือนกัน เจ็กสำเพ็งมันจะบวชลูกชาย จัดของใส่ถาดมา ๓ ถาด โสมเภาะลี ซาอย่างดี เอามาถวาย ท่านก็ถามว่าเรื่องอะไร จะบวชลูกชาย แล้วก็เจ้าคุณช่วยบอกให้ล้วย ท่านก็บอกว่าฉันบวชให้ไม่ได้ เพราะฉันยังไม่ได้เป็นอุปัชฌาย์ แล้วเจ็กนั้น ก็ถามว่า ใครตั้งเจ้าคุณให้เบิ่ง พระอุปัชฌาย์ล่าย ว่าอย่างนั้น ท่านก็บอกว่า โหน่! วัดบวรนิเวศ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า เจ็กคนนั้นไปเลย จัดของใส่พานไปถวายสมเด็จพระสังฆราช ตั้งให้ สมเด็จ ก็ตั้งให้ ท่านก็เลยบวชได้

ท่านบอกว่าเจ้าคุณปัญญาเหมือนกับอาตมา ท่านก็เลยว่่า เออ, เขาละเป็นอุปัชฌาย์ได้แล้ว เลยท่านก็บอกไปที่กรมการศาสนา เขียนหนังสือ ๒ - ๓ ตัว กรมการศาสนาก็เขียนหนังสือ ๒ - ๓ ตัวส่งไป บอกว่าเจ้าคุณบวชได้แล้ว สมเด็จ ตั้งให้แล้ว แต่ว่าใบตั้งยังไม่มีตอนนี เพราะกำลังออกแบบอยู่ ยังไม่เสร็จ เรื่องมันอย่างนั้น ถ้าออกแบบเสร็จแล้วเมื่อใด จะเขียนใบให้ จนกระทั่งบัดนี้ อธิบดีตายไป ก็ยังไม่ได้เขียนส่งใบให้สักที เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ตั้งแต่สมัยอธิบดีปิ่น โหน่ แล้วแกก็ตายเฒ่าไปแล้วยังไม่ได้ส่งใบตั้งใบให้ท่านปัญญา ท่านปัญญาบวชมาตั้งแต่ปี ๒๕๐๖ จนกระทั่งบัดนี้ บวชคนมาเยอะแล้ว เป็นอุปัชฌาย์ ไม่มีใบตั้ง

วันนั้นไปเสนอขึ้นในสมัชชา เขาถามว่าบวชอย่างไร ก็บอกว่า บวชเหมือนพระเดชพระคุณทั้งหลาย บวชนั้นแหละ แล้วก็บวชแบบประหัตถ์ทั้งนั้น คนที่ไปบวชที่วัด บวชแบบประหัตถ์ทั้งนั้น บอกว่า เออ, ต้องตั้งกันเสียที ท่านองค์หนึ่ง



ว่า ถ้าว่าไม่ต้องตั้งย้อนหลังหรือ ท่านองค์หนึ่งว่า ไม่ต้องย้อนหลัง ที่แล้วก็แล้วไป บวชให้ก็แล้วกัน แล้วที่บวชมาแล้วมันไม่เป็นโมฆะไปเสียหรือ มันไม่เป็นโมฆะอะไรหรอก เพราะว่าพระธรรมวินัยให้บวชได้แล้ว ไม่เสียหายอะไร

เรื่องการตั้งกันนั้น มันเรื่องชี้เหนียวกันเท่านั้นเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร หวงตำแหน่ง กลัวจะแย่งลากัน ไม่ใช่เรื่องอะไร ไม่ค่อยตั้งให้ใคร เรื่องมันเป็นอย่างนี้

ที่นี้บวชๆ มาแล้ว ฤกษ์บวชก็ไม่ได้ดูหรอก ใครจะสีกก็ไม่ได้ดู แต่มักจะสีกให้ตอน ๕ นาฬิกาครึ่ง ไม่ใช่เรื่องอะไรหรอกมันว่าง แล้วพอสีกแล้วจะได้คุยกันนานๆ ไม่มีแขกรบกวน ถ้าไปสีกตอนเช้า เดี่ยวแขกมาหา พูดกันไม่กี่คำ แขกมารบกวนแล้วไม่ได้เรื่อง ดี ๕ ครั้งนี้มันดี

ตั้งแต่สีกออกไปแล้วก็เรียบร้อย ลูกศิษย์ท่านปัญญาไม่เคยมีใครคอยหัก เพราะถูกรถชน ไม่มีใครถูกยิง เพราะไปตัดช่องย่องเบา หรือไปผิดลูกผิดเมียใคร แล้วก็ยังไม่ติดคุกติดตะรางเพราะ คอรัปชั่น เรียบร้อยทุกคน

เพราะอะไร เพราะเสกทุกวัน บวชเข้าไปแล้วเสกเข้า เสกเย็น เสกกลางคืน เสกให้เป็นคน ออกไปเรียบร้อยทั้งนั้น เพราะฉะนั้นสีกเวลาไหนก็ได้ เพราะสร้างพระไว้ในใจพอแล้ว ไม่ต้องดูฤกษ์ก็ได้ ญาติโยมวัดกกก็เทศน์ให้ฟัง บอกว่าไม่ต้องหรอกโยม ฤกษ์ของอาตมาพิเศษกว่าใครๆ อาตมานี้ใช้ตำรา พระพุทธเจ้า หมออื่นเขาใช้ตำราพราหมณ์ ไม่แท้ ตำราพระพุทธเจ้าแท้

เขากล่าวว่า ตำราพระพุทธเจ้าว่าอย่างไร ตำราพระพุทธเจ้าว่า ทำดีเวลาไหน มันก็ดีเวลานั้นแหละ ทำชั่วเวลาไหน มันก็ชั่วเวลานั้นแหละ เวลามันไม่ดีไม่ชั่ว ดีชั่วมันอยู่ที่การกระทำ

เช่นเวลานี้ เป็นเวลาดีสำหรับพวกเรา แต่พวกไปตัดช่องย่องเบา ไปคอยล้วงกระเป๋าคอนโดยสารรถเมล์ มันเป็นเวลาชั่วสำหรับพวกนั้น เพราะมันไปคิด

ทำชั่ว นี่เวลานี้เป็นเวลาดีทั้งนั้น เพราะว่าเราทำดีเวลามันไม่สำคัญหรอก สำคัญที่ การกระทำ พระพุทธเจ้าว่าอย่างนั้น เราสอนโยมเสียมั่ง เนะให้ประพฤติธรรม เสียมั่ง อย่าให้มมกยากันอยู่ตลอดเวลา

วัดมหาธาตุสมัยก่อน ไม่ค่อยมีหมอดู เดียวนี้ได้ข่าวว่ามีขึ้นหลายคณะ แล้ว ชักจะหากินนอกทางขึ้นแล้ว ลูกศิษย์วัดมหาธาตุ เลิกๆ เสียมั่ง ใครที่เป็น หมอดูเลอะเทอะอยู่ในวัดมหาธาตุ ช่วยกันเผยแพร่ธรรมะกันเกิด ช่วยกันเดิน ตามรอยเท้าท่านเจ้าคุณสมเด็จพระวันรัตเกิด อย่าเดินตามรอยเท้าของพวกหมอดู ทั้งหลายเลย เอาวัดมหาธาตุไว้สักวัดในกรุงเทพฯ ให้เป็นวัดของธรรมะ อย่าให้เป็น วัดหมอดูเดาทั้งหลาย ที่สนามหลวงมีเยอะแล้วหมอดู ไม่ต้องมาอยู่ในวัดก็ได้ ใคร อยากจะมาดูหมอดู มาเอง ก็ไล่ไปห้องสนามหลวงโน้น บอกว่าโน้น พวกโง่ๆ นั่งอยู่ เยอะแยะไปตุที่โน้น ถ้าหากที่นี้เราต้องการคนฉลาด ไม่ต้องการคนโง่ ว่าเขายังนั้น คนมันจะได้ฉลาดขึ้นมั่ง

เราค่อยสอนค่อยเตือน คอยถามว่า โยมเป็นทุกข์ด้วยเรื่องอะไร ร้อนอก ร้อนใจด้วยเรื่องอะไร

บางคนก็แปลกอีกนะ บอกว่า ดิฉันกลัวใจเจ้าข้า ถามว่ากลัวใจเรื่องอะไร บอกว่าไม่รู้ ไม่รู้ว่ากลัวใจเรื่องอะไร แล้วจะไปกลัวมันทำไม มันต้องมีเรื่องให้ กลุ้ม กลุ้มเรื่องอะไรโยมว่ามาซิ เรื่องอะไร เรื่องคุณผู้ชายไม่กลับบ้านหรือ อะไรต่อ อะไร ค่อยไล่ไปไล่มาก็มีเรื่องนั้นแหละ ไม่ใช่ว่าเรื่องอะไร เรื่องในครอบครัว หรือว่า เรื่องลูกเรื่องเต้า เรื่องการเงินการทอง เรื่องการค้าขาย เรื่องเล่นแชร์กันแล้ว เจ้มือ ร่วงหนีไปเสีย เรื่องอะไรอย่างนั้นแหละ ก็ต้องเทศน์ให้ฟัง ต้องแก้ไขอย่างนั้นอย่างนี้ เขาก็เข้าใจ เมื่อเข้าใจแล้ว ที่หลังเขาก็มาอีก มาฟังธรรมะต่อไป กลายเป็นคนฉลาดขึ้น การครองชีวิตก็จะเรียบร้อย

หน้าที่ของพระเราเป็นอย่างนี้ ต้องจุดตะเกียงไว้ให้มันแสงสว่าง ไม่ใช่มี



ตะเกียงแล้วเอาไปซ่อนไว้ ในห้องก็มืด แล้วนั่งต้อนจับโยมอยู่มืดๆ มันไม่ได้เรื่องอะไร โยมมืดอยู่แล้ว แล้วเรามีตะเกียงมาดับเสีย ให้โยมมืดต่อไป อย่างนี้ก็เรียกว่าไม่ คุ่มค่าข้าวสุกที่โยมให้ฉัน เพราะว่าไม่ได้ช่วยโยมให้ฉลาดขึ้นเลย แล้วมันจะคุ้มกัน ได้อย่างไร นี่แหละพี่น้องคิดดูเถอะ พระคุณเจ้าทั้งหลายคิดดูเถอะ

พวกหมอดูหมอบลูกเสกทั้งหลาย ฟังแล้วอย่าไปโกรธท่านปัญญา ท่านปัญญา ก็อย่างนี้แหละ เพราะว่ามันอย่างนี้ เพราะว่าท่านปัญญานี้ พุดในนามของ พระพุทธเจ้า ไม่ใช่พุดในนามใคร พุดตามพระพุทธเจ้า ให้พุด พระพุทธเจ้าตกลง ให้พุด ที่พุดคล่องอยู่นี้ เพราะพระพุทธเจ้าให้พุด ไม่ใช่ลาภสักการะตกลงให้พุด ถ้าพุดเพราะลาภสักการะก็หยุดแล้ว เพราะไม่มีเรื่องกันอะไรก็หยุดแล้ว เชื้อ! ภูเขาไปทำไม ไม่ได้อะไร

ที่นี้เราพุดในนามของพระพุทธเจ้า พุดในนามของพระธรรม พุดในนาม ของพระสงฆ์ เพื่อปลุกใจท่านทั้งหลายให้ตื่นตัว ให้ก้าวหน้า ให้หันเข้าหาคำสอนที่ ถูกต้องแท้จริงของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เอาสิ่งเหลวไหลมาใส่ให้แก่พระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในที่แห่งหนึ่งว่า มีกลองอยู่ใบหนึ่งทำด้วยไม้อย่างดี แล้วต่อมาส่วนหนึ่งมันลึไป คือว่ามันลึไปอย่างนั้นแหละ แล้วเอาไม้อื่นมาซ่อมไว้ ต่อมาส่วนอื่นมันลึอีก ก็เอาไม้อื่นมาซ่อมไว้ ซ่อมไป ซ่อมมาเนื่อกลองเดิมหายไปหมด ไม่รู้ว่าไม้อะไรที่เอามาซ่อมไว้ ฉันทิด ธรรมวินัยของตถาคตก็เหมือนกัน ใน กาลต่อไปข้างหน้า จะมีสัตว์ธรรมปฏิรูป คือธรรมะปลอมเข้ามาแทรกแซงอยู่ในคำสอน ของตถาคต เอามาใส่ในปากของตถาคต แล้วคนจะนึกว่า นั่นเป็นคำสอนของพระ พุทธเจ้า เลยไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร เพราะไปเห็นแต่ไม้ที่เขาซ่อม ไม่เห็นเนื้อแท้ ของพระพุทธศาสนา

อันนี้เป็นความผิดของใคร ถ้าพุดกันไปแล้ว ก็พวกเรานี้แหละ พวกหนุ่ม เหลืองท่มเหลืองนี้แหละ เป็นผู้ผิดก่อนใครๆ เพราะเอาไม้ลึไปใส่แทนไม้ดี แล้ว

ไม่ดีตายไป เอาแต่ไม่ผู้ไปอดโยมตลอดเวลา โยมก็เลยเอาไม่ผู้ไปเขวนคอไว้แล้วก็นึกว่านี่แหละคือเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา ความจริงไม่ได้ความเลย ได้แต่เปลือกไปทั้งนั้น เพราะฉะนั้นเราต้องช่วยกันกะเทาะเปลือกที่ไม่ถูกต้องออกเสีย

สิ่งใดเป็นเนื้อร้ายในพระพุทธศาสนา เราต้องช่วยกันกะเทาะเอาเนื้อร้ายนั้นออกไป แล้วเอาสิ่งดี เข้มมาใส่ไว้แทน ช่วยกันประกาศ ช่วยกันเตือนให้ญาติโยมได้รู้ได้เข้าใจ แล้วต้องเหมือนกันทุกวัด ไม่ใช่ทำแต่เพียงวัดใดวัดหนึ่ง

ที่นี้การจะกระทำอย่างนี้ได้ มันต้องมีมูลฐาน คือมีการปกครองสงฆ์ ที่ถูกต้องตามหลักการ ต้องมีองค์การเผยแผ่ที่ถูกต้อง มีการศึกษาที่ถูกต้อง มีการปกครองที่ถูกต้อง มีการสาธารณูปโภคที่ถูกต้อง จึงจะดีขึ้น

พูดถึงการสาธารณูปการก็เหมือนกัน เวลานี้เราสร้างอะไรกันใหญ่โตเกินไป จนไม่รู้ว่าอะไรจะเสร็จ หรือไม่เสร็จ สร้างโดยไม่มีแปลนแผนผัง ทำแล้วทิ้งๆ ค้างๆ ไว้เพราะอะไร เพราะไม่มีสาธารณูปการควบคุม ถึงมีสาธารณูปการ สมัยก่อนก็ไม่ได้ควบคุม ความจริงควรจะออกระเบียบแล้ว ใครจะสร้างอะไร ต้องเสนอแปลนต้องบอกให้รู้ว่า มีเงินเท่าไรที่จะสร้างได้ ฐานะของพุทธบริษัทในบ้านนั้นเป็นอย่างไรพอจะช่วยกันได้ไหม ถ้าเห็นว่ามันเหลือกำลัง เราก็ไม่ให้สร้าง เพราะเสียเวลาในการก่อสร้าง

การก่อสร้างนี้เป็นความทุกข์ ผมไม่เคยสร้างอะไรด้วยตัวเอง มาสร้างโรงเรียนเข้าหลังหนึ่ง เห็นโทษแล้ว ว่ายุ่งมากในการก่อสร้าง เช็ดแล้วเท่านั้นพอ ต่อไปไม่สร้างวัดดูแลแล้ว จะสร้างคน เทคโนโลยีสอนคนต่อไป แต่ว่าก็ต้องมีบ้าง ไม่มีเสียเลยมันก็ไม่มาใช้ เลยต้องสร้าง แต่ว่าก็เป็นทุกข์

เพราะฉะนั้น พระองค์ใดที่อยู่กับการก่อสร้าง ก็เรียกว่าห่างเหินจากพระนิพพานออกไปทุกวัน ทุกเวลา คิดแต่เรื่องแจกฐิการเรื่อยไปเท่านั้นเอง แจกแบบนั้นเสร็จแล้วยังไม่พอ แจกแบบโน้นอีกต่อไป วิธีใดที่จะได้เงินเป็นเอาทั้งหมดนั้น ชกมวย



ก็เอา ประกวตอะไรก็เอา อะไรก็เอาทั้งนั้น ให้มันได้มากก็แล้วกัน เลยมันก็ยุ่งกันไปหมด เราควรจะควบคุมการก่อสร้าง วัดวาอารามจะสร้างอะไรต้องควบคุม ให้เป็นไปตามแบบตามแปลน แล้วก็ไม่ต้องสร้างให้มันใหญ่โตระโหรฐานเกินไป วัดทุกวัดไม่จำเป็นจะต้องมีโบสถ์งามๆ เสมอไป อยู่ใกล้ๆ กันมีสักแห่งหนึ่งก็พอ วันอุโบสถมาประชุมกัน ได้พบปะสนทนากัน แล้วโบสถ์ไม่ได้ใช้ทุกวัน ศาลาจึงจำเป็นต้องใช้ทุกวัน ต้องเทศน์ให้ญาติโยมฟัง อันนี้จำเป็นก่อน

อีกอันหนึ่ง อยากจะแนะแนวให้พวกเราทั้งหลายได้คิดไว้ ถ้าเราไปอยู่ในที่ใด อย่าเพิ่งสร้างวัดใหญ่โต ให้สร้างคนก่อน ไปนั่งอยู่ใต้ต้นมะขามก่อนก็ได้ ภูมิมีอย่างใดอยู่มันไปก่อน แล้วเทศน์ไป สอนไป คนเขาเลื่อมใสเอง เมื่อเลื่อมใส เขามาสร้างของเขาเอง ไม่ลำบากอะไร

ผมดำเนินวิธีนั้นตั้งแต่เริ่มต้นมา ไปอยู่สงขลา วัดนั้นกุฏิรั้วชำรุด ศาลาผุพัง ผมไม่ยุ่ง แต่ว่า ผมเทศน์สอนคน เทศน์ไปเทศมาฝนมันตกรั้วรดคนฟัง เทศน์ พระไม่ถูก เพราะกรรมาสน์มีหลังคาซ้อนอีกทีหนึ่ง ฝนตกพรวๆ เหมือนกับอย่างหน้าฝนอย่างนี้ น้ำท่วมวัด ผมไม่สนใจ เทศน์เรื่อยไป คนเบียด ก็ตามใจ กุฏิเทศน์เรื่อยไป พวกนั้นรำคาญ เหนงดูหลังคามันรั้วหมดแล้ว เราก็ไม่ว่าอะไร เขามาซ่อมของเขาเอง อย่างนั่งฟังเทศน์ เขาซ่อมของเขาเอง เขาก็มาซ่อม มาทำรั้ว เราก็เทศน์ต่อไป

กุฏิหลังไหนสบายอย่าไปอยู่ ไปอยู่หลังผุๆ พังๆ แหกมาเยี่ยมเห็นกุฏิผุ ทานอยู่อย่างไร กุฏิแยแล้ว เตี่ยวเขาสร้างให้เอง เราอย่าไปอยู่ที่ดี ไปอยู่ใต้ต้นไม้ก็ได้ถ้าหน้าแล้ง หน้าฝนอย่าไปอยู่ เตี่ยวเป็น โรคปอดบวมตาย หน้าแล้งไม่เป็นไร กุฏิหลังไหนรั้วชำรุด เราไปอยู่หลังนั้น หลังดีให้ลูกวัดอยู่ เขามาหาสมภารเขาเห็นเอง สมภารอยู่กุฏิหลังคารั่ว ต้องซ่อมให้ท่านหน่อย เขาก็ซ่อมให้ เราไม่ต้องไปวิ่งเต้น เราเทศน์อย่างเดียว อยู่สงขลาทำอย่างนั้น ทำอะไรเรียบร้อย

ย้ายไปอยู่เชียงใหม่ เทศน์พักเดียว เทศน์ทุกวันอาทิตย์ ทุกวันพระ ญาติโยมไปฟังเทศน์ ศาลาไม้แคบ นั่งกันไม่ไหว หลังคาไม่ค่อยจะดี เขาประชุมกันเอง คิดสร้างพุทธสถาน เขาก็คิดไป ผมไม่ว่าอะไร ผมเทศน์เรื่อยไป เทศน์จนพุทธสถานเสร็จ เดียวนี้ก็ใช้ได้แล้ว อาศัยเทศน์เท่านั้นเอง

มาอยู่วัดชลประทานฯ เขาสร้างไว้เสร็จแล้ว ไม่ต้องสร้าง ก็เทศน์เรื่อยไป แต่วัดมันยังไม่สมบูรณ์ ที่ดินไม่พอ เทศน์เรื่อยไปๆ เดียวก็ต้องซื้อที่ดินเพิ่ม ก็บอกไปในเรื่องเทศน์ แต่ไม่บอกที่วัด ที่ศาลาวัดนี้ ไม่เรียไร ไปเรียไรทางวิทยุมันดังกว่า เราจะไปเรียไรในศาลาคนฟัง ๒๐๐ คน มันได้ไม่เท่าใด บอกทางวิทยุว่า โยม วัดกำลังจะซื้อที่ดิน ดินวัดมันไม่พอ ขยายไม่ออก แล้วอยู่ปนกับชาวบ้าน ลูกสาวชาวบ้านกับลูกศิษย์วัดมันจะยุ่งกันใหญ่ บอกให้โยมฟัง แล้วโยมก็พอใจ ไม่ต้องพิมพ์ฎีกา ไม่ต้องแจกพระเครื่องลงของขลัง เขาเอาไปให้เอง ซื้อที่ดินขยายเป็นเนื้อที่ ๔๕ ไร่

ได้ดินเสร็จแล้วไม่มีกำแพง เทศน์ต่อไป บอกโยมอีกว่ามีที่ดินแล้ว ควายมันเข้ามาบ้าง ผู้รัยมันเข้ามาบ้าง ข้าวของเสียหาย ขโมยมันลักหมด พระเดือดร้อน ต้องสร้างกำแพง โยมไปอนุโมทนากำแพงต่อไป สร้างเสร็จไป ๓ ด้าน เหลือด้านหน้า

ต่อมาไม่มีที่เรียนหนังสือ พระบวชใหม่ตั้ง ๗๐ - ๘๐ ในพรรษา นักรื้อนก็บวชกัน ๕ - ๖๐ นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยไปบวชกันมาก ไม่มีที่เรียน ไม่มีห้องสมุดให้อ่านค้นคว้า ต้องสร้างโรงเรียนสักหน่อย บอกไปทางวิทยุ โยมก็เอาไปให้คนละหมื่นบ้าง ๕ พันบ้าง ๑๐๐ บ้าง ๒๐๐ บ้าง ตามมีตามเกิด

เพราะใครๆ เขารู้ว่า ท่านปัญญาแกเขาจริง ต้องไปช่วยแกหน่อย เลยเขาก็พากันไป พอได้เงินลงลิจลาภกุศลสร้าง เวลาที่จะเสร็จแล้ว ไม่เท่าใดจะต้องฉลอง แต่ฉลองไม่มีลิลิตไม่มีละคร ฉลองเทศน์ กัน ๗ วัน ๗ คืนเลย พาเราเตรียมไว้เอดะ มาพักวัดชลประทาน แยกกลดมาเลย มานอนกันกลางแจ้ง บั๊กกลดฟังเทศน์กันเลย



อภิปรายธรรมะบ้าง เทศน์ธรรมะบ้าง นิทรรศการวิปัสสนาธุระกันบ้าง มันต้องนิทรรศการอย่างนั้น ไม่ใช่นิทรรศการพดัยศ นั่นมันไม่ได้เรื่อง เอาผิดไปอวดกัน มันได้เรื่องอะไร ต้องนิทรรศการการปฏิบัติ การเจริญกัณฑ์ ให้คนได้ไปรู้ไปเห็น เป็นการฉลอง เมื่อเรียบร้อยค่อยประกาศ พวกเราคอยฟังทางวิทยุก็แล้วกัน เวลา มาต้องเอาบาตรมาด้วย เพราะไม่มีอาหารเลี้ยง ต้องบิณฑบาต ให้ญาติโยมไปใส่ ที่วัดเลย ฉันวันละมือก็พอ ไม่ต้องมาก อยู่อย่างนั้นฉันมากไม่ได้ เพราะว่าข้าวของ มันแพง ฉันน้อยๆ วันละมือ ฉันธรรมะมาก ๆ อาหารใจสำคัญกว่าอาหารกาย อดอาหารกายไม่ตาย ดูพระ ๕ องค์ ไม่ตายเพราะอะไร อาหารใจเข้มแข็ง หลวงพ่อ ไปเยี่ยมมัยยังมัยอยู่เลย เห็นมัยอย่างนั้นก็นึกว่าไม่ตาย ถ้ายังมัยอย่างนั้น ถ้าไปถึง หน้าเหยกแล้วก็ได้ ไม่ได้ ต้องเตรียมทิบใส่ศพกัน นี่ไม่ตายแล้ว ชนะแล้ว จะไปตาย ได้อย่างไร ต้องอยู่สู้ต่อไป

แต่ว่าเรื่องอดข้าวคราวนี้พอแล้ว คราวหน้าอย่าอดต่อไปเลย ใช้ลูกไม้อย่างอื่น มั่ง อย่าเอามาใช้ บ่อยๆ ใช้แบบเดียวเขาก็หาว่า ไม่มีปัญญาเท่านั้นเอง ทำอะไร นิดก็จะอดข้าว ทำอะไรน้อยก็จะอดข้าว เดี่ยวเขาว์ ข้าวสารแพง อดกันตายเสียบ้าง ก็ดีเหมือนกัน แล้วมันจะตายเอาจริง ๆ มันก็เดือดร้อน

เพราะฉะนั้น ต้องเปลี่ยนแปลงนโยบาย เราไม่เอาแบบนั้นต่อไป อย่างนี้ จึงจะถูกต้อง เราทำกันต่อไป กำลังใจสำคัญ อาหารใจสำคัญ เพราะฉะนั้นเราต้อง ช่วยกันให้อาหารใจ ที่วัดชลประทานฯ ฉลอง ต้องทำอย่างนั้น แล้วที่วัดชลประทานฯ เราไม่มีเรื่องเหลวไหล หมอดูไม่มีที่นั่น อะไรๆ เราไม่เอา เอาแต่ธรรมะ ใครไปขอ ของดี บอกว่าที่นี่มีอย่างเดียว ของดีคือธรรมะ

บางคนบอกว่า ท่านมีพระดีไหม บอกว่า นี่แหละพระดี ชีที่ตัวอาตมา เอาการ์นี้ไปเลย เขาบอกว่า มันใหญ่เกินไปแบกไม่ไหว ใส่รถยนต์ไปก็ได้ ก็ยังไม่เอา

อยู่นั่นเอง จะเอาแต่พระองค์น้อยๆ ไปห้อยคอ เรื่องมันเป็นอย่างนั้น นี่มันเรื่องความเขลานั้นเอง ไม่รู้ไม่เข้าใจแล้วมันก็ลำบาก

ที่นี่เป็นหน้าที่ของพวกเราทั้งหลาย ที่จะต้องช่วยกัน เราต้องมาสร้างกองทัพใหม่ กองทัพธรรม ที่มีเสนาธิการผู้ชาญฉลาด มีแม่ทัพผู้กล้าหาญ มีทหารที่เกรียงไกรแก่กล้า เพื่อย้ายข้าศึกคือกิเลสให้พ่ายแพ้ เราอย่าไปอยู่กับกิเลส แต่เราต้องต่อสู้กับกิเลส ใครจะสมัครเป็นทหารนี้บ้าง เตรียมตัวไว้ เมื่อใดประกาศแล้วมาสมัครกันทันที แล้วเมื่อใดกองทัพพร้อม เราก็ยกตัวราทัพเลย ต่อสู้กับข้าศึกกิเลส เราเดินขบวนต่อสู้กับกิเลส หนังสือพิมพ์ไม่ดำ แต่ถ้าเดินเรื่องอื่นเขาว่าเอา

แม้พวกหนังสือพิมพ์เราก็ต้องไปปราบเหมือนกัน เพราะว่าบางที่เขียนด้วยกิเลสเหมือนกัน ยังไม่ค่อยจะเป็นธรรมถูกต้องนัก แต่ยังไม่ค่อยคุ้นกัน คຸ້ນๆ ค่อยสอนกันต่อไป ค่อยว่าค่อยสอนกันให้เข้าใจความงาม ความดีบ้าง ให้เขียนเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่สังคมเสียบ้าง อย่ามัวแต่ลงรูปโป๊ขาย เดี่ยวนี้รูปโป๊มาก ในหน้าหนังสือพิมพ์ ยัวกิเลสไม่ใช่เรื่องอะไร เป็นไปเพื่อสร้างสมกองกิเลส ไม่ใช่ธรรมะของพระศาสนา เราต้องช่วยกันทำลายกิเลส ทำลายสิ่งชั่วสิ่งร้ายในเมืองไทย ให้เราทั้งหลายช่วยกันคิดช่วยกันนึกต่อไป ในกาลข้างหน้า เพื่อจะได้ช่วยกันแก้ไขสิ่งทั้งหลายต่อไป เพื่อความอยู่รอดของพระศาสนาในสมัยปัจจุบันนี้

ในที่สุดนี้ ขออำนาจคุณพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ จงมาตั้งอยู่จิตใจของพี่น้องทั้งหลาย ที่ได้มาประชุมฟังกันด้วยความตั้งใจตั้งใจ

ขอให้คุณของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จงมาตั้งอยู่ในใจของท่านทั้งหลาย

ขอให้ท่านทั้งหลาย จงเป็นผู้มีสัมมาทิฐิ มีศีล มีปัญญา มีการประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกที่ชอบ เพื่อประกอบกำลังเข้าสังหาร สิ่งชั่วสิ่งร้าย อันเกิดขึ้นใน



บ้านเมืองของเรา ให้พ่ายแพ้ไปในกาลต่อไปข้างหน้า

ขอให้ท่านทั้งหลาย เตรียมกายเตรียมใจให้พร้อม เพื่อประพตติตีประพตติ
ชอบ ตามคำสอนของ พระพุทธเจ้า

ขอให้คนหลง กลายเป็นคนไม่หลง
ขอให้คนโง่ กลายเป็นคนฉลาด
ขอให้คนอ่อนแอ กลายเป็นคนเข้มแข็ง
คนที่ไม่รักงาน กลายเป็นคนรักงาน
คนที่ไม่ก้าวหน้า จงเป็นคนก้าวหน้า
คนที่เห็นแก่ตัว จงคลายจากการเห็นแก่ตัว
เห็นแก่ประโยชน์และความสุขส่วนรวม
จงทั่วกัน ทุกท่านทุกคน เทอญ.



หลักธรรมเรื่องพระพุทธศาสนาที่แท้

ปาฐกถาธรรม ณ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

วันเสาร์ที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๓

ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขอแจ้งให้ท่านทราบว่า ข้าพเจ้ารักและบูชาพุทธธรรมมาก เพราะซาบซึ้งในรสของสัจธรรมเป็นอย่างยิ่งว่า พระธรรมให้ผลแก่ชีวิตของข้าพเจ้าอย่างไร จึงขอยุติถึงนโยบายในการประกาศธรรมว่า ข้าพเจ้ามีความมุ่งหมายในการทำงานนี้เพื่ออะไร ท่านจักไม่ต้องสงสัยกันต่อไปอีกว่าข้าพเจ้าเป็นพระประเภทใด

ข้าพเจ้ามีนโยบายแน่วแน่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง แม้เหตุการณ์ของประเทศชาติจะผันผวนไปอย่างไร ใครจะมาครองเมืองก็ตามที่ ข้าพเจ้าจะทำตามนโยบายของข้าพเจ้าเสมอ ไม่มีอะไรจะมาเปลี่ยนใจของข้าพเจ้า จากความเชื่อและการกระทำตามพุทธธรรมที่พระบรมศาสดาได้แสดงไว้ ข้าพเจ้ายอมตายเสียดีกว่าที่จะพูดหรือกระทำเรื่องอันผิดๆ ความประสงค์ของพุทธองค์ ผู้ซึ่งข้าพเจ้าได้มอบการถวายชีวิตเป็นธรรมพลีแล้ว

ความมุ่งหมายของข้าพเจ้าจึงอยู่ในกฎเกณฑ์ ๒ ประการ คือ



๑. เพื่อประกาศความจริงที่พระองค์ทรงประกาศไว้

๒. เพื่อทำลายความเห็นผิด และการกระทำที่ผิด ๆ ในหมู่พี่น้องชาวพุทธทั้งหลายให้หมดไป

สำหรับการประกาศความจริงของพุทธองค์นั้น นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก หมู่บรรพชิตเรามีอยู่มากน้อยที่ถูกลาลงการชักจูงไปจนกระทำการที่ไม่ควรจะทำให้เห็นแก่เงินเล็กๆ น้อยๆ เป็นการนำละอายที่สาธุศิษย์ของพระบรมศาสดามีใจทรยศต่อสังฆกรรม บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่เราจักเป็นผู้ซื่อสัตย์ กล่าวพูดความจริงตามที่พระองค์ได้ทรงกระทำมาแล้ว คนทั้งหลายจักได้มีความเข้าใจความจริงกันบ้าง อย่างมัวเผลอใจคนที่กระทำผิดกันต่อไปอีกเลย เพราะการทำความผิดนั้นเป็นการทำลายพุทธธรรม

ส่วนความเข้าใจผิดในหลักพุทธศาสนา รวมทั้งการกระทำที่หลงมกมายในหมู่ชาวพุทธเราก็มีมากมาย และดูจะมีมากยิ่งขึ้นในสมัยนี้ เพราะภิกษุเป็นสาวกหากเราไม่กล้าช่วยกันแก้ไข ความมกมายก็จะมีมากขึ้นๆ

เหมือนกับโรคเนื้องอกที่เกิดขึ้นแก่คน ถ้าหากรีบจัดการผ่าตัดรักษาเสียโดยเร็วก็มีชีวิตอยู่ต่อไปได้ แต่ถ้าปล่อยไว้เนื้องอกก็จะกำเริบมากขึ้น จนผู้นั้นถึงแก่ความตายได้ฉับไฉน บรรดาความเห็นผิดและการกระทำที่ผิดๆ นอกกลุ่มนอกทางของพระพุทธเจ้า ถ้าปล่อยไว้ก็จะพอกพูนมากขึ้นจนทำให้พระพุทธศาสนาที่เรารักและหวงแหนอาจถึงสภาพหมดไปก็ได้ เพราะความไม่กล้าพูดความจริงกันนั่นเอง

ข้าพเจ้ามองเห็นความเสื่อมของพระพุทธศาสนา จึงได้ตั้งใจว่าจะชำระสะสางเท่าที่ความรู้ความสามารถของข้าพเจ้าจักอำนวยให้ แต่การพูดความจริงนั้นย่อมจะต้องมีการกระทบกระทั่งบางคนอยู่บ้างเป็นธรรมดา เป็นเรื่องที่ไม่ช่วยไม่ได้ นอกจากจะขออภัยโดยสุภาพต่อท่านผู้เขลาเบาปัญญาเหล่านั้น แล้วพูดกันต่อไปตามหน้าที่ของผู้พูดสังฆกรรม

คนที่มีความเห็นผิดและยึดความเห็นผิดนั้นมานานแล้ว ครั้นได้ยินใครมาพูดถึงสิ่งนั้นว่าไม่ดี เขาก็โกรธ หาว่อดูถูกดูหมิ่น บางทีหาว่าทำลายอาชีพของเขา และอาจถึงกับโกรธเคืองจองเวรคิดแก้แค้นขึ้นก็ได้ ข้อนี้แหละที่ทำให้คนทั้งหลายเกิดความกลัวจนไม่มีใครกล้าพูดความจริง พวกมิฉฉาชีพจึงมีมากขึ้นแม้ในหมู่สงฆ์

ข้าพเจ้ามีความรักและความปรารถนาดีต่อพี่น้องทั้งหลาย จึงใคร่จะเห็นท่านเข้าใจถูกทำถูกตามหลักที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงตรัสไว้ จึงได้พูดกับท่านทั้งหลายอย่างตรงไปตรงมา หวังว่าท่านคงรับฟังไว้ด้วยดี และนำไปคิดโดยแยบคาย เพื่อจะได้มองเห็นความแตกต่างระหว่าง “ของแท้กับของเทียม” ต่อไป

อันคนฉลาดมีปัญญามีเหตุผลนั้นเขาย่อมทั้งของปลอม แล้วถือเอาของจริงไว้เสมอ เพราะของปลอมทำคนให้หลงผิด ของแท้เท่านั้นจะทำให้คนให้เข้าใจถูกและมีความสุขสงบ ข้าพเจ้าขอยกเอาพระพุทธานุญาตอย่างสักบทหนึ่ง ท่านว่าไว้ดังนี้ :- “บุคคลผู้มีความเข้าใจในสิ่งที่ไม่เป็นสาระว่าเป็นสาระ เห็นสิ่งที่ เป็นสาระว่าไม่เป็นสาระ มีความเข้าใจผิดเป็นแนวทาง ย่อมไม่เข้าถึงธรรมได้เลย แต่ผู้ใดรู้สิ่งที่ เป็นสาระว่าเป็นสาระ รู้สิ่งไม่เป็นสาระว่าไม่เป็นสาระ เป็นผู้มีความเห็นถูกต้อง เขาย่อมถึงธรรม”

ปัญหาต่อไปว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงมักพูดเรื่องนี้บ่อยๆ พระรูปอื่นไม่เห็นมีใครพูดกันเลย จึงขอทำความเข้าใจอีกว่า อันวิสัยของข้าพเจ้านั้นรักที่จะเดินตามรอยของพระพุทธองค์ และเมื่อตนเดินแล้วก็ยากชวนบุคคลอื่นให้เดินตามบ้าง

ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสในธรรมที่พระองค์ทรงประกาศแล้ว ชอบใจในวิธีการที่ทรงปฏิบัติมาตลอดพระชนมายุของพระองค์ พระองค์เกิดมาในท่ามกลางผู้ถือพิธีรีตองต่างๆ ซึ่งมีความเชื่อผิดทาง เขาปฏิบัติตนไปด้วยความมกมายโดยไม่เข้าใจความจริง ทรงสงสารเขาเหล่านั้นจึงได้หาทางช่วยเขา โดยทำพระองค์เองให้



พ้นจากความหลงแบบนั้นๆ ก่อน เมื่อพ้นแล้วก็นำผู้อื่นต่อไปอีก

เราผู้เป็นศิษย์ของพระองค์ต้องทำอย่างนั้นบ้าง ข้าพเจ้าจึงประกาศความจริงให้ท่านทั้งหลายทราบ เมื่อท่านที่ฟังเข้าใจจะได้นำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองต่อไป พวกเราส่วนมากทำผิดกันมาจนติดเป็นนิสัยทั้งผู้ใหญ่และผู้ nhỏ ทั้งพระและชาวบ้าน จึงไม่มีใครตักเตือนใคร และเลอะเทอะกันทั่วทั้งเมือง แล้วกลับดูว่าเป็นเรื่องของพุทธศาสนาไปเสียด้วย เพราะมีภิกษุร่วมมือชักนำทำกับเขา

ในกรุงเทพฯ ดูจะหนักกว่าบ้านนอก เดินไปไหนก็จะพบศาลเจ้าต่าง ๆ ศาลหลักเมือง ศาลพระภูมิ แม้ที่สุดหินที่สมมุติกันว่าเป็นของลับของพระอิศวร (คิวลิงค์) ชาวพุทธก็ไปกราบไหว้เพื่อขอลูก ดันไม้เล็กดันไม้ใหญ่ ชาวพุทธก็ไปไหว้เพื่อขอสลากกินรวบ แม้จะไปไหว้พระพุทธรูปในโบสถ์ก็ไหว้แบบขอร้องเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ การกระทำทั้งหมดนี้ ไม่เข้าแบบของชาวพุทธสักนิดเดียว

วัดบางวัดมีกระบอกเสียงชี้ให้คนไปเล่นเป็นเด็กอมมือ แทนที่คนจะได้เข้าถึงพระที่แท้ เลยกลายเป็นเข้าถึงกระบอกไม้ไผ่ไปเสียแล้ว น่าอนาถใจและน่าสงสารคนที่กระทำเช่นนั้น เราควรจะหาทางช่วยเขาบ้างตามสมควร หากรู้แล้วไม่ช่วยเขา ก็เป็นบาปด้วยเหมือนกัน คือบาปในเรื่องไม่สงสารคนโง่ ๆ ที่กระทำผิด

เพราะสงสารเขาตัวเอง ข้าพเจ้าจึงพูดอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีเจตนาจะทำร้ายจิตใจใคร หรือทำใครให้เจ็บใจ แต่มุ่งทำลายความเห็นผิดทั้งหลายให้หมดไปจากใจของท่าน งานนี้เป็นงานใหญ่เป็นงานหนัก มิใช่จะสำเร็จลงเพียงในชั่วชีวิตคน ๆ เดียว ฉะนั้น ขอท่านได้ช่วยกันบ้างเถิด

ภิกษุต้องเป็นคนใจกล้า ความขลาดไม่กล้าพูดความจริงนั้นมิใช่วิสัยของลูกพระตถาคต พระองค์ประกาศความจริงอยู่ตลอดพระชนมายุ นักบวชในพระพุทธศาสนาควรทำตนให้เป็นนักบวชที่แท้สักหน่อย อย่าทำตนเป็นตัว “เสฉวน”

อัน ตัวเสฉวน คือปุชนิดหนึ่งเกิดริมทะเล มันจับหอยกินเป็นอาหาร พอ

กินหมดแล้วก็อาศัยเปลือกหอยนั้นเป็นเรือนอยู่ คลานปะปนไปกับพวกหอยอื่นๆ พอหอยตัวใดผลอก็จับกินเสียอีก ตัวเสฉวนไม่ใช่หอย แต่มันอาศัยอยู่ในเรือนว่างของหอยเพื่อทำลายหอยทั้งหลายฉันใด ภิกษุที่อาศัยผ้าเหลืองของพระพุทธองค์ แต่มิได้ทำกิจของพุทธศาสนา ก็มีสภาพประดุจตัวเสฉวน ฉะนั้น

พวกพระประเภทตัวเสฉวนก็เป็นพระที่ทำลายพระศาสนา เขาอาศัยชื่อของพระรัตนตรัยไปทำพิธีปลุกเสกอะไรต่างๆ นานา ทำคนทั้งหลายให้หลงผิดเข้าใจผิด เป็นการทรยศต่อพระพุทธเจ้า

ฉะนั้น ขอให้เลิกกระทำการอันน่าบัดสีนั้นเสียที แล้วช่วยกันบำรุงพุทธศาสนาให้ถูกทางต่อไป จงช่วยกันประกาศคำสอนที่แท้ของพระพุทธเจ้าให้ชาวโลกได้เข้าใจกันเถิด อย่ามัวเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวกันนักเลย

มีพระบางรูปแก้ตัวว่า การที่ได้ทำพิธีต้องเช่นนั้นก็เพื่อประโยชน์ของคนที่ยังหลงเข้าใจผิดอยู่ จะอธิบายให้เขาทราบความจริงก็เกรงว่าเขาจะไม่เข้าใจ จึงหลอกไว้อย่างนั้น

พระบางรูปก็คิดว่าพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สูงเกินที่คนเหล่านั้นจักเข้าใจได้เลยไม่อธิบาย เขามาขอให้ทำพิธีอะไรก็ทำไปเท่านั้น การกระทำอย่างนี้เป็นการเหมาะสมแล้วหรือ? ขอให้เรานึกถึงเด็กนักเรียนที่ยังไม่รู้อะไรเลย ครูต้องพยายามสอนให้รู้ไปโดยลำดับจนผ่านชั้นต่างๆ ได้ตามหลักสูตร ถ้าหากครูดคิดเสียว่ายากแก่เด็กแล้วไม่พยายามสอน เด็กนั้นจะก้าวหน้าไปได้อย่างไร ในเรื่องศาสนาก็เหมือนกัน ถ้าพระนึกว่าคนไม่เข้าใจแล้วไม่พยายามสอนเขา แล้วเขาจะรู้จักศาสนาได้อย่างไร

ขอยกตัวอย่าง เช่นคนๆ หนึ่งมาหาพระ และบอกว่าตนเคราะห์ร้ายขอรดน้ำมนต์สักหน่อย พระก็รดให้โดยไม่ไต่ถามว่าเคราะห์ร้ายเรื่องอะไร ไม่ได้แนะนำแนวทางแก้ทุกข์ให้แก่เขา การทำพิธีรดน้ำมนต์อาจช่วยกำลังใจได้เพียงนิดเดียวเท่านั้น แต่ถ้าสอนเขาให้เขาเข้าใจเหตุผล เขาคงฉลาดขึ้นและเลิกละการหาความ



ทุกซีไลต์ต่อไป

ครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าไปปาฐกถาที่นครสวรรค์ พอพูดจบ ก็มีคนเข้ามาหาและขอให้เป่ากระหม่อมให้หน่อย ข้าพเจ้าตอบเขาว่า “เป่าให้ชั่วโมงครึ่งก็ควรจะพอแล้ว ปฏิบัติตามคำสอนนั้นแหละคือคาถาอาคมอันประเสริฐและจะช่วยตัวเองได้ต่อไป” เขาจึงถอยหลังออกไป นำสงสารคนประเภทนี้ ที่พระไม่เคยให้กรรมแก่เขาเลย

ในการบำรุงพุทธศาสนา ถ้าเราไม่รู้ว่พุทธศาสนาที่แท้เป็นอย่างไร เราก็บำรุงไม่ถูก กลายเป็นบำรุงไสยศาสตร์ ศาสนาพราหมณ์หรือศาสนาผี โดยเข้าใจไปว่านั่นคือพุทธศาสนา ผู้ใหญ่ทางโลกบางคนนับถือภิกษุบางองค์ว่าเป็นพระอาจารย์ของตน เพราะเพียงท่านเป็นอาจารย์ขลังๆ ชื่อดังเท่านั้น ในบางสมัยได้มีมนต์อาจารย์ขลังมามากๆ แล้วทำพิธีปลุกเสกพระเครื่องกันเป็นงานใหญ่ จบพิธีแล้วก็เอาไปขายเพื่อสร้างอะไรๆ ในทางวัตถุ การกระทำเช่นนี้เป็นการขายพระพุทเจ้าเพื่อแลกเอาอิฐปูนเท่านั้น ทำได้ทำให้คนดีขึ้นในทางจิตใจไม่เลย ถ้าหากเราขอร้องให้ท่านอาจารย์ทั้งหลายช่วยกันเสกคนเป็นพระขึ้นบ้าง ก็จะเป็นการกระทำที่น่าชมกว่าเป็นไหนๆ แต่การเดินตามทางธรรมะนั้นพระกลัวว่าจะขาดลาภผลที่ตนจะได้ จึงไม่มีใครทำ

ความจริงนั้นถ้าเราสอนให้คนรู้ธรรมะ เขาก็ต้องเข้าใจและเห็นประโยชน์ของธรรมะและคงชอบธรรมะ ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่าธรรมะเท่านั้น จะช่วยให้คนถึงแก้วหน้ไปได้โดยเรียบร้อย ปราศจากกรรมแล้วอะไรๆ ก็ไม่ดีไปหมด จึงได้ขอให้ท่านเรียนรู้ธรรมะกันเถิด

ถ้าไม่เรียนรู้ธรรมะท่านจะลำบากเหมือนคนเลี้ยงควาย เข้าต้อนควายออกจากคอกพาไปสู่ทุ่ง แต่หาไม่รู้ว่ควายของตนสืบเป็นอย่างไร เขารอม เขารีเป็นอย่างไร ทางดี ทางอเป็นอย่างไร เมื่อควายของตนไปปะปนกับควายของผู้อื่นตนจะเลือกควายได้อย่างไรว่าตัวไหนเป็นของตน เขาเป็นคนเลี้ยงควายที่มีความเป็น

ควายมากเข้าทุกที ไม่เท่าใดเพื่อนคงเอาควายไปกินหมด

พี่น้องชาวพุทธก็เหมือนกัน เป็นชาวพุทธเพราะเกิดมาในสกุลชาวพุทธ แต่ไม่รู้ว่ามีพุทธศาสนาที่แท้นั้นคืออะไร เป็นชาวพุทธกันอย่างไร เลยดูไม่ออกว่า เรื่องอันไหนแท้ อันไหนเทียม กลายเป็นคนเลี้ยงควายที่ไม่รู้จักควายของตน แต่ไปตู่เอาควายของคนอื่นมาเป็นควายของตนไปเสีย

เมื่อพูดกันถึงพระพุทธศาสนาที่แท้ ท่านก็คงสงสัยว่ามีพุทธศาสนาที่ปลอมด้วยหรือ ความจริงพุทธศาสนาปลอม ไม่มี แต่พวกเรานี้แหละไปทำให้ของแท้กลายเป็นของปลอม ที่ทำเช่นนี้เพราะขาดการศึกษา ไม่รู้จริงในคำสอนของพุทธศาสนา ต่อไปก็เป็นคนฉลาด ไม่ยอมคิดพึ่งตนเองตามแบบของผู้ประพฤติดุจร แต่ชอบเอาสิ่งภายนอกมาเป็นที่พึ่ง

เมื่อข้าพเจ้าไปเที่ยวลังกา ก็ได้พบว่าตามวัดพุทธศาสนาทุกแห่ง มีศาลน้อยๆ ทำอย่างดี ตามได้ความว่าเป็นศาลพระวิษณุซึ่งเป็นเทพเจ้าองค์หนึ่งในศาสนาพราหมณ์ ศาลนี้แอบเข้ามาอยู่ในวัดพุทธได้อย่างไร?

ถามพระก็บอกว่า ในสมัยหนึ่งพระราชาของลังกาได้ราชินีเป็นชาวหิมาฟที่นับถือศาสนาพราหมณ์นิกายพระวิษณุ (พระนารายณ์) ในเวลาพระราชาไปวัดก็พาพระราชินีไปด้วย เมื่อพระราชาให้พระรัตนตรัย พระราชินีก็ปรารถนาจะให้พระวิษณุ เลยต้องสร้างศาลพระวิษณุไว้ด้วย ชาวบ้านก็เกิดนับถือตามและพลอยไหว้กันใหญ่ วัดในนครโคลัมโบเป็นวัดสร้างใหม่ทั้งนั้นแต่ก็มีศาลพระวิษณุอยู่ด้วย คือสร้างไว้เพื่อตามใจประชาชน

การเอาใจคนในทางผิดๆ อย่างนี้แหละทำให้พุทธศาสนาถูกพอกไว้ด้วยของปลอมมากมาย พอจนมองไม่เห็นเนื้อแท้กันแล้ว คนไปวัดไหว้พระก็ไม่ถูกพระ แต่ถูกสิ่งที่พอกไว้เสียหมด

ในสมัยนี้ วัดทั่วไปแข่งกันสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลา กุฏิ และอะไรต่างๆ



บางแห่งสร้างพอดีกับทุน บางแห่งก็สร้างเกินทุน จึงต้องหาเงินโดยวิธีแปลกๆ อันเป็นเรื่องเหลวไหลที่เข้ามาท่วมทับสัจธรรมของพระพุทธศาสนาทั้งนั้น ตัวอย่างที่เห็นง่ายเช่น

โบเซียมซีเสี่ยงทายตามโบสถ์ต่างๆ ที่เข้ามาอยู่ตามโบสถ์ก็เพราะพระอยากได้เงิน แต่กลายเป็นการทำลายพุทธศาสนาไป เพราะคนที่มาเล่นตัวเกิดเข้าใจผิดคิดว่าหลวงพ่อก็คัดสิริหีตลบันดาลให้เป็นไป ความจริงหลวงพ่อก็ไม่ได้ดลบันดาลอะไรเลย หากแต่แขนของเราทั้งสองนี้เองเป็นตัวการใหญ่ เราไปจับกระบอกสั้น ไม้มน จึงหล่นออกมาได้ คนโง่ไม่เข้าใจจึงถูกเขาหลอกให้สั่นเสียจนเหงื่อไหลไคลย้อย นี่เป็นเพราะพระเห็นแก่เงินโดยแท้

หลวงพี่หลวงพ่อกำลังหลายที่ทำวิธีแปลกๆ ต่างๆ นั้น ก็เพราะอยากได้เงิน บางอย่างจึงทำอย่างนั้น คณะสงฆ์ก็ไม่เคยคิดจะแก้ไขความเหลวไหลอย่างนี้กันเสียบ้างเลย ของแปลกปลอมทั้งหลายเหล่านี้จึงทำให้พุทธธรรมถูกปกปิดไป และสิ่งนี้เรียกว่าเป็นเนืองอกในพระพุทธศาสนา เป็นโรคร้ายกาจชนิดหนึ่งที่น่ากลัวทำลายพุทธศาสนาไปทุกวัน ทำลายโดยไม่ผิดกฎหมาย จึงไม่ถูกใครจับกุมเอาไปลงโทษ

ในกรุงเทพฯ ถ้าประกาศเรื่องหลอกคนมาฟังมาก บอกเรื่องจริงคนมากขึ้นไม่กี่คน พระพุทธองค์ตรัสว่า “นกน้อยตัวที่หลุดไปจากข่ายได้ ส่วนมากมักติดข่ายกันทั้งนั้น” ความเขลา คือข่ายใหญ่ที่กั้นคนไว้ จงช่วยกันทำลายเสียเถิด

สมัยนี้เราโฆษณาให้คนกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ข้าพเจ้าไม่นึกกลัว เพราะข้าพเจ้าวางใจในตำราวจ ทหารของเรามีความเข้มแข็ง ข้าพเจ้าจึงมีความอุ่นใจและนอนตาหลับ แต่ลัทธิมิชฌาภิวัตน์ทั้งหลายนี้สิ เป็นเรื่องที่น่ากลัวมากจริง ๆ เพราะไม่มีใครจับ บางทีผู้จับเองก็พลอยมีความเห็นผิดไปเสียด้วย จึงน่ากลัวกว่าลัทธิอะไรทั้งสิ้น ใครขอเตือนพี่น้องทั้งหลายให้พิจารณาให้ดี จะได้ป้องกันตัวเองให้พ้น

จากภัยร้าย คือ “ความเห็นผิด”

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “จิตที่บุคคลตั้งไว้ผิด อาจทำอันตรายแก่ตนมากกว่าโจรใจเหี้ยม หรือคนจองเวรจักพึงทำให้แก่กันเสียอีก” นี่เป็นพระดำรัสที่น่าสนใจให้มาก ๆ ขอท่านทั้งหลายลองเอาไปขบคิดดูบ้างเถิด ถ้าเห็นว่าเป็นเรื่องน่ากลัว ก็จงหาทางกำจัดมันเสีย

แต่เราจะทำอะไรจึงจะรู้ว่าอะไรเป็นเนื้อแท้ อะไรเป็นของปลอมในวงการคำสอนของภิกษุสมัยนี้? ขอแนะนำให้อ่านหนังสือธรรมบรรยายของท่านพุทธทาสภิกขุเพื่อให้รู้ถูกต้องเสียก่อน เมื่อรู้แล้วจึงทำตามทีไรต่อไป ขออย่าได้ทำผิดทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นอันขาด

คนสำคัญชั้นแนวหน้าที่จะช่วยแก้ความเห็นผิดเหล่านี้ได้ก็คือพระภิกษุ เพราะภิกษุเป็นพุทธบริษัทชั้นนำของประชาชน เป็นผู้นำในทางศาสนา ขณะใดคนมีความทุกข์มาหาภิกษุ เพื่อปรึกษาหาทางดำเนินชีวิต ถ้าภิกษุเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ต่อพุทธศาสนา เป็นผู้พูดความจริง ไม่มีความปรารถนาในทางลอลงลวงชาวบ้าน เป็นผู้ไม่เห็นแก่เงินก็คงจะนำเขาให้เดินในทางที่ถูกได้บ้าง จึงขอให้พระทำการศึกษาให้รู้ว่าจะอะไรเป็นเนื้อ อะไรเป็นเปลือก การเอาเปลือกไปหลอกว่าเป็นเนื้อนั้นมันทำให้คนหลงมกมาย เป็นบาปหนัก

เคยมีหญิงไปหาข้าพเจ้าคนหนึ่ง บอกว่าเธอผิดและยามมาถวายเป็นการสะเดาะเคราะห์ “ใครสั่งให้มาถวาย?”

“พระหมอดูที่วัดมหาธาตุสั่งให้นำมา”

“พระรูปไหน?”

“รูปที่เคยไปประเทศอินเดีย”

ข้าพเจ้ารู้แล้วว่าพระหมอดูนี่คือใคร อยากจะถามต่อไปว่า เคราะห์ร้ายเรื่องอะไร แต่เกริบไป เพราะจะไปถวายอีกหลายวัด เลยไม่มีโอกาสสอนกัน ในใจ



อยากจะอธิบายให้ทราบว่าเคราะห์มาจากไหน จะหายได้อย่างไร แต่ไม่ทันได้ถามเขาก็ไปเสียแล้ว

วันหนึ่งพอพบพระหมอดูรูปนั้น ข้าพเจ้าก็บอกให้เขาทราบ และบอกต่อไปด้วยว่า อยากได้พระไตรปิฎกมากกว่า พระหมอดูว่าจะแนะนำไหมวันต่อไป ถึงแม้ได้พระไตรปิฎกไป ข้าพเจ้าก็ได้ภูมิใจอะไรนัก ในเมื่อการได้นั้นมาจากความเขลาของผู้ให้ และชาวบ้านก็ถูกหลอกมามากแล้ว

ผู้นับถือศาสนา แต่ไม่ได้ศึกษาให้เข้าใจหลักของพุทธธรรม เวลามีปัญหาอันใดเกิดขึ้นแก่ชีวิตของตนและครอบครัว ก็มักคิดไปว่าสิ่งภายนอกดลบันดาลให้เป็นไปอย่างนั้นอย่างนี้ จึงไปปรึกษาหมอประเภทต่าง ๆ บางคนไปหาหมอดู บางคนไปหาหมอดึงศาลพระภูมิ บางคนไปหาหลวงพ่อก็ช่วยรตนำมนต์ให้ การกระทำดังกล่าวเป็นความเขลาของผู้ทำ และผู้ถูกกระทำตามนัยของธรรมะในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นการกระทำที่หลอกคนอื่นและหลอกตนเองพอให้สบายใจชั่วคราวเหมือนเด็กร้องไห้อยากได้ขนม ผู้ใหญ่ปลอบโยนว่าประเดี๋ยวจะให้ ก็หยุดร้อง การปลอบใจจากพวกหมอประเภทเหล่านั้นก็เป็นเช่นเดียวกันกับการหลอกเด็กทารก

ไหน ๆ ก็พูดกันแล้ว จึงใคร่จะพูดอีกสักอย่างให้เห็นว่าใครเห็นผิดอย่างไรตามบ้านคนไทยทั่วไปรวมทั้งสถานที่ราชการ แม้กระทั่งโรงเรียนใหญ่ ๆ ที่ทันสมัยก็ยังมีการสร้างศาลพระภูมิไว้ด้วย ศาลพระภูมิก็คือศาลน้อย ๆ ที่เขาเข้าใจว่าสร้างให้เทวดาชั้นต่ำ ๆ มาอาศัย เช่นภูมิเทวดา เคยถามคนบางคนว่าทำเอาไว้ทำไม เขาบอกว่าทำให้เกิดการอุ่นใจว่ามีเทวดารักษาบ้าน

การบูชาเทวดามีใช่เป็นเรื่องของพระพุทธศาสนา มีใช่เป็นเรื่องที่ชาวพุทธเราควรกราบไหว้บูชา เพราะการกระทำเช่นนั้นเป็นการขาดความไว้วางใจในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราชาวพุทธเคยเปล่งวาจากล่าวเสมอ ๆ ว่า “ข้าพเจ้าถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นที่พึ่ง แต่แล้วก็ยังเอาผีเอาเทวดามาเป็นที่พึ่ง

อีก อย่างนี้เรียกว่า “คนหลายใจ” ยังไม่เป็นชาวพุทธแท้

ความจริง ถ้าเราคิดสักเล็กลงก็จะมองเห็นว่า พระภูมิไม่เคยช่วยอะไรเราเลย แต่ช่วยหมดตั้งแต่กาลพระภูมิมากกว่า เราเป็นผู้ขาดทุน หมดตั้งแต่กาลพระภูมิเป็นผู้มีกำไร และคนที่มั่งคั่งอีกผู้หนึ่งก็คือช่างทำกาลพระภูมิขายนั่นเอง เมื่อใครมั่งคั่งไรเขาก็ต้องปลุกปั้นในเรื่องนั้นอย่างเต็มที่ ถ้าใครไปปรึกษาเขาๆ จะต้องบอกว่า พระภูมิให้โทษต้องตั้งศาลใหม่ แม้มีแล้วก็ตามตั้งไม่ถูกแบบ หันหน้าไม่ถูกทิศ ทำไม่ถูกพิธี ผลที่สุดก็ต้องทำใหม่ จ่ายเงินกันอีก ปีหนึ่งๆ เราต้องสูญเสียเงินทองในทางที่ไม่เข้าเรื่องไปมากมาย ตัวเราเองเป็นเจ้าของแผ่นดินผืนนั้นถูกต้องตามกฎหมาย แล้วใครจะมีอำนาจพิเศษมากกว่าเราอีกเล่า

อันโรคภัยไข้เจ็บนั้น จริงอยู่บางครั้งเกิดจากพระภูมิ คือแผ่นดินให้โทษ (คำว่าภูมิแปลว่าแผ่นดิน) เพราะเจ้าของบ้านไม่ปรับปรุงที่อยู่ให้ดี ไม่ปรับปรุงพื้นที่รอบบ้านให้ดี ก็ย่อมมีโรคภัยเกิดขึ้นบ้าง มิใช่เป็นเพราะผีสิงเทวดาอะไร และไม่ควรไปหาหมอพระภูมิ ควรไปหาช่างมาทำการปรับปรุงบริเวณกันเสียใหม่ เรื่องทั้งหลายก็จะเรียบร้อยโดยมิต้องให้ใครมาหลอกลวงเอาเงินเราได้

ข้าพเจ้ารู้จักคนหลายคนที่เป็นคนดี มีเงินมีบ้านอยู่เป็นหลักฐาน แต่เขาไม่มีพระภูมิ ไม่ไหว้พระภูมิ เขาก็อยู่กันดีมีความสุข ไม่เคยเดือดร้อนใจอะไร เพราะภูมิเทวดา จึงขอให้ท่านพิจารณาด้วยปัญญาสักหน่อย แล้วท่านจะพบความจริง และเหตุที่ท่านจะสว่างขึ้นมาก ไม่มีความมัวมลายอีกต่อไป

พระพุทธเจ้าได้เกิดมาเพื่อช่วยมนุษย์ในโลกให้พ้นจากความหลงผิด พระองค์จึงประกาศธรรมะอันเป็นแนวทางที่จะทำให้ทุกคนได้รับความสุขสงบอย่างแท้จริง ในสมัยที่ยังทรงพระชนม์อยู่นั้น ได้ทรงปฏิบัติอะไรหลายอย่างที่เห็นว่าเหมาะสม ทรงทำให้สังคมของชาวอินเดียในสมัยนั้นดีขึ้นมาก เพื่อจะวางหลักให้คนชั้นหลังได้ตัดสินใจว่าอะไรผิดอะไรถูกเกี่ยวกับคำสอนของพระองค์ ก็ได้ทรงวางหลักตัดสิน



ธรรมวินัยไว้ ๘ ประการด้วยกัน คือ :-

๑. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความกำหนัดย้อมใจ
๒. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความประกอบทุกข์
๓. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความสะสมกองกิเลส
๔. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความอยากมี อยากเป็น
๕. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความไม่สันโดษ
๖. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความคลุกคลีกันเป็นหมู่คณะ
๗. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความเกียจคร้าน
๘. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความเลื่อยยาก

ท่านพึงรู้เถิดว่านั่นไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ไม่ใช่คำสั่งสอนของพระพุทธองค์
อดีตจอมพลนายกรัฐมนตรีนาง ๆ บางคนไม่รู้จักพุทธศาสนา ชอบกล่าว
โทษธรรมะในพระพุทธศาสนา เช่นหาว่าเมืองไทยไม่เจริญก้าวหน้าก็เพราะพระพุทธ
ศาสนาสอนให้คนสันโดษ อันเป็นการสอนให้คนขี้เกียจ แต่ความจริงนั้น การ
กระทำอันใดเป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน การกระทำนั้นไม่ใช่หลักของพุทธศาสนา

คำสั่งสอนของพระพุทธองค์สอนให้คนลุกขึ้นทำงาน ให้คิดถึงเวลาที่ล่วงไป
และถามว่าตนกำลังทำอะไรอยู่ เพื่อให้ทุกคนไม่ประมาทในกิจอันตนจะพึงกระทำ
พุทธธรรมสอนให้คนมีความเพียร ให้ก้าวไปข้างหน้า ให้มีความอดทนต่ออุปสรรค
ที่มาขัดขวางงานของตน สมัยนี้คนมักพิถีพิถันในการกินอยู่ซึ่งเรียกว่ากลายเป็น
คนเลื่อยยาก พระพุทธเจ้าสอนให้เราเป็นคนเลื่อยง่าย กินง่าย ๆ อยู่ง่าย ๆ แต่ทำงาน
ให้ก้าวหน้าไปเสมอ นี่เป็นหลักที่ตัดสินว่าอะไรเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และ
อะไรไม่ใช่

ผู้ประกาศตนเป็น อุบาสกอุบาสิกา ในพุทธศาสนา ขอให้เข้าใจเสียก่อนว่า
อุบาสกอุบาสิกาแปลว่า ผู้เข้าไปนั่งใกล้พระรัตนตรัย (มิใช่ผู้เข้าไปนั่งใกล้ศาลพระภูมิ

หรือเสาหลักเมือง) บุคคลผู้เข้าไปนั่งใกล้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ด้วยกาย วาจาใจนั้น ควรเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ฉลาดในเหตุผล และมองอะไรถูกต้องตามความเป็นจริง มิใช่เข้าไปนั่งหลับตาอยู่ เพราะคนหลับยอมนิไม่รู้อะไรได้ถูกต้อง นอกจากการกรนให้ผู้อื่นรำคาญใจเท่านั้น จึงควรทำตนให้สมกับความเป็นอุบาสก อุบาสิกาเกิด

พุทธบริษัทจึงเป็นคนผู้ตื่นแล้ว คือตื่นด้วยปัญญา ปัญญาทำให้คนตื่นจากความหลงใหลมัวเมา เลิกถือสิ่งผิดๆ นอกทางของพุทธศาสนา จะมองดูว่าใครเป็นอุบาสกอุบาสิกาแท้หรือไม่นั้น ก็ดูได้จากหลักที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้สอนไว้ในปัญจกนิบาต อังคุดตตริกกาย คือ :-

๑. ประกอบด้วยความเชื่อที่มีสติปัญญากำกับ
๒. ประกอบด้วยศีล (คือไม่เจตนาจะละเมิดสิทธิผู้อื่น)
๓. ไม่เชื่อมงคลตื่นข่าว คือไม่เชื่อมงามไว้เหตุผล
๔. ไม่บำเพ็ญบุญตามแบบนอกพุทธศาสนา
๕. บำเพ็ญบุญแต่ในแบบของพุทธศาสนา

เรื่องของ ศรัทธา (ความเชื่อ) แบบชาวพุทธนั้น แตกต่างจากความเชื่อแบบศาสนาอื่น เพราะชาวพุทธมิได้เชื่ออะไรง่าย ๆ แต่จะเชื่อโดยอาศัยปัญญาเสมอไป ถ้าเราดูหลักธรรมที่ทรงแสดงไว้ทุกหมวด ถ้ากล่าวถึงความเชื่อแล้ว ก็ต้องกล่าวถึงการใช้ปัญญาไว้ด้วยเสมอ

“ศรัทธา” กับ “ปัญญา” เป็นเพื่อนคู่หูเดินทางไปด้วยกัน ถ้าขาดฝ่ายใดก็ต้องยั้ง คนมีศรัทธาแต่ขาดปัญญามักเป็นคนงมงาย ถือศาสนาแบบยาเสพติดให้โทษ ส่วนคนที่มีปัญญากำกับนั้น เขาจะมีความเชื่ออย่างพอเหมาะพอดีไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป ชาวพุทธควรรู้สึกละเอียดเป็นนัยอย่างนี้ในการเป็นคนเชื่ออะไรง่าย ๆ ชาวพุทธถือหลักว่าพระพุทธองค์ตรัสรู้เพราะทรงใช้เหตุผล ไตรตรอง



ค้นคว้าโดยแยกกายจึงได้รู้ความจริง และประกาศความจริงนั้นแก่ชาวโลก

พระธรรมคำสั่งสอนก็เป็นกฎตายตัวที่ประกาศความจริงอันมีอยู่ในโลกนี้เป็นความจริงที่เที่ยงแท้สามารถพิสูจน์กันได้ด้วยการปฏิบัติตาม ใครปฏิบัติตามก็จะพ้นทุกข์ได้ทันตาเห็น พระสงฆ์จึงน่าจะเป็นผู้มีโอกาสดีกว่าฆราวาสผู้ครองเรือน ในการเดินตามแนวทางอันที่จะนำไปสู่ความสงบชั้นสูงสุด นำทำตนให้เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามพระพุทธเจ้าว่าได้ผลจริงอย่างไร และใคร ๆ ก็อาจปฏิบัติได้เช่นเดียวกัน ธรรมวินัยเหมือนสะพานใหญ่ที่ใคร ๆ ก็อาจจะลงไปอาบกินไปตามความพอใจ ถ้าเขาผู้นั้นชอบความสะอาดสว่างสงบ แต่พระสงฆ์ส่วนมากหาได้เป็นเช่นนั้นไม่

เรื่องความสุข ความทุกข์ ชาวพุทธแท้ย่อมเชื่อว่าหามีอะไรดลบันดาลไม่ ชาวพุทธไม่เชื่อโชคชะตา ดลบันดาลจากเทวดาประจำดวงดาว จากเทวดาเสวยอายุจากผีสังนางไม้ แต่ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากการกระทำของตนเอง คนมักไม่ยอมรับรู้ความผิดพลาดของตน ไม่นึกว่าตนเป็นคนทำ จึงเที่ยวไปกราบไหว้สิ่งโน้นสิ่งนี้ อย่างน่าละอาย ชาวพุทธที่แท้เชื่อว่าความเสื่อมความเจริญเกิดจากการกระทำของตน ต้องปรับปรุงตนเอง แก่ไขตนเอง จึงจักเป็นการชอบด้วยเหตุผลของพุทธศาสนาที่ตนรับเอาเป็นศาสนาของตน

ข้อต่อไปคือเรื่อง มงคลตื่นข่าว ในพุทธศาสนาเราได้พูดถึงมงคลไว้ ๓๘ ประการ (คำว่ามงคล แปลว่าเหตุของความเจริญ) ใครปฏิบัติตาม ผู้นั้นก็ย่อมจะมี ความเจริญทั้งกายและใจ แต่คนส่วนมากมิได้รู้หรือสนใจในมงคลอันจะทำให้ตนเจริญ กลับไปสนใจกับมงคลตื่นข่าวไปเสีย มงคลประเภทหลังนี้ไม่มีสาระ ไม่เป็นความจริง ไม่ทำใครให้ดีได้ แต่ทำให้เป็นคนโง่งมงายมากขึ้น เช่นถือได้ว่าเห็นสิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นมงคล ตื่นเช้าล้างหน้า ต้องผืนหน้าไปทางนั้นทางนี้จึงจะเป็นมงคล นอนต้องนอนหันหัวไปทางนั้นจึงจะเป็นมงคล ตัดผมต้องวันอังคารหรือวันเสาร์ ตัด

เล็บต้องวันพุธ และเรียนอะไรก็ต้องวันพฤหัสบดี นุ่งผ้าก็ต้องใช้สีตามวัน เช่น วันจันทร์สีเหลือง วันอังคารสีชมพู เป็นต้น และยังเกี่ยวข้องกับอะไรๆ อีกหลายเรื่อง อย่างที่โฆษณากวิทยุชอบประกาศในเวลาเช้า นี่เป็นมงคลประเภทตื่นเช้า เป็นความมั่งงายไร้เหตุผลทั้งนั้น

อีกอย่างหนึ่ง การถือฤกษ์ถือยาม ว่าเวลานั้นดี เวลานั้นไม่ดี จะทำอะไรๆ ก็ต้องไปหาหมอดูฤกษ์ก่อนเสมอ รัฐธรรมนูญของประเทศไทยมีออกมาหลายฉบับแล้ว ทุกฉบับออกเวลาฤกษ์ดีทั้งนั้น แต่ก็ไม่มียั่งยืนสักฉบับเดียว ต้องเปลี่ยนกันบ่อยๆ จะสร้างบ้าน จะเดินทาง จะทำอะไรๆ คนชาติต้องถามหมอดูก่อนเสมอ เพราะกลัวว่าตัวเองจะเดือดร้อน การถือเช่นนี้เป็นการถือผิดจากหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ตรัสสอนว่า “ประโยชน์ย่อมล่วงเลยคนใจผู้มัวค้อยถือฤกษ์ยามไปเสีย ประโยชน์เป็นฤกษ์อยู่ในตัวแล้ว ดวงดาวในท้องฟ้าจะช่วยทำอะไรได้” นี่เป็นพุทธภาษิตที่ควรจำใส่ใจไว้ จะได้เลิกถือเรื่องเหลวไหล เป็นคนเจริญแล้วควรถืออะไรๆ ด้วยเหตุผลและด้วยสติปัญญากันเสียบ้าง

เรื่องเครื่องรางของขลัง ชาวพุทธนับถือกันมากที่สุด ถือกันตั้งแต่พระพุทธรูป จนถึงปลัดขิกอันเป็นสิ่งลามกที่ไม่ควรนำมานับถือเลย แต่ก็ถือกันทั่วไป พระหลวงตามหาบัวได้ทำอะไรในทางธรรมวินัยไม่ มัวแต่นั่งทำปลัดขิกขายให้ชาวบ้านเท่านั้นเอง ภิกษุพวกนี้ควรจับสึกให้หมด เพราะเป็นพวกมาอาศัยผ้าเหลืองหากิน ทำได้ช่วยสืบต่อพระพุทธศาสนาไม่ แต่ทำความมั่งมายให้เกิดแก่ประชาชนสำหรับชาวพุทธนั้นเราไม่ควรถือเป็นเครื่องรางของขลัง ควรถือเป็นสิ่งเตือนใจไม่ให้เรากระทำความชั่ว

คนในสมัยก่อนเรามีได้มุ่งสร้างพระให้เป็นแบบขลังๆ แต่สร้างขึ้นสำหรับเตือนใจให้ผู้คนมีพระได้นึกถึงพระพุทธเจ้าเท่านั้น ไม่ใช่พระพุทธรูปนี้จะช่วยคนได้อย่างที่เชื่อกันอยู่ในสมัยนี้ ปลุกเท่าใดก็ไม่ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาได้ดอก พระอย่าไป



หลอกชาวบ้านเขาเลย จึงมีความละอายใจเสียบ้าง

นักการเมืองผู้โง่เขลาบางบางคน ได้อาศัยความหลงผิดของประชาชน หาคะแนนนิยมโดยการแจกพระเครื่องก็มี ทำพระขายเพื่อเอาเงินมาสร้างบารมีของตนก็มี แต่ไม่มีใครกล้าขัดคอ เขาจึงทำกันได้อย่างสบาย ทำให้คนโง่หนักลงไปอีก เราชาวพุทธควรใช้พระพุทธรูปในทางที่ถูก เมื่อมีพระอยู่ที่ตัวก็ควรมีพระอยู่ที่ใจด้วย คือเป็นคนมีความละอายต่อบาป มีความเกรงกลัวต่อบาป ไม่ทำอะไรให้เป็น การขัดชินคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะนึกถึงพระอยู่ตลอดเวลา

ขอให้อ่านไว้ว่า “พระจะรักษาเรา เมื่อเรารักษาพระ การรักษาพระก็คือการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัดนั่นเอง” ถ้าท่านปฏิบัติธรรมจนธรรมะมีอยู่ในตัวของท่าน ธรรมย่อมคุ้มครองรักษาท่านให้มีความปลอดภัยอยู่เสมอ พวกเสือร้ายทั้งหลายเที่ยวเกาะกระรานชาวบ้านให้เดือดร้อน เสือมีพระห้อยคอแต่ใจของเสือไม่มีพระ เสือจึงถูกยิงตายทุกรายไป

พวกพระอาจารย์ทั้งหลาย...โปรดมีयाอายุ เลิกทำให้คนหลงผิด อย่ามัวเสกพระดิน เสกพระโลหะขายกันเลย จงช่วยกันเสกคนให้เป็นพระ คนไทยจักได้มีความสุขใจกันเสียบ้าง

ที่วัดมหาธาตุ ในพระนครนี้เอง ครั้งหนึ่งในสมัยถึงพุทธกาล ได้มีมนต์ภิกษุเกิรฺพหนึ่งมาหุงข้าวทิพย์ขายให้ประชาชน เคยพบคนที่เขาเคยกินข้าวทิพย์ก็ถามเขาว่า “เป็นอย่างไร กินข้าวทิพย์แล้วฉลาดขึ้นบ้างหรือเปล่า?” พวกเขาหัวเราะ “ไม่ได้ฉลาดขึ้นเลย มีแต่โง่งไปอีกเป็นกอง” คนจัดก็โง่ หอระฆังที่ได้เงินจากการขายข้าวทิพย์ก็เป็นอนุสาวรีย์แห่งความโง่เขลาเช่นเดียวกัน ต่อไปขออย่าได้กระทำกันในรูปแบบนี้อีกเลย เพราะมันบาปหนัก ขอให้ช่วยกันทำคนให้ฉลาดในทางธรรมดีกว่า

วันก่อนได้พบชาย ๒ - ๓ คน เป็นชาวกรุงเทพฯ แต่งตัวทันสมัย นั่ง

รยยนต์คันนงออกไปนอกเมือง ผ่านปากเกร็ด ขากลับเขาแหวะที่วัด ได้เห็นทองคำ เปลวติดหน้าผากทุกคน เขาเป็นพวกเชื่อมงคลตื่นข่าว เขาเข้าใจได้ลงนะหน้าทอง แล้วจะมีคนรักคนชอบ ผู้หญิงลงนะหน้าทองแล้วผัวจะไม่ตองเอา แต่จะรักมากขึ้น ผู้ชายลงนะแล้วจะทำให้ผู้หญิงรัก นายรัก อย่างนี้ก็เป็นความงมงายเป็นความเขลา อีกแบบหนึ่ง คนจะรักเพราะปิดแผ่นทองที่หน้าผากก็หามีได้ แต่จะรักก็เพราะตน ประพฤติธรรม ๔ ประการ คือ

๑. ทาน การแจกปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่น
๒. ปิยวาจา คำพูดที่หวาน ที่น่ารักน่าจับใจด้วยกุศลเจตนา
๓. อุตถจริยา ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อกันในทางสุจริต
๔. สมานตตตา วางตนไว้โดยสมควร ไม่ยกตนข่มท่านด้วยชั้นวรรณะ

ทั้ง ๔ ประการนี้เป็นมหาเสน่ห์ที่จะทำให้คนรักตน การประพฤติธรรมเท่านั้นจะทำให้เป็นอะไรได้ทุกอย่าง จึงขอเชิญชวนท่านทั้งหลายจงได้เลื่อมงคลตื่นข่าว แล้วหันเข้าปฏิบัติธรรมะกันเถิด อย่าเชื่อสิ่งอันเหลวไหลหลอกลวงต่อไปอีกเลย แล้วจะมีความเจริญขึ้นเอง โดยไม่ต้องให้ใครทำพิธีอะไร ๆ ให้

พระพุทธศาสนาเมื่อคัดค้านมิให้เชื่อมงคลตื่นข่าวแล้ว ก็หาความเชื่ออีกแบบหนึ่งมาขัดเซย คือสอนให้เชื่อหลักของกรรม ถือเอาการกระทำเป็นสำคัญ หลักพุทธศาสนามีว่า “ทว่านพิชอย่างใดย่อมได้ผลอย่างนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และก่อนจะพูดถึงหลักนี้ ขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่ออีกสักหน่อย คือในทางพุทธศาสนาไม่ให้เชื่อโดยอาการ ๑๐ อย่างอันปรากฏอยู่ในกาลามสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า

“ดูก่อนชาวกาลามะทั้งหลาย! พวกท่านอย่าได้เชื่อเพราะเหตุสักแต่ว่า :-

๑. โดยฟังตาม ๆ กันมา
๒. โดยทำสืบต่อ ๆ กันมา



๓. โดยเชื่อข่าวเล่าลือ
๔. โดยอ้างว่ามีในตำราคัมภีร์
๕. โดยนึกเอาเอง
๖. โดยคาดคะเนเอาเอง
๗. โดยตรึกตามอาการตื่น ๆ ของเรื่อนั้น
๘. โดยถือว่าถูกต้องกับความเชื่อเดิม ๆ ของตน
๙. โดยถือว่าผู้พูดควรเชื่อถือได้
๑๐. โดยถือว่าผู้พูดเป็นครูบาอาจารย์ของตน

หากกาลละทั้งหลาย เมื่อใดท่านรู้ได้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่าใดเป็นอกุศล มีโทษ และนักปราชญ์ดีเตียน เมื่อทำแล้ว ทำให้เสียประโยชน์ มีทุกข์ ท่านควรละธรรมนั้นเสีย ถ้าเห็นว่าธรรมเหล่าใดเป็นกุศล ไม่มีโทษ นักปราชญ์สรรเสริญ เมื่อทำแล้วย่อมก่อให้เกิดประโยชน์และมีสุข ท่านควรเข้าถึงธรรมนั้น ๆ เกิด”

อันหลักทั้ง ๑๐ ประการนี้เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ชาวพุทธไม่เป็นคนเชื่อง่าย ๆ แต่ให้พิจารณาเสียก่อนจึงเชื่อ พุทธศาสนาไม่ต้องการความเชื่อประเภทมงาย แต่ต้องการความเชื่อประเภทที่มีเหตุผล เห็นชัดโดยตนเองแล้ว จึงปลงใจเชื่อลงไป ทางพุทธศาสนาไม่มีการลงโทษแก่ผู้ไม่เชื่อคำสอน เพราะไม่บังคับขู่เข็ญให้ใครเชื่อ แต่ให้คนนั้นมีโอกาสใช้ปัญญาของตนเองพิจารณาอย่างรอบคอบเสียก่อนแล้วจึงตัดสินใจเชื่ออะไรลงไป เป็นศาสนาที่มีใจกว้างขวางที่สุด

ครั้งหนึ่งพระพุทธองค์สอนธรรมแก่พระสารีบุตร เมื่อตรัสจบแล้วได้ถามว่า “เชื่อไหมสารีบุตร?”

ท่านสารีบุตรทูลตอบว่า “ยังไม่เชื่อพระเจ้าข้า”

พระพุทธองค์ทรงชมเชยว่า “ชอบแล้ว บัณฑิตไม่พึงเป็นคนเชื่อง่าย ๆ คิดเสียก่อนจึงจะเชื่อ”

เรื่องกรรมเป็นหลักใหญ่ของพุทธศาสนา คำว่า “กรรม” แปลว่า การกระทำ โดยรูปของคำพ้องยังเป็นกลางๆ อยู่ ถ้าทำดีก็ว่าเป็น “กุศลกรรม” ถ้าทำชั่วก็ว่าเป็น “อกุศลกรรม” การกระทำที่จัดว่าเป็นกรรมนั้นต้องถึงพร้อมด้วยความตั้งใจที่จะทำ (เจตนา) พระพุทธองค์ตรัสว่า “เราถือเอาความตั้งใจว่าเป็นกรรม” ฉะนั้น การกระทำที่ไม่มีความตั้งใจจึงเป็นกิริยาเฉยๆ ไม่มีผลทางใจ แต่การกระทำที่มีความตั้งใจย่อมมีผล (วิบาก)

ตัวอย่างเช่น เราเดินไปเหยียบมดตายโดยมิได้ตั้งใจนั้นเป็นเพียงกิริยา มีปฏิกริยาคือมดตาย ไม่มีผลวิบาก (ผล) แก่ผู้กระทำ เพราะไม่มีเจตนาหรือความตั้งใจ แต่ถ้าเราฆ่านมดเหล่านั้นด้วยความตั้งใจก็มีผลในทางใจของผู้นั้น คือก่อนนัยที่ไม่ดีในเวลาต่อไป (บาป) คนทำชั่วก็ได้ความชั่ว คนทำดีก็ได้ความดี ชั่วหรือดี เป็นสิ่งที่เกิดในใจของผู้กระทำ ต่อมาก็กลายเป็นนิสัย

ความเชื่อในเรื่องกรรมย่อมตัดปัญหาเรื่องภายนอกออกได้หมด เราไม่ยุ่งกับเทวดา พระภูมิเจ้าที่ ผีสงนางไม้ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ ทั้งสิ้น เรามีความเชื่อเพียงประการเดียวว่า ทุกอย่างที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตของเรานั้นมันเป็นเรื่องของตัวเราทำเอง พระพุทธองค์ตรัสว่า “ความบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์นั้นเป็นเรื่องเฉพาะตน ใครจะทำใครให้บริสุทธิ์หรือเศร้าหมองย่อมไม่ได้”

เมื่อมีอะไรไม่ดีเกิดขึ้นแก่ตน ชาวพุทธต้องคิดว่าคงมีความบกพร่องบางอย่างในตัวแล้ว พระธรรมบอกเราว่า “สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ถ้าปราศจาก “เหตุ” “ผล” จักปรากฏเกิดขึ้นไม่ได้เป็นอันขาด” และด้วยเหตุนั้นมีได้อยู่ที่สิ่งภายนอก แต่อยู่กับการกระทำของตน อะไรๆ ทั้งหมดล้วนแต่เป็นเรื่องของตนทั้งนั้น ความเชื่อแบบนี้ทำให้คนรู้จักตนเอง ให้มองเห็นความผิดของตน ให้มีทางปรับปรุงตนเพื่อแก้ไขตนเองให้ดีขึ้น เพราะมาทราบชัดเจนว่าอะไรๆ มันก็เป็นเรื่องของตนเองทั้งนั้น



ผู้เชื่อกรรมจะไม่ทำการเช่นสร้างขอร้องหรือเสี่ยงทายด้วยวิธีใด ๆ เป็นอันขาด เพราะถือว่าการกระทำของตนเป็นเหตุ เขาจะพิจารณาในเรื่องการกระทำของตนอยู่เสมอ แล้วพยายามแก้ไขตนให้ดีขึ้นโดยการกระทำดีด้วยตนเอง ไม่หวังพึ่งใครหรืออะไร ๆ

อันการกระทำกรรมนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลทางใจก่อนเสมอ มีคนเป็นจำนวนมากยังสงสัยว่าทำดีไม่ได้ดี ไม่มีผู้ให้รางวัล ทำชั่วก็ไม่ได้ชั่วถ้าการกระทำนั้นไม่มีผู้เห็น บางคนเข้าใจเขาไปอีกว่าบางคนทำชั่วแต่ได้ดีไป ทำให้เขาไม่เชื่อกฎแห่งกรรมเลยกลายเป็นคนทำชั่วเข้าบ้าง ตัวก็ต้องเดือดเนื้อร้อนใจในภายหลัง ทั้งนี้ก็เพราะตีความหมายของคำว่าดีและชั่วพลาดไป คือเข้าใจเสียว่าดีหมายถึงการได้มาซึ่งวัตถุ เช่นได้เงิน ได้ชื่อเสียง ได้ทรัพย์เป็นต้น ชั่วก็หมายถึงการสูญเสียสิ่งเหล่านั้นไป นี่เป็นความเข้าใจเขาอย่างแรงทีเดียว

คำว่า “ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว” นั้นหมายความว่า ทำดี...ได้ความดี, ทำชั่ว...ได้ความชั่ว เช่นคนคิดจะให้ทาน ใจของเขาได้ความดีแล้ว เมื่อทำทานก็ได้ความดีเพิ่มขึ้นอีก คือมีความอิ่มใจ (บุญ) ในทานนั้น ในด้านเสียก็เช่นกัน คนคิดจะฆ่าคน ใจก็ชั่วขุ่นมัวเพราะความคิดนั้น เมื่อลงมือฆ่าคนตามความคิดนั้นแล้ว ใจก็วุ่นวาย ร้อนใจอยู่เรื่อย ๆ มันเกิดกับใจของผู้ทำในรูปอย่างนี้

การได้ลาภผลทางวัตถุนั้น ไม่ใช่ว่าผู้นั้นจะได้มาเพราะความดีเสมอไปดอก เช่นพวกค้ายาเสพติดประเภทต่าง ๆ เขารวยขึ้นจริง เพราะมันเป็นทางได้เงิน แต่เขาไม่มีความดีในใจ อันคนไม่มีความดีนั้น แม้มีเงินก็ขาดความสุขใจ ส่วนคนมีความดี แม้เขาไม่มีเงินเขาก็มีความสุขได้ อย่างนี้กว่าคนมีเงินจะเป็นคนดีและมีสุขเสมอไป และอย่างนี้กว่าคนไม่มีเงินจะเป็นคนชั่ว มีทุกข์เสมอไป

ท่านมหาตมคานธี มหาบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ของอินเดีย ท่านไม่มีสมบัติอะไรเป็นของท่าน แต่ท่านมีสมบัติภายในใจมากมาย จ่ายไม่หมด ความดีเป็นอริยทรัพย์แท้

ความชั่วทำลายทรัพย์ภายนอกให้หมดสิ้นไป การแสวงหาเงินทองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต แต่อย่าแสวงหาโดยทำลายความดีของตน จงหาทรัพย์พร้อมกับแสวงหาความดีไว้เถิด

สิ่งคมจะอยู่กันอย่างสงบได้ก็เพราะคนมีความดีประจำใจ คนดีย่อมมีทางทานทำ หาทรัพย์ได้เสมอ ทรัพย์ที่ได้มาก็เป็นทรัพย์เย็น อยู่กับผู้นั้นได้นาน ถ้าเป็นทรัพย์ร้อนก็หาอยู่กับผู้นั้นได้นานไม่ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จึงเป็นหลักที่จริงอยู่ตลอดกาล และเป็นหลักที่สมบูรณ์จนไม่มีช่องว่าง จะให้มีสิ่งเหลวไหลพระผู้เป็นเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์สอดแทรกเข้ามาเกี่ยวข้องได้อีกเลย ผู้เชื่อมั่นในหลักนี้และกระทำตามหลักนี้ จะเป็นอยู่อย่างเรียบร้อยโดยมิต้องไปทำพิธีรีตองอะไรกันอีก นอกจากคอยระมัดระวังการกระทำของตนเองอย่าให้เป็นไปในทางชั่วเท่านั้น

การนับถือพระพุทธศาสนาจึงเป็นการถือตามหลักของเหตุผล ต่อมามีคนไม่เชื่อในหลักนี้ หรือเชื่อ แต่ตนกระทำไม่ดีไม่งามก็เกิดความหวาดกลัวต่อผลที่ตนจะได้รับ จึงคิดหาทางป้องกันมิให้เกิดผลในทางร้าย เช่นทำพิธีต่าง ๆ พวกโจรก่อนเข้าปล้นก็ต้องทำพิธีกันก่อน เพราะเขาเกรงว่าจะเป็นอันตรายจึงหาอุบายปลอบใจตนเองโดยวิธีต่าง ๆ แต่ก็หาพ้นจากบาปที่ตนกระทำไม่

ทำไมคนไทยจึงชอบไปเที่ยวกราบไหว้สิ่งแปลก ๆ? เช่น ไหว้เสาหลักเมือง ไหว้ศาลพระกาฬ ไหว้ควิลิ่งควัดโพธิ์ ไหว้จอมปลวก ไหว้ต้นไม้ ขอนไม้ รากไม้ ที่มีรูปร่างแปลก ๆ และอะไรอีกมากมาย เขาเห็นว่าพระแก้วมรกตกับเสาหลักเมืองเท่ากัน เขาคิดว่าจะขออะไร ๆ ได้ตามความประสงค์ ช่างบ้านก็มีศาลพระภูมิ ทั้ง ๆ ที่บ้านนั้นมีพระพุทธรูปอยู่แล้ว ช่างเป็นคนหลายใจเสียจริง ๆ ถ้าเป็นหญิงหลายใจก็คงคบกันยากเสียแล้ว

ทำไมเขาจึงทำเช่นนั้น?... ข้าพเจ้าเห็นว่า เพราะเขาขาดความรู้ในพุทธศาสนา ขาดปัญญา ขาดเหตุผล ขาดความไว้วางใจตนเอง เขาชอบเป็นคนขอทาน ขอจาก



โน้นจากนี้เสียเรื่อยไป อันเป็นสภาพที่น่าสงสารเต็มที เราจึงควรคิดหาทางช่วยคน
โง่เหล่านี้บ้าง

เวลาใดคนมีความทุกข์ความเดือดร้อน เขาไม่เคยคิดว่าตัวเขาเป็นผู้ผิด แต่
เขาคิดว่าโชคชะตาไม่ดี จึงไปหาหมอเพื่อตรวจดูดวงชะตาของตน หมอทั้งหลายเขา
หากินทางนั้นก็หายไปตามเรื่อง ความจริงหมอไม่ต้องทายดอก ผู้ไปหาบอกให้หมอ
ทราบหมดแล้ว หมอก็ตกบันไดพลอยโจนไปเลย “คุณนายหมูนีโชคไม่ดี พระราหู
เข้าพระเสาร์แทรก พระอังคารเล็งลักซัน” ว่ากันไปตามเรื่อง คุยกับหมอเพลินๆ
ก็สบายใจหน่อย พอพ้นบ้านหมอก็มีทุกข์ต่อไปอีก เขาเอาชีวิตไปฝากกับ “หมอเดา”
ตลอดเวลา ไม่เป็นตัวของตัวเองเลย

บางคนไปวัดแต่ไม่ได้ไปศึกษาธรรมะ กลับไปขอรदन้ำมันต์ น้ำมันต์จะ
ไปล้างทุกข์ได้ทีไหน ล้างได้เพียงชี้ฝุ่นเท่านั้น เพราะความไม่เข้าใจจึงไปทำอย่างนั้น
บางคนก็ว่าพระภูมิให้โทษต้องตั้งศาลใหม่ ตัวเป็นทุกข์อยู่แล้วยังไปก้มหัวให้หมอ
ตั้งศาลพระภูมิหลอกเอาเงินอีก นี่เรียกว่าโง่โดยแท้ เพราะไม่เคยคิดว่าตนเป็นคน
ทำผิด คอยชี้ดให้แกอะไรต่ออะไรภายนอกอยู่ตลอดเวลา

ในฤดูฝนรถยนต์มักชนกันหรือตกคูเสียหายบ่อยๆ ลองไปถามคนขับดู
เกิด เขาจะตอบว่าถนนลื่นบ้าง ห้ามล้อไม่ดีบาง รถคันอื่นแซงบ้าง ล้วนแต่โยน
ความผิดให้ผู้อื่น สิ่งอื่นทั้งนั้น ไม่เคยรับว่าตนผิดเลยสักครั้งเดียว รถพังแล้วเอา
มาซ่อมใหม่ แล้วก็นำรถไปให้หลวงพ่อรदन้ำมันต์ให้ หลวงพ่อก็เจิมด้วยแป้งและ
รดน้ำมันต์รด ต่อมารถก็ถึงคูอีก เพราะว่าแก้มไม่ถูกเรื่อง พระไม่แก้ที่คนขับ กลับ
ไปแก้ที่รถ จักแก้กันได้อย่างไรเล่า

ความจริงควรสอนเขาให้เข้าใจว่า รถมันตกคูเพราะอะไร เพราะความประมาท
ขับเร็วเกินไป ขอให้ใช้ความระมัดระวังให้มากสักหน่อย ความเสียหายก็จักไม่เกิด
ต่อไป อย่างนี้เป็นการแก้ถูกปม

พระพุทธศาสนาสอนว่าสิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ เหตุอยู่ตรงไหน จงแก้ตรงนั้น เหตุอยู่ที่คนก็ต้องแก้ที่คน ไปแก้ที่วัตถุจะแก้ได้อย่างไร ถ้าท่านทั้งหลาย
ข้องใจในผลกรรมของท่าน ควรแก้ไขการกระทำของท่าน แล้วทุกอย่างก็จะเรียบร้อย

ความเสียหายของคนเราที่สำคัญที่สุดก็คือ การไม่ยอมรับว่าตนเป็นผู้ผิด
มีอะไรเกิดขึ้นก็ว่าคนนั้นคนนั้นตลอดเวลา แต่ในทางพุทธศาสนา พระพุทธองค์
สอนให้ชาวพุทธยอมรับว่าตนเองนั้นแหละเป็นผู้กระทำความผิด คนนั้นจึงจะสามารถ
ปรับปรุงตนเองให้เป็นคนถูกขึ้นมาได้ คนใดไม่รู้ตัวตนผิดตรงไหนแล้วเขาจะปรับปรุง
ตนให้ถูกได้อย่างไรเล่า

ในหมู่มิชฌิมมีการปฏิบัติอยู่อย่างหนึ่งทุกวัน คือ “การปลงอาบัติ” ยอมรับว่า
ตนได้กระทำความผิดนั้นๆ ขอแก้ตัวไม่กระทำความผิดซ้ำแบบเดิมอีก เรา
ชาวบ้านก็น่าจะนำมาใช้ได้ เช่นในครอบครัวหนึ่งๆ ถ้าคนใดคนหนึ่งทำอะไรผิด
ลงไป ก็ยอมรับความผิดนั้นเสีย ความกินแหนงแคลงใจต่อกันก็จะไม่เกิดขึ้น การ
เป็นอยู่ในครอบครัวก็จะเป็นไปด้วยดี

ใครเชื่อในเรื่องกรรม คนนั้นจักเป็นคนมีอิสระในทางความคิด เป็นคน
มีความเชื่อตรงทาง เป็นคนไม่กลัวอะไร นอกจากกลัวความชั่วเท่านั้น คำว่า “สิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาล” ก็ดี คำว่า “เคราะห์” ก็ดี จักไม่ปรากฏขึ้นในห้วงนึกของเขา
มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็ค้นได้จากตัวเอง ไม่ใช่บนบานอ้อนวอนอะไรๆ ทั้งสิ้น

แต่เพราะคนไม่เชื่อกฎแห่งกรรมจึงได้กระทำอะไรนอกกริตนการออกไป อัน
เป็นสิ่งที่น่าขายหน้าศาสนาอื่นเป็นอย่างมาก จึงขอเชิญชวนท่านทั้งหลายให้หันมา
สนใจในความเชื่อที่ถูกต้องกันเถิด แล้วจะไม่ต้องเสียทรัพย์ให้แก่พวกพระอาจารย์
หรือหมอประเภทหลอกลวงประชาชนกันอีกต่อไป

อีกประการหนึ่ง ถ้าท่านรู้สึกว่าคุณโชคร้ายเคราะห์ร้าย ก็ขอให้ท่านคิดว่า
มันมิได้เกิดจากผีสิงเทวดา หากเกิดจากกฎแห่งกรรมที่ท่านได้กระทำไว้ ชีวิตของ



เราในวันนี้ ก็คือผลของการกระทำในอดีต การกระทำในวันนี้ ก็จะก่อให้เกิดเป็นผลในอนาคต มันเป็นผลที่ท่านได้ทวนไว้ทั้งนั้น

เมื่อคิดได้แบบนี้ท่านก็ไม่ต้องไปรุดน้ามนต์สะเดาะเคราะห์ ไม่ต้องให้พระไปสวดมนต์ล้างชวย ไม่ต้องทำบัตพลีบายศรีเช่นสรวงโครที่ไหนด แต่ท่านควรเข้าไปนั่งสงบจิตใจ แล้วคิดถึงตัวของท่านเองว่าได้ทำอะไรผิดพลาดเสียหายไปกับใครที่ไหน มองให้ดีให้รอบคอบ ท่านก็สามารถมองหาความผิดพลาดของท่านได้ เมื่อพบแล้วจงแก้เหตุนั้นเสีย ผลมันก็จะหายไปเองโดยมิต้องขอร้องผีสงเทวดาฟ้าดินที่ไหนให้มาช่วยท่านดอก ตัวของท่านเป็นที่พึ่งของตัวเองอยู่แล้ว

วิชาที่พระพุทธเจ้ารู้แจ้งและนำท่านให้พ้นมาเสียจากความทุกข์ได้นั้นก็คือเรื่อง “ความทุกข์” และ “การดับทุกข์” พระองค์ตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย! ในกาลก่อนก็ตาม ในบัดนี้ก็ตาม เราสอนเรื่องทุกข์และความดับทุกข์เท่านั้น” ฉะนั้นการศึกษาพุทธศาสนาก็คือการทำความเข้าใจว่า ทุกข์เป็นอย่างไร เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์คืออะไร ทุกข์เป็นสิ่งที่ดับได้ และจะดับทุกข์ได้โดยวิธีใด นี่เป็นการศึกษาเรื่องชีวิตของตนเองทั้งนั้น ถ้าเข้าใจสิ่งอื่นมากมายแต่ยังไม่เข้าใจในปัญหาเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง ก็ยังมีเรื่องทุกข์อยู่นั่นเอง

พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย! เพราะไม่รู้ถึง ไม่แทงตลอดซึ่งอริยสัจ ๔ อย่าง เราและเธอจึงได้ท่องเที่ยวไปแล้วในสังสารวัฏฏ์ตลอดกาลียิตยาวนานถึงเพียงนี้” เรื่องอริยสัจเป็นเรื่องเหตุผลเกี่ยวกับปัญหาชีวิตโดยเฉพาะเป็นเรื่องที่ต้องศึกษา เพราะถ้าเรารู้ชัดในสิ่งนี้แล้ว ความทุกข์ก็จะหมดไป

อริยสัจดังกล่าวนี้มีอยู่และศึกษาได้ในกายอันยวาว หนาคืบนี้เอง โดยถือหลักว่าทุกอย่างมีเหตุ เหตุก็อยู่ในใจของตนเอง เช่นความอยาก (ตัณหา) และความยึดติด (อุปาทาน) ในสิ่งต่างๆ ย่อมสร้างความทุกข์ให้เกิดขึ้น จงพยายามทำลายความอยากความยึดออกเสียบ้าง

การที่จะทำลายนั้นพระพุทธองค์ตรัสเตือนว่า “ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลาย จงมองดูทุกสิ่งทุกอย่างตามที่มันเป็นจริงเสมอเถิด”

ความจริงของสิ่งทั้งปวงนั้นมีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. อนิจจัง (ความไม่เที่ยง)

๒. ทุกขัง (ความทนได้ยาก)

๓. อนตตา (ความไม่มีตัวตนที่แท้จริง)

ใครสนใจในเรื่องนี้จะมองเห็นความจริงและสามารถละความเข้าใจผิดได้ (โดยมีปัญญาเกิดขึ้นแทนความเขลา) และสามารถทราบถึงความทุกข์ของชีวิตได้ถูกต้อง แต่วิธีที่จะเห็นความจริงนั้น ในทางพุทธศาสนาสอนวิธีการปฏิบัติไว้เป็น ๓ ชั้น คือ -

ทาน การให้ปันสิ่งของแก่บุคคลที่ควรจะให้

ศีล การรักษากายวาจาให้ปกติปราศจากโทษ

ภาวนา หมายถึงการปฏิบัติทางใจเพื่อให้ใจสงบและสามารถรู้แจ้งเห็นจริงได้อย่างถูกต้อง (วิปัสสนา)

เมื่อพูดถึง “วิปัสสนา” ก็ขอทำความเข้าใจกันหน่อยเพราะบางคนยังรู้จักว่าวิปัสสนาหมายถึงอะไร คราวหนึ่งข้าพเจ้าได้พบท่านผู้หนึ่ง ท่านบอกว่าทางแถวภาคเหนือไม่มีอาจารย์ทางวิปัสสนา จึงได้ถามว่าที่ไหนมีมาก ได้รับคำตอบว่าทางภาคกลางมีหลายรูป เมื่อได้ถามถึงชื่อก็ปรากฏว่าเป็นพระอาจารย์หลวงพ่อบุญรอดแห่งนั้น ท่านบอกว่าวิปัสสนาไม่เขมบอกว่าอาจารย์องค์นั้นเก่งวิปัสสนาจึงเลย เสกน้ำเดือดบ้างเสกข้าวสารเป็นกึ่งเป็นปลาบ้าง ภิกษุนักปลุกเสกเครื่องรางของขลังเหล่านั้นคนชอบเรียกกันว่า พระอาจารย์ขลัง

คำว่า “ขลัง” ก็หมายถึง “ความผิดปกติ” เช่นเราเรียกบางคนว่านายคนนั้นแกซึกจะขลังๆ ก็หมายความว่าแกไม่ค่อยจะเต็มเต็งนัก จึงชอบบอกว่าอาจารย์



ประเภทหลังๆ นั้นมิใช่หนักวิปัสสนาเลย บางคนคุยโตว่าได้ศึกษาวิปัสสนามาถึง ๓๐ ปีแล้ว แต่ถ้าไปดูการกระทำของเขาก็ก็น่าสงสัยห่างไกลจากแนวของนักวิปัสสนาอยู่มากมาย เช่นตั้งตัวเป็นหมอตั่งศาลพระภูมิบ้าง เป็นหมอเชิญเจ้าเข้าผีบ้าง อาการที่แสดงออกทั้งหมดมิใช่ลักษณะของชาวพุทธ แต่เป็นอาการของคนโง่หลงมกมายไม่เป็นสัมมาทิฐิ และหลอกลวงต้มคนทั้งเมือง

ทำไมคนไทยจึงเข้าใจเรื่องของวิปัสสนาผิดไปมากอย่างนี้? ก็เพราะคนไทยบ้านแตกหลายครั้ง ถูกพม่ามารุกรานหลายหน จิตใจของคนไทยห่างจากการปฏิบัติธรรมในทางที่ถูกต้องและได้ปฏิบัติออกนอกทางไปเสียนานทั้งพระทั้งชาวบ้าน เมื่อได้ทำใจให้เป็นสมาธิ ก็ได้สมาธิบ้างพอสมควร เลยเกิดหลงติดในผลพลอยได้ของสมาธิ หรือในขณะนั่งภาวนาได้เห็นอะไรในทางใจเข้า ก็เกิดความคิดว่าตนได้บรรลุแล้ว และสิ่งที่ได้เห็นนั้นตนเข้าใจว่าเป็นธรรมะ ความจริงเป็นเพียง “วิปัสสนูกิเลส” เมื่อพอใจในกิเลสก็ไม่ก้าวหน้าต่อไป เอาอำนาจจิตที่ตนรวบรวมไว้ได้นั้นไปใช้ในทางปลุกเสกลงเลขยันต์ต่างๆ เลยกลายเป็นอาจารย์พิเศษในสายตาของคนเขลาๆ ไปทันที เมืองเราจึงหนักวิปัสสนาเกินๆ แบบนี้กันเป็นส่วนมาก พุทธธรรมจึงไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

มาในสมัยนี้คนเริ่มสนใจการปฏิบัติวิปัสสนากันมากขึ้นอีก แต่ก็ไม่วายเขาไป อาจารย์ผู้สอนหรือผู้จัดการวิปัสสนาคงคิดเห็นว่ถ้าทำไปชื่อๆ ตรงๆ คงไม่ได้เงินทอง จึงมีกลีบบายเช่นประชุมอาจารย์วิปัสสนาแล้วทำการปลุกเสกพระเครื่องบ้าง ทำพิธีต้องอื่นๆ บ้าง ชาวบ้านที่โง่ก็ชอบใจเพราะตนได้รับอะไรๆ ที่เป็นวัตถุ ความพ้นทุกข์ที่แท้จริงไม่ได้ถึงเลย ยังอยู่ในรูปของ สลัปปตปราคาส (ความมกมาย) อยู่แน่นอน ที่ร้ายไปกว่านั้น คือ บางคนเกิดความเข้าใจเขาว่ววิปัสสนาเป็นวิธีการล้างสมองแบบคอมมิวนิสต์ ไปเลยก็มี

ข้าพเจ้าใคร่ที่จะอ้างข้อความจากหนังสือพิมพ์ชาวไทยฉบับที่ ๓๐๘๔ ลง

วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้ลงข่าวเกี่ยวกับการปาฐกถาของสมาคมค่านคว่ำทางจิตแห่งประเทศไทย ที่สำนักงานของสมาคม ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม พระนครผู้ปาฐกถาทั้ง ๓ ท่านที่หนังสือพิมพ์อ้างถึงอาจเป็นผู้คงแก่เรียนในบางสาขา ข้าพเจ้าจึงยังไม่ปลงใจเชื่อเสียทีเดียวว่าท่านทั้ง ๓ นั้นจะปล่อย “ความโง่ง” ออกมาในท่ามกลางคนฟังเกรงอยู่เหมือนกันว่าคนข่าวอาจบันทึกมาผิด ๆ ก็เป็นไปได้

แต่ถ้าผู้กล่าวได้กล่าวอย่างนั้นจริงๆ ก็นับว่าเป็นการกล่าวผิดจากหลักธรรมะ จำเป็นที่ข้าพเจ้าจักต้องกล่าวแก้ในนามของผู้เป็นทาสของพระรัตนตรัย เมื่อเห็นว่าจะมีอะไรผิด ๆ ทำให้สังคมต้องเศร้าหมองแล้ว เราผู้เป็นศิษย์ของบรมครูต้องกล่าวแก้กันตามสมควร เพื่อทำความเข้าใจผิดให้กลายเป็นความเข้าใจถูก

ข้าพเจ้ามิได้มีเรื่องโกรธเคืองเป็นการส่วนตัวกับท่านทั้ง ๓ ข้าพเจ้ามิได้รู้จักท่านเหล่านั้น แต่สงสารท่านเหล่านั้นที่มีความเข้าใจผิดบางประการเกี่ยวกับวิปัสสนา จึงต้องขอยกยแก้ท่านทั้ง ๓ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย ถ้าหากคำพูดของข้าพเจ้าจักกระทบกระเทือนใจของท่านบ้าง ข้าพเจ้าจะอ่านข้อความจากหนังสือพิมพ์ให้ท่านทั้งหลายได้ฟังก่อน มีจำหน้าใด ๆ ว่า

“สองแพทย์วิตก สอนวิชาฝึกจิต” (แล้วมีข้อความต่อไปว่า) เมื่อเวลา ๑๔ น. วันอาทิตย์ที่ ๓๑ เดือนก่อนสมาคมค่านคว่ำทางจิตแห่งประเทศไทยได้เชิญนายแพทย์เชียร ศิริยานนท์ นายแพทย์มาลา ศีตะจิตต์ และ พ.ต.อ.ชลอ อุทกภาชน์ แห่งกรมตำรวจมาแสดงปาฐกถาเรื่อง “การล้างสมอง” (อ่านข้ามไปตอนที่เกี่ยวกับวิปัสสนา)

นายแพทย์เชียร ศิริยานนท์ กล่าวว่า “การล้างสมองด้วยวิธีปฏิบัติทางจิตใจขณะนี้ เมืองไทยมีสำนักวิปัสสนากรรมฐานอยู่หลายสำนักทั่วประเทศไทย ชาวพุทธจำนวนมากซึ่งปรารถนาความสุขทางจิต ได้สละเวลาไปนั่งบำเพ็ญทางจิตกันมาก ครุฝึกมีทั้งคนไทยและต่างประเทศ (พม่า) การฝึกจิตนั้นคือสะกดจิตตัวเองให้อยู่ในสภาพครึ่งหลับครึ่งตื่น พร้อมทั้งจะเลิกถอนความเชื่อมั่นเดิม ๆ แล้ว



บรรจหรือรับไว้ซึ่งความเชื่อมั่นใหม่ ๆ ไม่ว่าจะผิดหรือถูกก็ตาม ข้อนี้นำเป็นห่วงมากเพราะบางสำนัก (วัดมหาธาตุ) ที่สอนวิชาฝึกจิตนั้นก็ให้มีครูบาอาจารย์ที่ผ่านค่ายคอมมิวนิสต์มาแล้ว”

ต่อมานายแพทย์มาลา ศีตะจิตต์ ได้ลุกขึ้นมากล่าวสนับสนุนอย่างสั้น ๆ ว่า “ที่นายแพทย์เชียรได้แสดงมาแล้วนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่เมืองไทยกำลังเผชิญอยู่ เฉพาะด้านเยาวชนนั้น รัฐบาลกำลังเร่งรัดปราบยาเสพติดแล้ว แต่ทางด้านผู้ใหญ่ ซึ่งถูกล้างสมองโดยสำนักวิปัสสนาบางสำนักนั้น ยังหาได้มีใครทราบหรือป้องกัน กำจัดแต่ประการใดไม่ จึงควรจะได้รับรู้ไว้เสียบ้าง”

คนสุดท้ายคือ พ.ต.อ.ชลอ อุทกภาชน์ กล่าวว่าตนเองได้ศึกษาค้นคว้าทางจิตมา ๓๐ ปีแล้ว ศึกษาทั้งฝ่ายพุทธ พราหมณ์และตำราฝรั่งมาหลายเล่ม มีความรู้ในลักษณะแห่งจิตของมนุษย์มากพอสมควร แต่จะกล่าวในที่นี้ขอพูดเฉพาะการล้างสมองที่คอมมิวนิสต์กระทำต่อผู้ใหญ่ในเมืองไทย คือการปฏิรูปทางจิตใจ ได้แก่ สำนักวิปัสสนากรรมฐานบางสำนัก

พ.ต.อ.ชลอ ได้กล่าวถึงหนังสือเล่มหนึ่งซึ่งพระมหามันัส พวงลำเจียก แห่งวัดมหาธาตุแต่งขึ้น มีข้อความตอนหนึ่งว่า “แม้แต่โซเวียตรัสเซียและจีนแดงในปัจจุบันนี้ ก็ยังไม่ถึงแก่นแท้อันล้าลึกของคอมมิวนิสต์ เพราะลัทธิคอมมิวนิสต์นั้นก็คือพระพุทธศาสนาของเราเอง”

พ.ต.อ.ชลอ กล่าวต่อไปว่า “นี่แหละเป็นหนังสือที่มหามันัสแต่งขึ้นไว้ และวัดมหาธาตุก็เป็นวัดวิปัสสนาที่ใหญ่โตมากแห่งหนึ่ง นาวัดกเพียงไรถ้าขณะที่คนเรากำลังสะกดจิตตัวเอง แล้วมีใครเฝ้ากล่าวข้างต้นของมหามันัสไปกล่าวให้ฟัง การล้างสมองด้วยวิธีเช่นนี้กระทำได้ง่ายดายที่สุด และคนนั้น ๆ จะเชื่อมั่นไปจนตายว่า คอมมิวนิสต์คือพุทธศาสนา นี่คือการล้างสมองที่น่ากลัวยิ่ง”

(หมดข้อความจากหนังสือพิมพ์เพียงเท่านี้)

จากข้อความที่ได้อ่านให้ท่านฟังแล้วนี้ จะเห็นได้ว่าผู้แสดงปาฐกถาทั้ง ๓ ท่านมีความเข้าใจไขว่เขวเป็นอย่างมากในเรื่องวิปัสสนา จึงใคร่ขอทำความเข้าใจเพื่อให้ท่านทั้งหลายได้รู้ความจริงเสียบ้างว่าเป็นอย่างไร

ประการแรก คือเรื่อง การล้างสมอง ความจริงในทางพุทธศาสนานั้นมีวิธีการล้างใจคนให้สะอาดปราศจากกิเลสและเป็นการล้างที่หมดจดจริงๆ ล้างจนไม่มีอะไรจะติดจะยึดต่อไป ส่วนการล้างของนักการเมืองนั้น (จะเป็นนักการเมืองในระบอบไหนก็ตาม) ยังใช้กิเลสเป็นเครื่องดำเนิน คือเอากิเลสล้างกิเลส เหมือนเอาน้ำโคลนล้างขี้โคลนอยู่นั่นเอง จัดเข้าในจำพวกกิเลสชาติปิตุย เมื่อต้องการให้คนเป็นอย่างไรเขาก็ใช้อุบายชวนเชื่อโดยวิธีต่างๆ จนคนทั้งหลายเห็นจริงทั้งแนวเก่ามายึดแนวใหม่ต่อไป จึงมิใช่เป็นการล้างสมองที่แท้ สู้แบบ *สัจจิตตปริโยทปน...* *จงทำจิตของตนให้ขาวบริสุทธิ์* ของพระพุทธเจ้าไม่ได้เลย (อ่าน “ล้างสมองเล่ม ๑”)

ปัญหาต่อไปก็ว่า การทำวิปัสสนาเป็นภัยแก่ผู้ทำหรือไม่ ข้อนี้ผู้ปาฐกถาทั้ง ๓ เข้าใจว่าวิปัสสนาคือการสะกดตนเองให้เป็นคนครึ่งหลับครึ่งตื่น จึงเขวกันใหญ่ อันคนที่อยู่ในสภาพครึ่งหลับครึ่งตื่นนั้นมีสภาพแบบคนฝัน ท้ออะไรแล้วก็จำไม่ได้

เมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็กได้เคยเห็นการเล่นในฤดูสงกรานต์อย่างหนึ่งของทางปัตตานีได้ คือเล่น “เขี้ยวช้าง” วิธีเล่นคือเอาคนมาคนหนึ่ง (โดยมากเป็นคนที่ไม่ค่อยจะเต็มบาท) เขาให้นั่งยึดเท้าแล้วเอาผ้าขาวมาคลุมหัว มีคนดึงผ้านั้นข้างหน้าเขาคคนหนึ่ง ข้างหลังเขาคคนหนึ่ง แล้วคนทั้งสองก็ดึงผ้าผืนนั้นทำให้คนที่นั่งเอนไปเอนมา พร้อมกับคนข้างเคียงหลายคนกล่าวเป็นบทหรือว่า “ช้างเอ้ยช้าง ช้างกินเท่าไร ช้างกินไม่ไผ่ ลงไวๆ เกิดเว้ยนางช้าง” ว่าเป็นไปพลางดึงผ้าไปพลาง คนนั้นก็ถูกสะกดจิตเกิดอาการง่วง มึนหัว ลืมตัว จำอะไรไม่ได้ ได้ยินแต่คำว่าช้างๆๆ รูปร่างของช้างและกริยาของช้างก็เกิดขึ้นในหัวนึกของเขา ไม่นานเท่าใดเขาก็ลุกขึ้นเดินทำท่าเหมือนช้าง ประเดี๋ยวเดียวก็ล้มนอนด้วยความเหนื่อย พอหายเหนื่อย



แล้วเขาจะถามเพื่อนว่าเมื่อตะกี้นี้ได้ทำอะไรไปบ้าง เขาจำไม่ได้เพราะไม่มีความรู้สึก นี่คือการสะกอดจิตให้เป็นคนครึ่งหลับครึ่งตื่น

พวกที่มาปฏิบัติที่วัดมหาธาตุนี้ บางคนบังคับจิตสั่งตนเองให้นั่งตัวแข็งได้ เวลานั่งตัวแข็งก็ไม่รู้สึกเหมือนกันว่ามีอะไรเกิดขึ้นแก่เขาบ้าง ทามแก่ไปทั้งน้ำแก่ก็ไม่รู้สึกตัว คนแบบนี้ใครจะพูดอะไรให้ฟังก็ไม่รู้เรื่อง คนเราจะถูกใครชักจูงไปทางไหนนั้นต้องพูดกันรู้เรื่อง และพูดกันนานๆ จนเขาปลงใจเชื่อในเรื่องนั้นๆ อีกอย่างหนึ่งสำนักวิปัสสนาของเมืองไทย ยังไม่เคยมีครูอาจารย์คนใด ที่ได้เคยผ่านค่ายคอมมิวนิสต์มาเลย มหามันสกีไม่เคยเรียนวิปัสสนา และไม่เคยเป็นครูสอนวิปัสสนาเหมือนกัน

ที่มหามันสกีกล่าวว่า “คอมมิวนิสต์นั้นแท้จริงก็คือพระพุทธศาสนาของเราเนือง” ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะเขียนนี้อยู่ในหนังสืออะไร ถ้าหากเขียนจริงตามนี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย ข้าพเจ้าขอบอกว่า คอมมิวนิสต์ไม่เหมือนกับพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาก็ไม่เหมือนกับคอมมิวนิสต์ ขออย่าได้เอาทองคำไปเปรียบกับตะกั่วเลย ขออย่าได้ดึงพระพุทธเจ้าผู้หาบุคคลใดเปรียบมิได้ มาเคียงกับคาร์ลมาร์กซ์ผู้เป็นแต่นักปฏิวัติในทางเศรษฐกิจเลย คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นไปเพื่อความสะอาดสว่าง สงบของจิตใจ แต่ของคอมมิวนิสต์เป็นไปเพื่อความไม่มีช่องว่างในสังคม โดยอาศัยการบังคับ การฆ่ากัน ฯลฯ

คำว่า “วิปัสสนา” นั้น หมายถึงความเห็นแจ้งตรงต่อสภาวะธรรมที่เป็นจริงของสิ่งต่างๆ ถ้าพูดถึงงานก็หมายถึงธุรกิจที่ภิกษุต้องเรียนต้องปฏิบัติ ฉะนั้น การศึกษาหรือปฏิบัติในเรื่องของวิปัสสนาที่ถูกต้องจึงไม่มีอะไรที่จะจูงใจคนให้หันไปสู่ความหลงผิดเป็นอันขาด

การสะกอดจิตก็มีเรื่องของวิปัสสนาที่แท้ แต่เป็นเรื่องของวิปัสสนาปลอม วิปัสสนาที่แท้ต้องเป็นสมาธิเพื่อให้เกิดความเห็นแจ้งตามที่เห็นจริงในสิ่งทั้งปวง จน

เราประพฤติปฏิบัติไม่ผิดในสิ่งทั้งปวง จนไม่เกิดทุกข์ เกิดโทษอะไรขึ้นมา เป็นการกระทำให้เกิดปัญญา ถึงขั้นที่จะเห็นความจริงว่า สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น อันเป็นหลักสูงสุดของพระพุทธศาสนา

เรื่องเกี่ยวกับวิปัสสนานี้ชาวบ้านอาจเข้าใจเขาไปได้เพราะพวกครูบาอาจารย์ทั้งหลายก็มีใจไม่ค่อยสะอาด เวลาสอนศิษย์ก็สอนกันอย่างเขวๆ นอกทาง เช่น ก่อนทำก็ต้องมีพิธีขึ้นครุ ต้องมีของนั้นของนี่ไปให้ครุ ต้องทำในวันนั้นวันนี้ เขาไปเอาลัทธิภายนอกเข้ามาปะปน ทำอะไรๆ กลายเป็นพิธีการไปหมด

ความจริงในเรื่องของการเจริญภาวนานั้น ไม่มีพิธีอะไร นอกจากเรียนให้เข้าใจหลักที่ตนจะนำไปปฏิบัติ เมื่อรู้แล้วก็ลงมือปฏิบัติกันเลยทีเดียว เมื่อใดก็ได้ เพราะธรรมะเป็นอกาลิโก ไม่ประจบด้วยเวลา ทำได้เสมอไป แต่เพราะความขลาด ความกลัวผลบางอย่าง อาจารย์จึงหาอุบายปลอบใจลูกศิษย์ เรื่องไม่เหมาะจึงเกิดขึ้นในวงการภาวนาวิปัสสนาจึงได้เสียชื่อไปและกลายเป็นคนเสียสติไปก็มาก

อนึ่ง ควรจะเข้าใจเสียด้วยว่า ตัววิปัสสนานั้นอยู่ตรงรู้เห็นตามเป็นจริงว่า สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นการเห็นทางใจ เห็นอย่างแบบรู้ชัดตามเป็นจริงในสิ่งนั้นๆ แล้วใจมันก็เยื่อ เพราะมองเห็นว่าไม่มีอะไรที่น่าเอา น่าเป็น น่ามี มันล้วนแต่เป็นมายา เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เท่านั้นเอง ถ้าเห็นชัดตามแบบนี้ก็เรียกว่าได้วิปัสสนาญาณหรือเห็นธรรม คือเห็นความไม่เป็นสาระของสิ่งทั้งปวงนี่คือวิปัสสนาตามแบบของพระพุทธเจ้าที่ถูกต้องแบบเดียว

เรื่องของวิปัสสนาควรจะมีแบบเดียว ผลก็ควรจะมีอยู่อย่างเดียว มิใช่มีกันมากมายจนเป็นของวัดนั้นบ้างวัดนี้บ้าง ของไทยบ้าง ของพม่าบ้าง ของอาจารย์โน้นบ้างอาจารย์นี้บ้างทั้งหมดนี้เป็นเรื่องเขาและก่อให้เกิดความไม่เห็นแจ้งในธรรมวิธิการเบื้องต้นอาจแตกต่างกันบ้างเล็กๆ น้อยๆ แต่จุดหมายปลายทางก็อยู่ที่ความไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวง ทามืออะไรนอกไปจากเรื่องนี้ไม่ จึงควรเข้าใจเนื้อแท้



ของเรื่องนี้ไว้ จะได้ไม่ถูกคนหลอกให้หลงต่อไป

นักวิปัสสนาทั้งหลายก็เช่นเดียวกัน ถ้ายังไม่เห็นชัดลงไปว่าสิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่น ท่านก็ยังไม่ถึงจุดหมายปลายทางที่ท่านจะมุ่งจะเข้าไปถึง ใจของท่านยังกลับกลอกแบบบุฏฺชนอยู่ อาจเห็นโลกน่าอยู่น่าเป็นขึ้นมามากเมื่อใดก็ได้ เราจึงได้ข่าวว่า อาจารย์วิปัสสนาได้ลาสมณเพศไปอยู่กับผู้หญิงเสียแล้ว ถ้าได้ถึงจุดหมายของวิปัสสนาแล้ว เขาจะไม่ออกไปคลุกฝุ่นเป็นอันขาด

คำว่า คนนั้น “สำเร็จ” คนนี้สำเร็จ ก็เป็นคำที่ไม่ควรนำมาใช้ชีวิตของใครๆ เป็นอันขาด เพราะผู้ชี้และผู้ถูกชี้เองก็เป็นเพียง “นักเดินทางที่มีได้ถึงจุดหมาย” การ “ถึง” หรือ “ไม่ถึง” นั้นมิใช่เรื่องที่คนอื่นจะบอกกันได้ แต่ความรู้สึกของตนจะบอกเองว่าตนได้พบรสของวิปัสสนาแล้วหรือยังขณะใดที่รูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสอันใดมาถูกต้องประสาทของตนเข้า ตนรักษาความคงที่ของจิตใจไว้ได้หรือไม่ ถ้ายังไหวไปตามอารมณ์นั้นๆ ก็แสดงว่าใจของท่านยังเห็นอะไรเป็นตัวตน เป็นของของตน ยังไม่ได้ผลของวิปัสสนา แต่อย่าได้ห่อถอก จงก้าวต่อไป วันหนึ่งท่านก็จะถึงจุดที่ท่านต้องการ และอย่าอยากจะได้ถึงจุดที่ท่านต้องการ ขอเพียงให้ทำโดยไม่อยากจะเป็นอะไร เมื่อท่านไม่ต้องการมีอะไรเป็นอะไร จิตของท่านก็จะพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น นั่นแหละเป็นตัววิปัสสนาที่พระพุทธศาสนาต้องการ

อันบุคคลผู้ได้อบรมใจในทางภาวนา จนกระทั่งเกิดปัญญาให้เห็นตามเป็นจริงขึ้นในใจของตนแล้ว ปัญญาตัวนั้นย่อมทำลายอุปาทานหรือความยึดมั่นถือมั่นให้ออกจากใจได้ คือทำลายความเห็นดีเห็นงามในกามคุณ เห็นกามเป็นดังทัวผีเป็นดังลูกศรคอยเสียบแทงก่อให้เกิดทุกข์ตลอดเวลา ความพอใจยินดีในกามคุณจะหายไปเพราะเห็นถูกต้องตามเป็นจริงว่าสิ่งนั้นๆ ไม่มีสาระ ความคิดเห็นประมาทผิตๆ นอกแนวทางของพุทธศาสนามีอยู่อย่างใด ผู้ได้วิปัสสนาก็ “ละ” ความเห็นผิดนั้นได้อย่างเด็ดขาด

ความเชื่อแบบเหลวไหลต่างๆ เช่นเชื่อศาลพระภูมิเคยเป็นหมอดึงศาลพระภูมิ เชื่อฤกษ์ยามงามดี เชื่อพิธีรีตองหรืออะไรอย่างอื่น ๆ อันเป็นประเพณีมงคลตื่นข่าว เป็นเรื่องของความงมงายอันไม่เป็นทางทำตนให้พ้นทุกข์ได้ก็เลิกละไปถ้ายังเชื่อ ยังกะทำอยู่ แม้ใครจะโฆษณาว่าได้เรียนพุทธศาสนามา ๓๐ ปีแล้ว เขาก็ยังเป็นแต่เพียงนักเรียนโง่ๆ เขาหาได้เคยทดลองกระทำตามแนวที่ถูกต้องไม่ พระพุทธเจ้าเรียกคนประเภทนี้ว่า “โมฆบุรุษ”

อุปาทานชั้นที่สำคัญที่สุดคือความยึดถือว่ามีตัวตนควรจะหายไป เพราะวิปัสสนาทำให้มองเห็นชัดว่าทุกสิ่งทุกอย่างว่างเปล่าจากการมีตัวหรือมีอะไรเป็นของตัว แล้วจะเข้าไปยึดถือตรงไหนกันเล่า วิปัสสนาย่อมช่วยทำให้พ้นจากความเห็นแก่ตัวจัดได้ดังนี้ เมื่อพ้นจากความเห็นแก่ตัวจัดแล้ว จิตก็ว่างจากความยึดมั่นถือมั่นโดยสิ้นเชิง นี่คือผลของการวิปัสสนาที่ถูกต้อง ถ้าผิดไปจากนี้ก็คือนักวิปัสสนาปลอมนักวิปัสสนาการค้าหาเงิน

ปัญหามีต่อไปว่าเมื่อเราเห็นว่าวิปัสสนาเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์แก่ชีวิตของตนแล้ว เราควรจะทำวิปัสสนาเมื่อไหร่กันเล่า ข้าพเจ้าใครขอแนะนำว่าทำได้ทันที ทำที่ใด ๆ ก็ได้ไม่จำกัด ขออย่างเดียวเพียงให้รู้ว่ากิจที่ตนจะทำนั้นทำกันอย่างไร การเข้าหาครูบาอาจารย์ที่ดี ๆ ก็เป็นสิ่งจำเป็นเหมือนกัน แต่ขอให้ถือว่าครูเป็นแต่เพียงกัลยาณมิตร คือเป็นผู้แนะนำในขณะปฏิบัติเท่านั้น อย่าคิดว่าครูจะทำอะไรให้แก่ตนไปหมดทุกอย่าง การทำตนให้พ้นทุกข์เป็นหน้าที่ของเราเองโดยเฉพาะ

ผู้ปฏิบัติอาจสงสัยอีกว่า การปฏิบัติวิปัสสนานั้นมีตั้งไปอยู่วัด ไปอยู่ห้องเล็ก ทำกันเป็นเดือนๆ อย่างนั้นหรือ เรื่องนี้สุดแต่เวลาและการงานของท่าน ถ้าหากท่านมีเวลาเหลือเพื่อท่านก็ไปทำในรูปเช่นนั้นได้ ถ้าท่านมีเวลาน้อยก็ไม่จำเป็นต้องทำอาจใช้ สมาธิตามธรรมชาติ ที่ทุกคนมีอยู่แล้วนั้นคิดค้นในเรื่องอะไรๆ ที่ควรคิด เช่นหัดพิจารณาให้เห็นว่าอะไรๆ มันก็ไม่เที่ยง คิดไปนึกไปเพื่อให้เห็น



ความจริง

ขอให้จำคำว่า “วันคืนของนักภวนา คือ วันคืนแห่งการคิดค้น” ใจของคนชอบทำงาน ชอบคิด ชอบค้นอยู่ตลอดเวลา แต่มันคิดในเรื่องที่มันชอบ อันนำความยุ่งยากมาสู่ชีวิต เราหาเรื่องให้มันคิดใหม่ ให้มันคิดเสมอว่ารูบไม่เที่ยงเวทนาไม่เที่ยง สัญญไม่เที่ยง สังขารไม่เที่ยง วิญญาณไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตาอย่างไร คิดไปนึกไป เอาสิ่งนี้มาเป็นงานของใจตลอดเวลา ใจของท่านก็มีงานทำอย่างไม่หยุดยั้งติดต่อกันอยู่เสมอๆ ท่านก็จะพบได้ด้วยตัวของท่านเองว่ามีผลอะไรเกิดขึ้นบ้าง เพราะการปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องเฉพาะตนใครทำจริง คนนั้นก็ได้รับผลจริงโดยไม่ต้องไปฟังใครๆ

วิปัสสนาของพระพุทธศาสนาที่แท้ จึงไม่ใช่เรื่องของการสะกดตัวเองให้เป็นคนครึ่งหลักครึ่งตื่น หรือนั่งตัวแข็งเหมือนท่อนไม้ แต่เป็นคนตื่นอยู่ตลอดเวลา ตื่นอยู่ด้วยสติสัมปชัญญะและปัญญา อย่างนี้ใครจะมาพูดอะไรให้ฟังก็ไม่สามารถดูเขาไปในทางที่ผิดได้เลย เพราะนักวิปัสสนานั้นเขาคิดกันแต่ปัญหาเรื่องจะทำตนให้พ้นทุกข์ ส่วนปัญหาการเมืองหรือการเศรษฐกิจอะไรนั้น เขาหาได้คิดกันให้รบกวนสมองไม่ ถ้าใครได้ศึกษาได้ปฏิบัติวิปัสสนาที่ถูกต้องแล้วเขาจะเป็นคนที่มีความคิดเห็นในทางที่ถูกต้องอยู่ตลอดเวลา

จึงใครขอให้ท่านทั้งหลายได้เข้าใจกันเสียใหม่ อย่าได้หวาดกลัววิปัสสนากันเลย เพราะการล้างสมองของวิปัสสนานั้นทำให้เขาสบายใจ หหมดกิเลส หหมดความเห็นแก่ตัวอย่างแท้จริง การทำวิปัสสนาจึงมิใช่เป็นโทษแก่การพัฒนาบ้านเมือง ไม่เป็นเช่นยาเสพติดทั้งหลายที่หมอๆ กลัวกันหรรอก เพราะธรรมะในพุทธศาสนานั้น ยิ่งศึกษา ยิ่งปฏิบัติมากยิ่งเท่าใด ก็จะได้รับความเป็นอิสระแก่ตนเองมากขึ้นเท่านั้น

ที่พวกคอมมิวนิสต์ทั้งหลายเขาชอบกล่าวว่าศาสนาเป็นยาเสพติดและให้

โทษนั้น หากได้มีพุทธศาสนารวมอยู่ด้วยไม่ พระพุทธศาสนามีได้สอนให้ใครติดสวรค์ฯ แต่สอนให้ปล่อยวางทุกสิ่งที่ทำให้ตนต้องตกเป็นทาสของมันท่านทั้งหลายจึงควรใช้วิชาวิปัสสนาของพระพุทธศาสนาแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของท่านเกิด แล้วท่านจักมีชีวิตแห่งเสรีภาพอย่างแท้จริง ซึ่งไม่มีศาสนาใดลัทธิใดจักมอบให้แก่ท่านได้เลย

ก่อนจะจบ ข้าพเจ้าใคร่ขอบอกข้อแตกต่างระหว่างพุทธศาสนา กับศาสนาอื่น ๆ สักเล็กน้อย คือ-

๑. ศาสนาอื่น ถือว่ามีพระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ และบันดาลให้เป็นไปตามพระประสงค์

พระพุทธศาสนา มิได้พูดถึงเรื่องนี้ เพราะเห็นว่ามิใช่เป็นความจริงและไม่เป็นทางแก้ทุกข์ได้

๒. ศาสนาอื่น บอกว่า ผู้สอนมาจากพระเจ้าในฐานะเป็นพระบุตรบ้าง เป็นผู้แทนบ้าง เป็นอวตารลงมาสอนคนในโลกบ้าง

พระพุทธเจ้า ไม่อ้างว่าเป็นเช่นนั้น ท่านเป็นมนุษย์ธรรมดา มีพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด มีความเป็นอยู่อย่างคนสามัญแต่ภายหลังทรงเบื่อหน่ายความเป็นอยู่เช่นนั้นจึงแสวงความสุขส่วนโลกก็ออกไปบวช ต่อมาก็ได้เป็นพระพุทธเจ้า

๓. ศาสนาอื่น ถือว่ามีการดลใจจากพระเจ้าเป็นผู้สอนจึงได้ธรรมมาสอนคน

พระพุทธศาสนา ถือว่าบรรดาความรู้ความเข้าใจทั้งหลายก็เกิดมาจากการศึกษาค้นคว้าของเราเองทั้งนั้นมนุษย์ทุกคนจึงมีโอกาสดับทุกข์ได้ด้วยตนเอง

๔. ในศาสนาอื่น สอนว่าสุขและทุกข์เกิดมาจากการบันดาลของเทวดาหรือพระผู้เป็นเจ้า

แต่ พระพุทธศาสนา บอกว่าการกระทำของเราเองจะสร้างอนาคตให้แก่



ตัวของเราเอง ไม่มีใครบันดาล ใครทำได้ดีใครทำชั่วได้ชั่ว ใครทำอะไรก็ได้ผล เป็นอย่างนั้น หามิใครสอดแทรกเข้ามาเกี่ยวข้องกับการกระทำของตนไม่ ความทุกข์ต่าง ๆ หรือความพ้นทุกข์ก็เกิดจากการกระทำของตนเองเท่านั้น ไม่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อะไรมาบันดาล

๕. ในศาสนาอื่น มีพิธีการอันชวนอวดจากเทพเจ้าให้มาช่วยตน

แต่พระพุทธศาสนา ไม่มีพิธีอันชวนอวดอย่างใดเลย พุทธศาสนามีแต่เรื่อง การศึกษาและปฏิบัติให้ได้ผลตามที่ตนศึกษามาเท่านั้น พิธีรีตองต่าง ๆ ไม่มีใน พุทธศาสนา

๖. บางศาสนา เขาถือว่ารูปเคารพเป็นตัวแทนของศาสนาของเขา

แต่ชาวพุทธ ถือว่าพระพุทธรูปเป็นภาพเตือนใจให้ระลึกถึงความกรุณา ความบริสุทธิ์ และปัญญาของพระพุทธรองค์ แล้วนำเอาความดีนั้นมาใส่ตน เรียกว่า ตนมีพระอยู่ในใจ

๗. ชาวพุทธแท้ย่อมถือว่าพระรัตนตรัยประเสริฐกว่าสิ่งใด ๆ ชาวพุทธจึง ไม่ทำการกราบไหว้เทวดาผีสงนางไม้หรือพระภูมิ ตลอดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่ คนมักนึกไปว่ามีอยู่ในโลกนี้ ใครไปไหว้สิ่งเหล่านั้นเขาก็ขาดจากพระรัตนตรัยและ ไม่ใช่พุทธบริษัท เพราะพุทธบริษัทต้องเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยเท่านั้น

๘. ชาวพุทธเชื่อในการกระทำดีของตนอย่างมั่นคงจึงไม่จำเป็นต้องถือฤกษ์ ยาม ดวงดาวและพิธีไสยศาสตร์ต่าง ๆ อันเป็นเรื่องนอกแนวทางของพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าห้ามไว้

๙. พระธรรมเป็นคำสอนที่ทำให้คนให้ตื่นจากความโง่เขลาหรือความหลงผิด เราชาวพุทธจึงควรเป็นคนฉลาด ใช้แต่เหตุผลและสติปัญญาตลอดเวลา ไม่ใช้มี แต่ศรัทธาเชื่ออย่างมกมาย

ในที่สุดนี้ ขอให้ธรรมะจงล้างความสกปรก คือความเห็นผิดและการกระทำ

ผิดๆ ของชาวพุทธให้หายไป จงพ้นจากความเขลา ความหลง จงได้หันมานับถือพระพุทธ พระธรรมพระสงฆ์โดยประการเดียว การสั่นเขี้ยมซี รตนามนต์ เสี่ยงทาย ด้วยวิธีการต่างๆ จงหายไปจากผืนแผ่นดินไทย ขอให้อาจารย์เสกพระเครื่องรางทั้งหลาย จงได้เสกคนให้เป็นคนดีที่มีพระในใจ มีผู้มีพระห้อยคอแต่เมาเข้าถึงเย็น ขอให้พวกมิจฉาทิฐิทั้งหลายจงกลับกลายเป็นคนมีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม

นี่เป็นพรของข้าพเจ้า มอบให้แก่ท่านทั้งหลาย ตามทศณะของพระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งโสโครกสกปรกใดๆ เจือปน ขอท่านทั้งหลายจงรับเอาพรนี้ไปปฏิบัติ ตามทางของพระพุทธองค์เถิด

แต่พระอะไรๆ หรือไม่ว่าจะเป็นของใคร มันศักดิ์สิทธิ์เป็นจริงไป ไม่ได้ถ้าผู้รับพรคนนั้นไม่ประพฤติตนเป็นคนดีมีศีลธรรม หรือไม่ปฏิบัติตามคำสอนในศาสนาของตนๆ การปฏิบัติธรรมจึงเป็นพรอันประเสริฐสุด ที่เราไม่ต้องเที่ยวไปแสวงหาจากที่ใดๆ ให้ลำบากไปเปล่าๆ ขอให้ท่านเข้าใจไว้เป็นประการสุดท้ายด้วย.



วันเกิดของข้าพเจ้า

ปณิธานของหลวงพ่อบัณฑิตนันทะ

การฉลองวันเกิดก็คือการฉลองวันตายหรือฉลองความทุกข์นั่นเอง เพราะ
ความเกิดเป็นความทุกข์และมีเกิดก็ต้องมีตายเป็นของคู่กัน การอยู่ในโลกนี้จึงเป็นทุกข์
ชีวิตคือก่อนทุกข์ที่ต้องบริหารอยู่ทุกวัน มันจึงเป็นเหมือนหัวผี เหมือน
ลูกศรที่ติดอยู่กับตัวตนเสมอ

พุทธศาสนาสอนให้กลังความเกิดเพราะถือว่าความเกิดเป็นมูลเหตุของความ
ความทุกข์ทุกชนิด มีเกิดตัวเดียว ก็มี แก่ เจ็บ ตาย และอะไรอีกหลายร้อยอย่าง
รวมแล้วก็กล่าวว่าความเกิดเป็นทุกข์ และทุกข์นี้แหละเป็นภัยอันใหญ่หลวงของ
สัตว์โลก แต่ชาวโลกไม่ชอบความจริง ทุกคนชอบลม จึงต้องจมอยู่ในปลักสังสารวัฏ
ตลอดมา ร่างกายของสัตว์อยู่ในสภาพเปลี่ยนแปลง ที่เป็นสิ่งที่มีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะ
ยังมีการเปลี่ยนอยู่เท่านั้น หยุดเปลี่ยนเมื่อใดก็แตกดับ ความแตกดับคือที่สุดของ
ความเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นถ้ากล่าวกันโดยเนื้อแท้แล้วเราเกิดทุกวินาที เราตายทุกวินาที



ทำไมจึงไม่ฉลองวันนาที่เกิดกันเล่า ฉลองวันเกิดปีละครั้งน้อยไป ฉลองวันนาที่เกิด ก็คือการอยู่ด้วยความไม่ประมาท ดำรงตนอยู่ในความเพียรชอบคือเพียรระวังมิให้ บาปเกิดขึ้นในสันดาน เพียรละบาปที่เกิดแล้วให้หมดไป เพียรทำกุศลให้มาก และ เพียรรักษากุศลไว้มิให้เสื่อม บุคคลใดมีความเพียรในรูปนี้ผู้นั้นชื่อว่าทำบุญวันเกิด ทุกวันนาที่ สมกับที่ตนเกิดอยู่ทุกวันนาที่ ตายอยู่ทุกวันนาที่

การทำบุญวันเกิดบางครั้งเป็นการเบียดเบียนคนอื่นเหมือนกัน เช่นท่าน ผู้ใหญ่ที่ปกครองคนมาก พอถึงวันเกิดก็บอกลูกน้องให้ทราบบนโดยการแจกบัตร หรือให้ลูกน้องที่ใกล้ชิดเป็นคนจัดงาน ตัวผู้ฉลองอยู่หลังจาก และแสดงความ ประสงค์ที่อยากจะได้อะไรสิ่งหนึ่งสิ่งนั้นให้ทำเสมือนว่าลูกน้องมีความรักดีและจัดมาให้เอง แต่ความจริงลูกน้องหาได้ทำด้วยความเต็มใจไม่ ทำเพราะเกรงใจนายเท่านั้น สมัยนี้ การเงินฝืดเคืองอยู่แล้วถ้าทำกันในรูปแบบนี้เป็นการเบียดเบียนเหมือนกัน ฉะนั้นจึง ควรถือว่าไม่เป็นบุญอะไร ถ้าคนใครที่จะทำบุญวันเกิดก็ทำตามลำพัง ทำตามความ สามารถที่ตนมีไม่ต้องทำแบบอวดบารมีจนผู้อื่นเดือดร้อนจะเป็นกุศลอย่างยิ่ง

อีกประการหนึ่งการทำกุศลไม่มีความจำเป็นที่ต้องตีฆ้องร้องปาวก็ได้ เพราะ ชาวพุทธมุ่งความบริสุทธิ์ใจเป็นข้อใหญ่ และพุทธศาสนามีใช้คำสอนที่เป็นไปเพื่อ ความอยากใหญ่ เพื่อความหรรษาฟุ้งเฟ้อ ขอพวกเราชาวพุทธจงไตร่ตรองดูกัน บ้างเกิด กุศลที่ควรทำโดยไม่ต้องลงทุนเลยนั่นคือการชำระใจของตนให้สะอาด เป็นงานที่ทำโดยไม่ต้องรบกวนใคร เป็นงานที่ให้ผลมาก เป็นงานที่ทำให้อายุ พุทธศาสนาดาวสันกาลนาน จึงขอเสนอเรื่องนี้แก่พี่น้องผู้ใคร่ธรรมะทั้งหลายใน วันเกิดของข้าพเจ้า

ดูกร ภิกษุปัญญานันทะ บัดนี้อายุของเธอได้ ๘๐ ปีแล้ว ร่างกายของเธอ เปลี่ยนมาตามวาระของการเกิด ตายเป็นลำดับมาไม่รู้กี่ร้อยล้านครั้งแล้ว เต็มวัน หมดของเธองอกแล้ว ฟันของเธอก็หลุดไปแล้ว นัยน์ตาของเธอก็ต้องสวมแว่น

ช่วยสายตาแล้ว ความแข็งแรงของร่างกายก็อ่อนแอลงไปทุกวัน เธอเป็นเหมือนโคที่เข้างักงูไปมา ใกล้ความตายที่แท้จริงเข้าไปทุกที เธอจึงไม่ควรประมาท ในวัยในชีวิต และในความไม่มีใครของเธอ ชีวิตไม่เที่ยง ความตายเป็นของเที่ยง เธอจะต้องตายเวลาหนึ่งเธอไม่ต้องกลัวกับความตาย แต่จงกลัวความเกิดเกิด เพราะมีเกิดจึงมีตาย จงพิจารณาให้เห็นภัยในการเกิดแล้วหนีจากความเกิดเสียเถิด

ในความเป็นบรรพชิตของเธอ เธอได้ทำชีวิตให้เป็นประโยชน์อยู่บ้างด้วยการปลุกใจคนให้รู้จักพระธรรม และเตือนเขาให้ทำความดี แต่เธออย่าเตือนผู้อื่นฝ่ายเดียว จงเตือนตนของตนเสียด้วย เธอมีความมุ่งหมายอย่างใดในชีวิตที่เธอได้ตั้งใจไว้ เมื่อคราวเดินทางกับคณะมหาจาริกในปี ๒๔๗๕ เธอยังคงมันอยู่ในคำปฏิญาณนั้น นั่นเป็นความดีของเธอประการหนึ่ง งานที่เธอทำเพื่อศาสนานั้นเป็นงานหลักและใหญ่โต การทำงานของเธอนั้นกระทบคนโน้นบ้างคนนี้บ้างเธอมีทั้งคนชอบและคนไม่ชอบ เธอไม่ต้องท้อวันไหนจงทำงานไปตามหน้าที่ ถือธรรมเป็นแนวทางไว้เถิดธรรมะย่อมรักษาคุ้มครองเธอเสมอ เมืองไทยยังต้องการพระที่แท้จริงใจเด็ดเสียสละไม่เห็นแก่ลาภสักการะบูชาธรรมเป็นสรณะอยู่อีก ขอให้เธอรวบรวมพวกให้มากแล้วหันพวกอธรรมให้แหลกไปเถิด อย่าตายด้วยความเกียจคร้านเลย พุทธศาสนาในเมืองไทยยังไม่เจริญ คนไทยเป็นชาวพุทธกันเพียงแต่ชื่อทำได้ดำเนินชีวิตตามแบบชาวพุทธที่แท้ไม่ เพราะเขาขาดการศึกษาอบรมในทางที่ถูก เธอจงช่วยเขาให้พบกันแสงสว่างบ้างเถิดเพราะคนต้องการแสงมีอยู่ ส่วนพวกไม่ต้องการนั้นปล่อยเขาเถิด ขออยากเป็นตัวนอนในส้วมก็ไม่ใช่ไร

ปัญญานันทะเอ๋ย วันนี้เป็นวันเกิดของเธอเมื่อเธอได้ปฏิญาณกับตัวเธอเองว่าจักทำอะไรบ้าง จงรีบทำเสียเถิดวันนี้ ข้าพเจ้าจึงวางหลักไว้ในใจดังนี้

๑. ร่างกายชีวิต เป็นของพระรัตนตรัย ข้าพเจ้าเป็นทาสพระรัตนตรัย โดยสมบูรณ์



๒. ความมุ่งหมายของข้าพเจ้าอยู่ที่ประกาศคำสอนที่แท้ของพุทธศาสนา
๓. ข้าพเจ้าจึงต้องเป็นคนกล้าพูดความจริงทุกกาลเทศะ
๔. ข้าพเจ้าจักต้องสู้ทุกวิถีทางเพื่อทำลายสิ่งเหลวไหลในพระพุทธรศาสนา
นำความเข้าใจถูกมาให้แก่ชาวพุทธ
๕. ข้าพเจ้าไม่ต้องการอะไรเป็นส่วนตัวนอกจากปัจจัยสี่พอเลี้ยงอัตตภาพ
เท่านั้น ผลประโยชน์อันใดที่เกิดจากงานของข้าพเจ้าสิ่งนั้นเป็นของงานที่เป็นส่วนรวม
ต่อไป
๖. ข้าพเจ้าถือว่าคนประพฤติชอบตามหลักธรรมเป็นผู้ร่วมงานของข้าพเจ้า
นอกจากนี้ไม่ใช่ นี่คือการตั้งใจและแผนงานของข้าพเจ้า





จัดพิมพ์เผยแพร่

974-497-185-1



โปรดช่วยสมทบค่าจัดพิมพ์ในราคาเล่มละ ๑๐๐ บาท